

M. LJADOV

VENÄJÄN SOSIALIDEMOKRAATTISEN
TYÖVÄENPUOLUEEN HISTORIA

III OSA

VENÄJÄN SOSIALIDEMOKRAATTISEN TYÖVÄEN-
PUOLUEEN MUODOSTUMINEN VV. 1899—1902

HELSINKI
TYÖVÄEN SANOMALEHTI O.-Y.

HELSINKI, TYÖVÄEN KIRJAPAINO, 1908.

III OSAN SISÄLLYS. *)

I.	»Rabotsheje Djelo»	1
II.	»Kotityötoiminta» paikallisjärjestöissä	27
III.	Kaksi ilmoitusta	48
IV.	Joukkoesiintymisiä	60
V.	»Puhtaan työväenliikkeen» laillistamisyrietykset poliisi- viranomaisten alotteesta	78
VI.	Sosialidemokratia ja työläisluokka	99
VII.	»Iskra»-lehden mielipiteet järjestökysymyksessä	116
VIII.	»Iskran» taktiikka	144
IX.	»Iskran» ohjelma	171

*) Alkuperäisen II osan jälkipuolisko.

I.

Edellä havaitsimme, että vaikka »ekonomistinen» virtaus oli päässyt vallalle laajoissa piireissä, niin se ei kuitenkaan ollut ainoa suunta 1890-luvun lopulla toimineiden sosialidemokraattien keskuudessa. »Rabotshaja Myslj»-lehden rinnalla ilmestyi näet työväenlehti »Vperjod». Perustamisaikaan katsoen tämä oli ensimmäinen venäläinen sos.-demokraattinen lehti. Sen ensi numero ilmestyi joulukuussa v. 1896 ja kevääseen saakka v. 1900 sitä tuli kaikkiaan 10 numeroa julkisuuteen. Kolme ensimmäistä numeroa julkaisi »Rabotsheje Djelo»-ryhmä, jota sittemmin ruvettiin nimeämään »Työväenkomiteaksi».

»Vperjod»-lehden N:o 4:ssä, joka ilmestyi tammikuussa v. 1899, oli ilmoitus siitä, että »Venäjän sos.-dem. työväenpuolueen julistukseen liitetyn ensimmäisen puoluekokouksen päätöksen mukaisesti sulautuvat yhteen Kijevin »Taisteluliitto työläisluokan vapauttamiseksi» ja Kijevin »Työväenkomitea», muodostaen Venäjän sos.-dem. työv. puolueen kijeviläisen komitean». »Vperjod»-lehden tarkoituksena ei alusta pitäen ollut supistaa kosketeltavia kysymyksiä yksistään työväen ja kapitalistien välisen taistelun rajoihin. Jo ensimmäisessä numerossa toimitus ilmoitti näet, että se tahtoo selvittää työväelle kaikki päivän tapahtumat ja kasvattaa sitä taisteluun. Tämän lupauksensa se todellisuudessa täyttikin parhaimpansa mukaan. Niinpä esim. lehdessä selvitettiin, että Venäjän työläisluokan oikeudeton asema johtui

valtion luokkaluonteesta, ja osoitettiin, kuinka suuri merkitys työväenliikkeelle oli Venäjän sos.-dem. työväen puolueen muodostumisella; vieläpä eräässä artikkelissa, joka oli kirjoitettu »Puolan asioita koskevain Venäjän hallituksen asiakirjain» johdosta, todistettiin, että hallitus antaa perää vain työväen voimainponnistuksille, mutta ei tee mitään myönnytyksiä vapaaehtoisesti.¹⁾ Viidennessä numerossa tehtiin kirjoituksessa »Minne menevät kansan miljoonat?» selkoa valtion tulo- ja menoarviosta ja tämän perusteella todistettiin, että »niin sanotut valtion tulot on hankittu kansan työllä ja hiellä ja että nämä sadat miljoonat käytetään valtion menojen muodossa kansaa vastaan, eikä sen hyväksi. Ja tätä tulee jatkumaan siihen saakka, kunnes kansa saa edustajiaan sen etuja suojelemaan ja valtiollisen vapauden.²⁾ Samassa numerossa oli myös Karl Marxin muistolle omistettu kirjoitus »Älkää sanoko, että hän on kuollut, hän elää», jossa helppotajuisesti esitettiin tieteellisen sosialismin perusteet.

Edellisen osan viime luvussa näimme myös, kuinka teollisuuspuolan johdosta työväki toi monilukuisissa tilaisuuksissa esiin mielipiteenään, että oli välttämättömästi mentävä kapitalistien kanssa sattuvia taloudellisia yhteentörmäyksiä kauemmaksi ja ryhdyttävä jo välittömästi taisteluun esivallan edustajia vastaan siitä huolimatta, että »ekonomistit» kaikin tavoin koettivat uskotella työväelle, ettei se vielä ollut kypsynyt valtiolliseen taisteluun. Itsetietoiset sosialidemokraatit, — jotka eivät saattaneet »Rabotshaja Mysljin» lailla kehottaa työväkeä käyttämään ainoana taistelukeinona mielivaltaa vastaan lakikirjoja ja valituksia poliisien toiminnasta,³⁾ — olivat pakotetut miettimään vastausta tuohon pulmalliseen kysymykseen, missä muodossa ja millä tavoin tulee valtiollisen joukkoliikkeen ilmetä. »Puukoilla ja revol-

1) Kijeviläinen »Vperjod»-lehti, N:o 4, tammik. v. 1899.

2) »Vperjod» N:o 5, maalisk. v. 1899.

3) Samaista taistelutapaa suositti itsepintaisesti näihin aikoihin myös »Bundin» vilnolainen komitea erikoisesti sitä varten tehdyssä julistuksessa.

vereilla emme voi vielä taistella», — sanoivat lättiläiset sosialidemokraatit; ja tämän käsityskannan, s. o. ettei joukkokapinan puhkeamisen hetki ollut vielä tullut, hyväksyivät myös kaikki itsetietoiset venäläiset sosialidemokraatit.

Puolassa, missä joukkoliikkeellä oli jo alusta pitäen — hirveän venäläistytämispolitiikan vuoksi — ollut valtiollinen luonne, oli valtiollisia mielenosoituksia (vappuna, tovereiden hautajaisissa, levottomuuksien aikana surmattujen muistoa juhlista j. n. e.) pantu toimeen jo verrattain kauvan aikaa. Olipa Venäjälläkin ollut mielenosoituksia, kuten esim. neiti Vjetrovan kuoleman ja Hodynin hirtustapauksen johdosta, puhumattakaan »Maa ja vapaus»-järjestön historiallisesta mielenosoituksesta Kasanin kirkkotorilla (Pietarissa) ja niistä mielenilmauksista, joita osoitettiin oikeuspaikkojen edustalla ja hautajaistilaisuuksissa 70-luvun lopulla ja 80-luvun alussa. Mutta vain onnistumattomaan Hodynin mielenosoitukseen Moskovassa otti työväki osaa, vieläpä aktiivisesti; Vjetrovan kuoleman johdosta toimeenpannussa mielenosoituksessa ei sitä vastoin työväkeä ollut juuri nimeksikään. Vieläpä Kijevissä paikkakunnan Taisteluliitto päästi julkisuuteen erityisen julistuksen, jossa työväkeä kehoitettiin pysymään poissa tästä mielenosoituksesta, koska sen panivat toimeen ylioppilaat ja paikkakunnan sosialisti-vallankumoukselliset. »Työväen itsensä on tultava käsittämään, — sanottiin tuossa julistuksessa, — että hallitus estää sitä taistelemasta, ja silloin se rupeaa itsetietoisesti puolustamaan valtiollista taistelua; käyköön työväki ensin välttämättömän taloudellisen taistelun koulun, sitten saatte kutsua sitä valtiolliseen taisteluun».¹⁾

Vappuna v. 1899 oli Vilnossa suuri mielenosoitus, johon otti osaa tuhatkunta henkeä, samaten Liibaussa, jossa työväki teki laatuaan Venäjällä ensimmäisen yleisen vappulakon. »Uudessa Liibaussa, — kerrotaan »Rabotsheje Djelossa», — kulki läkkiastiatehtaan työväki katuja pitkin

¹⁾ »Itsetietoiselle työväelle». Kijevin Taisteluliiton julistus 20 p:nä maalisk. (v. l.) v. 1897.

kantaen viittä punaista lippua ja vaatien 8-tuntista työpäivää, perustuslakia, yhdistys- ja painovapautta. Tällöin lipunkantajat vangittiin. Sen jälkeen panivat tuhatlukuiset työläisjoukot (myöskin naiset) monena päivänä peräkkäin toimeen suuremmissa mielenosoituksissa Liibaun pääkaduilla. Työväki itse valvoi järjestystä, ja poliisimestari sekä santarmiöversti asioihin sekaantumatta seurasivat vaunussa mielenosoittajien perästä». ¹⁾

»Mielenosoituksia voidaan siis panna toimeen Venäjälläkin», — kirjoitettiin »Vperjod»-lehden N:o 6:ssa, jossa kerrottiin Puolassa toimeenpannusta mielenosoituksesta; siten toimitus omisti vielä kokonaisen kirjoituksen mielenosoituskysymykselle. Tässä kirjoituksessa lausuttiin seuraavaa: »Mielenosoitus on oivallinen keino jonkun aatteen levittämiseksi. Se vetää puoleensa yleisön huomion, jota paitsi itse osanottajille on mielenosoituksesta suunnaton hyöty. Jokainen ihminen yksikseen tuntee itsensä voimattomaksi eikä hänellä sen vuoksi ole kylliksi tarmoa toteuttaakseen aikomustaan; mutta kun hän on toisten, samoin ajattelevien ja samaan päämäärään pyrkivien ihmisten joukossa, niin hän innostuu, tulee tarmokkaaksi ja hänen tahtonsa ja toiveensa lujittuvat, josta tietysti voittaa yhteinen asia». ²⁾

Edelleen kirjoittaja käsittelee asiaa objektiivisesti, ottaen huomioon Kijevin olot. »Taitamattomasti järjestetty mielenosoitus», — sanoo hän, — voi vahingoittaa asiaa. Otakaamme esimerkki meidän oloistamme. Otaksukaamme, että työväenliike jossakin paikassa on vasta alulla; silloin suurin osa työväkeä ei vielä käsitä etujaan ja itsetietoisia henkilöitä on sen keskuudessa tuskin kymmentäkään. Jos nämä järjestävät mielenosoituskulkeen vappuna, niin asia päättyy siten, että heidät vangitaan ja muu työväki jää edelleen tietämättömäksi asemastaan. Sen sijaan on

¹⁾ Vappujuhla Venäjällä v. 1899. »Rab. Djelo». N:o 2—3, elok. v. 1899, s. 38.

²⁾ »Vperjod», N:o 6, huhtik. v. 1899.

itsetietoisten työläisten saatava riittävästi kannatusta; silloin siinäkin tapauksessa, että muutamia johtomiehiä joutuu kiinni, suurin osa jää yhä edelleen jatkamaan alettua työtä. *Mielenosoitus on siis oivallinen taistelukeino, ja työväen on käytettävä sitä hyväkseen* (harvennus alkuperäinen), mutta on vain aina tarkoin harkittava, onko työväki kyllin valmistunut siihen». ¹⁾

Esitystavasta päättäen tämän kirjoituksen tekijä oli työmiehes ja hän katsoi mielenosoitusten olevan välttämättömiä Venäjän työväenliikkeelle. Hän oli vain epätietoinen siitä, oliko paikkakunnan työväenliike sillä hetkellä niin vakaantunut, että voitaisiin itsetietoiset työläiset panna alttiiksi: ovathan he mielenosoitusta johtaessaan vaarassa tulla vangituksi ja se taas saattaisi tehdä tyhjäksi työn jatkamisen joukkojen keskuudessa.

Tästä taas johtui toinen kysymys: kuinka saadaan itse työläisjoukot ottamaan osaa mielenosoituksiin. Itsetiedottomasti toimeenpantuihin mellakoihin, kuten Riassa ja Mariupolissa, ottivat työläiset osaa mitä aktiivisimmin; samaten oli asianlaita myös Puolassa ja osaksi Liibaussakin. »Bundin» toimintapiirissä ottivat mielenosoituksiin nähtävästi osaa vain järjestyneet työläiset, jonka vuoksi »Bund» saattoi aivan täsmälleen laskea mielenosoituksiin osaanneiden lukumäärän. Mutta saattoiko luottaa siihen, että työläisjoukot lähtevät mielenosoitukseen esim. Kijevissä, Pietarissa tai Jekaterinoslavissa?

»Tunnustaen Venäjän työväenliikkeen lähimmäksi yleiseksi tehtäväksi proletariaatin valtiollisten oikeuksien puolesta käytävän taistelun, — kirjoitti »Kijeviläinen komitea» uskontunnustuksessaan, — Kijeviläinen komitea ei katso kuitenkaan nykyhetkellä voivansa kehottaa työläisjoukkoja valtiolliseen toimintaan, toisin sanoen harjoittamaan valtiollista agitatsionia, *koska Venäjän työväen syvät rivit eivät ole vielä kypsyneet valtiolliseen taisteluun*». B—v (pietarilainen käytännöllinen sosialidemokraatti) koetti puolestaan

¹⁾ »Vperjod», N:o 7. »Mielenosoituksista».

saada selville, missä määrin Pietarin työväki oli valtiollisesti kypsyyttä. »Nykyisen vallankumouksellisen liikkeen tunnusmerkkinä, — lausui hän, — täytyy pitää toiselta puolen sitä seikkaa, että proletariaatti työntää keskuudestaan esille yhä enemmän ja enemmän itsetietoisia, vallankumouksellisia työläisiä, ja toiselta puolen sitä, että pikkuyhdistystoiminta sulautuu joukkoagitatsiooniin, joka saavuttaa yhä suurempaa ja suurempaa menestystä. Tämä sulautuminen aiheutuu jossakin määrin siitä, että näyttämölle on astunut uusi valtiollisesti kehittynyt työläisjoukko, joka on yhdysiteenä vallankumouksellisten työläisten ja työväen syvien rivien välillä. Tämän sosialistisen liikkeen yleisen luonteen mukaisesti jakaantuu työläisluokka valtiolliseen kehitykseensä katsoen kolmeen, olennaisesti erilaiseen kategoriaan: toimiin itsetietoisiin vallankumouksellisiin, valtiollisesti kehittyneeseen välikerrokseen, jonka lukumäärä kasvaa vuosi vuodelta, ja valtiollisesti itsetiedottomiin, kehittymättömiin työläisjoukkoihin». 1) B—v teki tästä sen johtopäätöksen, että »Pietarin työväki kokonaisuudessaan katsottuna käsittää vielä hämärästi valtiolliset etunsa, mutta Venäjän vallankumouksellisen liikkeen kehittyessä ja valtiollisesti kypseneiden työläisten luvun lisääntyessä on *Pietarin työväenliike läheisessä tulevaisuudessa muuttuva proletariaatin joukkotaistelun kannalle, jonka tarkoituksena on saada toteutetuksi valtiollinen ja taloudellinen vapaus*». 2)

Kun ensimmäiset sosialidemokraatit aikoinaan katsoivat tarpeelliseksi edistää »vallankumouksellisen liikkeen kehitystä», niin he perustivat yhdistyksiä valtiollisesti kypseneitä työläisiä varten ja harjoittivat agitatsionia työväen syvien rivien keskuudessa. Yhdistystoiminnan tarkoituksena oli saada valtiollisesti kypseneiden ja vallankumousmielisten työläisten ajatukset suunnatuksi sosialidemokratian tielle, kun taas laajaperäisen agitatsionin tuli suunnata tälle tielle

---

1) »Pietarin työväenliike ja sosialidemokratian käytännölliset tehtävät». »Rab. Djelo» N:o 6, huhtik. v. 1900, ss. 28—29.

2) Edell. s. 33—34.

koko proletariaatin ajatus. Mutta »ekonomismin» asianajat, jotka julistivat, että »he häpeävät puhua sosialismista ja itsevaltiuden kukistamisesta», alkoivat kaikin tavoin taistella »vallankumouksellisen liikkeen kehitystä» *vastaan* ja työntää työläisjoukkojen liikettä rauhallisen ammattiyhdistysliikkeen (trade-unionismin) tielle. He saavuttivatkin suuremman menestyksen; mutta menestystä kesti vain siihen saakka, kunnes teollisuuden alalla valtaanpäässyt ja siihen läheisesti yhtynyt valtiollinen taantumus teki 20-vuosisadan kynnyksellä tyhjiksi kaikki toiveet siitä, että rauhallinen ammattiyhdistysliike voisi toteutua itsevaltiuden aikana.

Kaikkein ensiksi luopui näistä toiveista itse työväki: Maxwellin, Pahlin, Mariupolin, Riian y. m. työläiset. »Rabotshaja Myslj» ja sen hengenheimolaiset koettivat kylläkin vielä jonkun aikaa vetää vastaköyttä ja taistelivat edelleen »politiikkaa» vastaan sekä soimasivat kovasti Maxwellin työläisiä; mutta maaperä alkoi yhä enemmän ja enemmän horjua heidän jalkainsa alla. Rauhallinen taloudellinen lakkotaistelu tuli yhä mahdottomammaksi, kun taasen yläluokkien avulla vitkalleen tapahtuva itsevaltiuden perustuksien uurtaminen, josta Axelrod ja hänen perästään »Credon» kirjoittaja oli toivonut paljon, vei aivan päinvastaisiin tuloksiin. Itsevaltius lujittui näet siinä määrin, että se muuttui asemansa puolustajasta, jona se oli etupäässä ollut 80-luvulla ja 90-luvun alussa, hyökkääjäksi. Hallituksen uuden hyökkäystaktiikan aikaa kuvaavat parhaiten Suomen perustuslakien kumoaminen, ylioppilaiden sotaväkeen ottamista koskeva laki ja armenialaisen kirkon omaisuuden takavarikointi. Ja itsevaltius lujittui siksi, että se tunsu seisovansa vakavalla pohjalla. Witten politiikka liitti näet sen edut yhteen suurteollisuus- ja rahaporvariston etujen kanssa, niin että itsevaltius ja suurporvaristo tulivat toisilleen aivan välttämättömiksi. Agraarien kanssa saatiin sovinto helposti aikaan tekemällä jonkunlaisia myönnytyksiä, kuten esim. laajentamalla aatelispankin oikeuksia ja lisäämällä talonpoikaishankin toimintaa sekä vetämällä yhä useampia suurtilallisia siirtomaa- ja liikeyritysseikkailuihin, kuin myös

järjestämällä semstvolaitoksen toimintaa siten, että semstvomiesten joukkoon työnnettiin yhä enemmän ja enemmän maapäälliköitä ynnä muita valtion virkamiehiä. Yksityisistä vastustusmiehistä, kuten Sharàpovista, suoriuduttiin aivan yksinkertaisesti antamalla apurahoja.

Hallituksen koko tarmo oli suunnattuna työväenliikettä vastaan. Näin ollen oli sosialidemokraattien lopullisesti ratkaistava kysymys: onko ryhdyttävä valtiolliseen taisteluun vai onko luovuttava kokonaan taistelusta. »Kun hallitus kohtelee röyhkeästi lakkolaisia, — kirjoitti näihin aikoihin Martow, — kun se määrää käytettäväksi laittomia, julmia toimenpiteitä heitä vastaan ja kun se tallaa jalkoihinsa alkeellisimmat ihmisoikeudet, niin onko meillä vallankumouksellisilla sellaisissa tapauksissa oikeus kehottaa työväkeä noudattamaan järjestystä, jollemme samalla voi osoittaa sille soveliaita taistelukeinoja tätä valtiollista järjestelmää vastaan, joka panee toimeen tällaisia katalia tekoja? Kun mainehikkaiden Jaroslavin ja Dombrovin sotilaitten kuulat levittivät kuolemaa proletariaatin vaimojen ja lapsien keskuuteen, eikö silloin ollut suoranaista pilkkaa neuvo, että oli pysyttävä rauhallisena ja *kuljettava entistä lakkotaistelun tietä*, joka välttämättömästi tuottaa voittoja noille itsevaltiuden palvelijoille. *Ainoastaan siinä tapauksessa, että me esiinnyimme valtiollisena puolueena, jolla on määrätty valtiollinen taistelusuunnitelma* (harvennus Ljadovin), me voimme, joutumatta vaaraan tulla verratuksi kaikkea kansalaisrohkeutta vailla oleviin vapaamielisiin, kehottaa työläisjoukkoja pysymään kylmäverisinä ja siten vastata hallituksen petomaisuuksiin¹⁾ . . . Sosialistien on valittava toinen kahdesta: joko, harjoittaen entisikseen suullisesti ja kirjallisesti valtiollista propagandaa, tyytyä vain käytännöllisesti ottamaan osaa proletariaatin taloudelliseen taisteluun ja odottamaan siksi, kunnes taloudellisen taistelun kärjistyessä työläisjoukot *itse siirtyvät* välittömästi taisteluun hal-

¹⁾ »Punainen lippu Venäjällä». Geneve v. 1900, ss. 61—62; seur. s. 60.

litusta vastaan, käyttäen tällöin hyväkseen kaikkia sopivia keinoja, — tai on heidän *ryhdyttävä heti järjestämään työläisluokan valtiollista taistelua*, samoin kuin he viime vuosina ovat koettaneet järjestää taloudellista taistelua . . .»

Tähän kysymykseen vastasi edellämmainitsemamme B—v seuraavasti: »Olisi erehdyttävää luulla, että työväen valtiollinen kehitys riippuu välittömästi sivistyneiden agitaattorien lukumäärästä ja laadusta, jotka harjoittavat sen keskuudessa suullista agitatsionia. Jos vallankumoukselliset työläiset eivät ainoastaan ole kaipaamatta sivistyneiden neuvoja, vaan voivat itsekkin antaa hyviä neuvoja sivistyneille, niin proletariaatin kehittynyt välikerros tarvitsee vain hyvin rajoitetussa määrässä salassa toimivien agitaattorien ohjausta. Sivistynyt henkilö on työväenyhdistyksissä vain vanhempi, kokeneempi toveri, jolta odotetaan selityksiä, mutta ei ajatuksen suuntaamista sille tai tälle taholle. Sillä, että työläinen rupeaa vallankumouksellisen yhdistyksen jäseneksi, hän osoittaa olevansa vastustusmielinen, joten sellaista työläistä huvittavien kysymysten luonne ei voi olla ristiriidassa hänen mielialansa kanssa, kun hän kerran on kovasti tyytymätön voimassa olevaan valtiolliseen järjestelmään . . .¹⁾ Työläisjoukot taas *heräävät lakkojen aikana*; osoittivathan Maxwellin ja Pahlin tehtaiden lakot joulukuussa v. 1898 ja monet myöhemmät lakot, ettei työväki taistele ainoastaan tehtailijoita, vaan myös poliisiviranomaisia ja santarmeja vastaan».

Tästä voi hyvin tehdä seuraavan johtopäätöksen: sosialidemokratian tehtävä ei ole järjestää taistelua tälle uudelle asteelle eikä suunnata työväen ajatusta määrätylle taholle, vaan ainoastaan selvittää ja määritellä työväen keskuudessa vallitsevat mielipiteet. »Mikäli toimiva järjestö, — lausui edelleen B—v, — tahtoo *kuvastaa tehdasproletariaatin vähemmän kehittyneen osan vaatimuksia, katsantokantaa ja mielialaa*, ottamatta huomioon sen kehittyneiden

---

¹⁾ »Pietarin työväenliike j. n. e.» »Rab. Djelo», s. 31; seur. s. 33.

kerrosten valtiollista kypsyyttä, sikäli sen käytännöllisellä toiminnalla tulee välttämättömästi olla lähimpiin taloudellisiin vaatimuksiin perustuvan agitatsionin luonne ja pääasiallisesti sen on annettava julistuksia käyttämällä hyväksi jokaista tehdaslaitoksissa sattunutta yksityistapausta ja väärinkäyttöä. Venäjän sos.-dem. työv. puolueen Pietarilainen komitea esiintyykin sellaisena järjestönä, jonka päämääränä näihin saakka on yksinomaan ollut proletariaatin vähimmin kehittyneen osan kipeimpien tarpeiden selvittäminen ja esittäminen. Mutta jos järjestö katsoo tehtäväkseen kehittyneiden työläisten etujen, katsantokannan ja mielialan tulkittamisen ja jos se tahtoo kulkea yhä kasvavan joukkoliikkeen etunenässä, osoittaen sille tietä ja koettaen helpottaa sen eteenpäinkulkua, niin järjestön tulee asettaa lähimmäksi tarkoitusperäkseen joukkojen varsinaisten taloudellisten etujen yhdistämisen yleisiin taloudellisiin ja valtiollisiin olosuhteisiin. Tämän mukaisesti muuttuu kielletyn kirjallisuuden luonne ja niin hyvin suullisen kuin myös kirjallisen agitatsionin laatu. Sellaisena järjestönä on Pietarissa »Rabotsheje Snamja» ja sellaisen kielletyn kirjallisuuden lähteenä »Rabotsheje Djelon» julkaisutoiminta». 1) »Pietarilainen komitea, joka vuonna 1899 koetti saada liitetyksi yhteen kaikki Pietarissa toimivat järjestöt, päätti säilyttää molemmat äänenkannattajat, nimittäin työväen syviä rivejä varten tarkoitetun »Rabotshaja Myslj»-lehden ja kehittyneitä työläisiä varten toimitetun »Rabotsheje Snamja»-lehden». 2)

Tämä on käsitettävä siten, että samaan aikaan, kun toisessa äänenkannattajassa aijottiin syville riveille osoittaa itsevaltiuden kukistamisatteen nurinkurisuus ja todistaa, että rauhallisten lakkojen avulla ynnä tutkimalla »rikosten ehkäisemistä koskevaa asetusta» voidaan saavuttaa päämäärä, samaan aikaan taas toisessa lehdessä aijottiin kutsua kehittyneitä työläisiä valtiolliseen taisteluun itsevaltiutta vas-

1) Edell. ss. 35—36.

2) Akimov. »Katsaus sos.-demokratian kehitykseen Venäjällä», s. 75.

taan; ja tällöin tahdottiin vain tulkita heidän mielialaansa, mutta ei ohjata heitä eikä työntää eteenpäin, koska he ilmankin kulkevat kehkeytyvän joukkoliikkeen etunenässä.

Kyllähän tämä ei enää ollut täysin »ekonomistinen» suunta, sillä ei B—v:tä eikä »Kijeviläisen uskontunnustuksen» tekijöitä eikä myöskään »Rabotsheje Djeloa» voida lukea »ekonomisteihin». Mutta toiselta puolen tämä uusi suunta oli kaukana myös 90-luvun alun vallankumouksellisten sosialidemokraattien edustamasta suunnasta, jolla näihin aikoihin ei ollut omaa äänenkannattajaa eikä omaa kirjallisuuden kustannusliikettä ja jonka edustajat suurimmaksi osaksi olivat maanpaossa. Tämä vanha suunta tuli puheenaolevana aikana ilmi »Seitsemäntoista vastalauseessa», Ljeninin lentokirjasessa »Venäjän sos.-demokraattien tehtävät» ja Martovin kirjasissa »Punainen lippu Venäjällä» ja »Työväenasia Venäjällä».

Kun »Rabotsheje Djelon» toimitus lähetti ulkomailla olevan »Venäläisten sosialidemokraattien liiton» määräyksestä selonteon Venäjän sosialidemokraattisesta liikkeestä kansainväliselle sosialistiselle kongressille, joka pidettiin Pariisissa v. 1900, ja antoi siinä vastauksen moitteeseen, että ekonomistit »supistavat ohjelmaansa, laskeutuen syvien rivien tasalle, sen sijaan että heidän tulisi kohottaa ne omalle tasalleen»,¹⁾ — niin se julisti, että »eri paikkakunnilla me havaitsemme vain saman, vaikkakin eri kehitysasteilla olevan liikkeen . . . Samaan aikaan kun toisin paikoin työväki on jo taloudellisessa taistelussa kypsynyt valtiollista agitatsionia varten, tarvitsevat äsken liikkeeseen vedetyt työväen syvät rivit yksinomaan taloudellisiin tarpeisiin perustuvaa agitatsionia . . . Mutta valitettavasti ovat »Rabotshaja Myslj»-järjestön jäsenet ruvenneet pitämään *periaatteena* itsessään tarkoituksenmukaista ja alussa välttämätöntä agitatsionitapaa, pannen taloudellisen taistelun valtiollisen taistelun vastakohtaksi ja syrjäyttäen

---

¹⁾ »Selonteko Venäjän sos.-dem. liikkeestä Pariisin kansainväliselle sosialistiselle kongressille v. 1900». Geneve, 1901. s. 9; seur. ss. 11, 22.

kokonaan tämän viimeksimainitun». Mutta »tahdomme ohimennen huomauttaa, — sanotaan selonteossa edelleen, — että Venäjän vallankumouksellisen liikkeen historiassa pitkin matkaa toistuu tuo surullinen ilmiö, että pyritään kohottamaan ainoaksi oikeaksi uskonkappaleeksi joku menettelytapa tai taistelukeino, jotka joissakin olosuhteissa saattavat olla hyvinkin soveljaita. Me olemme kuitenkin lujasti vakuutetut siitä, että *työväenliikkeen laaja perusta* ynnä sen selvät periaatteet *suojelevat Venäjän sosialidemokratiaa kokonaisuudessaan* — sen yksityisten ryhmien satunnaisista hairahduksista huolimatta — ajattelemattomista taktillisista hyppäyksistä, joihin 70-luvun aatteellinen liike teki itsensä syypääksi menemällä äärimäisyydestä toiseen».

»Rabotshaja Mysljin» »periaatteet» olivat siis itsessään hyvät, mutta, paha kyllä, se luuli niiden soveltuvan työläisluokan kaikille kerroksille. »Rabotshaja Mysljin» menettelytapa oli kylläkin välttämätön määrätyllä kehitysasteella, mutta tämä aste oli jo sivuutettu, joten oli otettava käytäntöön toinen menettelytapa, jota vaati itse elämä ja työväenliikkeen tavaton kasvaminen. Tältä vastustamattomalta liikkeeltä toivottiin kaikkea; se oli muka tekevä vaarattomiksi eri suuntien hairahdukset, kunhan vain sosialidemokratian asianajajat ottavat huomioon »Venäjän työväenliikkeen todelliset tarpeet kullakin kehitysasteella ja erilaiset paikkakunnalliset olosuhteet sekä työläisluokan eri kerrosten kehitystason». 1) Sanalla sanoen heidän oli tarkoin muistettava, ken tarvitsee perustuslakia, ken taasen jotakin muuta herkkuruokaa ja muistettava molemmat seikat yht'aikaa, syystä että perustuslaki on vain hienompaa herkkua, taloudellisen parannuksen kukka. »Työläisluokan valtiollinen taistelu, — kerrotaan edelleen yllämainitussa »Rab. Djelon» toimituksen ohjelmakirjoituksessa, — on vain taloudellisen taistelun kehittynein, laaja-peräisin ja varsinainen muoto. Venäjän työläisluokan lähimpinä valtiollisina vaatimuksina ovat yhdistys-, lakko-, ko-

---

1) Toimituksen ohjelmakirjoitus. »Rab. Djelo», N:o 1, huhtik. v. 1899, s. 1; seur. s. 3.

koontumis-, sanan- ja painovapaudet sekä persoonallinen koskemattomuus, siinä kaikki. Nähtävästi »Rab. Djelon» toimituksen tietojen mukaan »eivät kehittyneimpien työläisten todelliset vaatimukset menneet tätä kauemmaksi. Kun työläisluokka taistelee jonkun aikaa näiden todellisten tarpeittensa puolesta, osoittaa toimitus sille seuraavan taisteluasteen, jolloin se hankkii täydellisen valtiollisen vapauden, jonka vallitessa koko kansa pääsee yhtäläisesti ottamaan osaa valtion hallintoon, toisin sanoen hankkii kansanvaltaisen perustuslain».

Kuten me näemme »Vademekum'ista» lainatuista otteista, siirtyi »Ulkomailla olevan venäläisten sosialidemokraattien liiton» äänenkannattajan toimitus »Työn vapaus»-ryhmän käsistä n. s. »nuorten» haltuun, joiden joukossa erään heistä, »N. N:n» (Prokopovitshin) mielestä »ei ollut yhtään Venäjän olojen kunnollista tuntijaa». Ja kumminkin tämä Venäjän oloista tietämätön toimitus luuli tulkitsevansa kehittyneiden työläisten mielialaa, supistaen heidän valtiollisen taistelunsa valtiollisten uudistusten puolesta käytäväksi taisteluksi ja antamatta suoraa vastausta kysymykseen, ovatko nuo uudistukset mahdollisia itsevaltiuden voimassa ollessa. »Tietenkin, — julisti käytännöllinen sosialidemokraatti B—v, — tämä työväenkerros (s. o. vallankumoukselliset työläiset) on erittäin vihamielinen itsevaltiudelle. Mutta ei ainoastaan verrattain harvalukuiset vallankumoukselliset työläiset, vaan myös proletariaatin koko »välikerros» haluaa — sivistyneiden agitaattorien vaikutuksesta huolimatta — »saada selville itsevaltaisen ja perustuslaillisen monarkian sekä tasa-valtaisen hallitusmuodon välisen erotuksen» . . . Tämä osa työväestöä on useasti enemmän kiintynyt valtiollisiin kysymyksiin kuin lähimpiin taloudellisiin tarpeisiinsa, joiden se on jo kauvan käsittänyt olevan yhteydessä yhteiskunnallisten olosuhteiden kanssa». ¹⁾

Tämä käytännöllisen sosialistin kirjoittama artikkeli ilmestyi vasta »Rabotsheje Djelon» N:o 6:ssa, s. o. huhti-

1) »Pietarin työväenliike j. n. e.». »Rab. Djelo», N:o 6, s. 30.

kuussa v. 1900, kun taas »Rab. Djelon» ohjelma oli valmistettu syksyllä v. 1898 »Venäläisten sosialidemokraattien uudistetun liiton» ensimmäisessä kokouksessa. Eräs tämän uudistetun liiton perustajista, V. I—n omisti kirjoituksen kolmen komitean (Moskovalaisen, Pietarilaisen ja Kijeviläisen) vuoden 1899 vappuvaatimuksille. »Venäjän työväen vappuvaatimukset, — lausui hän, — ovat vähäisemmät kuin Länsi-Europan, *mutta ne ovat itse elämän osoittamat* ja ovat meidän työvällemme yhtä arvokkaat ja tärkeät kuin 8-tuntisen työpäivän vaatimus Länsi-Europassa. Venäjän sosialidemokratia ei puolueohjelmassaan tietenkään tyydy niihin vaatimuksiin, jotka nyt ovat esitetyt noiden kolmen komitean vappujulistuksissa . . . 1) Viime vuonna oli samaisten kolmen komitean — silloisten Taisteluliittojen — ja Yleisen juutalaistyöväen liiton vappujulistuksissa vaatimuksien joukossa »*8-tuntinen työpäivä*» ja »*valtiollinen vapaus*». Ja epäilemättä ottaa työväki todellakin läheisessä tulevaisuudessa nämä vaatimukset päiväjärjestykseen, eivätkä ne enää tule häviämään vappujulistuksista siihen saakka, kunnes ne toteutetaan käytännössä. Kuluvana vuonna venäläiset toverimme ottivat vappujulistuksiinsa 8-tuntisen työpäivän ja valtiollisen vapauden sijasta 10-tuntisen työpäivän ja koko joukon muita verrattain vähäpätöisiä vaatimuksia. *Tämä muutos Venäjän sosialidemokratian taktiikassa ei tietenkään aiheudu luokkatietoisuuden himmenemisestä, vaan ainoastaan työväenliikkeen nykyisestä tilasta*».

Silloin (v. 1898) harjoittivat sosialidemokraatit V. I—n mielestä ainoastaan propagandaa (lakkotaistelun kiihkeimmillään ollessa!!); sen vuoksi »ei sosialidemokraattisen ohjelman joka pykälää voida toteuttaa samalla kertaa. Venäjän sosialidemokratia silloin *vain valisti työväkeä, mutta ei vienyt sitä taisteluun*. Propagandanharjoittaja puhui työvälle vain työläisluokan taistelusta kapitalistien *luokkaa* vastaan, mutta ei ottanut vielä puheeksi, kuinka *asianomaisen*, mää-

---

1) Vappujuhla Venäjällä. »Rab. Djelo» N:o 2—3, elok. v. 1899, s. 17; seur. ss. 17—18, 19.

rätyn tehtaan työväen oli taisteltava määrätyn kapitalistin aiheuttamia *vissejä* sietämättömiä työehtoja vastaan. Hän puhui itsevaltiuden kukistamisesta ja työläisluokan valtiollisen vapauden ynnä täydellisen valtiollisen herruuden puolesta käytävästä taistelusta, mutta ei vielä asettanut etualaan mitään määrättyjä valtiollisia vaatimuksia eikä kiinnittänyt työväen huomiota siihen, että oli välttämätöntä sillä hetkellä taistella juuri *niiden* puolesta» (harvennus V. I—nin).

Tahdomme erikoisesti huomauttaa, että V. I—n vertasi toisiinsa vuosien 1898 ja 1899 julistuksia. Ensimmäiset vappujulistukset ilmestyivät Venäjällä (Moskovassa) v. 1895, jolloin oli jo olemassa jokseenkin laajalle levinnyt työväenliike. Mutta vuoteen 1899 saakka järjestöt eivät todellakaan, vappujulistuksia tehdessään, asettaneet valtiollisia vaatimuksia *ensi sijaan* siksi, ettei yksikään sosialidemokraatti »ekonomistien» esiintymiseen saakka katsonut mahdolliseksi saada itsevaltiuden aikana toteutetuksi yhtään valtiollista vaatimusta. Jos jossakin julistuksessa kiinnitettiin erityistä huomiota esim. lakkovapauden vaatimukseen, niin ei sen vuoksi, että se voitaisiin saavuttaa heti paikalla, vaan yksistään siitä syystä, että syvien rivien työläiset voivat helpommin käsitellä »lakkovapauden» välttämättömyyden, ja kun nykyinen valtiollinen järjestelmä *ei* missään tapauksessa *myönnä* eikä voi myöntää heille tätä vapautta, niin heille selvenee itsestään, että on välttämättömästi taisteltava koko tuota järjestelmää vastaan.

»Jos Venäjän sosialidemokratia, — sanoi edelleen V. I—n, — esitti aikaisemmin joitakin vaatimuksia *meidän työläisluokkamme nimessä* (harvennus Ljadovin) yksistään sen perusteella, että ne olivat tavattoman tärkeitä työväelle (kuten esim. 8-tuntinen työpäivä ja valtiollinen vapaus), — niin nykyään sen on *agitatsionin* pohjalla esitettävä määrättyssä muodossa ne vaatimukset, jotka jo itse työväenliike on *herättänyt*, työläisjoukot tulleet tajuamaan ja asettaneet ensi sijaan . . . Tästä johtuu myös valtiollisen vapauden näennäinen syrjäyttäminen toisarvoiseen asemaan, josta jotkut ovat niin kärkkäät moittimaan Venäjän nykyistä sociali-

demokratiaa . . . Jos minun on kaadettava metsä ja raivattava sieltä kannot ja juuret, niin minä ensiksi hankin itseleni kirveet, sahat ja muut tarvittavat työkalut, ennen kun käyn työhön käsiksi. Samoin on itse teossa myös Venäjän työväenliikkeen tärkeimpien tarkoituksien: valtiollisen vapauden, kansaneduskunnan kokoonkutsumisen, yleisen, yhtäläisen, välittömän ja salaisen äänioikeuden, 8-tuntisen työpäivän y. m. s. (vuoden 1898 vappujulistusten vaatimusten) »syrjäyttämisen laita». ¹⁾

Tuskinpa olisi tätä paremmin saattanut kuvailla »Rab. Djelon» esittämää uutta suunnitelmaa. Kysymyksessä on metsänhakkuu ja raivaaminen, s. o. itsevaltiuden kukistaminen. Mutta kuinka tämä on tehtävä? Uskonkappaleihin piintyneet, vanhat sosialidemokraatit sanoivat, että työväen jokapäiväisestä elämästä otetuilla esimerkeillä oli sille selvitettävä itsevaltiuden vaarallisuus. V. I—n taasen neuvoi ennen kaikkea hankkimaan sahoja ja muita aseita, joita tarvitaan metsää kaataessa ja raivatessa, ja sellaisia aseita hänen mielestään olivat itse liikkeen synnyttämät vähäpätöiset lähimmät vaatimukset. Tietystikin saattoi tällöin herätä kysymys, kuka hullu rupeaa muuta — jollei juuri metsän raivaamista varten hankkimaan siihen tarvittavia työkaluja? Mutta tämä kysymys saattoi syntyä vain V. I—nin myttyyn menneen agitatsioonin johdosta. Itsessään oli hänen ajatuksensa kylläkin selvä: elämä ja hillitön taistelu synnyttävät itse ne vaatimukset, joiden tyydyttäminen muodostaa taisteluaseet. Jos työväki saa hankituksi lakko- ja yhdistysvapaudet, persoonallisen koskemattomuuden, 10-tuntisen työpäivän, niin se saa myös helposti 8-tuntisen työpäivän ja valtiollisen vapauden, ja silloin on sen helppo kaataa metsä.

Mutta kuinka sitten itsevaltiudelta hankitaan kaikki se, mitä tarvitaan, kuinka pakotetaan hallitus tuomitsemaan lakontehneet työläiset tavallisessa oikeudessa, sen sijaan että heidät nyt lähetetään hallinnollista tietä Siperiaan maanpakoon? Tähän ei saatu vastausta V. I—niltä eikä koko

¹⁾ Edell. lähde, s. 21.

»Rab. Djelon» kannattajilta. He eivät antaneet minkäänlaista määrättyä vastausta siksi, että heillä oli asiasta sama käsitys kuin »Rab. Myslj'illäkin», se nimittäin, että yhden tyytymättömän kanssa keskustelea työnjohtajan apulainen, parin kolmen kanssa työnjohtaja, tehtaanosaston työväen kanssa tirehtööri, koko tehtaan työväen kanssa isäntä, useampien tehtaiden työläisten kanssa ministeri, mutta jos koko työväestö liittyy yhteen ja rupeaa pitämään puoliaan, niin heidän puheilleen tulee jo itse tsaari. Ja mitä korkeampien esivallan edustajien kanssa työväki joutuu neuvottelemaan, sitä suuremmat vaatimukset saadaan tyydytetyksi.¹⁾

Tässä suhteessa otti »Rab. Djelo» »Rab. Myslj'iin» verrattuna ainoastaan vähäisen askeleen eteenpäin, se luuli nimittäin voitavan pitää näitä »*keskusteluja*» esivallan kanssa myös mielenosoitustilaisuuksissa, eikä vain lakkojen aikana. »Liitto, — lausui »Rab. Djelon» toimitus, — tulee sanomalehdissään aivan myötätuntoisesti suhtaantumaan valtiollisiin mielenosoituksiin ja erittäinkin suosittelemaan vapun juhlimista, koska tässä mielenosoituksessa tuodaan esiin proletariaatin tärkeimmät taloudelliset vaatimukset ja se on kaikkein sopivin tilaisuus lähimpien historiallisten vaatimusten esittämiseksi». ²⁾ Kaikki vappujuhlassa esitetyt vaatimukset luuli V. I—n voitavan toteuttaa jo heti, koska ne ovat tehdyt »osaksi siitä syystä, että ne ovat tavattoman tärkeitä ja sellaisten oikeuksien omistaminen on työväelle toivottava, osaksi taasen siksi, että työväen taajat joukot ovat tulleet jo täysin tajuamaan niiden välttämättömyyden». ³⁾

Mutta siinä välillä julkaistiin uusi, tehtaiden tarkastusta koskeva asetus (7/19 p:nä kesäk. v. 1899) ja Venäjältä käsin tuli koko joukko tietoja Varsovan rauhallisten lakkolaisten petomaisesta ammuttamisesta.

Silloin samainen V. I—n kirjoitti »Rab. Djelon» seu-

¹⁾ »Kuinka voimme voittaa». »Rab. Myslj», N:o 3, kesäk. v. 1898, s. 1, palsta 2.

²⁾ »Toimitukselta». »Rab. Djelo». N:o 1, ss. 4—5.

³⁾ Vappujuhla Venäjällä. »Rab. Djelo», N:o 2—3, s. 23.

raavassa numerossa: »Hallitus koettaa estää työväkeä taistelemasta työnantajia vastaan ja asettuu itse jokaisessa yhteen­ törmäyksessä isäntien paikalle sekä ryhtyy taisteluun itse työväkeä vastaan. Siten itsevaltainen hallitus on tullut työ­ läisluokan suoranaiseksi ja pelottavimmaksi viholliseksi, *pa­ kottaen työväen ratkaisevaan taisteluun sitä vastaan . . . .* Itsestään herää tällöin kysymys, voittavatko Venäjän työläiset kaikki ne kauheat voimat, jotka nousevat heitä vastaan, vai eikö todellisuudessa petomainen hallitus tuhoa meidän nuorta ja vielä heikkoa työväenliikettämme? . . . Sen vuoksi tulee Venäjän sosialidemokratian välttämättömästi päästä täyteen selvyyteen siitä, *miten on Venäjällä jatkettava taistelua ja minkäläiset taistelukeinot on Venäjän työväestöllä ynnä työ­ läisluokalla käytettävänään tuon voimakkaan vihollisen voit­ tamiseksi?* (Harvennus V. I—nin) . . . Sosialidemokraatit vastaavat parhaiten tsaarin hallituksen kesäk. 7/19 p:nä jul­ kaisemaan lakiin siten, että syvät rivit saatetaan tajuamaan itsevaltiuden ja työtätekevän kansan elinehtojen vastakkai­ suus ja käsittämään valtiollisen vapauden puolesta käytävän järjestetyn taistelun välttämättömyys sekä tuntemaan työläis­ luokan taistelukeinot». ¹⁾

Kuinka tavaton muutos olikaan tapahtunut »Rab. Dje­ lon» avustajan mielipiteissä lehden kahden viime numeron ilmestymisen välillä! Aikaisemmin hän kulki rauhallisesti työläisjoukkojen tajuamia valtiollisia uudistuksia kohti, mutta nyt äkkiä hän rupesi »tyrkyttämään» työläisille sellaista käsityskantaa, että heidän elinehtonsa ja itsevaltiuden edut ovat aivan vastakkaiset. Ja kaikki tämä vain siksi, että tehdaslaissa määrättiin perustettavaksi »Päävirasto tehdas­ ja vuoriteollisuusasioita varten».

Ekonomistien ja heidän perillistensä — »Rab. Djelon» kannattajien toiveet olivat niin läheisesti liittyneet työväen­ liikkeen rauhalliseen kehitykseen, että kun hallitus ryhtyi jyrkästi sitä vastustamaan, he paikalla lannistuivat ja kysyi-

---

¹⁾ »Tehtaiden tarkastus Venäjällä». »Rab. Djelo» N:o 4—5, s. 43.

vät itseltään: »Eiköhän hallitus todellisuudessa tuhoa nuorta liikettä»? — Tämä synnytti kumminkin niin paljon tyytymättömyyttä, että lehden toimitus katsoi tarpeelliseksi antaa seuraavassa numerossa selityksen, että tuo tunteenpurkaus oli joutunut »Rab. Djelon» palstoille vastoin toimittajien enemmistön tahtoa»; kun taas V. I—nin täytyi osaksi peruuttaa sanansa, että nimittäin hän ei tarkoittanut liikkeen täydellistä tukahduttamista, vaan työväenliikkeen mahdollisesti huonompaa menestymistä *kysymyksessäolevalla hetkellä* ja sitä mahdollisuutta, että liikkeessä saattaa syntyä hetkellinen seisaus, josta on esimerkkejä Länsi-Europan työväenliikkeessäkin¹⁾.

Tämä tapaus on omiaan osoittamaan, kuinka »herkkätuntoinen» oli »Rab. Djelo». Ei tarvittu muuta kuin mitä vähäpätöisin uusi seikka, kun mainitun lehden toimitus oli valmis muuttamaan menettelytapaansa ja luopumaan sellaistenkkin »valtiollisten oikeuksien» puolesta käytävästä taistelusta, jotka ovat saavutettavissa itsevaltiuden aikana, sekä tunnustamaan »laittomuuden ja mielivallan itsevaltiuden perusolemukseksi. Samoin kuin pajussa ei kasva päärynöitä, ei myöskään itsevaltaisen hallitusjärjestelmän pohjalla voi kukoistaa muu kuin mieli- ja väkivalta. Laillinen itsevaltius on yhtä mahdoton ilmiö kuin palava vesi tai jäinen tuli»²⁾; tämä on tultava tajuamaan ja kutsuttava syvät rivit suorastaan, ilman mitään väliasteita, taisteluun itsevaltiutta vastaan.

Mutta kun vuoden 1899 tehdaslain aiheuttama hermostumiskohtaus meni ohitse, ryhtyi »Rab. Djelo» kylmäverisesti arvostelemaan Venäjän sosialidemokraattien taktiikkaa. »Marxin periaatteita, — kirjoitti Krišhevskij, — eivät ole ymmärtäneet ne, jotka halveksivat lakkoja rajattomasti, josta seikasta Marx moitti Proudhonia ja hänen kannattajiaan. Mutta lakot hyödyttävät työläisluokkaa mahdollisimman paljon vain silloin, kun agitaattorit käyttävät hyväksseen lakkojen valtiollista merkitystä ja kasvattavat niiden

¹⁾ »Ilmoitus». »Rab. Djelo» N:o 6, huhtik. v. 1900, s. 65.

²⁾ Toimituksen jälkihuomautus kirjeeseen »Venäjän hallituksen uusi laitton toimenpide». »Rab. Djelo» N:o 4—5, s. 55.

avulla valtiollisesti syviä rivejä. Kaikki ne ovat likinäköisiä ja sokaistuja, jotka pitävät liikkeemme *eri asteita* eri seu-
duilla *erilaisina suuntina*. Mutta kaikkien meidän järjes-
töjemme on pyrittävä siihen, että liikkeemme kehitystaso
saataisiin kaikkialla mahdollisimman pian korkeammalle, jotta
sitien saataisiin joudutetuksi sen yhteenliittymistä taktiikkaan
katsoen». ¹⁾

Kiinnitämme lukijan huomion kaksi kertaa peräkkäin
seuraavaan »mutta»-sanaan. Mitä se merkitsi? Tunnustiko
Kritshevskij sillä, että »lakkojen rajaton halveksiminen» ei
tarkoita lakkoja yleensä, vaan niitä agitaattoreja, jotka eivät
täytä Kritshevskin heille asettamia ehtoja, että nimittäin lak-
koja on käytettävä kouriintuntuvana valtiollisena opetuk-
sena? Jos asia on niin, mitä varten sitten tähän tarvittiin
vetää Proudhon, — sillä sanoihan itse Kritshevskij, — »ettei
se ole sosialidemokraatti, joka ei hyväksy työläisluokan val-
tiollista taistelua». Eihän yksikään sosialidemokraatti hal-
veksinut lakkoja yleensä, vaan niitä »valkeita korppeja», —
jotka vallattuaan »Rab. Myslj»-lehden rupesivat toitottamaan,
ettei valtiollista taistelua tarvita, — ja niitä »Rab. Djelon»
perustajia, jotka kirjoittivat Axelrodille, että on sulaa hul-
luutta puhua itsevaltiuden kukistamisesta. Toisin sanoen
socialidemokraatit halveksivat niitä puolueen jäseniä, jotka
muuttivat työläisten taloudellisen taistelun syvien rivien val-
tiollisen kasvatuksen koulusta proletariaatin luokkatietoisuu-
den himmentämiskeinoksi. Mutta sitten tulee Kritshevskin
toinen »mutta». »Ne ovat likinäköisiä ja sokaistuja, jotka
pitävät liikkeemme eri asteita . . . eri suuntina». Toisin
sanoen: noiden »valkeiden korppien» räähkyminen, — jotka
säikähtivät Belgian työväestön ja yhteiskunnalliseen vallan-
kumoukseen pyrkivien sivistyneiden välistä eripuraisuutta,
— oli vain liikkeemme välttämätön kehitysaste! Mutta
mille järjestöille sitten Kritshevskij antoi isällisen neuvon
»pyrkiä kohottamaan liikkeen kehitystasoa»? Kun hän erotti

---

¹⁾ Taloud. ja valtioll. taistelu Venäjän työväenliikkeessä».
»Rab. Djelo», N:o 7 elok. v. 1900 s. 18—19; seur. s. 2.

tämän neuvon »mutta»-sanalla lauseesta »ne ovat likinäköisiä . . .», niin eiköhän hän juuri siten tunnustanut todellisuudessa olevan sellaisia järjestöjä, jotka eivät ainoastaan olleet kohottamatta, vaan päin vastoin kaikin tavoin koettivat alentaa liikkeen kehitystasoa? Toistihan hän saman ajatuksen, joka lausuttiin Pariisin kongressille annetussa selonteossa, nimittäin että »Venäjän vallankumouksellinen liike kokonaisuudessaan on aina kärsinyt kovasti siitä, että ollaan yksipuolisesti kiinnytty johonkin menettelytapaan, joka määrättyissä olosuhteissa on vienyt taistelussa suotuisiin tuloksiin».¹⁾

Jos joku järjestö otti periaatteekseen »politiikasta», toinen taasen luokkataistelusta luopumisen ja kolmas rupesi harjoittamaan sosialidemokraattista agitatsionia, niin kuinka kaikki tämä oli ymmärrettävä? Olivatko nämä saman suunnan eri kehitysasteita vai kerrassaan eri suuntia, jotka olivat satunnaisesti liittyneet yhteisen sosialidemokraattisen lipun alle? »Venäjällä toimivat sosialidemokraatit, — lausui Kritshevskij edelleen, — eivät erota työväenliikettä itsevaltiutta vastaan käytävästä taistelusta eikä taloudellista taistelua valtiollisesta, samoin kuin he eivät aseta itseään vastakkain työläisjoukkojen kanssa. Meidän järjestömmehän ovat vain syvien rivien johtajia ja kasvattajia sekä niiden itsetietoisina etujoukkoina».

Mutta mitä olivat sitten »Rabotshaja Myslj»-lehti ja Nikolajevilainen komitea, jonka selonteko painettiin »Rab. Djelo»-lehdessä, sekä »Brjänskin kapinan» aikuinen Jekaterinoslavilainen komitea? Olivatko kaikki nämä järjestöt työväen syvien rivien kasvattajia vai vähäisten työläisjoukkojen mieliteiden huonoja tulkitsijoita, jotka antavat aivan vääristellyn kuvauksen työväenliikkeestä? — Tarvitaan »määrättyä asteettaista kehitystä meidän järjestöjemme agitatsionitoiminnassa . . . Mitä sanottaisiinkaan opettajasta, jos hän alkaisi opettaa suurmatematiikkaa sellaisille oppilaille, jotka eivät tiedä edes aritmetiikan neljää ensimmäistä laskutapaa? . . . On siis välttämättömästi otettava huomioon keskinkertaisen venäläisen

---

¹⁾ Edell. s. 7; seur. s. 9.

työläisen verrattain alhainen kehityskanta ja alettava alusta»,¹⁾ s. o. puhtaasti taloudellisesta taistelusta. Kun sitten työläinen tulee persoonallisesti siitä vakuutetuksi, että isännän avuksi tulevat santarmit ja poliisiviranomaiset, silloin on agitaattorin selvitettävä santarmilaitoksen merkitys; jos taasen poliisiviranomaiset eivät sekaannu asioihin, kuten esim. v. 1892 tapahtui Vilnossa, jossa poliisit autoivat sen taistellessa laillisen 12-tuntisen työpäivän puolesta, niin ei ole harjoitettava agitatsionia niitä vastaan. »Niiden vaatimuk- sien, joita agitaattori esittää työläisjoukoille, tulee olla yhteydessä niiden taistelussa saavuttaman kokemuksen kanssa. Ainoastaan siinä tapauksessa nämä vaatimukset tulevat työläisjoukkojen omiksi vaatimuksiksi».

Tämä on erittäinkin tärkeää valtiollisiin vaatimuksiin katsoen, joiden tulee vastata *kysymyksessäolevan* työläisryhmän taloudellisessa taistelussa saavuttamaa kokemusta, siitä huolimatta että valtiolliset vaatimukset ovat luonnostaan yhteisiä koko Venäjälle. Jekaterinoslavissa esim. oli kahdessa tehtaassa lakko, joista toinen päättyi rauhallisesti, mutta toisen tehtaan työväki sai tutustua kasakanpamppuihin. Piekse- tyille työläisille voitiin niin ollen puhua »persoonallisesta koskemattomuudesta», mutta toisille ei, koska he eivät vielä ymmärtäneet mitä tuo koskemattomuus merkitsi. »Rab. Djelon» reseptin mukaan oli heidän »valtiollisen kehitys- tasonsa» kohottamiseksi agitaattorin »sysättävä» heidät sem- moiselle tielle, jolla he saisivat tilaisuuden tutustua nagaik- koihin ja siten tulisivat käsittämään, että on välttämätöntä vaatia persoonallista koskemattomuutta.

Mutta tässä jo itse Kritshevskij havaitsi asioiden olevan hullusti, jonka vuoksi hän rupesi selittelemään, että muka monet ymmärtävät »joukkojen hetken» liian kirjaimellisesti, siis väärin, ja siitä syystä heillä »pääsee paikallishetki voi- tolle yleisestä luokkahetkestä». Jos valtiollinen agitatsioni, — sanoi hän, — lykättäisiin siihen saakka, kunnes *kaikki* työläisjoukot tai ainakin enimmäkseen niistä omaksuisivat val-

¹⁾ Edell. s. 10; seur. s. 11.

tiolliset vaatimukset, niin siitä koituisi se vaara, että näiden joukkojen valtiollinen kehitys tulisi ehkäistyksi pitkiksi ajoiksi . . . *Ei työläisjoukkojen itsetiedottomat ainekset*, jotka usein pysyvät vuosikymmeniä syrjässä taistelusta, vaan sosialidemokraattisen puolueen toimivat, taistelevat ainekset, *sen etujoukko*, määräävät puolueen taktiikan. Juuri tällä tavalla on meneteltävä Venäjällä kaikkialla missä työläisjoukkojen keskuudesta on jo tullut esiin taistelijain etujoukko». ¹⁾

Tämä oli aivan oikein sanottu, mutta mitä varten sitten Kriševskij jaaritteli »agitatsionitoiminnan asteettaisesta kehityksestä» ja siitä, että työläisille ei ole koko ohjelmaa esitettävä yhdellä kertaa, vaan annoksittain, ruokalusikallinen joka tunti?

Juuri tässä kohden eroavat perinpohjaisesti toisistaan vallankumouksellinen sosialidemokratia ja kaikkien maiden ynnä kaikkien aikojen opportunistit, soveliaisuuspolitiikan noudattajat. Edellinen tuo ilmi proletariaatin etujoukon s. o. sen itsetietoisien, vallankumouksellisen osan mielialan, mutta opportunistit etsivät tukea itsetiedottomista joukoista, ja vaikka he julistavat tulkitsevansa niiden mielialoja, niin todellisuudessa riippuvatkin itsetiedottoman työväenliikkeen hännässä, ehkäisten ammattiyhdistyksellisen (trade-unionistisen), paikallisvärityksen saaneen tietoisuuden muuttumista sosialidemokraattiseksi luokkatietoisuudeksi. Parhaan esimerkin tällaisesta opportunistisesta taktiikasta antaa itse Kriševskij, joka heti sen jälkeen kun oli tullut siihen oikeaan johtopäätökseen, että on välttämättömästi otettava huomioon kehittyneiden työläisten mieliala, jatkoi seuraavasti: »Kaikkia meidän järjestöjamme sitova taktillinen perussääntö on siis se, että on mitä pikimmin siirryttävä puhtaasti taloudellisesta taistelusta lähimpiin valtiollisiin vaatimuksiin perustuvaan agitatsioniin ja sitten mahdollisimman pian laajennettava valtiollista agitatsionia». ²⁾

1) »Taloud. ja valt. taistelu». »R. Djelo» N:o 7, s. 18.

2) Edell. s. 18; seur. s. 11.

Oli kai Krišhevskij lukenut B—vin kirjoituksen, jossa tämä lausui, että ei ainoastaan työväen etujoukko vaan myös koko välikerros oli jo täysin kypsytynyt ottamaan vastaan koko valtiollisen ohjelman. Ja olihan Krišhevskin omien sanojen mukaankin taktiikan perustukseksi otettava kehittyneiden työläisten, mutta ei syvien rivien mieliala. Mitä varten sitten tarvittiin tuo »lähimpien valtiollisten vaatimusten» väliaste, sillä olihan se askel taaksepäin verrattuna jokseenkin monilukuisen työläiskerroksen itsetietoisuuteen, kuten B—v sanoi asian olevan!

Todistaakseen väitteensä, että »aste»-teoriaa voidaan menestyksellä tofeuttaa käytännössä, Krišhevskij vetosi Jekaterinoslavilaisen komitean toimintaan, jonka selonteosta »näkyi, että oli saavutettu loistavia tuloksia, siirtymällä johdonmukaisesti taloudellisesta agitatsioonista valtiolliseen ja ottamalla tarkoin huomioon taistelussa saavutettu kokemus».

Jekaterinoslavilaiset ryhtyivät v. 1898 puhtaasti taloudelliseen taisteluun. Valtiollisia vaatimuksia ei vielä sillä hetkellä katsottu voitavan esittää, syystä että paikkakunnan työväki ei ollut kylliksi taistellut taloudellisten vaatimustensa puolesta eivätkä poliisi- ynnä santarmiviranomaiset olleet taipuvaisia aktiivisesti sekaantumaan työväen ja isäntien välisiin selkkauksiin, josta olisi saatu aihetta valtiolliseen agitatsiooniin». 1) »Kaksi vuotta taloudellisen agitatsioonin alkamisesta voitiin sitten ruveta työväen syviä rivejä varten julkaisemaan »Jushnyj Rabotshij»-lehteä, joka oli luonteeltaan jyrkästi valtiollinen. Tämän lehden ensi numeron pääkirjoituksessa lausuttiin seuraavasti: »Sen vuoksi on taistelu tätä rikkaiden ja riistäjien hallitusta vastaan, sen kukistaminen ja valtiollisten oikeuksien hankkiminen Venäjän työläisluokan päätehtäviä ja yhtä tärkeä kuin työpäivän lyhentämistä ja palkan lisäämistä koskeva kysymyskin». 2)

Minä oleskelin Jekaterinoslavissa talvella v. 1894—95.

1) »Työväenliike Jekaterinoslavissa». Geneve v. 1900, s. 6.

2) »Taloud. ja valtioll. taistelu». »Rab. Djelo» N:o 7, s. 12—13.

Siellä tutustuin vanhojen sosialidemokraattien toimintaan, jotka alkoivat silloin harjoittaa Jekaterinoslavin työväestön keskuudessa samanlaatuista agitatsionia kuin v. 1900 »Jushnyj Rabotshij». Tuon aatteen ottivat silloin mielihyvällä vastaan ne työläiset, joiden kanssa mainittu järjestö ehti päästä yhteyteen. Vappujuhla ja *valtiollisen* järjestön sääntöjen hyväksyminen osoittivat, että tuo järjestö oli tavannut vastakaikua työläisten keskuudessa, siitä huolimatta etteivät santarmit vielä olleet ehtineet antaa heille kouriintuntuvaa valtiollista opetusta. Mutta kesällä v. 1895 joutuivat ensimmäiset sosialidemokraatit kiinni ja vuoden 1896 alussa oli ensimmäinen järjestö perin pohjin hajonnut. Sen muisto ja sen työväestöön tekemä vaikutus oli kuitenkin niin pysyvä ja voimakas, että kun v. 1897 ensimmäisiä sosialidemokraatteja kuljetettiin Siperiaan, tuhannet työläiset heittivät ilman mitään ennakkokehotusta työnsä ja lähtivät saattamaan heitä vankilasta asemalle sekä osoittivat heille myötätuntoisuuttaan laulamalla vallankumoksellisia lauluja ja kohottamalla vallankumouksellisia huutoja. Vasta tämän jälkeen ilmesyivät paikkakunnalle »ekonomistit», jotka olivat toista maata kuin ensimmäiset sosialidemokraatit, ja alkoivat uskotella työläisille, että heidän politiikan harrastuksensa oli vielä liian aikaista.

Ja puhtaaksi »häntäjärjestöksi» tuli Jekaterinoslavlilainen komitea vasta *silloin*, kun työläiset *siirtyivät valtiollisen taistelun tielle itsenäisesti ilman tuon komitean apua*. Osaksi he suorittivat sen itsetiedottomasti, päättömästi panemalla toimeen mellakoita Brjänskin tehtaalla, osaksi taasen itsetietoisesti ja järkevästi pitäen Mariupolin tehtaalla puheita sotilaille ja vastustaen jyrkästi poliisiviranomaisia.

»Ensi kerran valtiolliset vaatimukset esitettiin työläisten itsensä kirjoittamassa ja painattamassa vappujulistuksessa . . . Komitean ei tarvinnut muuta kuin ottaa huomionsa tämä mieliala ja alkaa valtiollinen agitatsioni». ¹⁾ Ja tällaista sosialidemokraattisen järjestön käyttäytymistä pitivät Krit-

1) »Työväenliike Jekaterinoslavissa», s. 7.

shevskij ja »Rabotsheje Djelon» kannattajat esimerkiksi kelpaavana ja katsoivat sen parhaiten valaisevan heidän taktillisia mielipiteitään. Niin, jospa jekaterinoslavilaiset ekonomistit eivät olisi himmentäneet työläisten luokkatietoisuutta ja jos he olisivat v. 1898 alkaneet toimintansa rupeamalla julkaisemaan »Jushnyj Rabotshij»-lehden tapaista äänenkannattajaa tai vaikkapa edes valtiollisia julistuksia, niin varmaankaan eivät Brjänskin tehtaan työläiset olisi ilmaisseet tyytymättömyyttään poliisiviranomaisiin eivätkä panneet toimeen juutalais- ja tehdasmellakoita.

Mutta Kritshevskin mielestä »sellainen tulos, joka saavutettiin soveltamalla viisaasti käytäntöön syvien rivien valtiollisen kasvatuksen taktiikkaa, oli ennen kaikkea seurauksena niiden taloudellisessa taistelussa saadusta kokemuksesta». ¹⁾

Palaamme vielä myöhemmin »Rabotsheje Djelo»-lehden toimintaan, mutta tässä koetamme tehdä johtopäätöksiä siitä, mitä olemme edellä esittäneet. »Rabotshaja Myslj»-lehteen verrattuna osoittautui »Rabotsheje Djelo» olevansa enemmän tehtävänsä tasalla, mutta paljoa se ei sentään saavuttanut, vaan ihaili »Rab. Myslj'in» tavoin edelleenkin itsetiedotonta, alkuvoimain tapaista liikettä ja piti sosialidemokratiaa vain syvien rivien mielialan tulkitsejana. Ja se siirtyi politiikkaan vain siksi, että oli mahdotonta muuttuneissa valtiollisissa ja taloudellisissa olosuhteissa jatkaa menestyksellä lakkotaistelua. Tämä politiikkaan siirtyminen tapahtui vasta sen jälkeen, kun itse syvät rivit alkoivat vaistomaisesti etsiä uusia taistelukeinoja. Vielä »Listok Rabotnika»-lehden 9—10 numerossa, jonka »Rab. Djelon» toimitus julkaisi, se osoitti hyväksyvänsä »Rab. Mysljin» politiikan hylkäämiskannan, ja vasta Riian ja Maxwellin tehtaan tapaukset pakottivat sen muuttamaan rintamaansa. Silloin kun »Rabotsheje Djelo» otti toimintansa pohjaksi »asteteorian», se luopui itsevaltiutta vastaan käytävästä vallankumouksellisesta taistelusta ja asettui samalle

---

¹⁾ »Taloud. ja valt. taistelu». Rab. Dj. N:o 7, s. 13.

kannalle kuin »Credon» kirjoittaja, N. N. (Prokopovitsh), M. M. y. m. ekonomistisen suunnan asianajat, jotka, kuten yllä näimme, pelkäsivät enimmäkseen »verimertä», »Serpuhovin pieksäjäisiä» ja kaikkea vallankumouksellisen taistelun kanssa yhteydessä olevaa. »Rabotsheje Djelon» asteteorian mukaan oli asetettava päämääräksi rauhalliset uudistukset, eikä pelottava vallankumous.

II.

Vuonna 1900 oli puolueella komiteoja Pietarissa, Moskovassa, Ivanovo-Vosnesenskissa, Kijevissä, Jekaterinoslavissa ja Harjkovissa. Sitä paitsi oli vähemmän kiinteitä järjestöjä Odessassa, Saratovissa, Nishnij-Novgorodissa, Jaroslavissa, Kostromassa, Tverissä, Brjanskissa, Poltavassa, Kremenshugissa, Tulassa, Donin Rostovissa, Nikolajevissa, Uralilla ja Tiflisissä. Puolueeseen lukeutui, kuten tunnettu, myös Bund-järjestö. Venäjän sosialidemokraattisen työväenpuolueen ohella oli siihen aikaan olemassa myös Puolan sos.-dem. puolue ynnä Liettuan ja Lätinmaan sos.-dem. työv. puolueet.

Emme rupea tässä kertomaan kunkin järjestön historiaa erikseen, olemmehan jo ensimmäisessä osassa nähneet, etteivät eri järjestöjen vaiheet sanottavasti eronneet toisistaan. Useimmissa suurkaupungeissa, joissa harjoitettiin puoluetoimintaa, oli väliin yhtaikaa toimimassa useita järjestöjä ja niiden kesken syntyi riitoja mitä erilaisimmista syistä. Vieläpä samassakin järjestössä saattoi käydä sillä lailla, että jonakin päivänä vallassaolleet »politikot» joutuivat kiinni ja heidän sijaansa tulivat johtomiehiksi »ekonomistit». Tästä tietystikin kärsi toiminta paljon, niin että yhdistysten työskentely lamaantui. Ja siitä huolimatta että jokainen järjestö katsoi velvollisuudekseen saada yhdistykset kuntoon, voimme liioittelematta sanoa, ettei yhdenkään yhdistyksen onnistunut toteuttaa suunniteltua ohjelmaa koko

laajuudessaan, vaan agitatsionin vuoksi jäivät kaikki muut tehtävät syrjään.

Jäivät pä myös toteutumatta »ekonomistien» pysyväisiä, alituisesti toimivia kassoja koskevat unelmatkin, sillä *todellisuudessa* pysyivät kassat edelleenkin vain agitatsioni- ja järjestökeinoina. Ne liittivät työläisiä yhteen, mutta vastoin »Rabotshaja Mysljin» kannattajien tahtoa ja toivomuksia liittivätkin heidät yhteen vallankumouksellista taistelua varten, eikä puhtaasti taloudelliseen toimintaan heidän tilansa parantamiseksi. Vaikka ekonomistit koettivatkin parhaansa mukaan uskotella työläisille, ettei heidän asiansa ole miettiä itsevaltiuden kukistamista, niin elämä kuitenkin työnsi työläiset politiikan tielle. Rauhallinen taloudellinen taistelu oli siinä määrin sovittamaton itsevaltiuden kanssa, että jokainen työläinen, joka vain rupesi miettimään tilaansa, tuli lopulta pakostakin vallankumoukselliseksi. Nykyiset ekonomistien puolustajat pitävät heidän pääansionaan sitä, että ekonomistit saivat taloudellisella agitatsionillaan kaikkialla työläisjoukot liikkeelle ja siten raivasivat tietä vastaiselle sosialidemokraattiselle työskentelylle. Mutta mehän jo tiedämme, että ensimmäisen joukkoagitatsionin alkoivat ensimmäiset vallankumoukselliset sosialidemokraatit, eivätkä ekonomistit, jotka vain jatkoivat edellisten työtä, vaikka kylläkin tekivät sen perusteellisesti. Työläisjoukot he saivat todellakin liikkeelle, jopa siinä määrin, että ne hyvin pian menivät opettajiaan kauvemmaxi ja aivan toista tietä, kuin opettajat halusivat. Ja kun vain paikkakunnallisen liikkeen johto siirtyi ekonomistien käsistä työläisille, niin nämä heti alkoivat valtiollisen agitatsionin.

Usein mainitsemamme B—v kirjoitti työläisjoukoista puhuessaan seuraavaa: »Ei liene liikaa huomauttaa, että työläiset lukevat jokaisen kielletyn kirjan, kun vain niitä osataan oikein levittää. Aivan toinen juttu on, *kuinka oikein* työläiset ymmärtävät vallankumouksellisia julkaisuja. Epäilemättä niistä saadaan usein väärä käsitys, mutta pääasia on se, että yhä enemmän ruvetaan pitämään kielletystä kirjallisuudesta . . . Sellaiset julkaisut, jotka koskettelevat jokaista

työläistä lähellä olevia asioita, otetaan mielihyvällä vastaan tehdasproletariaatin keskuudessa ja ne valmistavat sitä käsittämään monimutkaisempia kysymyksiä. Tämän ohella on huomattava, että valtiollisen elämänkin ilmiöt herättävät mielenkiintoa kehittymättömän työväen parhaimman osan keskuudessa. »Rabotshaja Myslj»-lehteä lukevat kaikki, yksinpä vanhukset ja juopotkin. Herkkätunteiset nuoret työläiset, jotka eivät vielä ole kapakan ja kirkon turmelemat ja jotka eivät ole lukeneet valtiollisia kirjoja, selittelevät nurinkurisesti valtiollisen elämän ilmiöitä, vaivaten päättään ylioppilasmellakoista saapuneilla hämärillä tiedoilla, ulkomaan oloja koskevilla, useinkin epäluotettavilla huhuilla ja vihdoinkin heitä itseään välittömästi koskevilla seikoilla, jollaisia ovat poliisiviranomaisten mielivalta ja salapoliisuurkkijoiden toiminta tehtaissa». ¹⁾

Jokainen, joka on tullut tekemisiin syvien rivien työläisten kanssa, on samaa mieltä kuin B—v, että todellakin jokainen lehtinen, missä vain kosketellaan kysymyksessä olevan tehtaan työehtoja, saattaa väkisinkin työläiset ajattelemaan valtiollisiakin asioita. Kun näet työläisille selvenee tehtaassa harjoitettu riistäminen, niin he tahtomattaan rupeavat ajattelemaan myös sitä riistämistä, jonka alaisina he ovat veronmaksajina; ja kun he tulevat käsittämään minkälaisessa asemassa he ovat kapitalistin palkkatyöläisinä, niin he johtuvat siitä myös ajattelemaan, minkälaisessa asemassa he ovat Venäjän valtakunnan alamaisina. Kun siis kerran ajatustyö on päässyt alkuunsa, ei se enää seisaudu. Kyllähän ekonomistit syviä rivejä nostattaessaan suuresti edistivät niiden kriittisen ajatustavan heräämistä. Mutta luopumalla politiikasta he pakottivat syvät rivit *omin voimin* suorittamaan koko analysoimistyön eivätkä helpottaneet sitä. »Rabotshaja Myslj»-lehteä lukiessaan työläisten täytyi haparoimalla ottaa selvää valtiollisista ilmiöistä, koska lehdessä ei ollut tarpeellisia selityksiä, joten heidän täytyi omin päin

¹⁾ »Pietarin työväenliike ja sos.-dem. käytänn. tehtävät». »Rab. Dj.» N:o 6, s. 31—32.

selittää valtiollista ynnä yhteiskunnallista elämää, ja siinä tuli useinkin paljon väärinkäsityksiä. Niin ollen työläiset tulivat lopulta *vallankumouksellisiksi*, mutta ei sosialidemokraateiksi »ekonomistisen» agitatsionin vaikutuksesta.

»Rab. Mysljin» seuraajat, »Rabotsheje-Djelo»-lehden kannattajat eivät enää yksipuolisesti noudattaneet ekonomistisen suunnan periaatteita. Mutta hekin, kuten ekonomistit, osoittautuivat kykenemättömiksi ohjaamaan syvien rivien ajatustyötä. He katsoivat näet »Rabotshaja Mysljin» taktiikan vastanneen työväenliikkeen kehityksen ensi astetta ja pitivät toisen kehitysasteen tehtävänä lähimpien valtiollisten oikeuksien hankkimista sekä jumaloivat entisikseen itsetiedotonta liikettä. Kyllähän »Rab. Djelon» julkaisuissa kosketeltiin kaikellaisia asioita ja annettiin syvien rivien pohdittavaksi useampia kysymyksiä kuin »Rab. Mysljissä», mutta edellisen tavoin jätti »Rab. Djelokin» kysymykset selvittämättä, sen sijaan että olisi pitänyt auttaa työläisiä tekemään sosialidemokraattisia johtopäätöksiä ja ohjata heitä teoreettisesti.

Eivätkä ainoastaan työläiset olleet sellaisessa asemassa, vaan myös suurin osa silloisista sivistyneistä, käytännöllisistä toimitsijoista oli ylen vähän perehtynyt koko teoria-seikkoihin. Jokapäiväinen käytännöllinen toiminta vei näet kaiken ajan, niin ettei teoriaan syventymisestä tullut mitään. Työläis- tai sivistynyt vallankumouksellinen luki pikimmältään aikakauslehden viimeisen numeron, jossa joku Struve tai Berdjäjev kokeili »gnoseologian» alalla, ja silmäili viimeisiä kirjauutuuksia, kuten Bernsteinin, Sombartin ja Herknerin teoksia, sekä ahmi sieltä joitakin väitteitä, arvostelematta, vain siksi että ne olivat »marksilaisia» tai »ekonomistisia» uutuuksia. Ja tuon tuostakin hän sai luettavakseen »Rab. Djelon» uuden numeron, joka vahvisti hänen periaatteettomuuttaan teoriaseikoissa.

Kaikki olemassa-oleva on järkevää ja mikä on järkevää, se on myös välttämätöntä. Sellainen oli »Rab. Djelon» ainoa periaate. Oli esim. olemassa »Rabotshaja Myslj», joka toisinaan saattoi puhua pötyä; mutta kun se oli olemassa

ja sitä luettiin sekä työläisjoukot olivat siihen tyytyväisiä, siis »Rab. Mysljin» pöty oli välttämätön näiden joukkojen mielialan kuvastajana määrätyllä kehitysasteella, ja muka vain »sokeat ynnä likinäköiset» saattoivat pitää »Rab. Mysljiä» eri suuntana, joka ei ollut sopusoinnussa sosialidemokraattisen katsantokannan kanssa. Ilmestyi sitten Saksan sosialidemokratian näyttämölle Bernstein. Olisi luullut »Rab. Djelolla» olleen varsin hyvin selvillä, kuinka suuren hämmingin tuo »kriitikko» sai aikaan Venäjällä; kehottihan santarmi Subatov kaikkia valtiollisia vankeja, varsinkin työläisiä, lukemaan Bernsteinin teoksen venäläistä käännöstä. Mutta »Rab. Djelo», joka siihen aikaan oli ainoa yleinen sosialidemokraattinen äänenkannattaja, ei katsonut tarpeelliseksi kiinnittää huomiota tuohon uuteen suuntaan. Laillisen venäläisen kirjallisuuden isäntinä taasen olivat yksinomaan »kriitikot», joten vallankumoukselliset marksilaiset eivät voineet missään esittää mielipiteitään. Ei siis ihme, että siihen aikaan jokainen laillisten aikakauslehtien ja kielletyn »Rab. Djelon» lukija tuli ehdottomasti sellaiseen käsitykseen, että vallankumouksellinen suunta vetelee viimeisiä virsiään Länsi-Europan sosialidemokraattisissa puolueissa. Ja bernsteiniläisyyden valtaanpääseminen Venäjällä oli samaa kuin luopuminen kaikesta sosialidemokraattisesta toiminnasta.

Niin kauvan kun meillä isännöivät puhtaat ekonomistit, he »johdonmukaisesti» sysäsivät luotaan itsetietoiset ja kumousmieliset työläiset, joita he eivät katsoneet voivansa päästää »puhtaasti ekonomistiseen» järjestöön ja jotka sen vuoksi irtaantuivat heistä sekä perustivat omat rinnakkaisjärjestönsä ja äänenkannattajansa. Mutta kun kaikkisovittava »Rabotsheje Djelon» suunta pääsi juurtumaan, niin sen vieraanvaraisessa majassa saivat suojan kaikellaiset virtaukset. »Credon» kannattajalla oli hyvä tilaisuus ruveta siellä työväenliikkeen ensi asteen tulkitsijaksi; proletariaatin vallankumousta ja »verimertä» pelkäävä »politikko» sai toisen kehitysasteen tulkitsijana selvittää ja tyrkyttää itsevaltiuden uudistamista rauhallista tietä, mauruamalla siltä lähimpiä valtiollisia oikeuksia toisen toisensa perästä. Vallankumouk-

sellisen sosialidemokraatin taktiikka taas vastasi kolmatta kehitysastetta. Kaikki nämä virtaukset eivät muka olleet eri suuntia, jonka vuoksi ne voivat ja niiden tuli mahtua saman järjestön puitteisiin. Olihan joka kaupungissa eri kehitysasteilla olevia työläisiä, joten jokainen sai suorittaakseen sellaisen työn, mikä häntä miellytti. Ei vaan pitänyt viehättyä korottamaan taktiikkaa periaatteeksi.

Venäjän käytännölliset sosialidemokraatit omaksuivat helposti tämän »periaatteettomuuden periaatteen», koska »laillinen kritiikki» oli vapauttanut sen kaikesta teoriasta, ja sitten »Rabotsheje Snamjan» kannattajat saattoivat jo vaivatta liittyä samaan järjestöön kuin »Rabotshaja Mysljin» kannattajatkin, ja keskenään kilpailevat järjestöt voivat sulautua ja todella usein sulautuivatkin yhteen. Kyllähän työ laajeni enemmän ja tuli kiinteämmäksi kuin koskaan sitä ennen. Lentolehtisiä julkaistiin suunnattomasti ja tultiin yhä enemmän yhteyteen liikettä suosivan yleisön kanssa, joka ei enää pelännyt itsenäistä työväenliikettä. Mutta tämä oli muuttumassa *itsetiedottomaksi*, vaikkakin mahtavaksi vallankumoukselliseksi voimaksi.

Aikoinaan »Rabotsheje Djelo»-lehden perustajat soimasivat »Työn vapautus»-ryhmää siitä, että se »piti proletariaattia aseena, jonka avulla vallankumoukselliset sivistyneet saavuttavat omat, työväelle vieraat tarkoitukset».

Vaikka Axelrodin »menettelytapaa» koskevissa teoksissa onkin sellaisia kohtia, jotka saattoivat aiheuttaa mainitunlaisia syytöksiä, niin kuitenkin se teoria ja ne periaatteet, joita Axelrod ja koko »Työn vapautus»-ryhmä suosivat työväelle, tekivät aivan merkityksettömiksi heidän taktiikkasuunnitelmansa. Ja nämä periaatteet olivat luotettavimpana takeena siitä, että kun kerran työväki on ne omaksunut, se ei voi enää muuttua kenenkään aseeksi, koska »Työn vapautus»-ryhmän periaatteet olivat tieteellisen sosialismin ja vallankumouksellisen sosialidemokratian periaatteita, kun taas sen taktiikkasuunnitelma oli aivan elinvoimaton ja sen vuoksi verrattain vaaraton. »Rab. Djelo» sitä vastoin ilmestyi työväen silmien eteen vapaana kaikista periaatteista

ja teorioista, mutta sillä (kuten yleensä suvaitsevaisuuden kannattajilla) oli tarjottavana elinvoimainen taktiikkasuunnitelma. Ja vaikka se alinomaa vakuutteli, että »työläisluokan vapautus on työläisten itsensä asia», niin todellisuudessa se avasi puolueen ovet selkosen selälleen ja päästi salaa sinne kaikki ne, jotka tahtoivat työväenliikettä käyttää hyväkseen sellaisiin tarkoituksiin, jotka olivat ristiriidassa proletariaatin etujen kanssa. »Rabotsheje Djelon» suunnan vaikutuksesta hävisivät siten todellisuudessa luokkarajat, jotka erottivat sosialidemokraattisen puolueen kaikista muista puolueista.

»Rabotsheje Djelon» suunnan vallitessa ei Struven tarvinnut vielä luopua puolueesta eikä muodostaa omaa puoluettaan. Olihan mitä suurin suvaitsevaisuus »rabotshedjelolaisuuden» perusominaisuus. Itse elämä oli muka selvittävä, mikä oli oikein, mikä väärin, ja »työväenliikkeen laaja perustus yhdessä sen selvien alkuperusteiden kanssa» oli varjeleva Venäjän työväestöä kovin suurista harha-askelista.

Sen ajan kirjallisten ainesten perusteella on vaikea saada selvää kuvaa järjestöjemme sisäisestä elämästä. Kyllähän meillä on puoluekomitean — Pietarin Taisteluliiton — lokakuussa v. 1900 valmistama »ohjesääntö», mutta meillä ei ole mitään todistuksia siitä, noudatettiinko tätä ohjesääntöä käytännössä. Tahdomme esittää sen tässä siinä muodossa kuin »Rab. Djelon» toimitus sen julkaisi.

»Työväen liittojärjestön pohjana on jokaisessa tehdaslaitoksessa toimiva keskusryhmä, jonka ympärille ryhmittyvät työväen pikkuyhdistykset (joissa kussaan ei ole jäseniä kymmentä henkeä enempää) ja ne saattavat valita omia edustajiaan keskusryhmään. Keskusryhmään ja pikkuyhdistykseen jäseniä otettaessa vaaditaan kahden jäsenen suositus ja kaikkien muiden jäsenten hyväksyminen. Keskusryhmä järjestää tehdaskassan, johon kaikki järjestyneet työläiset maksavat kaksi kopekkaa jokaisesta ansaitusta ruplasta. Puolet kuukausimaksuista menee lakkopohjarahastoon, jota paitsi kassa antaa avustusta maksaville jäsenille. Keskusryhmä tekee kuukausittain kassan tilasta tliin kassan jäsenille. Sellaiset asiat, jotka kos-

kevat koko tehtaan työväkeä, ratkaistaan kassan kaikkien jäsenten äänten enemmistöllä. Keskusryhmä perustaa kirjastoja, ohjailee pikkuyhdistysten toimintaa ja hankkii kiellettyä kirjallisuutta. Kaupungin kaikkien piirien keskusryhmien vuodeksi valitut edustajat (tai heidän varamiehensä) muodostavat *piirijärjestön*, joka hoitaa kaikkia piirin asioita ja on yhdyssiteenä yksityisten tehdasjärjestöjen välillä. Uudet edustajat päästetään tähän vain kaikkien entisten edustajien yhteisestä suostumuksesta. Edustajain kokouksissa, joita pidetään joka viikko, ratkaistaan itsenäisesti vain salaiset ja kiireelliset asiat, kaikki muut asiat ratkaistaan piirittäin äänestämällä. *Pietarin Liiton Komitean*, joka pitää yllä yhteyttä kaupungin kaikkien piirijärjestöjen kesken, muodostavat kaupungin joka piirin edustajat (tai heidän varamiehensä) ja toimeenpanevien ryhmien edustajat, jotka ryhmät ovat yhteydessä Venäjän eri paikkakuntien ja ulkomaiden kanssa sekä hoitavat varastoja ynnä kassaa. Komiteaan otetaan uusia jäseniä vain toisten jäsenten suostumuksella. Agitatsionin ja tehdastyöväenjärjestöjen valvomista varten muodostetaan komitean keskuuteen erityinen *agitatsioniryhmä* (»työväenjärjestökomitea») jossa on kaikkien piirien edustajia ja yksi edustaja kustakin toimeenpanevesta ryhmästä. Komitea koettaa elvyttää muissa kaupungeissa olevien työväenjärjestöjen toimintaa. Se hoitaa myös lakkopohjarahastoa ja tekee siitä tiliä joka kolmen kuukauden perästä. Tämä pohjarahasto muodostetaan edellämainituista järjestyneiden työläisten maksuista ja niistä liiton kassaan tulevista varoista, jotka ovat erityisesti määrättyt »lakkolaisten avustusta varten». Jos Pietarissa puhkeaa lakko, niin annetaan lakkopohjarahastosta avustusta siinä tapauksessa, että komitean agitatsioniryhmä hyväksyy lakon. Kaikki liittoa yleisesti koskevat asiat ratkaistaan liiton kaikkien jäsenten äänten enemmistöllä; salaiset ja kiireelliset ratkaisee kuitenkin komitea itsenäisesti. Komitea julkaisee työväenlehteä ja lentokirjasia, lehtisiä y. m.»¹⁾

---

¹⁾ »Rab. Djelon» lentolehti N:o 4, jouluk. v. 1900, s. 6; seur. s. 7, palsta 2.

Painattaessaan tämän ohjesäännön »Rab. Djelon» toimitus teki seuraavan huomautuksen: »Mahdollisesti se (ohjesääntö) on liian monimutkainen käytännössä, jos otetaan huomioon Venäjän poliisiolot, ja ehkä siinä täytyy muuttaa joitakin kohtia, varsinkin sen jyrkät vaaliperusteet, koska täytyy toimia salaisesti. Mutta joka tapauksessa ohjesäännön perussävy, toisin sanoen komitean ja eri tehdaslaitosten työväenjärjestöjen välinen läheinen yhteys, on Venäjän sosialidemokraattisten järjestöjen luonteen mukainen ja on syntynyt luonnollista tietä koko sosialidemokraattisen toiminnan aikana». »Rab. Djelon» toimituksen mielestä ei siis tätä suunnitelmaa muka voitu toteuttaa siksi, että se ei soveltunut salaiseen toimintaan; mutta kun se kerran oli valmistettu, niin se tietenkin oli itse elämän muodostaman järjestötyypin mukainen. Pää-äänenkannattaja jätti siinä kokonaan huomioon ottamatta, kuinka paljon vahinkoa »socialidemokraattiselle toiminnalle» tuotti sellainen ekonomistien aivoissa luonnollista tietä syntynyt järjestö.

Akimov kertoo hyvin liikuttavasti tämän ohjesäännön synnystä. Kesäloman jälkeen v. 1900 palasivat sivistyneet »ekonomistiset» toimitsijat Pietariin ja miettivät vaikeaa kysymystä: olisiko luovuttava vanhoista nimityksistä vai laajennettava järjestöjen ohjelmaa ja tämän mukaisesti lisättävä yksi järjestö entisiin n-1 järjestöön. »Kaikki nämä vaikeat kysymykset jäivät sikseen, sillä kun ryhdyttiin työhön, niin havaittiin, ettei kaikkea oltu menetetty. Liiton perustamat pikkuyhdistykset eivät näet ainoastaan olleet säilyneet vangitsemisten jälkeen, vaan vieläpä suuresti laajenneetkin, joten ne muodostivat kokonaisen, satoja työläisiä käsittävän järjestön. Ja kun noihin yhdistyksiin tulivat Pietariin palanneet agitaattorit ja alkoivat tehdä selkoa järjestö- ja ohjelma-suunnitelmistaan, niin heille vastattiin, että järjestö ja ohjelma ovat jo olemassa. Toimipa jo »Työväenkomiteakin». Tämä odottamaton ilmoitus hämmästytti kovasti sivistyneitä. Jotkut loukkaantuivat siitä kylmästä ja jonkun verran halveksivasta vastauksesta, jonka he — äskeiset uhrautuvaiset opettajat — saivat. Toiset taas sen siitä riemastuivat ajatellen, että »vihdoinkin sivistyneet

saavat heille soveltuvan palvelijanpaikan työväenliikkeessä . . . Tämä ensimmäinen Pietarissa tehty yritys, jonka tarkoituksena oli saada periaatteet esitetyksi ohjelman muodossa, ei ollut läheskään onnistunut. Mutta on huomattava, että siinä ensiksi osoitettiin työväenliikkeen valtiolliset tehtävät». ¹⁾

Ikävä kyllä meillä ei ole käytettävänäme ohjelman täydellistä tekstiä, jonka työläiset itse valmistivat »ekonomistien» lepäillessä kesähuviloissa. Voimme esittää tekstin vain siinä muodossa kuin se julkaistiin »Rabotshaja Mysljin» N:o 11:ssa. s. o. niin kuin lepäytyneet sivistyneet nähtävästi ovat sen muodostelleet. Ja se on seuraavanlainen.

»Taisteluliiton työläisluokan vapauttamiseksi» muodostavat kaikki ne henkilöt, jotka hyväksyvät alempana esitetyn ohjelman ja ovat jäseninä tehdaslaitosten järjestöissä tai niissä ryhmissä, jotka harjoittavat propagandaa, julkaisutointa, hankkivat ja säilyttävät kirjallisuutta, keräävät varoja ja pitävät yllä yhteyttä ulkomaiden ynnä muiden kaupunkien kanssa. Ottaen huomioon, että työväenliikkeen lopullisena tarkoituksena on työläisluokan valtiollinen ja taloudellinen vapautus ja että se on saavutettavissa vain työväen syvien rivien sosialidemokraattisen liikkeen avulla, Pietarin Taisteluliitto tahtoo kehittää näiden syvien rivien itsetietoisuutta, harjoittamalla propagandaa ja agitatsionia, joiden perusteena ovat työväen elämän kaikellaiset konkreettiset, silmiinpistävät aiheet. Ollen sitä mieltä, että työläisjoukkojen jokapäiväisten, vähäpätöisimpäinkin etujen valvominen on omiaan kasvattamaan työläisissä sosialistista tietoisuutta ja valmistamaan joukkoja työväenasian puolesta aktiivisesti käytävään taisteluun Liitto tahtoo kaikin tavoin avustaa sellaista taistelua ja muuttaa jokaisen järjestymättömän liikkeen järjestyneeksi, itsetietoiseksi taisteluksi kapitalistien riistämistä ja tsaarin mielivaltaa vastaan.

»Aktiivisen taistelun välikappaleina Liitto pitää yksityisiä ja yleisiä lakkoja sekä valtiollisia mielenosoituksia, joihin

---

¹⁾ Akimov. Katsaus sosialidemokratian kehitykseen Venäjällä s. 81.

työväki ottaa osaa mieslukuisesti. Katsoen yksistään työväen itsenäisyyden takaavan menestyksen työväen asialle, Liitto hartaasti kehottaa työläisiä järjestymään taisteluliitoiksi.

»Liitto tahtoo käydä käsikädessä kaikkien sos.-dem. ryhmien kanssa, koska se pitää niiden kiinteää yhteistointaintaa mitä tärkeimpänä.

»Muiden vallankumouksellisten puolue ryhmien kanssa tulee tilapäinen liitto kysymykseen joissakin erikoistapauksissa, siksi että vihollinen — hallitus — on yhteinen.

»Ohjelmassa esitettyjä tarkoituksia pyrkii Liitto toteuttamaan kolmella tavalla: a) järjestämällä tehdastyöväestöä sitä varten, että se saattaisi yhteisvoimin puolustaa yhteisiä etujaan liittoutuneita vihollisia — kapitalisteja ynnä hallitusta vastaan, b) selvittämällä työväestölle sen yhteiset tarpeet ja c) johtamalla työväen taistelua».

Epäilemättä tämä ohjelma oli verrattomasti parempi kuin »Rab. Mysljin» sivistyneiden viisastelut ohjelmakysymyksessä, mutta kumminkin se oli vielä »puhdas työväen» ohjelma eikä läheskään *socialidemokraattisen työväenohjelman* tapainen. Kaikki hyväksyvä »Rabotsheje Djelo» selitti tämän eroavaisuuden johtuvan siitä, että »meillä on tässä *toimintaohjelma*, joka määrää Pietarin Liiton välittömät, käytännölliset tehtävät. Ainoastaan tältä näkökannalta katsoen voidaan oikein arvostella sen merkitystä ja sen hyviä ja huonoja puolia. Sitä ei voida pitää puolueohjelmalla, jossa perustellaan ja määritellään puolueen yleiset tarkoitukset . . ., vaan kysymyksessä olevan ohjelman *yleisen* luonne ja pääajatus on todellisuudessa vain heijastuksena Liiton toiminnasta koko sen olemassaolon ajalta. Jos uudessa ohjelmassa ensi kerran asetetaan etualaan valtiolliset mielenosoitukset, niin siinä ei kuitenkaan anneta niille eikä niihin kiinteästi liittyvälle valtiolliselle agitatsioonille sellaista asemaa kuin niiden tulisi saada. Siinä näet vain viitataan tähän aktiivisen taistelun välikappaleeseen, mutta ei huomauteta, että syvien rivien keskuudessa on välttämättömästi harjoitettava laajaperäistä valtiollista agitatsionia, joka

on valtiollisten mielenosoitusten ennakkoehto. Yleensä ei valtiollinen puoli ohjelmassa ole kyllin selvästi esitetty. Se sosialidemokraattisen taktiikan pääsääntö, että sosialidemokratia toimii joukkoliikkeen pohjalla ja että sen on ohjattava joukkojen taistelua sekä saatettava tämä taistelu itsetietoiseksi, on jo aikoja sitten tullut yleisesti ja kaikkialla käytäntöön. ¹⁾ Ei se määrää kysymyksessäolevan hetken tehtäviä, jonka vuoksi sitä ei tarvita keskellä ohjelmaa, jonka on vain osoitettava välittömät käytännölliset tehtävät. Nykyhetkellä taasen on liikkeemme tehtävänä *vetää työläisjoukkoja aktiiviseen, valtiolliseen taisteluun*, niin kuin monesti olemme selvästi osoittaneetkin». ²⁾

Komitean (Taisteluliiton) äänenkannattajana oli »Rab. Myslj», mutta saman liiton »Työväenkomitean» äänenkannattajaksi tuli »Pietarin Työväen Lehti» («S. Peterburgskij Rabotshij Listok»). »Rabotshaja Myslj» lakkasi olemasta *työväen* sanomalehtenä. Ja kun sitä nyt julkaistiin ulkomailla, ei se voinut nopeasti antaa työläisjoukoille tietoja asiain tilasta Pietarissa, kun taas sillä alusta pitäen työväen lehtenä ei ollut muita tarkoitusperiä ajettavanaan. Sen niin sanotut »teoreettiset» pääkirjoitukset olivat niin epäselvästi ja vaikeatajuisesti kirjoitetut, että työläiset olivat niihin tyytymättömiä ja toivat sen ilmi vastalauseen muodossa. »Mitä ymmärtää työläinen lukemattomista termeistä, joita hänelle lehti tarjoaa, — kysyi »käytännöllinen toimitsija», — ja lehti vielä nimittää itseään »Työväen Ajatukseksi» (= »Rabotshaja Myslj»). »Enemmän tulta ja eloa, eikä kuivaa skolastiikkaa! Kyllä työläinen liiankin hyvin tietää, kuka on hänen niskoillaan! Mutta se on tärkeämpää, että jo ensi sanasta hänen sydämensä rupeaa lyömään kiivaammin, niin että hän kiihottuneena menee naapurinsa luo ja selvittää hänelle perin pohjin ja vakuuttavasti syyt, jotka saa-

---

1) »Rab. Djelo» luultavasti unohti sillä hetkellä »Rab. Mysljin» ja muiden ekonomistien toiminnan, jotka eivät noudattaneet tätä pääsääntöä!

2) »Rab. Djelon» lentolehti N:o 4, s. 7, palstat 1—2.

vat hänen verensä kuohumaan ja sydämensä pakahtumaan, kun hän näkee ihmisille tehtävän mitä suurinta vääryyttä ja väkivaltaa . . . Kun kerran »Rab. Mysljin» toimittajilla on käytettävänä eri paikkakunnilta lähetettyjä asiallisia tiedonantoja, niin heidän velvollisuutensa on niiden perusteella *tehdä yhteenvetoja* ja osoittaa, kuinka tsaarinvallan yleinen väkivaltaisuus muodostuu näistä yksityisistä tehtailijoiden, virkamiesten ja santarmien sortotoimenpiteistä. Esiytyksen tulee tietenkin olla yksinkertaisen, selvän ja sytyttävän. Mutta ehkä ei ole kylliksi voimia siihen. Sitä ei kuitenkaan pidä säikähtää, vaan on pantava päämäärä ja siitä pidettävä kiinni, silloin se saavutetaan pian. Silloin myös selvenee, ettei työläinen ole pelkkä raataja, joka tarvitsee vain leipää, vaan että hän on ihminen, velvollisuutensa tunteva kansalainen ja uhrautuva sivistynyt». ¹⁾ »Olemme tulleet käsittämään, että entisikseen eläminen on raskasta, ikävää ja häpeällistä. Tulkoon mikä tahansa, mutta henkeämme, kunniamme ja *vapauttamme* tahdomme puolustaa ja sitä varten olemme liittyneet yhteen». Näin lausui Työväenkomitea julistuksessaan. ²⁾

Pietarista lähetetyt vappulehtiset kerättivät Ivanovo-Vosnesenskin työväestön keskuudessa suurta tyytymättömyyttä, kuten käy selville erään työmiehen kirjeestä. »Ivanovo-Vosnesenskissa on melkein kaikissa tehtaissa 9-tuntinen työaika, mutta työväkeä kehoitetaan vaatimaan 10-tuntista työpäivää. Voi te herrat sepustajat, kynäniekat ja hyvänsuojat, sillä lailla voidaan työväkeä kohtaan harjoittaa inhottavaa konnuutta! . . . Työläisenä minä panen vastalauseeni sellaista kelvotonta (anteeksi sanontatapani!) asiainhoitoa ja sellaista vanhentunutta ynnä moitittavaa menettelytapaa vastaan . . . Entä sitten valamiesoikeuden vaatiminen lakkoasioiden käsittelyä varten! Eikö se ole naurettavaa ivaa? Meidän muka pitäisi tunnustaa oikeaksi lakoista vainoomiset. Emme

¹⁾ Kirje toimitukselle. »Rab. Myslj» N:o 8, helmik. v. 1900, s. 10, palstat 2—3.

²⁾ »Rab. Myslj» N:o 9, syysk. v. 1900.

me tarvitse valamiesoikeutta lakkolaisten tuomitsemiseksi, vaan täydellistä lakkovapautta». 1) -- Tämän kaiken perästä ei ole ihme, jos itsetietoiset työläiset koettivat kaikin mokomin vapautua sellaisten johtomiesten holhouksesta ja osoittaa sellaisille sivistyneille, missä heidän paikkansa on »ainoastaan työväenliikkeen palvelijoina».

Laajaperäinen pyrkimys, jonka tarkoituksena oli kansanvaltaistuttaa järjestömme ja panna itsensä täydentävien komiteojen vastapainoksi valitut *työväen* komiteat, ei johtunut siitä, että työläiset olisivat olleet vihamielisiä ja epäluuloisia sivistyneitä kohtaan yleensä tai vastustaneet sosialidemokraattisen ohjelman tyrkyttämistä, vaan yksinomaan siitä, että he hylkivät silloisia »sivistyneitä johtomiehiä», jotka koko tuolla kovin suvaitsevaisella toiminnallaan ja niukoilla teoreettisilla tiedoillaan todellisuudessa vain jarruttivat työväenliikettä ja ehkäisivät sen kehittymistä vallankumoukselliseksi.

Ivanovo-Vosnesenskin työläiset, joita pietarilaiset »ekonomistit» »Rab. Djelon» tietten 2) kehottivat taistelemaan *10-tuntisen työpäivän puolesta*, vaikka heillä jo oli *9-tuntinen* työpäivä, antoivat julistuksen *kaikille Venäjän työväenjärjestöille*. Huomautettuaan, että »raaka despotismi, jonka ikeen alla me olemme, estää työväenliikettä taistelemasta kapitalisteja vastaan», Ivanovo-Vosnesenskin työläiset jatkoivat seuraavasti: »Turhaan me koetamme saada hallitusta puolustamaan etujamme . . . Tosiseikat näet osoittavat, ettei se ole koskaan ollut eikä tule olemaan työväen puolella, *ennen kun työväki ottaa ohjat omiin käsiinsä*. Hallitus lupaa meille paljonkin, mutta antaa vain luoteja, nagai-kan iskuja, työntää vankiloihin ja maanpakoon.

»Ja kuinka se kohtelee kaan talonpoikia! Köyhdyttäen heidät perin pohjin ja pusertaen heistä viimeiset elinneeet

1) Ivanovo-Vosnesenskista. »Iskra» N:o 6, heinäk. v. 1901, siv. 5.

2) V. I—nin kirjoitus »Vappujuhla Venäjällä». »Rab. Djelo» N:o 2—3.

hallitus ajaa heitä miljoonittain kotikylistä kaupunkeihin, jossa he joutuvat kilpailemaan työläisarmeijan kanssa, tai pakottaa muuttamaan uudispaikoille kovan kohtalon heiteltäviksi ja mitä katkerimman elämän runneltaviksi. Sillä lailla hallitus pitää huolta talonpoikain onnesta! Se on saattanut talonpojat nälkäkuoleman partaalle ja auttaa kapitalisteja ynnä tehtailijoita kokoomaan itselleen pääomia sekä kiinnittämään työväkeä yhä lujemmin kapitaalın kahleisiin.

» Toverit, lakatkaamme toivomasta mitään hallitukselta ja tottuksenne ajatukseen, että meidän on taisteltava hallitusta ja kapitalisteja vastaan. Asestautukaamme totuuden mahtavalla aseella, silloin lyö orjuutuksemme viime hetki; lähtekäämme aukeammille urille taistellaksemme oikeuksiemme puolesta ja puolustaaksemme koko työläisluokan etuja. Eläköön Venäjän työ kansa, eläköön sosialidemokratia! »

Tämän julistuksen lopussa, — jossa päällekirjoituksen alla oli sanat: » Venäjän Manchesterista », » Kaikkien maiden köyhälistöläiset liittykää yhteen! » » Työväen vapautuksen tulee olla työväen itsensä asia », — nosti » valittu komitea » kysymyksen yleisvenäläisen työväenkongressin (puoluekokouksen) kokoonkutsumisesta.¹⁾ » Taistellaksemme ainoastaan oikeuksiemme puolesta ja huolehtiessamme työläisluokan keskuudessa harjoitettavan propagandan laajentamisesta, me käännyimme puoleenne saadaksenne teiltä apua tämän yhteisen asian edistämistä varten. On jo aika liittää hajanaiset järjestöt yhdeksi yleiseksi liitoksi, jotta voitaisiin harjoittaa ja laajentaa propandaa sellaisilla paikkakunnilla, missä ei vielä ole järjestettyä työväenpuoluetta. On saatava aikaan järjestöjen kesken ajatusten ja kirjallisuuden vaihto, esitettävä työlakoissa samallaisia vaatimuksia, annettava joka puolelle tarkat tiedot työväenliikkeestä ja hallituksen ynnä

¹⁾ Tästä näemme, että ekonomistien nykyiset perilliset väärin katsovat Axelrodin ansioksi tuon » hedelmöittävä » » Työväenkongressin » kokoonkutsumisaatteen, sillä esitettiin se ensiksi Ivanovo-Vosnesenskin valitun komitean aloitteesta helmikuussa v. 1900.

tehtaiden hallintojen toimista ja lähetettävä suurten vangitsemisten sattuessa työläisagitaattoreita lujittamaan työväenpuolueen sortuneita perustuksia. Tämän vuoksi »Venäjän Manchesterin (Ivanovo-Vosnesenskin) työväenliiton» valittu komitea kääntyy Venäjän kaikkien työväenjärjestöjen puoleen kysymyksellä: Eivätkö ne katso kuluvana vuonna mahdolliseksi kutsua kokoon yleisvenäläistä työväenkongressia. Kongressissa tulisi ohjelmana olemaan: 1) keskustelu eri järjestöjen edustajien kesken propagandan ja työväenliikkeen kulusta, 2) järjestöjen liittäminen yleiseksi työväenliitoksi, 3) niiden kysymysten pohtiminen, jotka koskevat työväenliikkeen toimintaa kuluvalla hetkellä, 4) niiden sosialidemokraattisen puolueen toimenpiteiden arvostelu, jotka ovat tähdätyt hallitusta ja kapitalisteja vastaan, 5) kielletyn kirjallisuuden julkaisemista ja sen eri järjestölle lähettämistä ynnä 6) muita esiintyviä seikkoja koskevat kysymykset. *Toivottavaa olisi, ettei edustajiksi tulisi sivistyneitä, vaan yksinomaan työläisiä*». Tämä julistus oli Venäjän Manchesterin työväen sosialidemokraattisen liiton allekirjoittama.¹⁾

Tuon kongressin tuli olla luonteeltaan puhtaasti *käytännöllisen* ja sen oli »Rab. Djelon» sanojen mukaan valmistettava »toimintaohjelma», jota ei pitänyt sekottaa »puolue»-ohjelmaan. Tämä kuvaa hyvin silloisia käytännöllisiä toimitsijoita: he eivät näet havainneet sitä välitöntä yhteyttä, joka oli olemassa aatteellisen haparoimisen ja sen sekasorron välillä, joka yhtä mittaa ilmeni heidän käytännöllisessä työskentelyssään, eikä heillä ollut oikeaa käsitystä sen aatteellisen hajaannuksen merkityksestä, joka vallitsi puolueemme riveissä. Käytännöllisinä toimitsijoina he eivät myös tahtoneet tietää mitään teoriasta. Ulkomailla oleva »teoreettinen» äänenkannattaja taasen oli »lujasti vakuutettu siitä, että tuo »Venäjän Manchesterin» työläisten julkaisema veljellinen kehotus saa osakseen koko Venäjän järjestyneen työväen hehkuvan myötätuntoisuuden. Tuo kehotus on todistuksena siitä, että Venäjän työläisarmeijan etujoukot tajuavat yhä selvemmin yhteenliittymisen,

¹⁾ »Rab. Myslj» N:o 8, helmik. v. 1900, s. 1.

yhteistoiminnan, keskinäisen avustuksen ja yhteisen vihollisen — hallituksen ja kapitalistien — yhteisvoimin vastustamisen välttämättömyyden». ¹⁾ Lausuen tämän kehotuksen tervetulleeksi, »Rab. Djelo» omasta puolestaan ei katsonut tarpeelliseksi huomauttaa käytännöllisille työläistoimitsijoille, että sosialidemokraattisen puolueen luominen on mahdoton ilman teoreettista ohjelmaa. »Rab. Djelo» luetteli koko joukon puhtaasti käytännöllisiä kysymyksiä, jotka olivat ratkaistavat tuossa kongressissa, ja lausui lopuksi seuraavasti: »Nämä Venäjän kaikille sosialidemokraattisille järjestöille yhteiset elinkysymykset ovat tavattoman tärkeitä Venäjän työväenliikkeelle. Niiden ratkaisusta riippuu koko työväenasian vastainen menestys Venäjällä».

Kuvaavaa on, että samalla kun »Rab. Djelo» esitti tärkeimmän osan tuosta julistuksesta, se ei painattanut huomautusta, ettei kongressiin pitäisi edustajiksi valita sivistyneitä, vaan yksistään työläisiä. Eikä tästä mainittu sanallakaan myöskään siinä kirjoituksessa, jonka toimitus omisti julistukselle. Siten emme tiedä, mille kannalle »Rab. Djelon» toimitus asettui *tämän* kysymyksen suhteen. Puhuessaan siitä, että tuleva kongressi on jatkava Venäjän sos.-dem. työv. puolueen I puoluekokouksen alkamaa työtä, toimitus nähtävästi otaksui tämänkin kokouksen tulevan »socialidemokraattiseksi», eikä vain »työväen» kongressiksi. Ainakaan se ei osoittanut, että oli olemassa ero näiden kahden käsitteen välillä. Mutta Ivanovo-Vosnesenskin Valittu komitea kääntyi kaikkien *työväenjärjestöjen* puoleen, kun taasen *kaikki* silloiset työväenjärjestöt pitivät itseään sosialidemokraattisina; alleviivaamalla sanan »*työväen*», kongressiin hommaajat tahtoivat asettaa vastakkain ne ja sivistyneiden järjestöt ynnä näiden valitsemattomat komiteat. Kijevissä, Odessassa, Jekaterinoslavissa ja Moskovassa oli tähän aikaan jo olemassa erotus »työväen» ja sivistyneiden (»ei työväen») komiteojen välillä, joista kummallakin, vaikka ne muodostivatkin yhteisen järjestön, oli

---

¹⁾ »Rab. Djelo» N:o 6, huhtik. v. 1900, s. 73; seur. s. 74.

oma määrätty toimintansa, jolloin työväenkomiteat tavallisesti saivat tehdä järjestö- ja agitatsioonityön, sivistyneiden komiteat taas teknillisen työn.

On epäilemätöntä, että laajaperäiseen valtiolliseen joukkoagitatsiooniin siirtyminen saattoi yhä enemmän ja enemmän kaipaamaan yhteistä puolutoimintaa ja yleistä puoluetietoisuutta. Siitä huolimatta ei Ivanovo-Vosnesenskin työläisten julistus tavannut vastakaikua, sillä jokainen paikallisjärjestö harrasti yksinomaan paikkakunnallista, omaksi hyväksi tulevaa »kotityötä» eikä tahtonut toisia järjestöjä koskevista asioista tietää mitään. Jokainen paikallisjärjestön käytännöllinen toimitsija piti lopullisena päämääränään paikallisliikkeen lujittamista. Samaten työväen sanomalehdillä — »Rab. Myslj», kijeviläinen »Vperjod»¹⁾, »Peterburgskij Rabotshij Listok»²⁾, saratovilaiset »Saratovskij Rabotshij»³⁾, ja »Rabotshaja Gasetä»⁴⁾, nikolajeviläinen »Nashe Djelo»⁵⁾, nishnij-novgorodilainen »Rab. Gasetä»⁶⁾, moskovalainen »Volnä»⁷⁾ ja odessalainen »Rabotsheje Slovo»⁸⁾ — oli samallinen, pelkästään paikkakunnallinen ja puhtaasti käytännöllinen luonne. Jokainen paikallisjärjestö oli kuin aivan eristetty saari, joka naapurijärjestöstä vähääkään välittämättä itse, oman kokemuksensa perusteella, määräsi taktiikkansa ja valmisti »ohjelmansa». Ja olipa asianomaisella paikkakunnalla kirjalliseen toimintaan pystyviä miehiä tai ei, täytyi paikkakunnan äänenkannattaja ja julistukset saada joka tapauksessa ilmestymään. Usein sattui niinkin, että pyydettiin jotakin sattumalta kaupungissa oleskelevaa, sosialidemokratian ulkopuolella olevaa kirjailijaa valmistamaan julistus tai kirjoitus työväen äänen-

---

1) Vv. 1897—1901 ilmestyi 10 numeroa.

2) Ilmestyi 8 num.

3) Ilmestyi 2 num

4) Vv. 1900—01 ilmestyi 7 num.

5) Ilm. 3 num. vv. 1897—98.

6) Ilm. 1 num. v. 1901.

7) Erään moskovalaisen ryhmän julkaisu, jota vv. 1899—1900 ilmestyi 2 numeroa.

8) V. 1901 ilmestyi 1 numero.

kannattajaan. — »Politiikan» alalla ei muka tarvita harkittua sävyä sattuvien »pistojen» antamiseksi hallitukselle, eikä sitä varten tarvitse olla sosialidemokraatti. Tällaisia lauseita olemme useasti kuulleet.

Ei kumminkaan voida sanoa kaikkien »käytännöllisten toimitsijain» olleen asioissa tätä mieltä. Pietarissa esim. muodostui »Sosialisti»-ryhmä, joka ryhtyi taisteluun sitä »käytännöllistä suuntaa» ja »suvaitsevaisuutta» vastaan, joiden vuoksi oli kokonaan luovuttu sosialidemokraattisesta luokkakannasta. Tämä ryhmä alkoi julkaista »Sosialidemokraattista työväenkirjastoa». »Työläisjoukkoja on välttämättömästi *kehitettävä* ja *kasvatettava* valtiollisesti, — lausui tämän ryhmän lehden toimitus, — toisin sanoen ne on opettava käsittämään sekä *lähimpien* valtiollisten vaatimusten että myös *laajaperäisesti käsitetyin* valtiollisen taistelun merkitys . . . Meidän hallituksemme on työväen vihollinen jos senkin vuoksi, että hallitusmuoto on itsevaltainen, eikä työväki yleensä voi olla sen kanssa sovussa, koska se voi olla ainoastaan despoottinen . . . »Työväen kirjasto» tahtoo siis edistää taitavien propagandanharjoittajien ja lujavakaumusellisten agitaattorien kehittämistä ja työväenliikkeen kehkeytymistä yleensä». 1)

»Jushnyj Rabotshij»-lehti ei myöskään ollut noiden tavallisten paikallislehtien kaltainen. »Ryhtyessämme Jekaterinoslavissa julkaisemaan »Jushnyj Rabotshij»-lehteä, — lausui toimitus ensimmäisessä pääkirjoituksessaan, olemme sitä mieltä, että siten tyydytämme koko Etelä-Venäjän ja erittäinkin Jekaterinoslavin työväen huutavan tarpeen. Mitä enemmän näet työväenliike kehittyy ja mitä useammin se tulee tekemisiin Venäjällä vallitsevien valtiollisten olosuhteiden kanssa, sitä kipeämmin tarvitaan *yhdistävää sanomalehteä*, joka pitää silmällä taistelun kaikkia vaiheita ja valaisee joka puolelta taistelun eri ilmiöitä» . . . »Taistelu tätä rikkaiden ja riistäjien hallitusta vastaan valtiollisten oikeuksien hankkimiseksi on Venäjän työläisluokan elämäntehtävä ja se

1) »Sos. dem. Työväen kirjasto» N:o 1 v. 1900.

on yhtä tärkeä elinkysymys kuin työpäivän lyhennys ja työpalkan korottaminen». Toimituksen kirjoitus loppui kehoituksella, jossa kutsuttiin koko Etelä-Venäjän työväestöä rupeemaan »Venäjän sos. dem. työv. puolueen punaisen lipun alle sitä varten, että se voisi puolustaa oikeuksiaan ja päästä parempaan asemaan — oikeuden, vapauden ja veljeyden valtakunnan jouduttamiseksi maailmaan, ja että se yhdessä muiden paikkakuntien vieläpä koko maailman työläisten kanssa kohottaisi sotahuudon, joka 52 vuotta sitten kajahti Euroopassa kaikille sorretuille ja riistetyille ja joka osoitti heille vapautuksen tien. Se huuto oli: Kaikkien maiden köyhälistöläiset liittykää yhteen». ¹⁾

Vangitsemisista ja kirjapainon takavarikkoonottamisesta huolimatta, — tämä tapahtui aivan heti »Jushnyj Rabotshij»-lehden ensi numeron ilmestymisen jälkeen, — saatiin heinäkuussa julkaistuksi lehden toinen ja marraskuuussa kolmas numero. Tässä viimeisessä numerossa »Jushn. Rabotshij» laajensi jo melkoisesti toimialaansa, sillä se ei enää kääntynyt yksistään etelän työväen vaan koko Venäjän proletariaatin puoleen ja kutsui sitä ensi kerran yhteishyökkäykseen.

Kun näet Varsovan kenraalikuvernööri määräsi heinäk. 14 p:nä urkkijan murhasta 9 puolalaista työmiestä sota-oikeuden tuomittavaksi, niin »Jushnyj Rabotshij»-lehti katsoi oikeudekseen ja velvollisuudekseen panna vastalauseen sellaista menettelyä vastaan niin hyvin paikallisjärjestön kuin myös koko Venäjän sos. dem. työv. puolueen nimessä. »Kaikkien Venäjän työläisten, — sanottiin lehden julistuksessa, — tulee ymmärtää, mitä merkitsee tämä Venäjän hallituksen uusi hellyydenosoitus . . . Meitä kaikkia vastaan ovat suunnatut nämä Venäjän hallituksen veriset kuristus-toimenpiteet . . . ja puolalaisten toverien ruumiilla tahdotaan tukahduttaa työväenliike . . . Me emme sen vuoksi voi välinpitämättöminä katsella syrjästä, kuinka heidät laittomasti

---

¹⁾ »Jushnyj Rabotshij» N:o 1. Jekaterinoslavin työväen lehti, tammik. v. 1900.

teloitetaan sota-oikeuden päätöksestä, vaan me kutsumme teitä, toverit, kaikin voimin ja kaikin tavoin vastustamaan sota-oikeuksia ja hallituksen verisiä aikeita. Jos me kaikissa kaupungeissa panemme tätä kaikkea vastaan yhteisen vastalauseen ja tuomme ilmi suuttumuksemme, niin hallitus tulee vakuutetuksi siitä, ettei työväki rankaisematta anna surmata veljiään . . . On siis 1) pantava toimeen lakkoja ja vaadittava sota-oikeuksien ynnä poikkeustuomioistuinten lakkauttamista sekä Sviderskin ja Vosnjakin oikeusjutun jättämistä valamiesoikeuden käsiteltäväksi; 2) pidettävä suuria väenkokouksia vastalauseiden laatimista varten ja annettava puoluekomiteojen toimia järjestöjen nimessä; 3) koottava varoja tuomittujen perheiden avustamiseksi». 1)

Tämän julistuksen sai »Jushnyj Rabotshij» lähetetyksi 18 kaupunkiin, mutta yhteisiä toimenpiteitä työväen puolelta ei asia aiheuttanut, syystä että hyvin monet järjestöt eivät suostuneet kannattamaan julistusta. Paikkakunnallisten etujen ajaminen oli näet syrjäyttänyt koko työläisluokan yhteishyvää tarkoittavat harrastukset. Paikallistoiminnassa ei ollut selvennyt se seikka, että koko Venäjän yhteisellä vastalauseella on tavattoman suuri valtiollinen ja kasvattava merkitys. Tuon edellämainitun juikaisun johdosta kirjoitti näet »kofityö»-suunnan ja nurkkaetujen äänenkannattaja »Rab. Djelo» seuraavasti: »Vaikka lakot ovat tuottaneet niin paljon hyötyä taistelussa, jota käydään taloudellisten etujemme puolesta ja valtiollisen itsetietoisuuden kartuttamiseksi työläisjoukkojen keskuudessa, niin läheskään aina ne eivät kuitenkaan sovellu valtiollisen taistelun välikappaleiksi. Taistelussa hallitusta vastaan on nykyään kaikkein paras käyttää aseena »mielenosoituksia», mutta valitettavasti me emme ole vielä valmistautuneet niiden varalta; sitä paitsi oli »julistus annettu Venäjän sos. dem. työv. puolueen nimessä, vaikka sen valmisti yksi puolueen komitea neuvoteltuaan asiasta toisten kanssa, kun taasen toiset saivat julistuksesta tiedon

---

1) »Venäjän kaikille työmiehille ja työläisnaisille», »Jushnyj Rab.»-lehden julkaisu.

vasta silloin, kun se joutui painettuna niiden käsiin. Tästä johtui paljon ikävyyksiä. Julistusta voitiin kyllä helposti levittää joka taholle, mutta siinä hän kehoitettiin työväkeä ryhtymään laksoon, johon paikalliskomitea mahdollisesti ei ollut ensinkään valmistunut . . . Yleensä niin monimutkainen asia kuin koko Venäjän työväestölle annettavan julistuksen valmistaminen menee yhden paikalliskomitean voimain yli». ¹⁾ Toisin sanoen: suutarin oli pysyttävä lestisään. Saratovin, Moskovon, Jekaterinoslavin työväkeä oli kyllä lupa valistaa, ja valmistaa vallankumousta Kremen-tshugissa, Harjkovissa ja Vilkovishkissa, mutta ei saanut kutsua työväkeä ottamaan osaa yleisvenäläiseen vallankumoukseen eikä ajatella koko Venäjän proletariaatin yhteisiä tehtäviä, sillä saattaisi käydä niin, että kun tulee kysymykseen yhteisrynnäkkö »valtiollisten mielenosoitusten» asteella, Odessan ja Poltavan työväki olisikin vielä »puhtaan taloudellisen taistelun» asteella. Tämänsuuntaiset mielipiteet oli paikallistoimitsijoilla ja heidän äänenkannattajallaan »Rabotsheje Djelolla».

III.

Vuonna 1900 ilmestyi kielletyissä sanomalehdissä melkein yht'aikaa kaksi ilmoitusta: toinen Plehanovin ja Axelrodin allekirjoittama »Työnvapautus»-ryhmän julkaisutoiminnan uudistamisesta», toinen nimetön »toimituksen» allekirjoituksella varustettu ja »Iskra»-lehden ilmestymistä koskeva ilmoitus.

»Viime vuosina on toiminta kokonaan ollut käytännöllistä laatua, — kirjoittivat Axelrod ja Plehanov, — ja liikkunut työväen propagandan ja agitatsioonin alalla, joten

---

¹⁾ »Siperialainen». »Puolalaisten työmiesten jutun käsittely sotaoikeudessa». »Rab. Djelon» lentolehti N:o 3, lokak. v. 1900, s. 5.

työläisjoukkoja varten on ruvettu tarvitsemaan yhä enemmän ja enemmän helppotajuisia julkaisuja. Samalla aikaa on luvallisissa sanomalehdissä koetettu puolustaa niin sanottua »taloudellista» materialismia. Tämän vuoksi on liikkeemme aktiivisten aineiden keskuudessa äärimäisiinsä laimentunut sellaisen kirjallisuuden harrastaminen, jonka tarkoituksena on tieteellisten ja aikakausjulkaisujen muodossa venäjänkielillä esittää sosialidemokratian tietopuolisia ja käytännöllisiä kysymyksiä». Venäjän sosialidemokratian tehtävät »vaativat sitä pitämään itseään alinomaan silmällä ja seuraamaan tarkoin proletariaatin vallankumouksellisen liikkeen teoreettista puolta. Sosialidemokratia on päässyt isännäksi Venäjän vallankumouksellisen liikkeen taistelukentällä, mutta samalla on sen kehällä, jopa sen piirissäkin päässyt muodostumaan aivan sosialidemokratianvastainen liike, joka uhkaa kovin sen vastaista kehitystä». ¹⁾

Edelleen ilmoituksen kirjoittajat, viitaten »17 vastalauseeseen», — jotka henkilöt »olivat teoreettisesti itsetietoisimpia puolueen aktiivisten edustajain ynnä perustajien joukossa ja jotka varottivat »Venäjän sosialidemokratiaa siitä vaarasta, mikä sitä uhkaa oikealta uralta poike-
tessa», sekä jotka kehottivat »julistamaan ratkaisevan sodan niitä aatteita vastaan», joihin nojautui n. s. »puhtaasti taloudellinen, ekonomistinen suunta», — lausuivat, että »Työn vapautus»-ryhmän jäsenet katsovat velvollisuudekseen noudattaa tuota kehotusta, jossa pätevät toverit kutsuvat meitä ratkaisevaan taisteluun ympärillemme ja meidän oman lippumme alle pesiintyneitä aatteita ja käsitteitä vastaan, jotka ovat ristiriidassa sosialidemokratian periaatteiden kanssa . . . Alkuaan nämä aatteet ja käsitteet syntyivät siten, että liian kirjaimellisesti ja dogmaattisesti, jopa suorastaan väärinkin selitettiin tieteellisen sosialismin oppia, mikäli se koski luokkataistelua ja taloudellisten suhteiden merkitystä

---

¹⁾ »Työn vapautus»-ryhmän julkaisutoiminnan uudistamista koskeva ilmoitus. Vademekum. Geneve, v. 1900, s. 61.

historiallisena liikevoimana». 1) Tämän vuoksi sellaiset sosialidemokraatit tulivat 70-luvun ja 80-luvun alun vallankumouksellisen liikkeen vastustajiksi. Tätä »puhdasta työväen» suuntaa pitivät ilmoituksen kirjoittajat kansanpuoluelaisuuden (narodnitshestvo) taantumuksellisen suunnan henkiin elpymisenä. »Ja puheenaolevan »ekonomistisen» ryhmän tai ryhmäin katsantokanta estää sekä täysin sosialidemokraattisen taktiikan muodostamisen, että myös sen *kysymyksen periaatteellisen käsittelyn*, joka koskee liikkeemme valtiollista merkitystä ja tehtäviä».

Erittäinkin vaaralliseksi tuli tämä »puhdas työväenliike» silloin, kun se alkoi etsiä teoreettista tukea Bernsteiniltä ja muilta marksilaisuuden kriitikoilta. »Politiikkaa vastustavan suunnan edustajain alkuperäiset mielipiteet olivat kyllä monissa olennaisissa kohdissa aivan kokonaan ristiriidassa bernsteiniläisten katsantokannan kanssa. Mutta olipa sellaisia älyniekkoja, joiden onnistui kummankin suunnan aatteista muodostaa omituinen seos ja panna se teoreettiseksi pohjaksi sille periaatteelliselle taistelulle, joka julistettiin Venäjän työväestön valtiollisen taistelun järjestämistä tarkoittavia pyrkimyksiä vastaan. Näiden pyrkimysten vihaaminen ei enää johtunut ohimenevistä taktillisista tai alkeellisista kasvatusopillisista syistä, vaan periaatteellisista seikoista, joiden mukaan itsenäisen valtiollisen työväenpuolueen muodostamisaate ei ole muuta kuin vahingollista haaveilua ja tuloksena vieraiden aatteiden siirtämisestä meidän maaperäämme».

»Credon» kirjoittajan ohjelma oli »Työn vapautus»-ryhmän mielestä sellainen, että sitä noudattamalla Venäjän sosialidemokratian täytyisi lopulta luopua kaikista vallankumouksellisista aikeista ja toimista ja lopettaa lyhytaikainen olemassaolonsa samaten kuin kansanpuoluelaisuuskin, toisin sanoen: se muuttuisi »vapaamielisen yleisön» keskuudessa elävien ja toimivien rauhallisten sivistäjain puolueeksi. Mutta kansanpuoluelaisuus voi edes viitata vallankumouk-

---

1) Edell. s. 62; seur. s. 63.

sellisen menneisyytensä mainehikkaisiin traditsioneihin, niin ettei se ole turhaan ilmestynyt historian näyttämölle vaatimattoman, kohtuutta rakastavan ja järkevän, sanalla sanoen poroporvarillisen vapaamielisyyden vastustajana. Venäjän sosialidemokratia sitä vastoin, joka aivan äsken on astunut aktiivisena armeijana historian näyttämölle, tuomitsisi sillä kokonaan sekä lyhytaikaisen menneisyytensä että tulevaisuutensa, jos se luuloteltujen ystäviensä neuvosta luopuisi ajamasta vallankumouksellisia aatteita vallankumouksellisilla taistelukeinoilla. Sellaisen kurjan tehtävän vuoksi, kuin sosialidemokratialle nuo »ystävät» tarjoovat, ei sen olisi maksanut syntyä maailmaan. Ja vanhojen vallankumouksellisten puolue ryhmien jäännösten liittäminen suurilla ponnistuksilla sosialidemokratiaan olisi sulaa hulluutta, vieläpä sitä voisi nimittää historialliseksi rikokseksikin . . . Vallankumousta vastustava sosialidemokratia on yhtä mahdoton kuin märkä tuli tai kuiva vesi». ¹⁾ Jos siis ne aatteet, joita vastaan 17 käytännöllistä sosialidemokraattia pani vastalauseen, pääsisivät valtaan, niin tämä olisi sosialidemokraattisen liikkeen perikato. Sen vuoksi on »Työn vapautus»-ryhmä katsonut velvollisuudekseen nousta vastalauseen panijoiden kanssa »käsikädessä» vastustamaan venäläisten bernsteiniläisten mielipiteitä. Taistelu näitä vastaan on nykyään sama kuin taistelu Venäjän sosialidemokratian puolesta . . . »Kun me 80-luvun alussa kohotimme ulkomailla venäläisissä sanomalehdissä sosialidemokratian lipun, niin meidän tehtävämme saivat jo ennakolta määrätyn luonteen, siksi että, kun Venäjällä ei silloin vielä ollut sosialidemokraattista liikettä, oli ensiksi välttämätöntä raivata sille tietä teoreettisesti. Ja suurimpana esteenä ja loukkauskivenä tässä suhteessa olivat radikaaliset sivistyneet, joilla oli omituiset harhaluulot meidän taloudellisen kehityksemme vastaisesta suunnasta ja jotka kielsivät kaiken yhteiskunnallis-taloudellisen ja vallankumouksel-

---

¹⁾ »Työv. vap.»-ryhmän — — — ilmoitus». Vademekum., s. 64.

lisen merkityksen juuri muodostuvalta Venäjän proleta-
riaatilta». ¹⁾

Siksi etupäässä väiteltiin aluksi kirjallisesti kansanpuo-
luelaisten kanssa ja taisteltiin alituisesti kansanvaltaisia puo-
lueryhmiä vastaan siitä, »oliko työväenliikkeelle ja sociali-
demokratialle myönnettävä Venäjällä kansalaisoikeudet». Nykyään, jolloin sosialidemokraattinen liike on jo tullut yleiseksi, ei sellaisella polemiikilla ole enää mitään merki-
tystä. »Tällä hetkellä on sosialidemokraattisen sanomaleh-
distön ensi sijassa selvitettävä sosialidemokraattisen liikkeen
etuja ja tehtäviä sekä yleensä sen *vastaista kehitystä* kos-
keva kysymys, kun kerran sos.-dem. liike on olemassa; mutta sitä uhkaa vaara sisästä päin sellaisten yksityisten
henkilöiden ja ryhmien puolelta, jotka ovat siihen muodol-
lisesti tai nimellisesti liittyneet. Tältä näkökannalta katsoen
tulee sosialidemokraattisen kirjallisuuden musertavasti arvos-
tella bernsteiniläisyyttä ja muita vallankumouksenvastaisia
suuntia, jotka ovat päässeet pesiintymään sosialidemokraat-
tien keskuuteen. Tämän katsantokannan mukaisesti me
olemme sitä mieltä, että sosialidemokraattisen sanomaleh-
distön on nykyhetkellä käytävä käsiksi ja kiinnitettävä huo-
mio niihin seikkoihin ja käytännöllisiin pyrkimyksiin, jotka
ovat yhteisiä liikkeellemme ja vallankumoukselliselle kansan-
puoluelaisuudelle. Tämä on otettava myös huomioon Ve-
näjän kaikkein tärkeimpiä ilmiöitä arvostellessa . . . Radi-
kaalisille sivistyneille ei enää tarvitse todistella työväenliik-
keen olevan elinvoimaisen, sillä se on jo perin pohjin tul-
lut siitä vakuutetuksi; vaan nyt on »Työn vapautus»-ryh-
män »käytävä leppymätöntä teoreettista taistelua puolueemme
vallankumousta vastustavia aineksia vastaan ja selvitettävä
ne teknilliset tehtävät, jotka johtuvat sekä sen lopullisesta
päämäärästä että kysymyksessäolevan hetken yhteiskunnalli-
sista ja valtiollisista omituisuuksista». ²⁾

Tässä ilmoituksessa Axelrod ja Plehanov arvostelivat

¹⁾ Edell. s. 65.

²⁾ Sam. ss. 65—66.

aivan oikein »Työn vapautus»-ryhmän koko edellistä toimintaa, joka pääasiallisesti oli ollut taistelua kansanpuoluelaisuutta vastaan »radikaalisten sivistyneiden» puolelleen voittamisesta. Tässä taistelussa oli lopulta päässyt voitolle »Työn vapautus»-ryhmä. »Radikaaliset sivistyneet» tulivat näet havaitsemaan kansanpuoluelalaisten ajamain aatteiden ontituden ja tunnustivat oikeaksi työväenliikkeen taloudellisen perustan sekä liittyivät marksilaisten ja sosialidemokraattien riveihin, useimmiten kuitenkin vain muodollisesti, muuttumatta »radikaaleista» »socialidemokraateiksi». Ja ilmoituksen allekirjoittajat arvelivat »Työn vapautus»-ryhmän toiminnan tulevan vastaisuudessakin yhäti kohdistumaan noihin samaisiin sivistyneihin, jonka vuoksi on välttämätöntä tuon tuostakin vedota kansanpuoluelaisuuden vallankumoukselliseen menneisyyteen ja siten palauttaa sivistyneiden muistiin heidän entiset vaiheensa. Kun taasen kiinnitetään huomio niihin seikkoihin ja käytännöllisiin harastuksiin, jotka ovat yhteisiä socialidemokratialle ja vallankumoukselliselle kansanpuoluelaisuudelle, voidaan sivistyneistä poistaa bernsteiniläisyyden hapatus ja saada heidät siihen vakaumukseen, ettei socialidemokraattinen liike saata olla vallankumouksenvastainen. Lyhyesti sanoen: »Työn vapautus»-ryhmä tulisi edelleenkin vaikuttamaan »radikaalisten sivistyneiden» keskuudessa.

Nuo *venäläisen marksilaisuuden* perustajat ja esitaisteelijat eivät tietystikään saattaneet toisin katsella tätä kysymystä, kun he olivat Venäjästä eristettyinä eivätkä käytännössä ollenkaan tunteneet Venäjän socialidemokratista työväenliikettä. He eivät voineet käsittää sitä, että radikaalisten, proletariaatin ulkopuolella olevien sivistyneiden joukkotulva socialidemokratian riveihin ei enimmäkseen ollut seurauksena marksilaisuuden kansanpuoluelaisuudesta saavuttamasta »teoreettisesta» voitosta, vaan *työläisluokan vallavasta esiintymisestä*, sillä ainoana vallankumouksellisena voimana työläisluokka veti riveihinsä kaikki ne, jotka pyrkivät muuttamaan voimassaolevaa valtiollista järjestelmää, mutta jotka eivät siihen saakka olleet mistään

tavanneet sellaista todellista voimaa, joka olisi kyennyt pannaan muutoksen toimeen. Venäläinen bernsteiniläisyys ja »Credon» aatteiden jumaloiminen sekä se aatteiden sekamelska, josta Plehanov ja Axelrod puhuivat, eivät suinkaan *synnyttäneet* sitä pyrkimystä, jonka tarkoituksena oli saada sosialidemokratia käännetyksi pois vallankumouksen tieltä rauhallisten uudistusten poluille, vaan ne ainoastaan *osoittivat*, että radikaalisten, *proletaarien ulkopuolella olevien* sivistyneiden keskuudessa oli kieltämättä jo olemassa sellainen pyrkimys. Juuri tätä seikkaa eivät ulkomaille siirtyneet venäläiset saattaneet ymmärtää, kun he arvostelivat työväenliikettä sen mukaan kuin ulkomaille tulvailevat »radikaaliset» sivistyneet heille siitä kertoivat.

Mutta mitä eivät käsittäneet Venäjän *marksilaisuuden* perustajat eivätkä sen esitaistelijat, sen vallan hyvin ymmärsivät Venäjän *sosialidemokratian* perustajat ja ensimmäiset taistelijat. »Meillä on nykyään Venäjän työväenliikkeen ja Venäjän sosialidemokratian historiassa elettävänä erittäin tärkeä ajankohta», — kirjoitti »Iskra»-lehden alkuperäinen, ensimmäisistä sosialidemokraateista kokoonpantu toimitus ilmoittaessaan lehden synnystä. »Viime vuosina ovat sosialidemokratian aatteet levinneet hämmästyttävän nopeasti sivistyneiden keskuuteen, ja toiselta puolen ne ovat saaneet jalansijaa myös teollisuusproletariaatin itsenäisesti syntyneessä liikkeessä, kun se on alkanut liittyä yhteen ja taistella sortajiaan vastaan sekä kääntää huomiotaan sosialismiin». Tämä liike kasvaa hillittömästi, mutta »viime aikoina on sen kuvaavimmaksi ja silmiinpistävimmäksi piirteeksi tullut sen hajanaisuus eli n. s. kotityötoiminnan valtaanpääsy. Paikallisyhdistykset näet syntyvät ja toimivat toinen toisensa, vieläpä (— joka on erittäin tärkeä seikka —) piiri-järjestöistäkin riippumatta. Siten eivät pääse traditsionit, perinnäistävät vakaantumaa eikä eri paikkakunnilla toimituksessa kirjallisuudessa ole paljoakaan jälkeä siitä, mitä Venäjän sosialidemokratia on jo saanut aikaan. Siitä ristiriitaisuudesta, joka on olemassa tämän hajanaisuuden ja voimakkaan ynnä laajaperäisen liikkeen vaatimusten välillä, syntyy

meidän nähdäksemme uhkaava vaara sen kehitykselle. Itse liikettä pitäisi kaikin mokomin lujittaa ja liittää se kiinteäksi järjestöksi, mutta käytännöllisten sosialidemokraattisten toimitsijain keskuudessa ei vielä läheskään yleisesti tajuta, että on välttämättömästi siirryttävä korkeampaan kehitysmuotoon. Päin vastoin jokseenkin laajoissa piireissä havaitaan horjuvaisuutta ajatustavassa, taipumusta muotiin tulleen marksilaisuuden kritiikin ja n. s. »ekonomistisen suunnan» jumaloimiseen sekä — *erottamattomasti tähän yhtyneenä* — pyrkimystä pysyttämään liike sen alimmalla asteella ja työntämään syrjään sellaisen vallankumouksellisen puolueen muodostamistyö, joka taistelisi koko kansan etunensä . . . Teoreettisesti järjestetystä liikkeestä eristetty ahdas käytännöllinen toiminta uhkaa kääntää liikkeen väärälle uralle . . . eikä »Rabotsheje Djelon» väitteellä ole mitään arvoa, kun se sanoo, että »Credo»-kirjoitus edustaa vain muutamien yksityisten henkilöiden mielipidettä ja että »Rabotshaja Myslj'in» suunta todistaa vain sen toimittajain käsitteiden hämmennystä, mutta ei edusta erityistä suuntaa itse Venäjän työväenliikkeessä. Tämä suunta on näet yhtäkaikki olemassa ja sen rinnalla niiden kirjailijain teoksissa, joita sanomalehtiyleisö näihin saakka on tottunut pitämään »lailisen marksilaisuuden» etevinä edustajina, huomataan yhä enemmän ja enemmän porvarilliseen maailmankatsomukseen kallistuvia mielipiteitä : . . . Seurauksena kaikesta tästä on se hajaannus ja anarkia, jonka vuoksi entinen marksilainen tai oikeammin entinen sosialisti Bernstein, luetellessaan menestyksiään, saattoi kirjallisesti kenenkään vastaan väittämättä julistaa, että muka suurin osa Venäjällä toimivista sosialidemokraateista on hänen hengenheimolaisiaan».

Tehtyään sitten selkoa työskentelyn todellisesta tilasta eri paikkakunnilla ja kiinnitettyään huomion siihen seikkaan, että järjestöt olivat toisistaan eristettyjä ja että paikallistoimitsijoilta puuttui koko edelliseen toimintaan perustuvia perinnäistapoja, »Iskran» toimitus osoitti juuri tämän olevan syynä siihen, että edellämainitutlaiset sosialidemokratialle vieraat aatteet olivat esteettömästi päässeet leviämään

käytännöllisten toimitsijain keskuuteen. Ja näin tulee käymään siihen saakka, kunnes kaikki käytännössä toimivat sosialidemokraatit liittyvät yhteen ja »muodostavat lujan puolueen, joka tulee taistelemaan yhtenäisen vallankumouksellisen sosialidemokratian lipun alla». — Mutta kuinka oli liitettävä yhteen, kuinka uudestaan muodostettava puolue, jonka »julistuksen» hyväksyivät ja johon lukeutuivat myös »Iskran» toimituksen jäsenet? Tähän tavallisesti vastattiin seuraavasti: »Tulee välttämättömästi valita keskushallintolaitos ja alistaa puoluejärjestö sen alle». — Mutta toimituksen mielestä ei tämä keino ollut sillä hetkellä tarkoituksenmukainen. »Puolueen luominen ja lujittaminen on samaa kuin Venäjän sosialidemokraattien yhteenliittymisen aikaansaaminen ja lujittaminen . . . Mutta sellaista yhteenliittymistä ei saada aikaan käskyllä eikä sitä voida toteuttaa vain jonkun edustajakokouksen päätöksestä, vaan sitä on välttämättömästi valmistettava. Ja ensiksi on valmistettava maaperää kiinteälle aatteelliselle yhteenliittymiselle, joka poistaa sen eripuraisuuden ja käsitteiden hämmennyksen, jotka suoraan puhuen ovat nykyään vallalla Venäjän sosialidemokraattien keskuudessa, ja tämä yhteenliittymisen on vahvistettava puolueohjelmalla. Toiseksi on välttämättömästi luotava järjestö, jonka erikoistehtävänä on yhteyden ylläpitäminen liikkeen kaikkien keskusten välillä, täydellisten ja oikea-aikaisten tietojen hankkiminen liikkeestä ja Venäjän kaikkien paikkakuntien aikakauskirjallisuudella varustaminen säännöllisesti. Vasta silloin, kun saadaan muodostetuksi tämänlaatuinen järjestö ja saadaan kuntoon Venäjän sosialidemokratian postinkuljetus, tulee puolueen olemassaolo taatuksi ja itse puolue mahtavaksi voimaksi».

Tämä yhteenliittymissuunnitelma herätti »Rabotshje Djelon» kannattajissa paljon naurua. Kuinka, — sanoivat he, — voidaan järjestöasiasta tehdä »posti»-, yhteyden välittämisen- ja tietojen hankkimiskysymys? Tämä on ahdasmielisyyttä ja kerrassaan »Kansan vapaus»-puolueen matkimista. Sellainen suunnitelma on myös ristiriidassa »kansanvaltaisten periaatteiden» kanssa, jotka kumminkin ovat

sosialidemokratian kulmakiviä. Ja »Iskran» suunnitelma näytti heistä niin nurinpäiseltä, ettei »Rab. Djelo» katsonut tarpeelliseksi sanallakaan mainita koko tuosta ilmoituksesta.

»Ennen yhteenliittymistä ja sitä varten, — kirjoitti »Iskran» toimitus, — *meidän pitää aluksi saada rajat aivan täysin ja jyrkästi selviksi.* Muutoin meidän yhteenliittymisemme jää pelkäsi ulkonaiseksi tempuksi, jolla koetetaan salata todellista hajanaisuutta». Tällainen »Iskran» alkuperäinen näkökanta oli tietenkin aivan toista kuin »Rab. Djelon» kaikkisovittava eklektismi, valikoimisteoria. Mutta toiselta puolen tämä katsantokanta meni myös »Työn vapautus»-ryhmän alkuperäisiä aatteita paljoa kauemmaksi, sillä se katsoi ennakolta mahdolliseksi jopa välttämättömäksi, että melkoinen osa radikaalisia sivistyneitä kääntää tuota pikaa selkensä köyhälistölle, kuin vain toden teolla koetetaan järjestää itsetiedotonta työväenliikettä sosialidemokraattisiin luokkapuitteisiin. Sellainen tulevaisuus ei kuitenkaan säilyttänyt toimitusta, vaan se toivoi sitä ja katsoi »Iskra»-lehden tehtäväksi »rajojen selventämisen» noiden sivistyneiden ja köyhälistön välillä. »Me emme aijo, — kirjoitti toimitus, — tehdä lehdestämme pelkkää erilaisten mielipiteiden varastoa», vaan me »arvostelemme kaikkia kysymyksiä *määrätyltä* näkökannalta ja suvaitsemme lehdestämme väittelyäkin, sillä julkinen, kaikkien Venäjän sosialidemokraattien ja itsetietoisten työläisten silmien edessä tapahtuva polemiikki on sekä välttämätön että toivottava». Toimitus piti sitä suurena epäkohtana nykyaikaisessa liikkeessä, ettei siihen saakka ollut syntynyt julkista väittelyä ilmeisesti eri suuntiin käyvien mielipiteiden edustajien kesken, sillä väittely olisi edistänyt yleisen puolueohjelman ja vastaisuudessa tapahtuvan todellisen yhteenliittymisen teoreettisen perustuksen valmistumista.

Mutta paitsi teoreettisen yhteenliittymisen valmistelua, tahtoi »Iskra»-lehti tukea myös käytännöllistä yhteenliittymistä. »Me tulemme voimiemme mukaan toimimaan siihen suuntaan, että kaikki venäläiset toverit voisivat katsoa lehteämme omaksi äänenkannattajakseen, jossa jokainen ryhmä julkaisisi

kaikki liikettä koskevat asiat ja tekisi selkoa kokemuksistaan, mielipiteistään ja niistä vaatimuksista, joita se asettaa sosialidemokraattisille julkaisuille, sekä yleensä kaikista liikkeen yhteydessä olevista seikoista. Ainoastaan siinä tapauksessa voidaan luoda todellinen yleisvenäläinen sosialidemokraattinen äänenkannattaja, ja toiselta puolen ainoastaan sellainen äänenkannattaja kykenee viemään liikkeen valtiollisen taistelun lavealle tielle», s. o. luomaan todellakin sosialidemokraattisen varsinaisen työväenpuolueen.

»Ken pitää sosialidemokratiaa vain sellaisena järjestönä, joka on yksinomaan olemassa proletariaatin lakkotaistelua varten, hän saattaa tyytyä ainoastaan lentolehtiagitatsioniin ja puhtaaseen työväenkirjallisuuteen. Mutta meillä on toinen käsitys sosialidemokratiasta. Me näet pidämme sitä itsevaltiutta vastaan tähdättynä *vallankumouksellisena puolueena, joka on erottamattomassa yhteydessä työväenliikkeen kanssa*. Ja vasta sellaiseksi puolueeksi järjestytyttyään voi proletariaatti, tuo nykyis-Venäjän kaikkein vallankumouksellisin yhteiskuntaluokka, suorittaa historiallisen tehtävänsä — yhdistää lippunsa alle kaikki maan kansanvaltaiset ainekset ja saattaa kunnolliseen loppuun tuo vihattua hallitusjärjestelmää vastaan käyty taistelu, jossa on sortunut monen monta sukupolvea».

Ja taistelu käy sitä kiihkeämmäksi ja laajemmaksi mitä monipuolisemmin ja ankarammin arvostellaan koko nykyistä valtiollista järjestelmää. Sen vuoksi toimitus kohdisti kehotuksensa muihinkin kuin sosialisteihin ja itsetietoiseihin työläisiin. »Me, — lausui se, — kutsumme taisteluun myös kaikki ne, joita painaa ja rasittaa nykyinen yhteiskuntajärjestelmä ja tarjoomme heidän käytettäväkseen julkaisujemme palstat Venäjän hallituksen kaikkien hirmutekojen paljastamiseksi». Lopuksi toimitus ilmoitti, että »muutamatsa kansainvälisen sosialidemokratian etevät edustajat ovat lupautuneet avustamaan lehteä ja että »Työn vapautus»-ryhmä (Plehanov, Axelrod ja Sasulitsh) tulee lähimmin hoitamaan toimitusta sekä että muutamat Venäjän sos.-dem. työväenpuolueen järjestöt ynnä jotkut Venäjän sosialidemokraattiset ryhmät tulevat lehdelle antamaan kannatustaan».

Koko »Iskran» toiminta toiseen puoluekokoukseen saakka osoitti, että se koetti tarkoin ja täsmällisesti suorittaa tuossa julkaisu-ilmoituksessa esitettyjä tehtäviä. Kuten on tunnettua, tehtiin II puoluekokouksen jälkeen »Iskran» vanhaa toimitusta vastaan kaikellaisia syytöksiä. Muun muassa se muka halusi »proletaarisen puolueen» sijaan muodostaa salaliittolaispuolueen»; sen vuoksi »Iskran» aikakautta katsottiin voitavan nimittää »ljeninismin» aikakaudeksi, joka nimitys merkitsi samaa kuin »blankismi». Etempäniä tarkastamme perinpohjaisemmin »Iskran» järjestösuunnitelmaa, tässä vain viittaamme siihen, että kaikki ne syytökset, mitä II puoluekokouksen jälkeen »vähemmistöläiset» — Plehanov ja Axelrod etunenässä, — ovat esittäneet *vanhaa* »Iskraa» vastaan, kiertelivät jo »Iskran» syntymisaikoina silloisten ekonomistien, »Credon» hengenheimolaisten ja »Rabotshe Djelon kannattajien, sanalla sanoen, kaikkien niiden »puolueemme vallankumouksenvastaisten ainesten» keskuudessa, joita vastaan Plehanov ja Axelrod silloin ryhtyivät leppymättömään taisteluun, seuraten »17-vastalauseen» kehottusta, jotka henkilöt olivat »teoreettisesti itsetietoisimmat Venäjän sosialidemokratian edustajien ja perustajien keskuudessa» ja joiden joukossa oli myös »yksi puolueemme etevimpiä toimihenkilöitä» 1), »vallankumousmies, jolla paitsi käytännöllisen toimitsijan kokemusta oli myös teoreettinen sivistys ja laaja valtiollinen näköpiiri» 2), nimittäin — N. Ljenin.

»Iskra»-lehti alkoi ilmestyä sen jälkeen, kun »Iskra»-järjestö oli jo muodostunut. Siihen saakka ei Venäjän sosialidemokratialla ollut vielä senlaatuista järjestöä, sillä tämä ei ollut paikalliskomitea eikä komiteojen y. m. toimivien ryhmien kanssa kilpaileva järjestö. »Iskra»-järjestön jäsenet näet liittyivät joskus paikallisjärjestöön, joskus taasen olivat sen ulkopuolella, mutta pitivät aina lehteä yhteydessä paikkakunnallisen elämän ja paikallistoiminnan kanssa. Ja

1) Plehanovin esipuhe »Vademekum»-julkaisuun, s. II.

2) Axelrodin esipuhe teokseen »Venäjän sosialidemokratien tehtävät», s. 9, kolmas painos, Geneve, v. 1905.

tämän järjestön ensi joukon muodostivat vanhat sosialidemokraatit, jotka vähitellen palasivat toimintaan maanpaosta ja syrjäseuduilta. He olivat kokeneita ja älykkäitä henkilöitä, joten heidän oli helppo perehtyä puolueemme todellisesti vallankumouksellisten ainesten keskuudessa vallitsevaan mielialaan ja ajatustapaan, jotka ainekset seurasivat »Rab. Djelon» periaatteettomuutta vain siksi, ettei niillä ollut tilaisuutta muodostaa itselleen vakaantuneita sosialidemokraattisia mielipiteitä. Ja tämän olikin luonnollista, syystä ettei kunnollista sosialidemokraattista kirjallisuutta ollut nimeksikään käytävissä eikä laajaperäisen käytännöllisen toiminnan takia ollut aikaa syventyä perinpohjin teoreettisiin seikkoihin. Nuo ainekset kulkivat siis »Rab. Djelon» talutusnuorassa siksi, ettei tällä ollut silloin kilpailijoita. Mutta kun vain todelliset sosialidemokraatit, nuo vanhat käytännölliset toimitsijat astuivat esiin, niin vallankumoukselliset ainekset tuota pikaa menivät heidän puolelleen.

Kovaa vastarintaa tekivät sitä vastoin vanhoille käytännöllisille sosialidemokraateille »vallankumousta vastustavat ainekset», piintyneet »ekonomistit» ja »periaatteettomuuden», »kotityötoiminnan», rabotshedjelolaisuuden kannattajat. Näin ollen vanhojen käytännönmiesten täytyi ryhtyä pitkälliseen ja sitkeään taisteluun vallankumouksellisen sosialidemokratian aatteiden voitolle saattamiseksi ja sitä varten tunkeutua pohjärjestöihin sekä sieltä käsin valmistella käsitteiden selvemmistä. »Iskran» työtä helpotti nähtävästi se seikka, että samaan suuntaan työskentelivät myös »Iskra»-järjestön ulkopuolella olevat ja siitä tietämättömät vanhat käytännölliset sosialidemokraatit, jotka olivat olleet samassa sosialidemokraattiseen toimintaan valmistavassa koulussa kuin »Iskran» toimituksen ja järjestön jäsenetkin.

IV.

Vappuna v. 1900 Harjkovin työväki osoitti esimerkiksi, että sydän-Venäjälläkin voidaan taistelussa käyttää myös

muita keinoja kuin noita tavallisia lakkoja. Jo puolivälissä huhtikuuta levitettiin laajalti vapunviettoa koskevaa lentolehtistä ja viikkoa myöhemmin päästettiin ilmoille julistuksia, joissa kehoitettiin vappuna yhtymään yleiseen työlakkoon ja esittämään paino-, sanan-, yhdistys- ja lakkovapautta, kansan hallintoon osanottoa, 8-tuntista työpäivää ja työpalkan korotusta koskevia vaatimuksia.

»Vappuyönä, — kerrotaan Harjkovista lähetetyssä kirjeessä, — vangittiin veturitehtaalla seitsemän työmiestä, joita syytettiin julistusten levittämisestä. Seuraavana aamuna eivät rautatientyömiehet (yli 2,000 henkeä) työpaikalle tultuaan ryhtyneet työhön, vaan esittivät päällystölle vaatimuksensa. Tuota pikaa tulivat hätään kasakat. Sillä välin lähti työväki punaiset liput etunenässä liikkeelle kaupungin toiseen päähän yhtyäkseen siellä veturitehtaan työläisiin. Väkijoukolta suljettiin tie kaupunkiin vievän sillan luona, jonka vuoksi se lähti Bergensteinin saviastiatehtaalle. Siellä se sai, heittä-mällä kiviä työhuoneisiin, työn teon taukoomaan, jolloin osa työläisnaisia yhtyi väkijoukkoon. Koko ajan kahakoitiin kasakoiden kanssa, jotka vangitsivat noin 400 henkeä ja veivät nämä lähetysvankilaan . . . Veturitehtaan jonkunverran itsetietoiset työläiset — satakunta henkeä — eivät rohjenneet toivoa tehtaan koko työväen yhtyvän lakkoon . . . Aluksi ryhdyttiin työhön, mutta kun aamiaisen jälkeen saatiin tietää, ettei rautatien verstaissa työskennelty, silloin konepajan puolella nuoret työläiset ilmoittivat lopettavansa työn ja lähtivät joukolla koneiden kokoonpano-osastolle. Siellä työ taukosi heti, mutta lakkolaisiin ei liittynyt enempää kuin 200—300 henkeä (kokoonpano-osastolla työskenteli yhteensä n. 1,200 h.). Vieläpä lakkolaisiin yhtyivät kaavailijatkin (modelleeraajat) ja osa seppiä sekä valureita. Väkijoukko lähti kadulle ja osa suuntasi kulkunsa Belgialaiselle tehtaalle pysäyttääkseen siellä työt, joka hyvin onnistuikin . . . Muutamat kantoivat keppien nenissä punaisista paidoista tehtyjä lippuja . . . Kun lakosta levisi tieto ympäri kaupungin, lakkasivat päivällisen jälkeen työstä myös toisten tehtaiden ja suurten verstaiden työläiset . . . Veturitehtaan työläiset

vaativat työstä lakattuaan heti vapautettavaksi yöllä vangitut toverit, jonka vaatimuksen paikalle saapunut kuvernööri viivyttelämättä täyttikin». ¹⁾

Ja kun Donin Rostovissa saatiin käsiin vappujulistukset, niin »työväki itse ilman järjestyneiden työläisten vaikutusta, jopa vastoin heidän toivomustaankin tahtoi panna toimeen vappumielenosoituksen. Yritys ei kumminkaan onnistunut, syystä että santarmit ryhtyivät asianomaisiin varovaisuustoimenpiteisiin; kaikki tehdaslaitokset ympäröitiin näet poliisi- ja kasakkajoukoilla, jotka hajottivat työläisjoukot ja ajoivat ne työhön. Kaikkiaan vangittiin sinä päivänä satakunta työläistä». ²⁾

Asema kärjistyi yhä enemmän ja enemmän, teollisuusteollisuuspula oli kireimillään, »meidän syöttäjämme» ja »juottajamme» työnsivät työläisiä joukottain mieron tielle kylmää ja nälkää kärsimään. Varjojen tavoin hoippui kaduilla työtömiä. Volynkan tehtaalta näet erotettiin yhden vuoron väki ja Pahlilta puolet yövuoron väkeä, samaten joukko työläisiä Königin tehtaalta, Pienen Ohtan kutomosta, Chavot'in (lue Shavòn), Torntonin y. m. tehdaslaitoksista. Melkein kaikissa tehtaissa alennettiin työpalkkoja 20—30 prosentilla». ³⁾

»Myös Jekaterinoslavissa, Harjkovissa, Odessassa, Nikolajevissa, Mariupolissa, Jusofkassa y. m. vähennettiin töitä ja erotettiin työväkeä joukottain; kaikkialla uhkasivat nälän hirmut työväkeä. Työpalkkoja alennettiin äärimäisiinsä, niin ettei koko Etelä-Venäjällä juuri missään ollut palkkasopimuksia . . .

»Jusofkassa lakkautettiin yötyöt (aikaisemmin työskenneltiin vuorokausi läpeensä kolmessa työvuorossa). Työväkeä »poltettiin pois» työstä pitkin matkaa . . . Varsinkin Jekaterinoslavissa erotettiin työväkeä suurissa määrin. Monet

¹⁾ Harjkovista. »Rab. Djelo» N:o 7, elok. v. 1900, s. 37—38.

²⁾ »Rab. Djelo» N:o 8, marrask. v. 1900. »Työväen asema Rostovissa», s. 53.

³⁾ »Rabotshij Listok» N:o 4, Pietari, jouluk. v. 1900.

tehtaat, kuten esim. Ranskalais-venäläinen vaunutehdas, käyttivät tilaisuutta hyväkseen ja vaihtoivat sotaisen ja itsetietoisien työväkensä nöyriin sarkatakkeihin». ¹⁾ Joka puolella oli nälkää ja puutetta sekä tavatonta mielivaltaisuutta, joka synnytti taisteluhaluja.

Tällaisissa oloissa työväenliike levisi yhä laajemmalti, m. m. Siperian rautatietä myöten pitkin linjaa Krasnojarskiin saakka. Siellä muodostui sosialidemokraattinen järjestö, joka harjoitti agitatsionia, ja toiminnan ensi tuloksena oli v. 1900 toukok. 8 p:n (v. 1.) lakko. Pääsipä työskentely vauhtiinsa myös Kaukasiassa. Elokuussa oli Taka-Kaukasian radalla Tiflisiin asemalla rautatien verstaassa ja varikossa 14-päiväinen hyvin järjestetty lakko, jota säestivät kaupungin tehdaslaitosten lakot. Ja yleensä työväenliike saattoi nyt joka askeleella työläiset törmäämään yhteen hallituksen kanssa.

Samalla laajeni myös sosialidemokraattien työ. Julistuksia valmistettiin tavattoman suuret määrät ja niitä luettiin ahmien, ja mitä jyrkempään ja räikeämpään muotoon ne olivat kirjoitetut, sitä halutumpaa lukemista ne olivat. Teollisuuspuola korvasi »ekonomistien» tekemät hairahdukset. He olivat nostattaneet työväen syvät rivit liikkeelle, ja nyt niiden ajatus työskenteli vastustamattomasti — valtiolliseen suuntaan. Ja mitä enemmän työväki oli saavuttanut taloudellisella taistelullaan teollisuuden kukoistusaikana, sitä kovemmin siihen nyt koski teollisuuspuolan aiheuttama taantumus ja sitä selvemmin se alkoi käsittää, että ilman lainsäädännöllistä vahvistusta sen saavuttamat parannukset ovat vain satunnaisia ja lyhytikäisiä. Aivan itsestään tuli siis työväki seuraavaan johtopäätökseen: nykyinen valtiollinen järjestelmä on hävitettävä. Ja tunnuslause: »Pois itsevaltius, eläköön vapaus!» alkoi yhä useammin kuulua työläisten suusta, vieläpä tämä tunnuslause alkoi kajahtella kaduillakin.

Jopa »yleisössäkin» alkoi näkyä levottomuuden merkkejä. Valtiolliset vainot Suomessa, »sankarillinen sotaretki ystävälliseen Kiinaan, jossa aseellisten vastustajien puutteessa

1) »Jushnyj Rabotshij» N:o 3, marrask. v. 1900.

pollettiin rauhallisten asukasten taloja ja hukutettiin Amurjokeen tuhansia kiinalaisia, vaikka nämä eivät tehneet vähääkään vastarintaa; paljastukset raha-asiain hoidon alalla, lakisäännökset, joilla hallitus riisti semstvolaitokselta oikeuden määrätä tavaroiden korkeimmat hinnat elintarpeita hankittaessa, ja vihdoin satojen ylioppilaitten sotaväkeen työntäminen, — kaikki tämä sai »sivistyneen» yleisön liikkeelle. Ja se toi ilmi vastustusmielisyytensä Mihailovskille lähettämässään adressissa, monellaisissa juhlatilaisuuksissa ja semstkokousten alamaisissa anomuksissa, joissa hallitsijaa pyydettiin peruuttamaan sietämättömät uudet lakisäännökset, jotka tekivät lopun kaikesta kunnallistehallintolaitosten toiminnasta. Radikaalisuus kohosi tavallaan huippuunsa Moskovassa pidetyssä agronomien kongressissa, jossa nostettiin kysymys maalaiskuntien itsehallinnon järjestämisestä.

Aivan toisenlaatuisiksi muodostui tällöin myös ylioppilasten liike. Vuoteen 1899 saakka se oli rajoittunut yliopiston piiriin, mutta sitten se sai yhtäkkiä, samoin kuin työväenliikekin, vallankumouksellisen luonteen. Ja työväenliike osoitti ylioppilaille uuden taistelukeinon. »Lakon, tämän ylioppilaille uuden vieraan sanan ja toiminnan ovat teille opettaneet sellaiset henkilöt, joilla ei ole mitään tekemistä tieteen ja yliopiston kanssa», — kirjoitti 52 Moskovan yliopiston professoria ylioppilaille osoittamassaan »isällisessä» kehoituksessa.¹⁾ Ja he olivat oikeassa, sillä yliopiston ulkopuolella olevat henkilöt — työläiset — neuvoivat ylioppilaita taistelemaan uusilla, tehokkailla aseilla ja saivat heidät vakuutetuksi siitä, ettei alamaisilla anomuksilla voiteta mitään. Seurauksena oli se, että 30 korkeakoulun 25,000 ylioppilasta teki yksimielisesti jo v. 1899 lakon ja osoitti sillä, että työväen antama opetus oli tehonnut.

Vuoden 1899 lakolla ei ollut vielä valtiollista luonnetta. »Ylioppilaitten kokouksissa ei kertaakaan mainittu sanaa »perustuslaillinen», — lausuu Engel²⁾, — mutta kaikki yli-

¹⁾ 25 p. helmik. (v. l.) v. 1901 Moskovassa.

²⁾ Engel ja Gorohov. »Ylioppilasliikkeen historiasta», s. 11.

oppilaat olivat jo selvillä siitä, että joka hetki ja joka yliopistossa saattaa toistua sama juttu kuin Pietarin yliopiston avajaisissa; (ylioppilaitten esittämät) »alkuperäiset vaatimukset tarkoittivat siis — persoonallisen koskemattomuuden turvaamista». Mutta näihin vaatimuksiin hallitus vastasi julkaisemalla »väliaikaiset säännöt», joissa määrättiin niskoittelevat ylioppilaat pistettäväksi sotaväen riveihin. Saman vuoden syksyllä kieltäytyivät Kijevin ylioppilaat kuuntelemasta »tietämättömydestään tunnettua» professori Eichelmannia; yliopiston neuvosto vaati ylioppilaita käymään luennoilla, kun taas kenraalikuvernööri Dragomirov käski neuvoston erottamaan Eichelmannin. Mutta ylioppilaat hylkäsivät kenraalikuvernöörin avun, koska tämä oli valmis joka hetki »lähettämään kasakat ja sotilaat ylioppilaita vastaan». ¹⁾ Sitten sattui uusi selkkaus. Kaksi »ylimys»-ylioppilaista teki jonkun törkeän teon. Tämän johdosta alkoivat ylioppilaat pitää kokouksia, joissa lopuksi hyväksyttiin seuraava päätös: Ylioppilaitten lähimpänä tehtävänä on taistella aasialaista hallitustamme vastaan vapaampien elämänmuotojen puolesta (varsinkin mitä erittäinkin ylioppilaihin tulee). ²⁾ Seurauksena oli se, että 183 ylioppilasta pistettiin sotaväkeen.

Karpovitshin laukaus (14/27 p. helmik.) oli vastauksena tähän hallituksen toimenpiteeseen. »Mutta ei yksistään ylioppilaitten tule vastata hallitukselle, — kirjoitti »Iskra»-lehti saadessaan tiedon ylioppilaitten sotaväkeen työntämisestä, — sillä hallitus on tehnyt tästä tapahtumasta suuremman numeron kuin pelkästään ylioppilasjupakan . . . Itsetietoisten aineiden etunenässä ovat heränneet työläiset ja heidän takanaan sosialidemokraattiset järjestöt. Työläisluokka kärsii kylläkin lakkaamatta monin kerroin kovempaa sortoa ja solvauksia samaiselta omavaltaiselta poliisijärjestelmältä, jonka kanssa ylioppilaat ovat nyt törmänneet niin kovasti yhteen . . . Mutta missään tapauksessa sosialistina itseään pitävä työläi-

1) Kijevin yliopiston liittoneuvoston lentolehti.

2) »Ylioppilaslevottomuudet Kijevin yliopistossa». »Rab Djelon» lentolehti N:o 4 jouluk. v. 1900 s. 15.

nen ei voi välinpitämättömänä katsella, kuinka hallitus lähettää sotaväkeä opiskelevaa nuorisoa vastaan . . . Ja kun hallitus tahtoo pimittää kansaa julistamalla pelkäksi elämöimiseksi valtiollisen vastalauseen tekemisyrietykset, niin työläisten on julkisesti ilmoitettava ja selvitettävä mitä laajimmille kansankerroksille, että hallituksen vakuutukset ovat valhetta ja että väkivallan, julmuuden ja kaikkien kauheuksien alkulähteenä on Venäjän hallitus ynnä poliisien ja virkamiesten omavaltaisuus . . . Saakoon hallitus ylioppilaitten rangaistusta koskevaan julistukseensa kansalta yhtä avomielisen vastauksen». ¹⁾

Eikä »Iskra» erehtynytkään luottaessaan työväen valtiolliseen kypsytyteen, sillä ilman mitään syrjästä päin tulevaa hoputtamista työväki lähti miehissä ylioppilaitten avuksi. Työväki käsitti ylioppilasliikkeen vallankumouksellisen merkityksen, jonka vuoksi se muutti yliopistollisen selkkauksen vallankumoukselliseksi merkkitapahtumaksi. Mutta vain Harjkovissa ja Kijevissä olivat sosialidemokraattiset järjestöt täysin tehtävänsä tasalla ja kehottivat työväkeä pikaiseen toimintaan. Moskovan ja Pietarin sosialidemokraattiset järjestöt sitä vastoin kulkivat liikkeen häntäpäässä.

»Kun myrsky kerran pääsi valloilleen, niin se yllätti komiteat äkkiarvaamatta, syystä että oli yhtä mittaa pantu toimeen joukkovangitsemisia ja tapaukset kehittyivät odottamattoman nopeaan sekä osaksi (miksi sitä pitäisi salata?) siksi, että järjestöt olivat toiminnassaan kovin vitkallisia». ²⁾ Näin kirjoitti »Rab. Djelo», muutettuaan »24 tunnissa» taktiikkansa päivän tapahtumain vaikutuksesta.

Harjkovissa paikkakunnan puoluekomitea ja »Taisteluliitto» valmistivat työläisten kehotuksesta julistuksen, jossa kutsuttiin helmik. 19 p:nä (v. 1.) mielenosoitukseen. Siihen saakka olivat ylioppilaitten »Liittoneuvosto» ja »Teknologien (polyteknikkojen) järjestökomitea» turhaan koettaneet

---

¹⁾ »183 ylioppilaan sotaväkeen pistäminen». »Iskra» N:o 2, helmik. v. 1901, s. 6, palsta 2.

²⁾ »Historiallinen käännekohta». »Rab. Djelon» lentolehti N:o 6, huhtik. v. 1901, s. 3—4.

saada hereille ylioppilaita, jotka sotaväkeen joutumisen pelosta eivät kannattaneet johtomiehiään eivätkä panneet toimeen helmik. 5 päiväksi määrättyä lakkoa. Sen vuoksi radikaalisten ylioppilaitten täytyi ottaa varteen sosialidemokraattien kehoitus, jonka mukaisesti helmik. 19 p:nä oli pantava toimeen mielenosoitus. Mutta vastoin sosialidemokraattien neuvoa ylioppilaat määräsivät mielenosoituksen keskipäiväksi, jolloin työväki ei voinut ottaa siihen osaa. Mielenosoitus ei siitä syystä onnistunut ja siihen osaaottaneet ylioppilaat vangittiin. »Tieto ylioppilaitten vangitsemisesta levisi ympäri kaupunkia ja illalla klo 6 lähtien alkoi väkeä kokoontua (Sumin) Sumskaja-kadulle teatterin edustalle, vähän matkan päähän siltä poliisiasemalta, mihin ylioppilaat oli viety . . . Kello 7 tienoissa sai väkijoukko tietää veturitehtaan työläisten olevan matkalla kokouspaikalle. Osa näistä (samaten kuin rautatieläisistäkin) joutui saarroksiin, joten matka pysähtyi, mutta toiset kiersivät mielenosoituspaikan ja vasta myöhemmin illalla tulivat joukolla teatteritorille, jonne ilmaantuivat myös pikkutehtaiden työväki ja käsityöläiset. Yön tullen sekaantuivat ylioppilaatkin ja sivistyneet väkijoukkoon. Siinä laulettiin marseljeesia, »Dubinushkaa», vapautta . . . Silloin lennättivät paikalle kasakat . . ., kansa vetäytyi syrjään . . ., mutta työläiset riensivät puistikon aitauksesta ottamaan aseeseen seipäitä. Varsinkin pikkupojat kunnostautuivat tässä erityisesti. Kasakat saivat käskyn paljastaa sapelit . . . Sillä välin väkijoukko kasvoi yhä enemmän ja enemmän, laulut kaikuivat lakkaamatta ja muutamain paikoin pidettiin puheita, joita kuitenkin oli vaikea kuulla väkijoukon hälinässä. Puoleen yöhön saakka hyökkäilivät kasakat väkijoukon kimppuun, joka koetteli parhaansa mukaan pidellä puoliaan . . . Siinä kävi selville, ettei mielenosoitus ollut järjestyneen joukon toimeenpanema, joka olisi pitänyt huolta ulkonaisesta järjestyksestä». ¹⁾ Vasta myöhään yöllä saatiin väkijoukko poistetuksi Sumskaja-kadulta.

1) »Harjkov», »Iskra» N:o 3, huhtik. v. 1901, s. 5, palsta 2.

Pietarissa ei mielenosoitus onnistunut helmikuun 19 p:nä (v. 1.). »Vallankumouksellisen järjestön puute vaikutti sen, että mielenosoitus puoleksi peruutettiin eivätkä kaikki saaneet siitä tietoa. Ja kun työväki oli poissa, ei mielenosoitus voinut muodostua kansanjoukon kahakaksi poliisiviranomaisten kanssa eikä ylioppilasten vaatimusten ohella esitetty muita laajaperäisempiä vaatimuksia. Kaikesta tästä seurasi, että vallankumouksellisen Pietarin mieliala oli häilyvä: toiselta puolen oltiin tietoisia siitä, että mielenosoitusten tie oli ainoa oikea, mutta toiselta puolen oltiin epävarmoja menestyksestä». ¹⁾

Samaten Moskovassa vallitsi ylioppilaitten keskuudessa lannistunut ja alakuloinen mieliala. Tammikuun 29 p:n kokoukseen tuli kaiken kaikkiaan 317 ylioppilasta, eikä tässä kokouksessa päätetty mielenosoitus onnistunut. »Yhdistettyjen ylioppilasosakuntien ja järjestöjen toimeenpanevan komitean» julistuksessa tunnustettiin mielikarvauksella, että »ahdasmielinen ja vanhoillinen» aines on sangen melkoinen ylioppilaitten keskuudessa. Pietarista ja varsinkin Harjkovista saadut tiedot sentään hiukan elähdyttivät mieliä ja helmikuun 23 p:nä kutsuttiin ylioppilaat uudestaan kokoukseen, jossa olikin läsnä noin 600 henkeä (niistä 103 naiskurssilaista). Yliopiston ympärille kokoontunut yleisö ja poliisit odottivat mihin päätökseen kokous tulisi. Kokouksessa päätettiin lähettää lähetystö yliopiston rehtorin ja kuraattorin (holhojan) puheille, — ja jos sitä ei otettaisi vastaan, — panna toimeen koko joukko katumielenosoituksia. Vaatimukset koskivat sotaväkeen pistettyjen kijeiviläisten ylioppilasten rangaistusten peruuttamista, »väliaikaisten sääntöjen» kumoamista ja vuoden 1863 yliopistoasetusten voimaansaattamista. Kun kokous lopetettiin, niin poliisiviranomaiset vangitsivat sen osanottajat ja veivät heidät yliopiston vastapäätä olevaan maneesiin. Tällöin väkijoukko sai murretuksi poliisiketjun ja vapauttaneeksi noin 50 ylioppilasta. Myöhäiseen yöhön viipyi väkijoukko, jossa oli paljon

---

¹⁾ »Pietari». »Iskra» N:o 3, huhtik. v. 1901, s. 2, palsta 3.

työläisiäkin, maneesin ympärillä vaatien vangittujen vapauttamista. Vihdoin alkoi varsinainen kahakka poliisien kanssa, jolloin paikalle saapui sairasvaunuja pikaista avustusta varten . . ., ja vasta sotilasrykmentin avulla saatiin väkijoukko hajotetuksi ja osa vangituksi . . . Seuraavana (helmik. 24 p.) päivänä ylioppilaat kokoontuivat taasen neuvottelemaan asioistaan, mutta yliopistolle ei heitä päästetty. Kello 12 tienoissa kokoontui yliopiston lähellä olevalle torille noin 2000-henkinen väkijoukko . . . Tunnin kuluttua meni väkijoukko maneesin luo . . . vaatien päästä maneesiin. Silloin maneesista syöksyi ulos sotilasosasto ja alkoi kolhia yleisöä pyssynperillä. Toiselta puolelta ratsasti paikalle kasakparvi överstin johdolla ja ajoi suorastaan väkijoukon päälle. Tästä väkijoukko vimmastui ja työläiset kiroillen ja viheltäen poliiseille vapauttivat vangitut. Sen jälkeen osa väkijoukkoa lähti kulkemaan Tverskàja-katua bulevardille päin päästen kenraalikuvernöörin talon kohdalle ja murtaen siellä olevan poliisiketjun, mutta sitten kasakat hajottivat väkijoukon. Illalla oli maneesin edessä oleva tori taasen väkeä täynnä. Joukossa oli paljon tehtaalaisia ja käsityöläisiä. Kello 11 tienoissa hyökkäsi joukko työläisiä huutaen maneesin oville särkien ulko-ovet, mutta tungettiin takaisin. Kasakoiden ahdistamana väkijoukko poistui maneesin luota rikkoen mennessään ikkunoita. Lasinrikkojat joutuivat kiinni, mutta väkijoukko pelasti heidät». Tverskaja-kadulla vangittiin sinä yönä 280 työläistä, jotka edellisenä päivänä vangittujen ylioppilaitten kanssa lähetettiin vahvan vartijajoukon saattamana Butyrin vankilaan. »Sunnuntaina helmik. 25 p:nä kohosi kiihtymys huippuunsa ja kymmeniä tuhansia ihmisiä otti osaa hallitusta vastaan tähdättyihin mielenosoituksiin. Aamupäivällä alkoi väkeä kokoontua yliopiston lähistölle. Puolenpäivän jälkeen lähti suuri väkijoukko, jossa m. m. oli Pròhorovin vaatetehtaan työläisiä, laulaen liikkeelle Nikitskaja-katua ja Tverin bulevardia pitkin. Tverin bulevardin keskipaikoilla tulivat kasakat vastaan. Silloin väkijoukko teki bulevardin penkeistä katusulun ja pysäytti täyttä laukkaa ajavat kasakat sekä ilmaisi halveksimisensa

kasakoille kimeillä vihellyksillä ja kirouksilla. Äkkiä kajahti huuto, että poliisit ovat saartaneet väkijoukon takaa päin. Väkijoukko syöksähti takaisin, mursi poliisiketjun ja pani toimeen aika selkäsaunan. Vieläpä väkijoukko esti poliiseja vangitsemasta mielenosoittajia, niin etteivät poliisit saaneet enempää kuin kymmenkunta vankia. Koko päivän kuljeskeli suuria mielenosoittajajoukkoja, etupäässä työläisiä, pitkin katuja, varsinkin Lubjånkalla, Tverin bulevardilla, Mjånnskaja- ynnä Nikitskaja-kaduilla . . .

»Täytyy myöntää, että väkijoukko käyttäytyi erittäin taitavasti. Se ei hajaantunut poliisien eikä kasakoiden tullessa, vaan otti heidät vastaan hihkuen, viheltäen ja kiroten. Samoin se totteli tarkoin johtomiesten määräyksiä (sulkekaa rivit! oikealle! eteenpäin!), *jotka aina olivat sivistyneitä työläisiä* (ylioppilaita ei siinä ollut juuri ensinkään), vieläpä selvästi osoitti olevansa joskus eri mieltä johtomiesten kanssa ja pakotti heidät suuntaamaan kulkueen toisaanne . . . Jos väkijoukko kohtasi matkalla ylioppilaita, niin se tervehti heitä lakkeja heiluttaen, myötätunnon huudoilla ja kehotti yhtymään joukkoon. Siinä tapauksessa, että ylioppilaat yhtyivät mielenosoittajiin (joka kumminkin oli *harvinaista*), väkijoukko otti heidät vastaan hurraahuudoilla, käsiä taputtaen j. n. e., päinvastaisessa tapauksessa taasen ivasi ja vihelsi . . . Poliisipriistaveille väkijoukko vihelteli, viskeli heitä kivillä y. m. kovilla esineillä ja pakotti heidät poistumaan nopeasti valvontapaikoilta. Koko aikana ei väkijoukko ryöstänyt yhtään myymälää, vieläpä esti pikku-poikia rikkomasta katulyhtyjä sanoen: »*muuten kirjoitetaan meistä, että me vain entisikseen mellastimme*».

»Lubjånin torilla vangittiin muutamia ylioppilaita, jolloin väkijoukko riensi heidät vapauttamaan ja pieksi siinä priistavia sekä rikkoi ravintolan ikkunat, jonne tämä pääsi pakenemaan . . . Tällöin väkijoukko huomasi Leo Tolstoin (juuri sinä päivänä sattui sanomalehdissä olemaan uutinen Tolstoin kirkosta erottamisesta) ja tervehti häntä riemuhuudoilla sekä saattoi hänet hurraten Roshdèstvenka-kadulle,

josta antoi hänen jatkaa matkaansa ajurilla». ¹⁾ Kello kolmeen saakka yöllä mielenosoittajajoukko kuljeskeli kaduilla, pannen m. m. Tolstoin talon edustalla toimeen kunnianosoituksen, mutta kenraalikuvernöörin talon edustalla kisansaukujaiset.

Pietarissa päätettiin panna uusi mielenosoitus toimeen maalisk. 4 p:nä (v. I.) Kasanin kirkon edustalla. »Yhdistyneiden ylioppilasosakuntien ja ylioppilasjärjestöjen liitto» ynnä »Pietarin yliopiston ylioppilaitten järjestökomitea» päästivät julkisuuteen tulisesti kirjoitettuja julistuksia, joissa kaikkia yhteiskuntakerroksia kehoitettiin ottamaan osaa mielenosoitukseen. »Taisteluliiton» kirjapainossa taasen painettiin »Ylioppilaitten keskinäisen avustuskomitean» julistus, jossa ylioppilaita varotettiin yhtymästä mielenosoitukseen ja kehoitettiin harjoittamaan propagandaa ylioppilaitten ja työväen keskuudessa. »Nekin, — sanottiin tässä julistuksessa, — jotka sortuvat taistelun uhreina, tuhlaten voimansa yksityisiin ja sen vuoksi hyödyttömiin vastustusyrityksiin, voivat saada itselleen siveellistä tyydytystä valmistelemalla yleistä vapautusta, luokkatietoisuuden kehittämistä ja työläisluokan järjestämistä valtiolliseksi puolueeksi».

Puoluekomitea jätti tämän kehotuksen huomioon ottamatta, eivätkä työläisjoukot saaneet siitä kunnollista tietoa, mutta työläiset lähtivät sentään mielenosoitukseen. »Iskran» kirjeenvaihtajan kuvauksen mukaan työläiset käyttäytyivät urheasti, kun pieksäjaiset alkoivat Kasanin kirkon edustalla. He rikkoivat kirkon puuraput ja puolustautuivat vimmatusti niiden palasilla. Mutta viranomaiset ehtivät ajoissa ympäröidä työväen kaupunginosan sotaväellä; muun muassa Narvan tulli ja Schlüsselburgin tie eristettiin kaupungista, jottei työväki pääsisi ottamaan osaa mielenosoitukseen. Sotaväen ja työväen välillä syntyi täällä kahakka, jossa uhreja tuli paljon. Myös toiset kirjeenvaihtajat mainitsevat koko joukon kasakoiden ja työväen välisiä otteluita. Mielenosoitukset muuttuivat raaksi, inhottavaksi teurastukseksi, jossa

---

¹⁾ »Moskova», »Iskra» N:o 3, s. 4.

aseeton väkijoukko, m. m. naiset saivat paljon kärsiä hallituksen pyövelien väkivallasta. Virallisen ilmoituksen mukaan haavoittui tuona päivänä 18 mies- ja 14 naishenkilöä, 20 poliista, 4 kasakkaa, 1 priistavi ja 1 kasakkaupseeri. Surmatuista miehistä ja naisista ei hallitus hyvin arvattavista syistä maininnut mitään. En tahdo tarkemmin, — kertoo edelleen mainittu kirjeenvaihtaja, — kuvailla tuota teurastusta . . . »Varmaankin mielenosoitus olisi muodostunut kansan ja sotaväen väliseksi taisteluksi eikä vain kansan pieksäjaisiksi, — kirjoitti maalisk. 4 p:n johdosta »Iskra», jos sosialidemokraattiset ja sosialistiset ryhmät ynnä yhdistykset olisivat kääntyneet erityisellä julistuksella työväen puoleen ja lähettäneet sen luo lähetystöjä sekä järjestäneet tietojen tuonnin taistelulentältä». Suuri osa työläisiä ei tiennyt, mitä tapahtui Kasanin-torilla. Paikalle tullut yleisö oli myötätuntoinen ylioppilaille, koetettiinpa teurastusta saada myös pysäytetyksi yleisön alotteesta, jolloin m. m. kenraaliluutnantti, ruhtinas Vjäemskij esiintyi välittäjänä, saaden siitä hallitsijalta julkiset nuhteet. Mutta ylipäänsä yleisö ei ryhtynyt suoranaisesti auttamaan ylioppilaita eikä Moskovan yleisön tavoin muuttanut ylioppilasten mielenosoitusta suureksi vallankumoukselliseksi kansan mielenilmaisuksi.

Moskovassa, Harjkovissa ja Kijevissä ylioppilaat vetäytyivät syrjään työläisjoukkojen ilmestyessä näyttämölle. »Kadut olivat täpötäynnä kansaa, — kirjoitti kijeviläinen komitea; — vallankumouksellisten laulujen ja hurraahuutojen kaikuessa marssi hyvässä järjestyksessä ja tyyneesti monituhatlukuinen mielenosoittajajoukko, jossa oli sekaisin kaikellaisia ihmisiä ammattiin, sukupuoleen, ikään ja kansallisuuteen katsomatta — oli käsityöläisiä, tehtaalaisia ja mustan työn tekijöitä, miehiä ja naisia, vanhoja ja nuoria, venäläisiä, puolalaisia ja juutalaisia . . . Se ei ollut myrskyinen ja muodoton kapinanleimaus sokeine vihanpurkauksineen, vaan harkittu, tyyne ja järjestetty liike, jonka päämääränä oli toisellaisten olojen ja vapauteen, tasa-arvoisuu-

teen ynnä oikeudenmukaisuuteen perustuvan uuden elämän hankkiminen». ¹⁾

Kun taas Moskova helmik. 25 p:nä (v. l.) mielenosoitus paisui kovin suureksi, niin ylioppilaitten »Toimeenpaneva komitea» antoi julistuksen, jossa se kehotti ylioppilaita pysymään poissa katumielenosoituksista, koska muka oli säästettävä voimia, jotta vastustusmielisille saataisiin voitto turvatuksi yliopistossa; ja kun ylioppilaat olivat jo saaneet yleisön myötätunnon puolelleen, ei heidän muka enää tarvinnut ottaa osaa mielenosoitukseen. Sanomalehtikirjeistä päättäen pysyivätkin ylioppilaat myöhemmin todellakin poissa mielenosoituksista. Toisin sanoen: *ylioppilasliike* lakkasi heti, kun se vain joutui yliopiston ulkopuolelle ja siihen yhtyi kansan aktiivinen aines s. o. työväki; silloin se muuttui valtiolliseksi ja vallankumoukselliseksi liikkeeksi. Onhan muistettava, että ylioppilaitten enemmistö, samoin kuin yleisökin, oli vallankumouksen vastustajia ja ainoastaan vallankumouksellisten järjestöjen jäseninä olevat ylioppilaat halusivat todellakin laajentaa yliopistolliset vaatimukset valtiollisiksi ja toimia yhdessä kansan kanssa. Mutta ylioppilaitten vallankumouksenvastaisesta mielialasta huolimatta heidän liikkeensä teki suuren palveluksen vallankumouksen asialle, sillä se osoitti selvästi koko yhteiskunnalle, että työväki oli jo kypsytynyt vallankumousta varten ja että se kykenee, vieläpä on valmiskin taistelemaan kaikkien sorrettujen eikä vain omien persoonallisten etujensa puolesta.

Muun muassa Leo Tolstoin kirkon yhteydestä erottamisen johdosta kiiruhti työväki kaikkein ensimmäiseksi tulkitsemaan tunteitaan tuolle suurelle hengenmiehelle. Paitsi helmik. 25 p:n kunnianosoitusta, vei moskovalaisen Prohorovin vaatetehtaan valistumaton työväki Tolstoille adressin myötätuntoisuutensa todisteeksi. Otamme tähän tuosta adressista seuraavat kohdat: »Me, työläiset, olemme Teille syvästi myötätuntoisia synodin väärän tuomion johdosta,

---

¹⁾ »Maalisk. 11 päivä», Venäjän sos. dem. työv. puol. kije- vil. kom. julistus, 17 p. maalisk. v. 1901.

varsinkin kun synodin harvat jäsenet ylpeässä harhauksessaan nimittävät itseään »Kristuksen kirkoksi», niin kuin kaikki muut miljoonat kristityt eivät olisikaan tuon suuren yhdyskunnan jäseniä . . . Me tiedämme myös, että vapauden, hyveen ja kunnian polkijat ovat kaikkina aikoina vieroneet ja sysänneet pois keskuudestaan säädyllisyyden puoltajia ja suuria kansan johtajia, jotka ovat neuvoneet sitä ihmisrakkauten ja totuuden tielle. Kärsihän itse meidän suuri opettajammekin sen vuoksi ristinkuoleman. Siihen aikaan kävi niin, mutta nyt on toisin. Nykyäänhän jo alhainenkin kansa tietää enemmän kuin ennen ihmiskunnan viisaat . . . ja me kunnioitamme Teitä suurena miehenä, jonka muisto on alati pysyvä sydämissämme». ¹⁾

Ja tästä lähtien työväki rupesi ottamaan osaa kaikkiin vallankumouksellisessa suhteessa huomattaviin mielenilmauksiin. Maaliskuun 4 p:n jälkeen julkaisivat Pietarin yhtyneet sosialidemokraattiset ryhmät — »Sosialisti» ja »Rabotsheje Snamja» työväelle kehotuksen, jonka mukaisesti oli maalisk. 11 p:nä pantava toimeen mielenosoitus maalisk. 4 p:n korvaukseksi. »Ylioppilaitten valiokunta, — kirjoitti »Iskran» kirjeenvaihtaja, — vastusti tätä mielenosoitusta osaksi siitä syystä, että maalisk. 4 p:nä olivat radikaalisen nuorison parhaat voimat hajonneet, osaksi taas siksi, että huhuiliin »Väliaikaisten sääntöjen» jäävän vain paperille. »Taisteluliitto» oli myös mielenosoitusta vastaan ja lopuksi se peruutettiin. Sillä lailla olivat siis vapaamielinen sivistynyt nuoriso ja »ekonomistiset» sosialidemokraatit, — kuten saattoi odottaakin ja kuten »ekonomistien» ja »kriitikoiden» vastustajat aikoja sitten väittivät, — samaa mieltä ja anastivat itselleen määräämisvallan, kun taisteluissa suuresti vähentyneet vallankumoukselliset sosialidemokraatit eivät jaksaneet enää pitää puoliaan. Mutta työväki, hyvä kyllä, ei kuunnellut nukutuspuheita, vaan lähti sunnuntaina maalisk. 11 p:nä mieslukuisasti kaupunkiin täyttäen kadut ja odot-

---

¹⁾ »Prohorovin vaateteht. työväen adressi Leo Tolstoille hänen kirkon yhteydestä erottamisen johdosta».

taen taisteluunkutsua. Ja taistelu olisi ollut ankara, sillä kaikki poliisivoimat ja paikalliset sotaväenosastot olivat hälytetyt liikkeelle ja huhujen mukaan saaneet määräyksen ampua kansaa. Mutta työväki sai turhaan odottaa mielenosoitusta ja niin täytyi sen lopulta hajaantua moitittuaan syystä kyllä ylioppilaita ja maltillisia sosialidemokraatteja pelkuruudesta ja toimettomuudesta». ¹⁾

Arvostellessaan edellämäinittuja tapauksia kirjoituksessa »Myrskyinen kuukausi», »Iskra» lopetti sen seuraavasti: »odottakootpa minkälaiset uudet iskut tahansa vapaudentaistelijoita lähimmässä tulevaisuudessa ja näyttäköönpä kuinka masentavalta hyvänsä äskeistä myrskyä mahdollisesti seuraava tyven, niin emme saa lannistua emmekä epäillä asiamme tulevaisuutta, sillä ovathan nuorta Venäjää kuristavat kahleet jo murtumaisillaan. On vain tehtävä sarja sankarillisia ponnistuksia, silloin kahleet katkeevat. Ja vaikuttakootpa syviin riveihin kuinka tahansa hallituksen uudet taantumukselliset toimenpiteet, niin me voimme rohkeasti katsoa valoisaa tulevaisuutta silmiin ja kääntyä toverien puoleen runoilijan sanoilla:

Vaikk' kasvaisi pimeys ja sortajan valta
ja ennustais kuoloa vihurin ään', —
niin nuorisoon usko, sen voimaan ja onneen,
sit' sanoilla innosta ain eteenpäin». ²⁾

Eikä »Iskra» pettynytään toiveissaan, sillä työväki otti pelotta vastaan yltyvän taantumuksen iskut. »Valtion omistaman Obùhovin tehtaan työväestä, — kerrotaan eräässä »Iskran» kirjeessä, — jäi vappuna' pois työstä 300 henkeä. Tämän vuoksi tehtaan hallinto alkoi erottaa »rikoksellisia» kymmenmiehisissä ryhmissä. Toukokuun 7 päivään saakka joutui siten työstä pois 70 henkeä. Työväki pyysi tehtaan hallintoa ottamaan erotetut työhön takaisin

1) »Pietari», Iskra N:o 3, s. 4, palstat 1—2.

2) »Myrskyinen kuukausi», Iskra N:o 3, s. 1, palsta 2.

ja hiukan parantamaan oloja; mutta kun hallinto kieltäytyi sovitteluista, niin työväki pani koneet seisomaan ja lähti 3600 henkisenä joukkona Schlüsselburgin tielle». ¹⁾ Tehtaan ulkopuolelle tultuaan työläisjoukko pysäytti raitiotie liikkeen ja paikalla syntyi aikamoinen kahakka . . . Työläiset pitivät vimmatusti puoliaan poliiseja vastaan, torjuen kahdesti poliisien, ratsuvartion ja tehtaan aseellisen suojajoukon hyökkäyksen, vaikka heillä oli vain kiviä aseina ²⁾ . . . Mutta kiviä sitten satoikin kuin rakeita, ja työläiset osoittivat erinomaista kekseliäisyyttä ynnä taitoa valitessaan tuota pikaa sopivimman tavan puolustautuakseen. He valtasivat lähitalojen pihat ja antoivat sieltä *lauta-aidan takaa* kiviä »rauhottajille» niskaan, niin että taistelu jatkui edelleen, vaikka rauhoittajat ampuivat kolme yhteislaukausta, joilla väkijoukko saatiin hajoomaan, ja vasta avuksi lähetetyt Omskin rykmentin sotilaat saivat pihat puhdistetuiksi työläisistä».

Tiflisissä pani työväki toukokuun ensimmäisenä sunnuntaina toimeen suuremmoisen mielenosoituksen käyttäen siinä suurta punaista lippua, jota koristivat Marxin, Engelsin ja Liebknechtin kuvat sekä grusian-, venäjän- ynnä armeniankieliset kirjoitukset: »Kaikkien maiden köyhälistöläiset liit-tykää yhteen!» Tämä mielenosoitus päättyi veriseen yhteentörmäykseen poliisiviranomaisten kanssa.

Harjkovin mielenosoituksessa, vaikkakaan se ei onnistunut hyvin, kaikui julkisesti: »Alas itsevaltius!»

Vappuna oli rauhallisia mielenosoituksia Varsovassa (osanottajia 15,000 henkeä), Lodsissa (30,000 h.), Kovnossa (600 työl.) ja Vilnossa (600 h.). Pietarissa teki kaikkien Viipurin-puolen tehtaiden työväki lakon toukok. 4 p:nä, jolloin »muutamien tehtaiden työläiset lähtivät keskikaupungille pannakseen toimeen mielenosoituksen Samsonin sillan

¹⁾ »Vappu Venäjällä». Iskra N:o 5, -kesäk. v. 1901, s. 4, palsta 3.

²⁾ »Uudet pieksäjäiset». Edell. lähde, s. 1, palsta 3.

luona. Mutta vastassa olivat ratsu- ja jalkapoliisit, joiden kanssa työläiset ryhtyivät käsikähmään käyttäen aseina puukkoja ynnä kiviä. Taistelua kesti monta tuntia ja siinä tuli saamaimme tietojen mukaan uhreja noin 70 haavoitettua kummallakin puolen sekä surmattujakin ynnä joutui useita satoja vangiksi». ¹⁾

Voidaksemme käsittää työväen todellisen mielialan näihin aikoihin, meidän on syvennyttävä erään työläisnaisen kirjeeseen, jonka hän lähetti eräälle vangitulle propagandanharjoittajalle heti tämän verilöylyn jälkeen. Tämä nainen muuten kadotti siinä hyvän ystävänsä V:n. Hän kirjoitti seuraavasti: »Oli-sittepahan nähneet, kun V. kulki joukon edessä! Hän huu-dahti: »Eläköön vallankumous!» ja sitten kaatui kuolleen maahan . . . Ette tiedä, kuinka sydäntäni ahdisti ja kuinka me kaikki olimme vimmoissamme. Olisimme hyvin mielellämme menneet Nevskille tai kaupunkiin, sillä on kovin katkeraa kuolla koirien tavoin nurkkaan kenenkään näkemättä. Onko todellakin työläisten kohtalo sellainen, etteivät he saa kuolla kunniakkaasti ihmisten silmissä! . . . Vielä tahtoisin sanoa teille seuraavan seikan: vaikka meitä vangittiinkin hyvin paljon ja mahdollisesti he eivät ole enää hengissä, niin kaikesta huolimatta me tulemme pysymään lujina. Älkää olko millännekään, että olemme ryhtyneet toimintaan, onhan nyt sellainen aika, että jokainen suostuu liittymään lakkoon: *kaikki tahtovat näet enempää, kaikki tahtovat saada enemmän ilmaa*. B. (pelastunut työläinen) valitteli, ettei heillä ollut lippua. Seuraavaksi ker-raksi he hankkivat sekä lipun että pistooleja, sillä kivet ja puukot eivät hyödytä mitään, kun sotaväki alkaa käyttää pistimiä». ²⁾

Työläiset, muutkin kuin heränneet, tahtoivat siis päästä kuolemaan julkisesti, että kaikki näkisivät ja älyäisivät työläisten kaatuvan yhteisen asian puolesta ja taistelevan yh-

---

¹⁾ »Vappu Venäjällä». Iskra N:o 5, kesäk. v. 1901, s. 4, palsta 1.

²⁾ Edell. lähde.

teisen, eikä vain oman vapautensa hyväksi. Vieläpä kaikki taloudellisen taistelun liikkeelle saamat työläisjoukotkin olivat samaa mieltä. Ja joukkoesiintymisillä alkoi Venäjän työläisluokka todellisuudessa jo v. 1901 vallankumouksen sekä ryhtyi yksin vallankumoukselliseen taisteluun. Sivistynyt yleisö ei näet mennyt rauhallisia vastalauseita, alamaisia anomuksia ja Vjäsemskille ynnä Tolstoille osoitettuja »kapinallisia» adresseja kauvemmaksiksi. Ylioppilaitten enemmistö taasen käänsi vallankumoukselle selkensä, — olihan se vasten tahtoaan alussa sekaantunut siihen, — ja erotti keskuudestaan jyrkemmät ainekset, jotka osaksi yhtyivät työväenliikkeseen, osaksi koettivat herättää henkiin sivistyneiden vanhoja vallankumouksellisia traditsioneja.

V.

Hallitus vastasi »myrskyiseen kuukauteen» nimittämällä kansanvalistusministeriksi Vannovskin, joka tahtoi noudattaa »sydämellistä huolenpitoa» ja »lähentää perheen ja koulun toisiinsa». »Novoje Vremja» kumminkin vainusi helmi- ja maaliskuun tapausten varsinaisten syiden johtuvan muualta kuin ylioppilaitten taholta. Toukok. 11 p:n eräässä kirjoituksessa tuo puolivirallinen lehti sattumoisin tunnusti, että työväenkysymys on kiusankappale ja että »vahingolliset harhaopit ynnä »valtion- ja yhteiskunnanvastaiset aatteet» ovat päässeet laajalti levenemään Venäjän työväestön keskuuteen, »herättäen ja lietsoen sen mielissä tyytymättömyyttä sen nykyiseen asemaan». Siksi on hallituksen ryhdyttävä parantamaan työväestön asemaa ja pakotettava tehtailijoita tekemään sille myönnytyksiä. Hallituksen on ratkaistava työväenkysymys »samalla lailla kuin se puoli vuosisataa takaperin otti suorittaakseen talonpoikaiskysymyksen ratkaisemisen noudattaen viisasta ohjetta, *että on parempi ylhäältä päin panna toimeen parannuksia ja ehkäistä siten*

*alhaalla päin syntymästä niiden vaatimuksia, kuin jäädä näitä odottamaan».*¹⁾

Tämän kirjoituksen vuoksi lakkautettiin »Nov. Vremja» viikkokaudeksi ja painoasiain ylihallitus kiiruhti *lähettämään* kaikkien sensuroimattomien lehtien toimituksille salaisen kiertokirjeen, joka määräsi kaikki työväenkysymystä ja tehdasmellakoita koskevat kirjoitukset ennen niiden julkaisemista näytettäväksi poliisidepartementille, jotta voitaisiin tarkastaa, olivatko kirjoitukset todellisuutta vastaavia, ja vasta poliisidepartementin luvalla voitiin ne painattaa».²⁾

»Nov. Vremja tiesi varsin hyvin poliisidepartementin asiat, mutta paljasti liian aikaiseen hallituksen työväenkysymystä koskevat suunnitelmat. »Nov. Vremjan» neuvo, että oli joudutettava uudistuksia ylhäältä päin, jotta vältettäisiin alhaalta tuleva vallankumous, — tämä »neuvo» sisälsi päätöksen, jota poliisidepartementti oli jo ruvennut toteuttamaan. Vuonna 1899 näet olivat jo sosialidemokraattiset lehdet julkaisseet »Moskovan v. t. ylipoliisimestarin Trepovin huhtik. 8 p:nä v. 1898 tekemän salaisen esityksen» (koskien santarmilaitoksen toimintaa). Tässä esityksessä aluksi viitattiin siihen, että kun vallankumoukselliset olivat tulleet vakuuteiksi sivistyneiden voimain riittämättömyydestä hallitusta vastaan käytävässä taistelussa, vaikka he turvautuisivat räjähdysaineisiin, niin he seurasivat Saksan sosialidemokraattien esimerkkiä ja järjestivät Venäjällä sosialidemokraattisen liikkeen.

»Venäläiset vallankumoukselliset, — sanotaan edelleen esityksessä, — hylkäsivät tuota pikaa vanhat lippunsa ja koettivat päästä uuden liikkeen yhteyteen. Siinä toimiessaan he saivat työväen keskuudessa harjoittaa jatkuvaa agitatsionia sen pikku tarpeiden ja vaatimusten perustalla. Eikä heidän tarvinnut tuhlata voimiaan työläisten varotuksiin eikä yllytykseen, sillä agitatsionia varten valittu hetki oli tässä suh-

¹⁾ »Työväenmellakoiden johdosta». Nov. Vremja N:o 9051, 11 p. toukok. v. 1901.

²⁾ Painoas. ylihallit. salainen kiertokirje 11 p:ltä toukok. v. 1901, julkaistu Iskran N:o 6:ssa, heinäk. v. 1901, s. 2.

teessa erittäin kiitollinen, vaan yllyttäjien oli vain selvitettävä ja järjestelmällisesti esitettävä tyytymättömille heidän tarpeensa sekä lopuksi tehtävä johtopäätökset, valmistettava asianmukaiset vaatimukset. Tällaisille perusteille laaditut julistukset olivat tavallisesti niin lähellä työväen käsitepiiriä, että tarvitsi levittää niitä vain muutamia kappaleita tyytymättömän työväen keskuuteen, kun tehdaslaitoksessa puhkesi lakko . . . Tämä menettelytapa on antanut käytännössä erittäin hyviä tuloksia, sitä osoittavat lukuisat lakot, jotka ovat tuottaneet toimeenpanijoilleen melkoista tyydytystä». Ja lakko-menestykset ovat saaneet työväen siihen luuloon, että »hallitus on tyrmistynyt ja valmis tekemään myönnytyksiä», ja että »yleensä lakkojen avulla saavutetut menestykset ovat vaarallisia ja vahingollisia valtiolle», kun ne ovat työväen valtiollisen kasvatuksen pohjakouluna. Taistelussa saavutetut voitot ovat myös saaneet työväen luottamaan voimiinsa, opettaneet sille uusia, sopivia taistelukeinoja, valmistaneet ja työntäneet joukosta esille kykeneviä toimihenkilöitä sekä saaneet työväen vakuutetuksi siitä, että käytännössä on mahdollista ja hyödyllistä liittyä yhteen ja toimia yhteisvoimin. Sitä paitsi taisteluhurmaus on saanut työväen ottamaan herkemmin vastaan sosialismin aatteita, jotka siihen saakka siitä näyttivät tyhjiltä haaveiluilta. Paikkakunnallisen taistelun pohjalla taasen työväki on tullut tietoiseksi siitä, että kaikkien työläisten edut ovat samat ja että on välttämättömästi käytävä luokkataistelua, jonka menestymiseksi tarvitaan yhä enemmän ja enemmän valtiollista agitatsionia, joka pyrkii muuttamaan nykyisen valtiollisen ja yhteiskunnallisen järjestelmän sosialidemokratian periaatteiden mukaiseksi . . . Jos kerran vallankumoukselliset saavat käyttäneeksi työväen pikkutarpeita ja vaatimuksia hyväkseen sellaisten, aivan hallitussenvastaisten tarkoitusperien ajamista varten, niin eikö silloin hallituksen tule mahdollisimman nopeasti *temmata tämä vallankumouksellisten kiitollinen ase pois heidän käsistään ja ottaa koko asian ratkaisu omiin kouriinsa*. Niin kauan kun vallankumoukselliset saarnaavat puhdasta sosialismia, heistä selviydytään pelkillä kuristustoimenpiteillä, mutta

kun he rupeevat käyttämään hyväkseen voimassa-olevan laillisen järjestyksen pikku puutteellisuuksia, eivät kuristus-toimenpiteet yksistään enää riitä, vaan on hetimiten heidät eristettävä maaperästä».

Tätä varten esityksessä tarjottiin käytettäväksi kaksi keinoa: ensiksi »laillisuusperiaatteen käytäntöönottaminen tehdaselämän alalla ja toiseksi vallankumouksellisten poistopaaminen heidän toimintapiiristään». Vallankumoukselliset eivät niin paljoa välitä lakkojen tuloksista kuin itse lakoista, sillä niiden aikana heillä on tilaisuus harjoittaa agitatsioniaan. Hallituksen on siis »osoitettava työväelle, kuinka se voi laillistakin tietä selviytyä pulmistaan. Tässä on otettava huomioon, että agitaattorien perästä lähtevät vain nuorimmat ja toimintahaluisimmat työläiset, kun taasen keskinkertaiset työmiehet katsovat paremmaksi rauhallisen, laillisen ratkaisun, vaikka se onkin vähemmän loistava. Kun kerran työväki saadaan siten hajalle, kadottaa se myös voimakkuutensa, johon agitaattorit niin suuresti luottavat».

Näihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä mitä kiireimmiten, sillä »ajan hengen mukaisesti, — Länsi-Europassahan on työväenkysymys polttavimmillaan, — on vallankumouksen huomio pääasiallisesti kiintynyt tehtaisiin. Minne siis pesiintyvät vallankumoukselliset, sinne on myös valtion poliisiviranomaisten ulotettava toimintansa . . . ja mitä harrastavat vallankumoukselliset, siihen on myös poliisien sekaannuttava». Jos vallankumoukselliset tahtovat laillisuutta, niin poliisiviranomaisten on valvottava, etteivät tehtailijat, kuten todellisuudessa tapahtuu, riko lakeja työväkeen nähden. Mutta valitettavasti hallituksen riveissä ei ole tarpeeksi yksimielisyyttä. »Eripuraisuuden ja hajanaisuuden periaate vallitsee hallituksessa samalla aikaa, kun vallankumouksellisten tunnussanana on: yhteenliittyminen, yhteistunto ja yhteistoiminta (kaikkien maiden työläiset liittykää yhteen!). Näin ollen ei voida tuota pikaa saada ratkaisevaa voittoa sosialidemokratiasta». Sisäasian ministeriö, esimerkiksi, vieläpä oikeusministeriökin ehdottavat kiertokirjeissään kaikki tehdasmellakoita ja lakkoja koskevat asiat ratkaistavaksi poliisijärjestyk-

sessä, kun taasen raha-asiain ministeriö vaatii, ettei tehtaiden tarkastusta annettaisi poliisien käsiin. Sekaantuupa asioihin myös santarmilaitoskin, ollen sitä mieltä, »että kaikkien valtiolaitosten, muiden muassa tehtaiden tarkastusviraston, tulee antaa apuaan niille henkilöille, joiden on säädösten mukaisesti pidettävä huolta valtakunnan järjestyksen ja yleisen rauhan turvaamisesta». ¹⁾ Toisin sanoen santarmilaitos tahtoi saada yksistään omaan huostaansa sekä »laillisuusperiaatteen käytäntöönottamisen» että »vallankumouksellisten poistamisen heidän toimintapiiristään».

Seuraavat hallituksen toimenpiteet, — tehtaiden tarkastajien tointa koskevat säädökset ja ohjesäännöt vv. 1899 ja 1900 sekä kaikkien »työväen» asiain tutkimisen siirtäminen santarmien ja oikeuden käsistä yksistään suojelusosaston huostaan, jolloin ruvettiin noudattamaan yksinkertaisempaa asiainkäsittelyä, — kaikki tämä osoitti, että hallitus otti huomioon ainakin »Trepovin esityksen» loppuosan. Tässä suhteessa hallituskoneiston eri osat toimivat aivan täydessä sopu-soinnussa. »Laillisuuden toteuttamiskysymys sitä vastoin oli monimutkaisempi, niin että vuoteen 1901 saakka hallitus tai oikeammin sitä edustava poliisidepartementti ei vielä varsinaisesti kajonnut siihen, vaan antoi vain lupauksia, joita »Trepovin esityksen» isä, yliurkkija Subàtov koetti tehdä tunnetuksi laajoissa piireissä.

Näiden »Venäjän köyhälistön uusien ystävien» esiintymisen johdosta kirjoitti »Iskra»-lehti seuraavasti: »Ulko- mailla ministeriöt lahjovat sanomalehtiä saadakseen työväen pimitetyksi, mutta meidän onnettomassa isänmaassamme on vankila ainoa paikka, jossa hallitus tulee tekemisiin työväen kanssa; sen vuoksi työläisluokan turmeleminen valtiollisesti täytyy antaa santarmien tehtäväksi». ²⁾ Ja todellakin Subatovin agitatsioni pääsi alkuunsa vankilassa.

Subatov tunsi hyvin keskinkertaisten työläisten ja vallan-

1) »Salainen esitys». »Rab. Djelo». N:o 1, ss. 24—27.

2) »Venäjän proletariaatin uudet ystävät», »Iskra» N:o 1 jouluk. v. 1900.

kumouksellisten mielentilan. Hän oli jo kinnasistina oleskellut vallankumouksellisten keskuudessa, ottanut persoonallisesti osaa monien »salaisten yhdistysten», kuten »Itsehallinnon» ja Shùjan »työväenyhdistysten» toimintaan ja, perustettuaan Moskovaan salaisen kirjaston, ollut läheisessä yhteydessä vallankumouksellisten kanssa. Täten Subatov oli valmistautunut perinpohjaisesti »viralliseen» toimeensa. Tuon lahjakkaan provokaattorin onnistuikin helposti syrjäyttää tieltään Moskovan santarmipäällikkö Berdjäjev ja päästä hänen paikalleen. Ja sitten alkoi hänen välityksellään »hallitus» lähennellä työväkeä. Subatov ryhtyi mitä vakavimpiin keskusteluihin jokaisen vangitun kanssa, vannoen olevansa mielipiteiltään sama kuin ennenkin. — »Me pyrimme samaan päämäärään, mutta eri teitä, — lauloi hän. — Ja te erehdytte siinä, että luulette hallituksen olevan luokkaluonteisen. Minä sitä vastoin olen vakuutettu siitä, että hallitus voidaan pakottaa toimimaan työväen etujen mukaisesti; on vain luovuttava vallankumouksellisesta toimintatavasta, ja juuri tähän tehtävään olen minä antautunut, siksi näette minut tällaisessä univormussa. Hallitus suosii jo puhtaasti taloudellista työväenliikettä, ja rauhallisten lakkolaisten vangitsemiset johtuvat pelkästä väärinkäsityksestä ja paikallisviranomaisten mielivallasta; on vain käännäyttävä minun puoleeni, niin asiat selviävät heti paikalla».

Subatov harjoitti toimintaansa niin taitavasti, että sai jo vv. 1896 - 97 pimitäneeksi kokonaisen moskovalaisen järjestön (johtajana Ruma). Monet tämän järjestön jäsenistä ryhtyivät salaa suhteisiin Subatovin kanssa ja »saivat häneltä tietoja» siitä vakuutettuina, että he siten tekivät hyvänkin palveluksen työväenliikkeelle. Subatov hankki rahoja ja auttoi heinäkuussa suljetun kirjapainon uudestaan käyntiinsaamista. Sitä paitsi monet järjestön jäsenistä (niin hyvin sivistyneet kuin työläisetkin) saivat häneltä rahoja persoonalliisiinkin tarpeisiin (varsinkin vankilasta päästyä). Työläisiä Subatov lähestyi siten, että hän yllytti heitä sivistyneitä johtajia vastaan. Ja yritys onnistuikin niin hyvin, että jo v. 1898 Subatov sai käsiinsä asiain johdon Tverissä, Tambo-

vissa ja Ivanovo-Vosnesenskissa sekä vihdoin hoidettavakseen kaikki »Bundia» koskevat asiat.

Subatovin agitatsioni menestyi vangittujen keskuudessa sitä paremmin, mitä voimakkaammaksi tuli »puhtaasti ekonomistinen», »puhdas työväen»-liike. Kun Subatovin käsiin joutuivat »Yleisjuutalaisen harjastenhankkijain liiton» jäsenet, niin hän uskotteli heille, että he turhanpäiten laiminlyövät kassansa laillistamisen, ja lupasi heille 20,000 ruplaa tähän tarkoitukseen. »Arbeiterstimme»-lehdessä olleesta kirjoituksesta päättäen tämä agitatsioni ei jäänyt tuloksettomaksi. »Eräs henkilö (jonka kanssa Subatov keskusteli noista 20,000 ruplasta) on luvannut harjoittaa agitatsionia asian hyväksi . . . Jo yksistään se seikka, että meidän järjestössämme on Moskovan santarmipäällikön kanssa yhteydessä olevia henkilöitä, osoittaa, että kavaltamishenki on päässyt juurtumaan järjestöömme. Vaikkakin edellyttäisi, ettei osa Subatovin kirjeenvaihtajia hankkisikaan hänelle sellaisia tietoja, jotka voisivat ketään vahingoittaa, niin epäilemättä heidän keskuudessaan on varsinaisia pettureitakin». ¹⁾

»Myrskyiseen kuukauteen» saakka Subatov vain »lupaili» ja sillä tavoin kietoi pauloihinsa yksityisiä »ekonomisteja». Hänen tehtävänsä oli siis toistaiseksi yksistään vakoilevaa ja ilmiantavaa laatua eikä mennyt »uutta» urkkimisjärjestelmää kauvemaksi. Mutta kun työläisjoukot helmija maaliskuun päivinä osoittivat olevansa valtiollisesti täysin kypsyneitä, salli poliisidepartementti ryhtyä toteuttamaan myös Subatovin ohjelman alkupuolta — »laillisuuden käytäntöönottamista».

»Äskettäin levitettiin Minskissä, — ilmoitti sieltä »Iskran» kirjeenvaihtaja, — liikeapulaisten keskuudessa julistusta, jossa paheksuttiin tavaksi tullutta tavarain varastamista myymälöistä ja huomautettiin, ettei sellaista tapaa sovi pitää, jos kerran itsetietoisesti taistellaan isäntien riistämistä vastaan. Silloin parin päivän perästä liimailtiin kaupungin eri puo-

---

¹⁾ »Subatov ja hänen taktiikkansa». Arbeiterstimme N:o 19. Kirjoitus otettu »Rab. Djelon» N:o 5:teen, tammik. v. 1901, s. 4.

lille paikkakunnan santarmipäällikön Vasiljevin allekirjoittama ja liikeapulaisille osoitettua julistusta, jossa mainittu henkilö ilmoitti suosivansa kehittyneempien liikeapulaisten hyvätarkoittavia pyrkimyksiä, mutta sanoi kummastelevansa sitä, että he toimivat salaisesti, laittomasti, joten heille voi koitua paljonkin ikävyyksiä. Jos he sitä vastoin kääntyisivät hänen, Vasiljevin, puoleen, niin hän antaisi mielellään kuvernementin kirjapainon heidän käytettäväkseen. Lopuksi Vasiljev kutsui kaikkia liikeapulaisia seuraavaksi lauantai-illaksi kokoukseen neuvottelemaan hänen johdolla asioista. Kokoukseen tulikin n. 500 liikeapulaista ja parisenkymmentä kauppiasta. Paitsi Vasiljevia oli kokouksessa läsnä myös kuvernööri ja poliisimestari. Vasiljev avasi kokouksen hyvin lämpimällä puheella, jossa hän todisteli hallituksen kohtelevan erittäin suopeasti niitä syvien rivien alotteita, joiden tarkoituksena on taloudellisen tilan parantaminen, mutta hallitukseen leppymättömät ainekset antavat näille yrityksille turhanpäiten valtiollisen värityksen. Vasiljev lupasi puolestaan kaikin tavoin edistää liikeapulaisten tilansa parantamisyriksiä ja ehdotti aluksi valittavaksi komitean heidän kipeimpien tarpeittensa pohtimista varten. Heti valittiinkin komitea, johon tuli 15 liikeapulaista ja 10 isäntää. Sitten Vasiljeville pidettiin vastauspuheita, joissa täysin kannatettiin hänen katsantokantaansa. Kuuluipa joukosta myös vaatimuksia, että olisi julkaistava sellainen laki, joka määräisi myymälät suljettavaksi ainakin klo 9 illalla; mutta komitea asettui paikalla sitä vastustamaan kehottaen lähettämään yhteispyynnön asiasta isännille. Vasiljev sai siis menettelytavaltaan puolelleen pikkuporvarilliset joukot, jotka käänsivät selkänsä vähän aikaisemmin toimimaan ruvenneille agitaattoreille ja rupesivat näitä kovasti vihaamaan».1).

Minskin jälkeen tuli Moskovan vuoro. »Moskovan konetehtaalaiden keskuudessa on herännyt ajatus perustaa avustuskassa ja sitä tietä koettaa pelastaa tovereita kapitalismin vitsauksista, — kirjoitti eräs »entinen ekonomisti» Mosko-

1) »Uusi suunta». Iskra N:o 3, heinäk. v. 1901, s. 4, palsta 3.

vasta, — ja luultavasti tämä ajatus on peräisin suojelusosastosta eli tarkemmin sanoen hra Subatovin työkammarista». ¹⁾

Moskovassa Subatov ei esiintynyt heti julkisesti Vasiljevin tavoin, vaan toimi kulissien takana. Hänen kätyrinsä (kuten Mikael Afanasjev, joka otti myös osaa Ruman asioihin ja oli monien muiden tavoin yhteydessä Subatovin kanssa) levittivät työväenjärjestöissä »laillistamis»-aatetta salakähmäisesti. Edellämainittu »Iskran» kirjeenvaihtaja kertoo siitä seuraavasti: »Avustuskassan perustamisajatus kasvoi ja levisi laajalti sekä sukelsi vihdoin ilmoille. Muutamat työläiset, jotka eivät olleet missään tekemisissä (?) Subatovin kanssa ryhtyivät hommaamaan kokousta saadakseen kone-
tehtaalaisten avustuskassan toimimaan. Sääntöjen pohtimista ja kassa-
aateen levittämistä varten tarvittiin tietenkin julkisia kokouksia. Ja ihme kyllä, — samaan aikaan kun taantumus maaliskuun verilöylyn jälkeen raivosi hillittömästi ja Venäjällä tukahdutettiin kaikki vapaan ajattelemisen ynnä itsetoiminnan ilmaukset, aikana jolloin vainottiin ja pantiin salpojen taakse rauhalliset kirjailijatkin sekä suljettiin kaikkein viattomimmatkin yhdistykset, kuten yhdistys jonka tarkoituksena oli hankkia kirjallisuutta sairaille, — sellaisena epätoivoisen synkkänä aikana armollisesti annettiin työväelle lupa kokoontua julkisesti keskustelemaan avustuskassaa ja yleensä työväen tilaa koskevista kysymyksistä! . . . Tiedemiesten — dosenttien Daehnin, Oserovin, Wormsin johdolla pohdittiin julkisissa kokouksissa työläisluokan kaikelaisia tarpeita. Siellä puhuttiin kulutusyhtiöistä, työväen keskinäisistä avustuskassoista, kansan lukusaleista ja kirjastoista, noista ihmis-arvoa loukkaavista tarkastuksista, joita pannaan toimeen työlaisten työstä poistuessa, erilaisista työehdoista eri tehdaslaitoksissa j. n. e., mutta politiikasta ei puhuttu »halaistua sanaakaan». Puheita pitivät herrat yliopiston dosentit, työmiehet, jopa . . . santarmiurkkijatkin». ²⁾

---

1) »Vielä sananen aikamme valtiollisesta turmeluksesta». Iskra N:o 10, marrask. v. 1901, s. 1, palsta 3.

2) Edell. lähde.

Minkälaisia olivat yliopistomiesten, noiden suojelusosaston itsetietoisten tai itsetiedottomien avustajien »luennot»,¹⁾ voimme päättää »Iskran» kirjoituksesta »Porvarillinen tiede ja Moskovan työläiset», jota kirjoitusta tehdessä on aineksina käytetty yksistään luvallisten lehtien selostuksia noista luennoista. Ja tämä kirjoitus ilmestyi jo ennen kun »Iskra» tiesi asian perijuuren. »Hra professori V. Daehn, — kerrotaan kirjoituksessa, — selvitteli neljännessä kokouksessa sunnuntaina kesäk. 17 p:nä (v. l.) työväelle keskinäisten avustusyhdistysten hyödyllisyyttä. Hän puhui siitä, kuinka Englannin työväki on saavuttanut paljon parannuksia itse-toiminnan avulla, mutta *vaikeni* siitä, että tämän itsetoiminnan ilmenemismuotoina olivat pääasiallisesti lakkotaistelu ynnä taisteluliittojärjestöt, mutta ei suinkaan sentapaiset »rauhalliset» avustusyhdistykset, kuin nyt on perustettu Moskovaan. Luennoitsija kertoi »hallituksen ottavan useimmiten pitääkseen huolta» niistä ulkonaisista seikoista, jotka saattavat vahingoittaa työntekijän terveyttä, mutta jätti huomauttamatta, että useimmissa tapauksissa hallitus ryhtyy huolehtimaan työväestä vain siksi, että työväen puolelta tuleva *valtiollinen paine* pakottaa hallituksen siihen, että Venäjän hallitus, kun se ei ole kansan tarkastuksen alaisena, täyttää useimmiten tämän tehtävänsä ylen huonosti, koska sen pääasiallisena huolena on järjestyksen säilyttäminen. Hyvin luultavasti nämät poisjätöt johtuivat siitä, että esitys oli luvallinen, mutta kumoamattomana tosiseikkana pysyy yhtäkaikki se, että esittämällä vain toisen puolen totuudesta luennoitsija antoi kuulijoille aineesta aivan harhaanvievän käsityksen. — Yhdennessätoista keskustelukokouksessa työläiset m. m. huomauttivat »huonopalkkaisen ja rasittavan urakkatyön vahingoittavan suuresti terveyttä». Seuraavassa kokouksessa koetti dosentti Worms kumota tämän väitteen selittämällä, että »terveyden huononeminen johtuu siitä,

1) Muut yliopistomiehet, paitsi Oserov, lakkasivat heti luennoimasta, kun Subatovin vehkeet paljastuivat. Ks. M. Grigorjev. »Poljisisosialismi Venäjällä», Pietari v. 1906, ss. 26—27.

etteivät työläiset tunne terveydenhoitosääntöjä, joita noudattamalla voisivat ehkäistä työn synnyttämän rasituksen vaingolliset seuraukset . . . Kyllähän hra Worms myönsi terveyden kärsivän myös työpäivän pituudesta, työajan huonosti järjestämisestä y. m., »mutta, — lausui hän, — kaikkien näiden epäkohtien poistaminen riippuu työläisistä itsestään . . . Onhan asianlaita aivan yksinkertaisesti niin, että »lain mukaan on työntekijällä *oikeus tehdä tai jättää tekemättä sopimus työnantajan kanssa*, joten terveys on jossakin määrin turvattu hygienisesti vaarallisilta työehdoilta». Mitähän hra Worms näillä sanoillaan oikeastaan tarkoitti? Vai suosittelee hän työvälle samaa keinoa, kuin siihen saakka olivat sille tyrkyttäneet hrat Clayhillsit (Kleigelsit), Trepovit ynnä muut »väärinkäsitysten poistajat», sitä nimittäin, että ellei työväki tahdo noudattaa työssä asianomaisten määräyksiä, niin menköön tiehensä tehtaasta. Vai tahtoiko hra Worms vain sanoa, että jollei työväki suostu työskentelemään epäedullisilla ehdoilla, niin nämä ehdot eivät voisi olla olemassa. Olipa tämä farisealaista viisastelua tai kevytmielisyyttä, niin se ei missään tapauksessa sovellu tiedemiehelle». ¹⁾

Hra Wormsin mielestä on myös keskinäisellä avustusyhdistyksellä tärkeä tehtävä »tapaturmia torjuttaessa». Mutta lukijan ei tarvitse tästä riemastua. Saattaisi ehkä odottaa, että keskinäisen avustusyhdistyksen tehtävänä olisi työväenjärjestönä pakottaa työnantajat pitämään parempaa huolta tapaturmien torjumisesta. Mutta mitä vielä! Hra Wormsilla ei ollut sellaisia »tuhoisia» suunnitelmia mielessä. »Keskinäinen avustusyhdistys, — lausui hän, — saattaa puolestaan ryhtyä joihinkin toimenpiteisiin tässä suhteessa, se saattaa esim. selvittää jäsenilleen, millä lailla on annettava apua tapaturmien sattuessa». ²⁾

»Kuunnelkaamme vielä hra prof. Oserovia (13:sta kes-

¹⁾ »Porvarillinen tiede ja Moskovan työväki». »Iskra» N:o 8, 10 p. syysk. v. 1901, s. 3, palstat 2—3.

²⁾ Edell. s. 4, palsta 2.

kustelutilaisuus, 19 p. elok.). Hän selitteli, miten avustus-kassojen jäsenet voivat parhaiten viettää vapaa-aikansa . . . Puhuttuaan työväenklubien merkityksestä Länsi-Europan työväen elämässä, hra Oserov sanoi Venäjän työväen sa-maten tarvitsevan sellaisia klubeja. Ja esityksestä kävi sel-ville, että tämän seikan oli jo tajunnut . . . raha-asiain mi-nisteriö, joka pantuaan toimeen valtion viinamonopolin on innokkaasti ruvennut kehottamaan raittiuskomiteoja perusta-maan erityisiä kansanklubeja, joissa työväki voisi teenjuon-nin ohella kuluttaa aikansa hyödyllisesti». Eläköön siis raha-asiain ministeriö ja hra Witte! Tahallisesti tai tietämät-tömyydessään ei hra professori kuitenkaan maininnut yhtä pikkuseikkaa, sitä nimittäin, että hyödylliseksi ajanvietteeksi noissa raittiuskomiteojen klubeissa ja lukusaleissa katsotaan m. m. »Svjet»- ja »Moskovskija Vjedomosti»-lehtien ynnä muun samantapaisten roskakirjallisuuden lukeminen! Vie-läpä Oserov lausui häikäilemättä »suuret kiitokset valtion viinamonopolille» siitä, että se »pani alkoholitaistelun pe-rustaksi teeravintolat, joilla on klubien luonne». Tavalli-selle kielelle käännettynä tämä merkitsee sitä, että hra Oserov ylisteli Venäjän hallitusta siitä, että se pani alko-holitaistelun perustaksi tuon kurjan valistustoiminnan, jota mahtivaltiaat ja papit harjoittavat raan voiman avulla — tuon viikunanlehden, jolla koetetaan peittää kapakoitsijan inhottavaa tointa, — mutta hylkäsi kansan sivistystason kohottamisen, persoonallisen toimintavapauden ja sivistys-laitoksen holhouksesta-vapauttamisen periaatteet. Sellaisia Witten puoskaritoimien ylistyksiä kuuntelemaan kutsui hra Oserov työväkeä luennoilleen. Mutta sentapaista »hyödyllistä ajanvietettä voi työväki hankkia lukemalla »Novoje Vremjaa». 1)

Eräs saksalainen sosialidemokraatti (muistaakseni Lieb-knecht) sanoi kerran: »Ei ole niin törkeää tehtävää, johon ei joku saksalainen professori ryhtyisi». Tämä sopii myös Venäjän oloihin. Kun näet Subatovin vehkeily pääsi vauh-

---

1) Edell. ss. 4—5.

tiinsa Moskovassa, niin prof. Manuilov¹⁾ lausui luennoilla ylioppilaille julkisesti: »Meillä ei nykyään ole enää kansanpuoluelaisia eikä marksilaisia, vaan on sellainen yhteiskunnallinen ja valtiollinen suunta, joka pyrkii parantamaan työväen ja kansan tilaa vallitsevan järjestelmän perustalla». Joko tahallaan tai tietämättään mainittu professori jätti huomauttamatta, että tämän »uuden» suunnan pani alkuun »suojelusosasto». Ja pian saatiinkin nähdä, minkälaiset seuraukset oli kaikilla näillä luennoilla.

Toiselta puolen ne himmensivät »näennäisellä tieteellisyydellä» agitatsionin vaikutuspiiriin joutuneiden työläisten itsetietoisuutta ja syrjäyttivät heidän ajatuksensa siltä valtiolliselta tieltä, jolle agitatsioni ja viime tapaukset olivat ne suunnanneet; toiselta puolen taasen uuden »yhteiskunnallisen ja valtiollisen suunnan» saarnaajien luennot johtivat harhaan myös sosialidemokraattisia työläisiä. Luullen voitavansa käyttää hyväkseen näennäistä sananvapautta näissä Subatovin ja Oserovin kokouksissa, itsetietoiset työläiset koettivat ryhtyä väittelyihin professorien kanssa ja panna vastakkain porvarillisen ja todellisen sosialistisen tieteen. Mutta seuraavana päivänä nämä vastaväittäjät saivat tehdä tuttavuutta Tagankan vankilan kanssa ja siellä yksinäisyydessä miettiä itsevaltiuden ja sananvapauden välisiä suhteita.

Ei suuret sanat suuta halkaise, sanoo sananparsi. Ei myöskään paljailla luennoilla paranneta työväen asemaa eikä saada vedetyksi työläisjoukkoja »laillisiin» yhdistyksiin. Sen vuoksi Subatovin täytyi vasten tahtoaankin siirtyä sanoista tekoihin ja ruveta esittämään tehtailijoille työväen vaatimuksia. Tässä suhteessa saavutettiinkin vallan erinomaiset tulokset. Poliisilaitoksen rajaton itsevaltius sai tahtonsa helposti läpi, joten työväki piankin tuli havaitsemaan, kuinka hyvä oli *sellainen* liittolainen olemassa. »Suojelusosasto» näet käski ilman muuta tehtailijoiden täyttää toisen kah-

---

¹⁾ Myöhemmin, marraskuusta v. 1905 Moskovian yliopiston rehtori, tunnettu virkavaltaisuudestaan yliopistoasioissa.

desta ehdosta: joko suostua 24 tunnin kuluessa työväen vaatimuksiin tai sulkea kokonaan tehtaot. Tämäntapainen »taloudellinen taistelu» oli työläisistä erittäin mieleen ja he alkoivat uskoa, että kun kerran asiat ovat sillä lailla, niin ehkäpä nykyisen järjestelmänkin vallitessa voidaan elää siedettävästi, joten ei ole syytä lähteä sivistyneiden perästä vankilaan, maanpakoon ja kuolemaan jonkun tuntemattoman vastaisen »vapauden» tähden. Silloinhan valta tulisi siirtymään hyväatekevän »suojelusosaston» käsistä tehtailijoille. Siksi Subatovin johdettavaksi antautui yhä uusia ja uusia työläisryhmiä ja syntyi yhdistyksiä toinen toisensa perästä. Eikä ketään tämän liiton jäsenistä hävettänyt, että sääntöjen mukaisesti oli ylipoliisimestarilla suurin sananvalta yhdistyksen asioissa, niin että yhdistyksen jäseneksi ei voinut päästä kukaan sellainen henkilö, jota oli rangaistu hallinnollista tietä, vaikkapa vain työlakosta.

Moskovan jälkeen muodostui yhdistyksiä ja liittoja myös Minskissä (puuseppien), Odessassa, Pietarissa, Saratovissa y. m. kaupungeissa, ja kaikkialla yhdistysten etunenään tulivat poliisimestarit, kuvernöörit, metropoliitat ja piispat.

Minskissä ei asia pysähtynyt yksistään ammattiyhdistyksiin, vaan siellä Subatovin aloitteesta hänen naisurkkijansa Maria Vilbushevitsh ynnä muutamat muut henkilöt perustivat »Riippumattoman juutalaisen työväenpuolueen». Otamme tähän näytteeksi tuon »puolueen» julistuksen.

»I. Me otaksumme, — lausuivat nuo »työväen etujen» todelliset valvojat, — a) ettei mikään teoria ole niin mahtava ja kumoomattomasti oikea, jotta se oikeuttaisi sen kannattajat viemään itsetiedottomia joukkoja perästänsä sellaista päämäärää kohti, jota joukot eivät ymmärrä;

»b) että juutalainen työläisluokka tahtoo nykyään leipää ja tietoja. jotka vaatimukset ovat tyydytettävät;

»c) että on rikollista uhrata työläisluokan taloudelliset edut sellaisten valtiollisten tarkoituksien hyväksi, jotka ovat nykyään sille vieraita;

»d) että työläisillä yhtä hyvin kuin kaikilla muillakin ihmisillä on oikeus olla minkä puolueen jäsenenä tahansa ja

puolustaa taloudellisia ynnä kulttuurietujaan sekä olla täysin tasa-arvoisina jäseninä taloudellisissa ynnä sivistävissä järjestöissä ;

»e) että taloudellisten ja sivistävien järjestöjen tulee olla työläisille yhtä välttämättömiä kuin ilma ja vesi ja niiden on tasoitettava taloudelliset epäkohdat sekä hankittava työläisille tietoja, jotka kaikki tehtävät nuo järjestöt voivat suorittaa vasta silloin, kun ne tulevat itsenäisiksi tarkoituksiperiksi eivätkä ole minkään valtiollisen puolueen käytyreinä.

»II. Me pidämme nykyistä asiointilaa, -- jonka valitessa taloudelliset järjestöt ovat riippuvaisia etupäässä valtiolliseen päämäärään pyrkivästä Bundista, — luonnottomana siksi, että a) Bund käyttää taloudellista toimintaa pääasiallisesti vain keinona, jolla se saattaa työläisjoukot valankumoukselliseksi, ja siksi Bund tahallaan jättää taloudellisessa työskentelyssään huomioonottamatta monta työläisjoukkoille varsin hyödyllistä toimenpidettä ;

»b) Bund, ottaessaan leipää ja tietoja etsiviä syvien rivien työläisiä taloudellisilta näyttäviin järjestöihinsä, tyrkyttää heille omia, valtiollisia katsantokantojaan ja pyyteitään. Jos työläisillä on toisellaiset mielipiteet kuin Bundilla, niin heitä ei oteta Bundin taloudellisiin järjestöihin, kun taasen saamaton, vanhoillinen työväenosa pysyy erillään siksi, että sitä pelottaa Bundin maine valtiollisena puolueena. Sellaisesta Bundin taktiikasta kärsivät niin hyvin järjestyneet työläisjoukot kuin myös erittäinkin järjestymätön työväki, jota estetään yhtymästä järjestyneihin tovereihin.

»c) Bund kehittää työläisiä yksipuolisesti, estäen heitä hankkimasta Bundin periaatteille vieraita mielipiteitä, joten se orjuuttaa henkisesti työläisjoukkoja ;

»d) Bund ei päästä työväen keskuuteen sellaisia sivistyneitä, jotka eivät ole Bundin kanssa samaa mieltä politiikassa. Bund on jo suorittanut suuren historiallisen tehtävänsä edistämällä työläisluokan keskuudessa tyytymättömyyden kasvamista sen taloudellista asemaa vastaan ; mutta kun

nyt koko työväestö pyrkii järjestykseen, ei enää voida taloudellista ja sivistystoimintaa sulloa Bundin valtiollisiin puristuspihteihin.

Puolueen ohjelma.

»1) Riippumaton juutalainen työväenpuolue tahtoo kohottaa juutalaista proletariaattia taloudellisesti ja sivistyksellisesti niin hyvin luvattomien kuin myös — mahdollisuuden mukaan — luvallisten, sivistävien ja taloudellisten järjestöjen avulla. Käytännössä on tämän päämäärän saavuttamiseksi a) saatava toimimaan laajaperäisiä taloudellisia järjestöjä (ammattiyhdistyksiä, kassoja, klubeja, osuuskuntia) ja b) levitettävä työläisluokan keskuuteen tieteellistä ynnä ammattisivistystä sekä kasvatettava sitä yhteiselämää varten.

»2) Puolueella ei kokonaisuutena ole mitään valtiollista päämäärää, vaan se ottaa huomionsa valtiolliset kysymykset sikäli, kuin ne koskevat työväen jokapäiväisiä etuja.

»3) Puolue tahtoo liittää yhteen taloudellista ja sivistystoimintaa varten kaikki työläiset, olkoonpa heillä joitakin valtiollisia mielipiteitä tai ei.

»4) Järjestö on rakenteeltaan kansanvaltainen puolue, s. t. s. sitä hallitaan alhaalta, eikä ylhäältä käsin.

Perustaessaan tämän »puolueen» Subatov varoi tekemästä sitä virhettä, minkä aikaisemmin teki Vasiljev, joka heti julkisesti asettui liikeapulaisten ja puuseppien liittojen johtajaksi. Hän sitä vastoin vaatimattomasti täällä kuten Moskovassakin salasi toimintansa suurelta yleisöltä, antaen sen olla siinä luulossa, että yrityksen alottajina olivat itse työläiset, vieläpä sellaiset, jotka jo *olivat* »Bundin» jäseninä. »Iskran» kirjeenvaihtaja kertoo näet Minskin tapauksista seuraavaa: »Tähän liitettyä julistusta on näinä päivinä levitetty Minskissä sekä venäjän että juutalaisten kielillä. Sen ovat julkaisseet nopeasti levenevän Subatovin politiikan kannattajat (joiden etunenässä ovat eräs valokuvakorjailija ja työläisnainen, jotka ovat palanneet Moskovan vanki-

lasta Subatovin hengenheimolaisina — molemmat moitteettoman rehellisiä ihmisiä). He ovat jo saaneet valtaansa kolme ammattikuntaa (kirjansitojain, puu- ja peltiseppien) ja niiden kassajärjestöt. Joka viikko pidetään suuria kokouksia (joista Vasiljev kaiketikin tietää vallan hyvin ja joissa on läsnä työläisurkkijoita, sillä uusi »puolue» ottaa vastaan kaikki poikkeuksetta). »Bundin» jäsenet ovat hyvin ikävässä asemassa. Toiselta puolen he eivät saata olla vastustamatta tuon uuden puolueen agitatsionia, toiselta puolen taas heti vangitaan kaikki ne, jotka kokouksissa puolustavat vallankumouksellisia mielipiteitä. Onpa viime aikoina melkein joka viikko lähetetty Minskistä Siperiaan vankijoukkoja kolmeksi, neljäksi jopa viideksikin vuodeksi maanpakoon». ¹⁾

Subatov ei olisi koskaan saanut niin paljoa aikaan, jos hänen käytettävänään olisi ollut vain »palkattuja» käytyreitä. Sellaiset kätyrit eivät ole kovin vaarallisia. He saattavat kylläkin tuhota järjestön, mutta eivät kykene luomaan uutta sijaan. Vaan Subatovin menestys johtui etupäässä juuri siitä, että itse sosialidemokratian riveissä yksi ryhmä otti hänet vastaan avosylin. Minskiläinen kirjeenvaihtaja sanoi riippumattoman puolueen perustajien olleen aivan rehellisiä ihmisiä, vedoten siinä santarmi Vasiljevin sanoihin, että »hän oli aikonut vangita yllämainitun työläisnaisen, mutta oli saanut Subatovilta käskyn jättää hänet rauhaan, siksi että vaikka hän ei saanutkaan santarmilaitokselta palkkaa, niin kuitenkin *toiminnallaan välillisesti auttoi meitä*». ²⁾

»Periaatteettomuus», »oikeaoppisen lahkolaisuuden» pelko ja pyrkimys, jonka tarkoituksena oli panna vastakkain ylhäältä päin hallittava vallankumouksellinen järjestö ja alhaalta päin hallittava taloudelliskansanvaltainen järjestö, — kaikki tämä joko suoranaisesti tai »välillisesti» edisti Subatovin suunnitelmia. »Entisen» marksilaisen Prokopò-

---

¹⁾ »Valtiollinen turmelus ja ekonomistien typeruus». Iskra N:o 9, lokak. v. 1901, s. 2, p. 2.

²⁾ Edell. lähde.

vitshin luvalliset kokeilut, joka muuten »työväenliikettä tutkiessaan kadotti enemmän puolet teoreettisia todistusperusteitaan», »Rab. Mysljin» avustajien luvattomat kirjoitukset (varsinkin kuuluisa »Erityinen liite»), tunnettu puhe »Käännekohta juutalaistyöväen liikkeessä» ja sellaisten aatteiden saarnaaminen, että järjestö- ynnä agitatsionitoiminnan tulee keskittyä yksistään työläisjoukkojen tajuamien vaatimusten ympärille (V. I—nin kirjoitus »Rab. Djelon» N:o 2—3:ssa), sanalla sanoen koko se sekamelska, jonka lailliset ja laittomat »bernsteiniläiset», »kriitikot», »ekonomistit» ja »rabotshedjelolaiset» toivat toimintaamme, tämä kaikki oli syynä Subatovin suunnattomaan menestykseen. Suurin osa »subatovilaisuuden» merkkimiehiä oli alkuperäisin ollut sosialidemokraattisten järjestöjen jäsenenä ja sieltä imenyt itseensä »periaatteettomuuden» hengen, joka sittemmin vei heidät Subatovin syliin ja teki heistä aluksi tämän hartaat auttajat sekä lopulta, Vasiljevin, Sasõnovin y. m. »sinitakkien» turmelevan vaikutuksen johdosta santarmien palkatut kätyrit. Niin kävi kaikkien noiden Afanasjevien, Sljepovien, tuon valokuvakorjailijan, työläisnaisen j. n. e. Subatovilaisten joukossa ei alkuaan ollut kehittymättömiä syvien rivien työläisiä, vaan kehittyneempiä henkilöitä, jotka olivat mielihiteiltään vallankumouksen vastustajia. He olivat aikoinaan olleet »kolmannella», korkeimmalla kehitysasteella, mutta »ekonomistinen, taloudellinen agitatsioni» oli vetänyt heidät takaisin »ensi»-asteelle ja työntänyt Subatovin syliin.

Työläisjoukot sitä vastoin lähtivät Subatovin perästä vasta silloin, kun hänen kätyrinsä siirtyivät sanoista tekoihin, kun he Moskovan kenraalikuvernöörin »avoimella kirjeellä» *pakottivat* tehtailijat ryhtymään tehdasoloja parantamaan ja kun työväelle, esim. Goujonin (lue: Gushõnin) tehtaalan lakon aikana, annettiin tietymättömistä varoista avustusta 250 ruplaa viikossa. Mutta kun Ranskan alamainen Goujon pani vastalauseen suojelusosaston vehkeilyä vastaan ja Subatovin »toimintaa» rajoitettiin, niin työläisjoukot luopuivat hänestä tai, kuten kävi Odessassa, lähtivät kulkemaan omaa

tietään ja muuttivat riippumattomain järjestöjen »puhtaasti taloudellisen» taistelun hurjiksi katumellakoiksi.

Emme tahdo tässä esittää Subatovin järjestöjen toiminnan vaiheita tarkemmin, — asianharrastajat saavat paljon hyviä aineksia Grigorjevskin kirjasesta »Poliisisosialismi Venäjällä» (Pietari v. 1906), — mainitsemme vain, että moskovalaisen tehtailijan Goujonin vastalauseetta kannatti myös kapitalistien uskollinen puolustaja, raha-asiain ministeri Witte.

»Tehtailijat näkivät, — lausuu Martov Witten »Lakkojen luvalliseksi tekemistä koskevan kirjelmän» johdosta, — että poliisiviranomaisten sekaantuminen heidän ja työväen väliseen taloudelliseen taisteluun on hyvin vaarallista. Kyllähän on hyvä, — arvelivat he, — *pakottaa* työväki alistumaan tehtailijan tahtoon ja tekemään työtä pienestä palkasta; mutta jos poliisiviranomaiset mahtivaltansa nojalla rupeevat yllyttämään työväkeä isäntiä vastaan saadakseen siten työväen huomion käännetyksi pois taistelusta hallitusta vastaan, silloin on paljoa parempi, etteivät poliisiviranomaiset sekaannu työn ja kapitaaliin välisiin suhteisiin . . . sillä ei sen sovi käskettävästä muuttua käskijäksi. Pois siis poliisit, ja olkoon meidän ynnä työväen välinen taloudellinen taistelu *vapaa* virkavallan sekaantumisesta sekä pysykööt lakot meidän ja työväen välisinä kotiriitona . . . Sellaisia mielipiteitä synnytti Subatovin politiikka Moskovan kapitalisteissa. Ja nämä mielipiteet lausui julki kirjelmässään hra Witte, jota koko Venäjän kauppiaat valmistautuvat nyt juhlimaan sen johdosta, että hän on kymmenen vuotta uskollisesti palvellut Venäjän kapitalisteja». ¹⁾

Subatovin vehkeilyjen ytimenä oli, kuten yllä näimme, »koko vallan» keskittäminen »suojelusosaston» käsiin työväenkysymystä ratkaistaessa. Tätä vastaan pani Witte kirjelmässään vastalauseensa. »Ei saata myöskään — lausui hän, — sivuuttaa sitä ilmiötä, että Moskovaan on järjestetty »työväen keskustelutilaisuuksia» ja perustettu »mekaa-

¹⁾ Martov. »Venäjän työläisten uusi voitto». Jälkipuhe teokseen »Itsevaltius ja lakot». Geneve, v. 1902. ss. VII ja IX.

nisten tehtaiden työväen keskinäinen avustusyhtiö». Nämä laitokset ovat epäilemättä saaneet alkunsa siitä, että työväki pyrkii järjestymään voidakseen auttaa ja kehittää tovereitaan, mutta niiden syntymistapa ja ne tehtävät, joita ne ovat ryhtyneet toteuttamaan, eivät ole oikeita. Niinpä ensiksikin yllämainitun yhdistyksen neuvoston toimiohjeet vahvasti Moskovan ylipoliisimestari, jonka ohella neuvoston toiminta riippui yksinomaan keskustelutilaisuuksia toimeenpanevesta järjestöstä. Mutta pian tuo neuvosto ryhtyi välittäjäksi Moskovan kaupungin teollisuuslaitosten työväen ja teollisuushallintoviranomaisten välillä, joiden viimeksimainittujen on pidettävä silmällä työnantajain ja työväen välisiä suhteita. Aluksi neuvosto kääntyi tehtaiden tarkastusviraston puoleen; mutta kun tämä ei tunnustanut sitä päteväksi välittäjäksi, niin se turvautui ylipoliisimestariin, joka otti huomionsa neuvoston ilmoitukset, vieläpä laillisesti neuvoston oikeuksienanastuksen. Tuskinpa on suotavaa, että paikalliset hallintoviranomaiset saavat ratkaista niin tärkeitä yleisvaltakunnallisia kysymyksiä kuin työväenjärjestön, tuon uuden teollisuuselämän tekijän, laillistaminen on. Sellaiset paikallisviranomaisten päätökset koskevat näet koko valtakunnan etuja ja saattavat eri paikkakuntien työväen eri asemaan, joten ne voivat joskus olla suorastaan vahingollisia ja olisivat ratkaistavat lainsäädännöllistä tietä». ¹⁾

Lopuksi Witte ehdotti, että oli annettava työväen perustaa sellaisia järjestöjä, joiden tarkoituksena on 1) »avustaa jäseniään aineellisesti ja helpottaa tietojen (sivistyksen) hankkimista sekä 2) auttaa tehtaiden tarkastusvirastoa tehtailijoiden ja työväen välisiä selkkauksia selvitettäessä». ²⁾ Tällaisiin järjestöihin tulisi pakosta kuulua kaikkien työläisten. »Kun työväenkokouksissa selvitellään sen tarpeita, — kirjoitti Witte, niin ei ole syytä niitä häiritä; mutta koska suurissa teollisuus-

¹⁾ Witten esityskirjelmä, jossa ehdotettiin muutettavaksi työlakkojen rankaisua koskevat lakipykälät sekä sallittavaksi työväen itseavustusjärjestöjen perustaminen. »Itsevaltius ja lakot», ss. 34—35.

²⁾ Edell. lähde, s. 86.

laitoksissa on paljon työväkeä, niin järjestyksen vuoksi tulee yleisiin kokouksiin ottaa osaa vain työväen sitä varten valitsemien valtuutettujen. Mainitunlaiset järjestöt ovat saatavat toimimaan lainsäädäntötietä ja erityisten ohjesääntöjen mukaisesti». ¹⁾

Tämä kirjelmä, kuten on yleisesti tunnettu, ei antanut aihetta enempään toimenpiteisiin, sillä hallitus ei rohjennut ottaa niin ratkaisevaa askelta. Kyllähän yhteen aikaan hallitus näytti kiinnittävän huomionsa Witten ja moskovaalaisten tehtailijain sanoihin. Vuonna 1902 täytyi näet erään maanpaosta palaneen sosialidemokraatin mennä poliisidepartementtiin häntä persoonallisesti koskevan asian tähden, ja silloin departementin päällikkö Lopuhin, joka aikaisemmin yleisen syyttäjän apulaisena oli ollut mainittua sosialidemokraattia tuomitsemassa, kertoi hänelle sellaisen hauskan uutisen, että »he» ovat nyt päättäneet ruveta noudattamaan laillisuutta, että »suojelusosaston» mielivallasta tulee loppu, että kaikki vallankumoukselliset tuomitaan tästä lähtien varsinaisessa oikeudessa ja että työväki saa lakonteko- ja yhdistysoikeudet, joten sosialidemokraattien toiminta käy tarpeettomaksi. »Teidän liikkeenne on silloin pakostakin pysähtyvä», — lopetti hra Lopuhin ilmoituksensa. »Mutta luuletteko te lakkovapauden ja »laillisuuden» soveltuvan yhteen itsevaltiuden etujen kanssa?» — kysyi toverimme saamatta kuitenkaan siihen vastausta poliisidepartementin päälliköltä. Nähtävästi hallitus ratkaisi kysymyksen kieltävästi ja Witten kirjelmä joutui vihreän veran alle, jossa se on ollut tähän saakka. Subatovin toiminta, mikä lise koski hänen ohjelmansa alkupuolta — »laillisuusperiaatteen käytäntöönottamista», taasen lakkautettiin viivyttelämästä. Mutta sitä vastoin hän sai mitä laajimman vallan, jotta voisi millä keinoilla tahansa toteuttaneeksi ohjelmansa jälkipuolen — sosialidemokraattien poistempaamisen heidän vaikutuspiiristään». Ja kaikki Subatovin perustamat yhdistykset, liitot ja »puolueet» alkoivat siitä lähtien pyrkiä tähän ylevään päämäärään.

---

¹⁾ Edell. lähde, s. 43.

VI.

»Sosialidemokratia on sosialismiin liittynyt työväenliike», — kirjoitti »Iskra» ensimmäisessä pääkirjoituksessaan, — ja sen tulee *edustaa työväenliikettä kokonaisuudessaan*, osoittaa liikkeelle sen lopullinen päämäärä ja suojella sen valtiollista ynnä aatteellista itsenäisyyttä, mutta ei suinkaan passiivisesti palvella työväenliikettä sen kullakin eri kehitysteella. *Sosialidemokratian yhteydestä eristetty työväenliike muuttuu vähäpätöiseksi* ja tulee ehdottomasti porvarilliseksi; pelkkää taloudellista taistelua käydessään työläisluokka *menettää* valtiollisen itsenäisyytensä ja luopuu kalliista tunnus-sanastaan: »työväen vapautuksen tulee olla työväen itsensä asia». ¹⁾

Tässä »Iskran» kirjoituksessa määriteltiin ensi kerran täsmälleen sosialidemokratian ja työläisluokan väliset suhteet. Ja se oli todellakin »uusi» sana Venäjän sosialidemokraattisessa kirjallisuudessa, sillä niin määrätysti eivät olleet kysymystä koskelleet Venäjän *marksilaisuuden* luojat, jotka puhuivat kirjallisuudessaan vain tulevan sosialidemokratian muodostamisesta, eivätkä heidän vastustajansa, »ekonomistitkaan», jotka koettivat saada sosialidemokratiaa vastustavalle, ammattiyhdistykselliselle katsantokannalle vedetyksi työläisjoukkojen liikkeen, kun tämä Venäjällä valitsevien poliittisten olosuhteiden pakosta pyrki vaistomaisesti valtiolliseen järjestömuotoon. »Rabotsheje Djelo»-lehden kannattajat sivuuttivat tämän kysymyksen aivan kokonaan, sillä pitäen kiinni valikoimisteoriasta ja soveliaisuuspolitiikasta he katsoivat parhaaksi olla kajoomatta kysymykseen suoraan ja rohkeasti. Ja kuitenkin sosialidemokratian ynnä työläisluokan välisiä suhteita koskevan kysymyksen ratkaisusta riippuivat sosialidemokratian järjestö, taktiikka ja ohjelma.

Sosialidemokratia valvoo koko työväenliikkeen ja koko

---

¹⁾ »Liikkeemme varsinaiset tehtävät». Iskra N:o 1, jouluk. v. 1900, s. 1, palsta 1.

työläisluokan etuja, siksi sen taktiikka ja ohjelma ei ole riippuvainen niistä tarpeista ja vaatimuksista, jotka joku työläisryhmä on jo »tullut tajuamaan», vaan ne riippuvat koko työläisluokan tarpeista ja vaatimuksista, vaikka työväen syvät rivit eivät ainoastaan suhtaantuisi sosialidemokratian esittämiin tarpeiden ja vaatimusten ratkaisutapoihin välinpitämättömästi ja passiivisesti, vaan suorastaan vihamielisestikin. »Työväen järjestöt, — kirjoitti »Iskra» toisessa kohden, — ovat Europan mantereella paljoa heikommät kuin Englannin ammattiliitot. Mutta sitä vastoin niiden toimintaa elähdyttää ja vahvistaa proletariaatin luokkayhteistunnon aate kaikista ammatillisista, heimous- ja kansallisista eroavaisuuksista ynnä väliainoista huolimatta. Ja ne alistavat omat yksityiset, paikkakunnalliset, ammatilliset etunsa ynnä hetkellisen hyödyn yleisten, kansainvälisten perusetujen alle, joiden mukaisesti on koko sivistyneen maailman proletariaatti saatava vapautetuksi. Tämä on sosialidemokratian suuri ansio, ja jo saavutetut tai vastaisuudessa saavutettavat tulokset takaavat sille menestyksen sen liittäessä työläisjoukkoja kansainväliseksi luokkatietoiseksi proletaariarmeijaksi». ¹⁾

Paikkakunnalliset, ammatilliset ja kansalliset edut eivät läheskään aina ole samat kuin yleiset luokkaedut. Mutta paikkakunnalliset ammatilliset edut tajuaa jokainen yksityinen työläinen paljoa helpommin kuin luokkaedut, sillä luokkaetujen ymmärtämiseen ei riitä jokaisen yksityisen työläisen persoonallinen kokemus, vaan sitä varten on käytettävä hyväksi koko työväestön yhteistä kokemusta ja koko työläisluokan historiaa. Sosialismi on juuri sellainen tiede, joka perustuu tähän yhteiskokemukseen ja tähän luokkahistoriaan. Sosialismi on saanut selville työläisluokan vastaisen kehityksen suunnan ja historiallisen kutsumuksen. »Ja vasta silloin tuli sosialismi suureksi historialliseksi voimaksi, kun se pääsi selvyteen työläisluokan kutsumuksesta ja tuli sen tieteeksi ja uskoksi». ²⁾

¹⁾ »Iskra» N:o 2, helmik. v. 1901. »Kansainvälisen sosialidemokratian tulokset».

²⁾ Edell. lähde.

Mutta jos kerran asianlaita on näin, silloin kaiketi työläisluokka itsekin kulkee sosialismin tietä sitä lopullista päämäärää kohti, jonka sosialidemokratia on sille neuvonut ja viitoittanut?

Kyllä — työläisluokka kokonaisuudessaan, mutta ei jokainen yksityinen työläinen eikä jokainen yksityinen työväenryhmä. »Koko köyhälistön luokkayhteistunnon aate, — kirjoitti tästä »Sarjà»-lehdessä V. Sasulitsh, — ei ole enää niin yksinkertainen asia, että se voisi itsenäisesti herätä jokaisen työläisen mielessä . . . Eikä sosialismi kehity työväen päissä noin vaan itsestään taloudenhoidosta, vaan sosialistinen teoria on elämän ja tiedon koko kehityksen tulos . . . ja sen on keksinyt tuolla tiedolla varustettu luova nero. Ja sosialismin aatteita alkoivat työväen keskuuteen melkein koko Europan mantereella levittää yläluokkain sivistyksen saaneet sosialistit». ¹⁾

Kun joku yksityinen työläinen (tai työväenryhmä) ei tunne sosialistista tiedettä, niin hän vaistomaisesti ryhtyy vastustamaan vain sitä pahaa, joka koskee välittömästi häntä (tai työväenryhmää), ei enempää. Mutta luokkataisteluksi muuttuu tämä yksityinen taistelu silloin, kun työläiset alkavat ymmärtää, että tämä taistelu on vain yksi kohta yleisestä taistelusta, jota käydään lopullisen päämäärän saavuttamiseksi. Tähän käsitykseen ei jokainen yksityinen työläinen saata tulla *pelkästään* oman persoonallisen kokemuksensa perusteella.

»Kuka on selvittänyt ja selvittää työväelle sen historiallisen kutsumuksen »luokkana»? — kirjoitti edelleen »Iskra». — Ei kukaan muu kuin sosialistit tai tarkemmin sanoen sosialidemokraatit. Ja jos on totta, että tieto on valtaa, niin varmaankin työläisluokan voima perustuu pääasiallisesti siihen, että se tietää historiallisen tehtävänsä ja keinot, millä se on suoritettava. Mutta jos kerran asianlaita on näin, silloin voimme hyvällä syyllä sanoa, että myös itse köyhälistö, proletariaatti tulee maailman historiaan vaikuttavaksi

¹⁾ »Sarjà» N:o 4, s. 79--80. Geneve v. 1902.

voimaksi *vain sikäli*, kuin se vapautuspyrkimyksissään *on omistanut ja itsetietoisesti noudattaa* sosialidemokratian oppeja, jotka muodostavat proletariaatin täydellisen ja lopullisen vapautuksen ehtoja, tapaa ja välikappaleita esittävän tieteen. Kun siis työläisluokka kehittyy yhteiskunnalliseksi voimaksi, ja sosialismi, toisin sanoen sosialidemokratia, tulee historialliseksi voimaksi, niin nämä molemmat voimat muodostavat kaksi, toisiinsa eroomattomasti yhtynyttä ilmiötä, tai oikeammin yhden, mutta kahdelta eri puolelta nähdyn ilmiön. Ja sosialidemokratian menestystä on ennen kaikkea arvosteltava sen mukaan, mikäli sen aatteet leviävät työläisjoukkojen keskuuteen ja mikäli se voi niihin vaikuttaa. Mutta toiselta puolen on huomattava, että mitä suurempi on sosialidemokratian aatteiden vaikutus työläisjoukkojen ajatus- ja toimintatapaan, näiden yrittäessä parantaa tilaansa, sitä itsetietoisemmin asettuvat työläisjoukot vastustamaan riistäjiään ja valtuokkia, sitä vähemmän tekevät ne siinä virheitä ja sitä tarkoituksenmukaisemmat ovat niiden taistelutavat ynnä keinot, vieläpä ne myös lähenevät sitä varmemmin työväenliikkeen lopullista päämäärää: työläisluokan täydellistä vapautusta sitä tietä, että työläisluokka anastaa itselleen valtiovallan. Proletariaatin maailmanhistoriallisen merkityksen ja voiman kasvaminen käy siten yhteen kansainvälisen sosialidemokraattisen liikkeen menestymisen kanssa. Ja jälkimäisen saavuttamien menestysten mukaan voidaan mitata edellistä». ¹⁾

Tästä käy selville, että työväenliike itsessään ei vielä ole sosialidemokraattinen, vaan tulee siksi sosialidemokraattisen ajatustavan vaikutuksesta, jonka tulee työväkeen juurruttaa sosialidemokraattien, jotka käsittävät työväenliikkeen historiallisen tehtävän ja ovat luokkakatsantokannalla. Vasta sosialidemokraatit saavat työväenliikkeen muutetuksi itsetietoiseksi vallankumoukselliseksi, sosialistiseksi liikkeeksi. Toisin sanoen: (luonnonvoimain tavoin vaistomaisesti synty-

---

¹⁾ »Kansainväl. sos.-demokratian tulokset», Iskra N:o 2, s. 5, p. 3.

vään) työväenliikkeeseen pitää joutua kumouksellisen, sosialistisen »käyteineen» 1), »socialistisen basillin». Sosialismin pitää »tulla ulkoa päin». 2) Sosialidemokratian on siis oltava tuona fermenttinä, käyteineenz, ja »tuotava» luokkatietoisuus työväen taisteluun, jota se käy itsetiedottomasti, vaimtomaisesti sitä suoranaisesti koskevaa pahaa vastaan, sekä muutettava paikkakunnallinen, ammatillinen, lakkojen ja mellakoiden, pogramien avulla eteenpäin pyrkivä liike itsetietoiseksi työväenliikkeeksi, joka menee lopullista päämääräänsä kohti ennakolta viitoitettua, varmaa tietä myöten.

Tätä seikkaa eivät käsittäneet »ekonomistit» eikä heidän aatteidensa perijä »Rabotsheje Djelo»-lehden toimitus, ja sitä koettivat tahallaan peitellä kaikellaiset »riippumattomat». »Juutalainen työläisluokka vaatii nykyään »leipää ja tietoja», sen vuoksi on rikollista uhrata työläisluokan taloudelliset edut sellaisten valtiollisten tarkoituksien hyväksi, jotka ovat nykyään sille vieraita» («Riippumattoman puolueen» ohjelmasta), — sellainen oli tuo tunnettu laulu, jonka mukaisesti agitatsioni- ja järjestötoiminnan tuli keskittyä pelkästään työläisjoukkojen »tajuamien» vaatimusten ympärille. Kyllähän »ekonomistien» keskuudessa saattoi syntyä erimielisyyksiä siitä, mitkä vaatimukset jo tajusi kukin työläisryhmä, mutta periaatteessa he olivat täydelleen yksimielisiä, että nimittäin puolueen toiminnan määrääjinä tulee olla työläisluokan tajuamien etujen, vaikka ne eivät kävisikään yhteen sen todellisten etujen kanssa. Ja »ekonomistit» selittivät kantansa aivan johdonmukaisesti: jos työläisjoukot tänään käsittävät etunsa toisin kuin eilen, niin eihän meidän ole ratkaistava, mitkä ovat työväen »todelliset edut». — Me sosialidemokraatit sitä vastoin arvostelemme työläisluokan etuja »teoriamme», toisin sanoen koko maailman proletariaatin yhteisen kokemuksen ja yhteiskunnallisen ke-

---

1) Plehanov. »Socialistien tehtävistä taistelussa nälkää vastaan Venäjällä», s. 64.

2) Ljenin. »Mitä on tehtävä?» »Liikkeemme polttavat kysymykset», s. 20.

hityksen tieteellisen tutkimuksen mukaisesti. Mutta »ekonomistit» eivät välittäneet vähääkään koko teoriasta, sillä he saivat »oppineiltaan» — Bernsteiniltä, Struvelta ja Prokopovitshilta tietää, että tieteellinen sosialismi (Marxin oppi) ei ole »oikea» tiede.

Siksi sellaisella epätieteellisellä teorialla ei muka ole oikeutta »*tyrkyttää*» työläisjoukolla väitteitään. Vain »lahkolais»-marksilaiset, jotka pitävät »teoriaa» elävien ihmisten elintarpeita ja etuja kalliimpina, saattavat teoriansa nimessä opettaa työläisjoukoille vastoin niiden tahtoa sellaisia vaatimuksia, jotka he katsovat tarpeellisiksi työväen todellisten luokkaetujen kannalta». ¹⁾ Tätä märehivät »ekonomistit» lakkaamatta ja vielä äskettäin eräs heidän apostoleistaan — N. N. (hra Prokopovitsh) selitteli, että »meidän on tehtävä jyrkkä erotus niiden etujen välillä, joita »me» (sivistyneet) luulottelemme työväellä olevan valvottavana, ja niiden, joista se todellisuudessa pitää kiinni». ²⁾

»Iskra» puolestaan vastasi tähän kysymykseen selvästi ja määrätysti. Jos näet me emme tahdo todellisuudessa olla pelkkänä porvarillisten häntänä emmekä kulkea itsetiedottoman työväenliikkeen perässä, niin meidän *täytyy* »tyrkyttää» työväestölle niitä vaatimuksia, joita se ei vielä käsitä eduikeeseen, mutta jotka sen *täytyy* tulla niiksi käsittämään voidakseen jatkaa taistelua edelleen. Venäjän työväestö ei vielä ole selvillä »valtiollisista» eduistaan, joten sosialidemokratian velvollisuus on juurruttaa työläisjoukkojen mieliin aate, »että Venäjän työväenpuolueen lähimpänä valtiollisena tehtävänä tulee olla itsevaltiuden kukistaminen ja valtiollisen vapauden hankkiminen». ³⁾

Työläisluokka kokonaisuudessaan ei vielä käsitä tätä lähintä tehtävää, koska se ei ole käytännössä tullut kyllin selvästi

---

¹⁾ »Valtioll. turmelus ja ekonomistien typeryys». Iskra N:o 9, s. 2, p. 4.

²⁾ N. N. »Vastaus Axelrodin lentokirjaseen», s. 44.

³⁾ »Liikkeemme varsinaiset tehtävät». Iskra N:o 1, s. 1, palsta 1.

havaitsemaan, että ilman valtiollista vapautta sen on mahdoton käydä todella hedelmällistä taistelua taloudellisen tilansa parantamiseksi; vaan päin vastoin työväen syvät rivit toivovat yksistään avustuskassojen ja paikkakunnallisten lakkojen avulla saavansa elinehdot inhimillisiksi. Ja teollisuuden kukoistusaikana tämän harhaluulon toteutuminen näyttikin mahdolliselta. Mutta nyt on vallankumouksellisen sosialidemokratian poistettava kaikki harhaluulot ja osoitettava työväestölle liikkeen todellinen päämäärä sekä *pakotettava* se käsittämään, ettei ilman vallankumousta saada tyydytystä edes »tajuuttujakaan» — leipää ja tietoja koskevia tarpeita. »Meidän ensimmäinen ja perustehtävämme, — lausui »Iskra», — on työläisluokan valtiollisen kehityksen ja järjestymisen edistäminen. Jokainen joka katsoo tämän toisarvoiseksi tehtäväksi tai pitää muita tehtäviä ja taistelukeinoja yhtä tärkeinä, hän on väärällä tiellä ja vahingoittaa liikettä suuresti. Ja toisarvoiseksi katsovat tämän tehtävän ensiksikin ne, jotka kehottavat vallankumouksellisia ryhtymään taisteluun hallitusta vastaan työväenliikkeestä erillään olevien yksityisten salaliittolaisryhmien avulla, toiseksi ne, jotka supistavat valtiollisen propagandan, agitatsionin ja järjestön alaa ynnä sisällystä tai katsovat sopivaksi kestitä työväkeä »politiikalla» vain poikkeustapauksissa, juhlatilaisuuksissa tai vieläpä vaihtavat itsevaltiutta vastaan käytävän valtiollisen taistelun yksityisiin myönnytysvaatimuksiin ja huonosti pitävät huolta siitä, että nämä yksityiset myönnytysvaatimukset tulisivat olemaan sen järjestelmällisen ja ratkaisevan taistelun esinäytöksenä, joka vallankumouksellisen puolueen on käytävä itsevaltiutta vastaan». ¹⁾

Työväen syvien rivien »tajuamat» tarpeet eivät siis ole sosialidemokratian käsityskannan mukaiset. Tästä saivat »ekonomistit» aiheen hyökätä vallankumouksellisen sosialidemokratian kimppuun ja »subatovilaiset» tilaisuuden yllyttää työläisryhmiä »pahanpäiväisiä sivistyneitä» vastaan, jotka koettavat *tyrkyttää* työväelle sille vieraita, vain sivistyneille so-

¹⁾ Edell. lähde.

pivia tarkoitusperiä. Työväellä ei muka ole mitään tekemistä politiikan ja itsevaltiuden kukistamisen kanssa, vaan sosialidemokratia tahtoo vain käyttää sitä etujoukkona valtiollisessa taistelussa. Tietystihän niiden, — jotka poliisien käytyreinä haluavat pitää työväen erillään valtiollisesta taistelusta, ja niiden, jotka »verimertä» s. o. proletariaatin vallankumousta peläten ja tietoisesti tai itsetiedottomasti porvarillisten asiaa ajaen pyrkivät muuttamaan työväenliikkeen pelkäksi vapaamielisen liikkeen hännäksi, — on edullistä syyttää tuosta sosialidemokratiaa, saadakseen vallankumouksellisten aatteiden sijasta itsetiedottomille työläisjoukoille *tyrkytetyksi* isänmaallisia »tosivenäläisiä» aatteita (subatovilaisuus) tai rauhallisen uudistustoiminnan porvarillisia aatteita (lailliset kriitikot ja luvattomasti toimivat ekonomistit).

»Meidän toimintamme, — lausui »Iskra», — ei saata rajoittua siihen, että »työläisjoukot saataisiin vedetyksi jonkun, tsaarivallan vainoaman ryhmän alullepanemaan liikkeeseen, jonka tarkoituksena on hallituksen vastustaminen. Jos me tyytyisimme vain tähän, niin emme saisi aikaan enempää kuin Länsi-Europan porvarillis-kansanvaltaiset puolueet vastaavissa tapauksissa. Mutta meillä on paljoka laajempi tehtävä. Työläisjoukkojen ei ole ainoastaan annettava mielenosoituksille pontta, ottamalla niihin osaa mieslukuisesti ja siveellisesti niitä kannattamalla, vaan niiden tulee myös *selventää* itse liikkeen *vallankumouksellista luonnetta* ja tuoda siinä määrätysti ilmi luokkansa valtiollinen ohjelma ynnä yhteiskunnalliset tarpeet». 1)

Mikäli asiain kehitystä voi objektiivisesti arvostella, näyttää Venäjällä vallankumous välttämättömältä ja proletariaatti on sellaisessa asemassa, ettei se saata olla ottamatta osaa vallankumoukseen. Kysymys on vain siitä, millä lailla proletariaatti on siihen ottava osaa: porvarillisten sokeana, tahdottomana aseena vai vallankumouksellisten voimien itsetietoisena etujoukkona. Ja ratkaisu riip-

---

1) »Kasanin kirkkotorin muistopäivä Pietarissa. Iskra N:o 12, 6 p. jouluk. v. 1901, s. 1.

puu kokonaan sosialidemokratiasta, jonka velvollisuus työläisluokan todellisten etujen valvojana on selvittää ne työväen syville riveille.

Jo vuonna 1901 asiain kehitys — teollisuuspula ja sen mukana voimistuva valtiollinen taantumus — pakotti työväen panemaan kaduilla toimeen mielenosoituksia vallitsevaa valtiollista järjestelmää vastaan. Mutta »ekonomistit» eivät olleet opettaneet työväkeä esittämään luokkavaatimuksia eikä osoittaneet sille sen omaa paikkaa vallankumouksessa. Seuraus oli se, että vaikka työväki teki esiintymisellään ylioppilasliikkeen mahtavaksi vallankumoukselliseksi voimaksi ja asettui todellisuudessa itse tämän liikkeen etunenään, niin se ei saanut kohottaneeksi proletariaatin omaa lippua eikä esittäneeksi omia luokkavaatimuksia, vaan taisteli sille vieraiden, ylioppilaitten akateemisten vaatimusten puolesta, joilla ei ollut mitään tekemistä vallankumouksen kanssa.

»Monet toverit, — kirjoitti tämän johdosta Martov, — ihastuivat nähtävästi ikihyviksi siitä, että helmi- ja maaliskuun mielenosoituksissa käytettiin punaisia lippuja. He kaiketi luulivat, että Venäjän proletariaatti siten virallisesti tunnustettiin vallankumouksen johtajaksi. Mutta sellainen punainen kangaspala, jossa on sanat: »pois väliaikaiset säännöt», ei missään tapauksessa ole proletariaatin punainen lippu. Jos proletariaatti, ottamalla osaa mielenosoitukseen, antoi niille voimakkaan kansan vastalauseen leiman, niin se — ennen kaikkea meidän järjestymättömyytemme vuoksi — ei kuitenkaan laajentanut tämän liikkeen *varsinaista positiivista sisällystä* enempää kuin mitä se oli saanut sivistyneiden kautta». ¹⁾ Nämä mielenosoitukset todistivat vain sitä, »että puhtaasti taloudellisessa taistelussa kasvatuksensa saanut proletariaatti kykenee kulkemaan ainoastaan (valtiollisen yleisön) hännässä». ²⁾

---

¹⁾ »Aina vähemmistössä». Sarja N:o 2—3, jouluk. v. 1901, s. 194 huomautus.

²⁾ Edell.

Proletariaatin valtiollisen esiintymisen vastustajat eivät voi estää sitä esiintymästä, mutta saavat kuitenkin aikaan sen, että esiintyminen ei ole itsetietoista, joten proletariaatti joutuu joko panemaan toimeen laumamellakoita (Subatovin tosivenäläinen poliisitaktiikka) tai näyttelemään porvarillisen liikkeen tahdottoman jälkijoukon osaa, jolla porvarilliset säilyttävät itsevaltiutta, kun he tarvitsevat joitakin myönnetyksiä, uhaten itsevaltiutta: »antakaa meille tai muuten saatte proletariaatin niskaanne».

»Länsi-Europan historiassa on n. s. puhdas työväenliike, joka vihaa »politikoita» ja aatteenmiehiä, ollut aina käytännössä sen porvarillisen demokratian parhaimpana tukena, joka pyrkii orjuuttamaan proletariaattia valtiollisesti, voidakseen riistää sitä taloudellisesti». ¹⁾

Sosialismi tuodaan työväenliikkeeseen ulkoa päin, mutta se on syntynyt, kehittynyt ja tullut tieteeksi jo sitä ennen olemassa-olevan, yli koko maailman ulottuvan (eikä vain paikakunnallisen) työväenliikkeen kautta. Tahdomme vielä ker-
ran kiinnittää huomion siihen, ettei proletaarinen luokkaoppi, ideologia, perustu yksityisten työläisten vaan koko työläisluokan kokemukseen, joka on saavutettu pitkin matkaa historiallisen kehityksen aikana. »Tämä ei tietystikään, — lausui Ljenin, — merkitse sitä, etteivät yksityiset työläiset ota osaa tämän opin muovailuun. Mutta he ottavat siihen osaa sosialismin teoretikkoina, Proudhonin ja Weitlingin tavoin, toisin sanoen vain sikäli kuin he vallitsevat aikansa tiedettä ja saavat sitä viedyksi eteenpäin. Ja jotta työläiset voisivat mahdollisimman usein kehittyä teoretikoiksi, niin on välttämättömästi kohotettava työläisten itsetietoisuustasoa ja katsottava, etteivät työläiset tyytyisi »tutkimaan» vain laihaa »*työväen kirjallisuutta*», vaan syventyisivät mahdollisimman perinpohjin *yleiseen kirjallisuuteen*. Useinhan työläiset lukisivat sivistyneiden kirjallisuutta, mutta eivät saa sitä käsiinsä, vaan ovat pakotetut moneen kertaan märeh-
tämään tehdasoloja selvittäviä y. m. heille tuttuja asioita, joita

---

¹⁾ Edell.

näennäisesti sivistyneet henkilöt saattavat pitää työvälle riittävänä hengenruokana». 1)

Jos lakataan työläisille »tyrkyttämästä» sosialismin aatteita ja jätetään niiden kypsyminen itsetiedottoman kehityskulun varaan, eli toisin sanoen kehoitetaan odottamaan, kunnes työläiset itse tulevat tajuamaan tarpeensa ja etunsa, silloin heitetään proletariaatti porvarillisten asianajajien kynsiin. Ja melkein jokainen työläisten käsiin joutuva luvallinen sanomalehti ynnä luvallinen kirja kasvattaa heitä luokkakatsantokannan ja vallankumouksen vastaisessa hengessä. Silloin kun työläiset heräävät ja lakkaavat olemasta torkkuvia, kuuroja ja sokeita elukoita, he ovat kovin tiedonhaluisia ja koettavat saada selkoa heitä ympäröivästä maailmasta; mutta vain sosialidemokraattisen kirjallisuuden avulla he tulevat kykeneviksi katselemaan sitä proletariaatin omalta, luokkanäkökannalta. Elämä itse kylläkin osoittaa syvien rivien työläisille, että heidän etunsa ovat aivan toiset kuin työnantajain, mutta vasta sosialidemokraattinen kirjallisuus selvittää, miksi kummankin luokan edut ovat vastakkaiset. »Sen vuoksi sellainen lause, — etteivät innokkainmatkaan asianajajat saa millään ponnistuksilla työväenliikettä syrjäytetyksi siltä tieltä, jota se on lähtenyt kulkemaan aineellisten alkuvoimien ja aineellisen piirin vuorovaikutuksen alaisena, — *on sosialismin aatteiden kavaltamista*, ja jos nuo (Iskran N:o 12:ssa olleen, toimitukselle osoitetun kirjeen) kirjoittajat olisivat kyenneet pelottomasti ja johdonmukaisesti kehittämään ajatuksensa loppuun saakka, . . . niin heidän olisi pitänyt panna kädet ristiin rinnoilleen ja jättää toimintakenttä Struvelle ja Prokopovitshille, jotka tahtovat viedä liikettä siihen suuntaan, missä vastustus on vähäisin, s. o. porvarillisen ammattiyhdistysliikkeen (tradeunionismin) tielle, tai sitten Subatoville ja hänen kätyreilleen, jotka johtaisivat liikkeen pappien ja santarmien »aatesuunnan» poluille». 2)

1) Ljenin. »Mitä on tehtävä?» ss. 27—28 muistutus.

2) Edell. lähde, s. 28 muistutus.

»Edistysmielinen puolue, — kirjoitti Martov, — lähetti läänityslaitosta ja itsevaltiutta vastaan taistellessaan Schulze-Delitzschin (Saksan) työväestön keskuuteen kehittämään »puhtaasti taloudellista» »itseavustus- ja keskinäistä avustusliikettä», kuten »Rabotshaja Myslj'in» N:o 10:ssä olleen, toimitukselle osoitetun kirjeen sepustaja olisi sanonut. Schulze-Delitzsch uskotteli työväelle, että sen sosialinen vapautus on saavutettavissa ilman proletariaatin luokkataistelua ja samalla aikaa edistysmielinen puolue käytti työväkeä hyväkseen oman valtiollisen liikkeensä tukemiseksi. — Ei missään kuitenkaan sivistyneitä johtomiehiä vastaan kääntynyt virtaus ole ilmennyt niin räikeässä muodossa kuin Englannissa niissä vanhoissa ammattiliitoissa, jotka työväenjärjestöinä tyytyivät yksistään taloudelliseen taisteluun ja valtiollisissa asioissa kulkivat sokeasti porvarillisten puolueiden talutusnuorassa. Ranskassa taas 80-luvulla asettui sivistyneiden politikoiden vallankumouksellisen sosialismin vastapainoksi aluksi Geoffrinin (lausutaan: Shoffrängin) »kooperatismi», sitten »käytännöllinen» possibilismi (suvaitsevaisuussuunta), joka saarnasi »puhdasta työväenliikettä» ja taistelua ihanteita vastaan; mutta nämä molemmat suunnat kulkivat porvarillisen radikalismien vanavedessä». ¹⁾

»Puhtaan työväenliikkeen» nimessä ovat aina ja kaikkialla toimineet »puhtaasti porvarillisten» aatteiden ajajat. Siksi on vallankumouksellisen sosialidemokratian suojeltava työläisluokkaa porvarillisilta aatteilta, kun ne estävät työväkeä valvomasta valtiollisia etujaan itsenäisesti. Tämän tehtävänsä voi sosialidemokratia suorittaa vain kehittämällä luokkatietoisuutta työläisjoukkojen keskuudessa, selittämällä kaikki asiat sosialistiselta luokkakatsantokannalta ja paljastamalla kaikkien niiden vehkeilyt, jotka työväen »ystävinä» koettavat uurttaa työväenliikkeen perusteita. Juuri tämän vuoksi on vallankumouksellisen sosialidemokratian aina ja joka tilaisuudessa huomautettava ja julistettava, ettei se ole vain vaistomaisen, itsetiedottoman työväenliikkeen mielialan »tul-

¹⁾ Martov. »Aina vähemmistössä». Sarja N:o 2—3, s. 196.

kitsija», vaan tahtoo olla *itsetiedottoman liikkeen itsetietoisena ohjaajana* ja aseena, jonka avulla itsetiedoton liike muutetaan itsetietoiseksi.

»Proletariaatin taistellessa nykyisen järjestelmän puolustajia vastaan, — kirjoitti »Iskra v. 1903, — kasvaa sen menestymisvarmuus sikäli, kuin proletariaatin liike tulee itsetietoiseksi ja samalla kasvaa myös *socialidemokratian* vaikutus siihen, sillä ovathan socialidemokratian suunnitelmanmukaiset toimenpiteet itsetiedottoman historiallisen kehityskulun *itsetietoisina* ilmauksina. Vallankumouksellisen puolueen itsetietoisien toiminnan asettaminen vastakkain itsetiedottomuuden kanssa on paikallaan vain silloin, kun itse puolue ei kykene asettumaan luokkakatsantokannalle ja panee *subjektiivisen* käsityksen vastakkain *objektiivisen* asiainkulun kanssa. Tällöin on *aatteen juoksu* ristiriidassa asiain todellisen kulun kanssa, jonka vuoksi siltä puuttuu luomiskyky. *Elämä* on näet mennyt *ajatuksesta* edelle, joten ajatus kadottaa kaiken vaikutusvaltansa siihen. Sellaisia tapauksia sattui paljonkin entiseen hyvään aikaan, jolloin löyhäperustuksinen, utopistinen sosialismi oli melkein yksinomaan levinnyt n. s. sivistyneiden, intelligenssin, keskuuteen. Silloin oli työläisluokan vaistomaisella liikkeellä paljoa suuremmat menestymismahdollisuudet käytännössä kuin salaliittolaisvallankumouksellisten tai sosialisti-terroristien itsetietoisilla pyrkimyksillä. Mutta tuo vanha hyvä aika oli vain *johdantona* nykyisen vallankumouksellisen proletariaatin liikkeen historiaan. Tämän liikkeen kehittyessä sai itsetiedottomuus väistyä yhä enemmän ja enemmän itsetietoisuuden tieltä, jonka luomiskyky johtuu objektiivisen asiainkulun oikeasta käsityksestä. *Ajatuksen* ja *elämän* välinen ristiriita tuli poistetuksi ja sosialisti muuttui utopistisesta tieteelliseksi teoriaksi.

»Friedrich Engels, joka itse eleli 1840-luvulla Pariisissa ja seurasi tarkoin sikäläisiä oloja, kertoi havainnoistaan, että jo kohta heinäkuun vallankumouksen (v. 1830) jälkeen proletariaatti tuli vallankumouksellisten salaliittolaisjärjestöjen pääainekseksi, saatuaan valmistavan kasvatuksensa

kuningasvallan uudistusajan salaisissa seuroissa. Ja »Vuodenajat» nimisessä salaisessa seurassa, jonka avulla Blanqui ja Barbès saivat v. 1839 aikaan kapinan, oli jäsenenä yksinomaan proletaareja, samoin kuin sen jälkeen perustetussa, »Uudet vuodenajat» nimisessä seurassa, jonka johtajana oli Albert (luetaan: Albäär). Mutta näiden seurojen toimintatapa ja taktiikka oli proletariaatille vieras, syystä että niissä edelleenkin sokeasti matkittiin porvarillisten sivistyneiden salaliittoaikojen tapoja». ¹⁾

Yksistään se seikka, että työväki ottaa osaa liikkeeseen ja että alinomaa turhanpäiten jankutetaan lausetta »työväen vapautus on työväen itsensä asia», ei vielä tee työväenliikettä proletaariseksi luokkaliikkeeksi. Saattaahan sillä hetkellä suurin osa työväkeä olla vallan tietämätön luokka-eduistaan, vieläpä nousta niitä vastaan, kuten meidän työväkemme teki liittyessään Subatovin »riippumattomiin» puolueihin ja liittoihin. Mutta kun sosialidemokratia asettuu työläisluokan luokkaetujen kannalle ja koettaa esittää ne ohjelmassaan, niin ei sen tarvitse säikähtää sitä, että sen ohjelma kysymyksessäolevalla hetkellä poikkeaa työläisluokan mielipiteestä, sillä kääntyyhän tämä mielipide luokkataistelun aikana vähitellen sosialidemokratian ohjelmalle suosiolliseksi. Siinä tapauksessa voi työläisluokan todellisia etuja ohjelmassaan esittävä »leppymätön» puolue vaikuttaa tavattoman paljon syviin riveihin: jouduttaa niiden »mielipiteiden» muuttumista niiden luokkaetujen mukaisiksi. Ja siinä tapauksessa vallankumouksellisen puolueen »leppymättömyys», myötenantamattomuus, tulee todellakin sen voimaksi. »Vallankumouksellinen puolue panee »vallankumouksellisen toimintatavan käytännöllisyyden» vastakkain niiden ryhmien käytännöllisyyden kanssa, jotka joka hetki ovat »yleisen mielipiteen» ilmapuntareina ja yhdessä sen kanssa saavat kokea pettymyksiä. Ja vallankumouksellisen toimintatavan käytännöllisyys johtuu niiden voimien *kehityskulun* oikein-

---

¹⁾ »Maaliskuun 15 päivä». Iskra N:o 35, v. 1903, s. 1.

ymmärtämisestä, jotka muodostavat ja muuttelevat »mielipiteitä». ¹⁾

Kun ekonomistit julistivat, että »liikkeen taloudellisia perustuksia uurtaa valtiollisen ihanteen alituinen mielessäpitäminen», että työväenliikkeen tunnussanana on »taistelu taloudellisen tilan (!) parantamiseksi» tai vielä paremmin sanoen: »työväki työväkeä varten», ja kun he ilmoittivat, että lakkorahastot »ovat liikkeelle kallisarvoisemmat kuin sata muuta järjestöä» y. m. s., niin lauseet sellaiset — kuin: liikkeen kulmakivinä ei tule olla työväen »kerman», vaan keskinkertaisten, syvien rivien työläisten, tai politiikka »seuraa aina nöyrästi ekonomiikan, talousolojen perästä» j. n. e. — pääsivät muotiin ja saivat suuren vaikutusvallan liikkeen pyörteeseen vedettyjen nuorisojoukkojen keskuudessa, joilla enimmäkseen oli marksilaisuudesta vain hämärät tiedot luvallisen kirjallisuuden perusteella. Tässä sai itsetietoisuudesta täydellisen voiton hra V. V:n aatteita märehdivien »sosialidemokraattien» ja niiden työläisten itsetiedottomuus, jotka pitivät kopekkaa suuremmassa arvossa kuin sosialismia ja suurpolitiikkaa, ja uskottelivat, että oli »taisteltava tietoisina siitä, ettei kysymyksessä ollut minkään tulevien sukupolvien, vaan heidän itsensä ja lastensa etu». ²⁾ Juuri tällaista »aatteiden» juoksua vastaan julisti »Iskra» ankaran sodan ja herätteli Martovin kautta puolueemme jäseniä »käsittämään, minkä vuoksi joka puolelta niin kovin ahdistettiin vallankumouksellista marksilaista »oikeaoppista» suuntaa, sekä kehotti heitä proletariaatin todellisten luokkaetujen nimessä tarmokkaasti puolustamaan tuota »oikeaoppisuutta», sillä muualla kuin vallankumouksellisen sosialidemokratian lippujen alla ei voida hyvällä menestyksellä ajaa proletariaatin asiaa». ³⁾

»Venäjän sivistynyt yleisö, — kirjoitti Martov toisessa kohden, — on nykyään murheissaan siitä syystä, ettei nyky-

¹⁾ »Leppymätön». Iskra N:o 7, elok. v. 1901, s. 6, p. 2.

²⁾ Ljenin. »Mitä on tehtävä?», s. 25.

³⁾ Martov. »Aina vähemmistössä», s. 200.

aikana ole tarjolla sellaisia suuria sankaritöitä, jotka valtaisivat koko ihmisen olemuksen. Mutta meidän nähdäksemme on aikamme sosialistisilla sivistyneillä edessään juuri sellainen sankaruutta kysyvä tehtävä, se nimittäin, että on mitä epäsuotuisimmissa oloissa horjumatta taisteltava, jotta kaikesta huolimatta saataisiin muodostetuksi todellakin sosialistinen työväenpuolue. Tässä on kylläkin vastassa koko joukko historiallisia asianhaaroja, ensiksikin luokkavastakoh- tien epäselvyys, jonka vuoksi yleisön tietoisuudessa työn ja kapitaalın välinen taistelu joutuu syrjä-asemaan; toiseksi edellisestä seikasta johtuva proletariaatin yhteiskunnallinen kehittymättömyys, joka antaa tukea »puhtaalle työväenliikkeelle» ja siten ehkäisee sosialistisen ajatustavan kehitystä; kolmanneksi kauhea itsevaltiuden hirviö, joka estää luokkavastakohtia kehittymästä ja selvenemästä, koska ne kohottavat ja varmistavat sosialistista tietoisuutta; neljänneksi se seikka, että itsevaltiuden voimassaollessa saattavat idealistiset radikaalit salakähmäisesti tunkeutua työväenpuolueen riveihin ja vietellä mukaansa kansanjoukkoja sosialistisella sanan- helinällä, jossa todellisuudessa onkin melkoisesti porvarillisia aatteita . . .

»Nykyhetkellä tulee siis vallankumouksellisen sosialidemokratian olla valmis ottamaan vastaan hyökkäykset, tulivatpa ne sitten miltä puolelta tahansa: alhaalta — »puhtaan työväenliikkeen» kannattajien taholta, tai ylhäältä päin — porvarillisen kritiikin puolelta, tai vihdoin sivulta — »sovittavain», eklektisten suuntain edustajien taholta. Kaikki vallankumouksellisen sosialidemokratian ahdistajat muuten pitävät sitä »lahkolais»-suuntana. Mutta siitä vähät väliä. Sosialististen sivistyneiden suuri tehtävä, — se nimittäin, että jo nykyhetkellä on liikkeen luokkaperustuksia suojeltava niin hyvin vihollisten kuin myös »ystävienkin» hyökkäyksiltä, — on sen arvoinen, että kannattaa ryhtyä taisteluun, vaikka porvarilliset häntäjoukkoineen eivät sitä hyväksykään. Ja tietoisina siitä, että proletariaatin valtiollisen johtovallan puolesta käytävä taistelu on tavattoman tärkeä historiallisesti, kun se parhaiten turvaa vastaisuudessa riip-

pumattomuuden taistelussa koko porvarillista maailmaa vastaan, sosialistiset sivistyneet voivat tieteelliseen maailmankatsomukseensa nojaten murtaa porvarillisen yleisön aatteiden kahleet eikä heidän tarvitse pelätä sitä, että »koko maailma» pitää heitä lahkolaisina». ¹⁾

Jos nyt katsomme, mihin johtopäätöksiin »Iskran» avustajat tulivat, niin havaitsemme ensiksikin, että »työväenliike»-käsite ei ole sama kuin »socialidemokraattinen liike»-käsite, sillä ainoastaan itsetietoisesti luokkakatsantokannalle kohonnut työväenliike tulee socialidemokraattiseksi liikkeeksi. Ja tästä johtuu toinen väite, että nimittäin joku järjestö ei vielä silti ole socialidemokraattinen, vaikka työläisiä onkin sen jäsenenä, vaan se tulee socialidemokraattiseksi vasta silloin, kun sen jäsenet (olkootpa sitten työläisiä tai ei) ovat selvillä tieteellisen sosialismin totuuksista ja noudattavat niitä tarkoin joka askeleella käytännöllisessä toiminnassaan. Socialidemokraattinen puolue ei tietystikään voi ottaa riveihinsä *kaikkia* työläisiä, vaan ainoastaan ne sosialistiset työläiset, jotka alistavat joidenkin ryhmien paikkakunnalliset ja ammatilliset edut proletariaatin yleisten luokkaetujen alle. Mutta vaikka socialidemokraattinen puolue ei pyrikään keräämään koko työväestöä lippunsa alle, niin se kuitenkin on »työväenpuolue», sillä se pitää silmällä ja puolustaa itsetietoisesti koko työläisluokan etuja, johtaa kaikin puolin työväenliikettä ja kasvattaa koko työväestöä luokka- ja sosialistisessa hengessä. Tieteellinen sosialismi s. o. työläisluokan kokemuksen ja historiallisen kehityskulun selvin ilmenemismuoto, on varminpana takeena siitä, että socialidemokraattinen puolue, käyttäen sitä johtotähtenään, ymmärtää työläisluokan todelliset tarpeet paremmin kuin jokainen yksityinen työläinen tai työläisryhmä tai ne henkilöt, jotka ovat vain yksityisten työläisryhmien »itsetiedottoman, luonnonvoimaintapaisen liikkeen» tulkitsijoina ja mestaroitsijoina.

»Socialidemokratia on siis sosialismiin liittynyt työväenliike . . . Socialidemokratian yhteydestä eristetty työväen-

---

¹⁾ Martov. »Aina vähemmistössä», s. 202—203.

liike tulee vähäpätöiseksi . . . menettää valtiollisen itsenäisyytensä ja luopuu kalliista tunnussanastaan: »työväen vapautuksen tulee olla työväen itsensä asia». ¹⁾

VII.

»'Järjestykää!'» toitottaa työväelle kaikissa äänilajeissa »Rab. Myslj»-lehti, vieläpä sitä toistavat kaikki »ekonomistisen suunnan» kannattajatkin. Mekin tietysti yhdyimme tähän huutoon, mutta välttämättömästi lisäämme siihen: älkää ainoastaan järjestykö avustusrenkaiden, lakkorahastojen ja työväenyhdistysten ympärille, vaan järjestykää myös valtiolliseksi puolueeksi ryhtyäkseenne ratkaisevaan taisteluun itsevaltaista hallitusta ja koko kapitalistista yhteiskuntaa vastaan». ²⁾

Puhuessamme ennen I puoluekokousta Venäjällä vallinneista mielipiteistä järjestyksymyksessä, me huomautimme, että niihin aikoihin oli olemassa kolme virtausta. Ensimmäisen mukaisesti olisi pitänyt järjestää salaliittolaisesikunta, joka sitten olisi värvännyt itselleen armeijan (»Työn vapautus»-ryhmän katsantokanta). Toinen virtaus taas halusi saada muodostetuksi armeijan mistä hinnasta tahansa ja oli valmis sen hyväksi uhraamaan tämän armeijan sosialidemokraattisen luonteen (»ekonomistien» katsantokanta). Ja kolmas suunta vihdoinkin tahtoi pysyttää järjestön pääesikunnan entisellään salassa, mutta samalla yhdistää sen monilukuisilla siteillä välittömästi työläisjoukkoihin (ensimmäisten venäläisten sosialidemokraattien katsantokanta). »Iskra»-lehti asettui jo alusta pitäen määrätysti tälle viimeiselle katsantokannalle. Se ryhtyi näet jyrkästi vastustamaan ekonomistien ahdasmielisyyttä, jotka, huolehtiessaan järjestöjensä »kansanvaltaisuudesta» ja siitä että syvien rivien

¹⁾ »Liikkeemme varsinaiset tehtävät». Iskra N:o 1, s. 1.

²⁾ Edell. lähde, s. 1, p. 2.

työläiset liittyisivät niihin mahdollisimman monilukuisesti, himmensivät järjestöjen vallankumouksellisen luonteen ja muuttivat ne ammatillisiksi järjestöiksi »avustus»- ja »lakkorahastoineen», samalla kun sosialidemokraattiset komiteat tulivat tämän »puhtaan työväenliikkeen» »palvelijoiksi» ja »puhtaiden työväenjärjestöjen» teknillisten tehtävien täyttäjiksi.

Ekonomistien vallitessa lakkasi sosialidemokraattinen järjestö toimimasta valtiollisena ja vallankumouksellisena järjestönä. Monet seikat, kuten se, että toivottiin saada työväenjärjestöt »laillistetuksi» voimassaolevan valtiollisen järjestelmän aikanakin ja haaveiltiin tottumuksen tietä voitavan tehdä järjestöt luovalliseksi sekä valtiollinen turmelus, jota subatovilaiset levittivät »puhtaan työväenliikkeen» keskuuteen pitämällä vireillä noita pettäviä toiveita, — kaikki tämä teki mahdottomaksi koko salaisen toiminnan ja päästi järjestöihin koko joukon kavaltajia. Lukuisat vangitsemiset, joita pantiin toimeen ekonomistien keskuudessa siitä huolimatta, että he olivat vallankumouksen vastustajia, pakottivat heidät lopulta periaatteellisesti luopumaan salaisesta toiminnasta ja asettumaan aivan vastakkaiselle kannalle kuin salassa toimivat »salaliittolaiset», »blankistit» ja vallankumoukselliset sosialidemokraatit. — »Liike ei mahdu enää salaisen toiminnan puitteisiin, joten salassa toimimisesta ei ole apua missään tapauksessa; enintään kolme kuukautta voi toimia, enempää ei». »Salainen toiminta soveltuu sivistyneille, jotka pitävät tietonsa omanaan, mutta laajaperäistä työväenliikettä sellainen toiminta vahingoittaa». Tämäntapaisia lausemia alkoi kuulua yhä useammin. Ja sivistyneiden salaisen toiminnan ynnä »salaliittolais»-suunnitelmien kiivaimpina ahdistajina olivat tietystikin kaikellaiset Rumit, Mihailovit, Afanasjevit, Sljepovit y. m. Subatovin kätyrit. Laajaperäinen kansanvaltaisuus, väittivät he, on aivan toista: työväki valitsee itse johtomiehensä, erottaa kunnottomat, ja koko järjestö on muodostettu »alhaalta» eikä ylhäältä käsin, jonka vuoksi se palvelee työväkeä eikä tyrkytä sille vieraita sivistyneiden päähänpistojä ja mielipiteitä.

»Pietarilaiset toverit, — kirjoitti »Iskra», — kuluttivat koko viime talven saadakseen luoduksi laajaperäisen ja (sääntöjensä puolesta) kansanvaltaisen työväenjärjestön, joka johtaisi yht'aikaa sekä lakkotaistelua että keskinäistä avustusta kuin myös valtiollista liikettä». Näissä järjestöpuuhissa pietarilaiset toverit syventyivät siinä määrin »Rab. Myslj'in» ekonomisteilta perinäänsä tehtävään, etteivät valmistaneet Pietarin työväkeä kannattamaan ylioppilasliikettä eivätkä käyttäneet hyväkseen agitatsioonitarkoitusta varten työläisjoukkojen työttömyydestä johtunutta kiihkeää mielialaa. Työväen järjestön johtajana oli eräs työmies, joka erittäin innokkaasti puolusti ekonomistien ohjelmaa ja vastusti työväen vetämistä ylioppilasliikkeeseen sekä, — mainitsemme sen ylpeydellä, — vihasi kovasti lehteämme. Tämä työmies, kuten sittemmin havaittiin, oli kuitenkin kavaltaja». ¹⁾

Kansanvaltauuden pohjalla toimiva järjestö ei siis voinut antaa mitään takeita siitä, ettei järjestöön pääsisi kavaltajia, jotka uhkasivat saattaa järjestön perikatoon, vieläpä myös vetää itsetiedottomat työläisluokat Subatovin välityksellä »tosivenäläisten» syliin. »Ainoastaan lujille perusteille järjestetty puolue, joka taukoomatta saarnaa vallankumouksellista sosialismia, selviytyy helposti uudesta työväen pimittämispolitiikasta. Tämä kaikki tietystikin saattaa jonkun mielestä yhä uudelleen todistaa meidän »lahkolaisahdasmielisyyttämme». Tuo »lahkolaisuus», jota vihollisemme ja lyhytnäköiset toverimme niin vihaavat, on kuitenkin sellaisten henkilöiden yhteys, jotka ovat lujasti vakuutettuja siitä, että heidän »teoriansa» esittää proletariaatin todelliset edut, taisteltaessa koko maailmaa ja kaikellaisia »riippumattomia» puolueita vastaan, niihin luettuna proletariaatin viholliset kuin myös sen likinäköiset ystävät». ²⁾ Oli muodostettava lujaperusteinen puolue, mutta voitiinko se muodostaa kansanvaltaisesti, »alhaalta» käsin?

---

¹⁾ Valtiollinen turmelus ja »ekonomistien» typeryys. Iskra N:o 9, s. 2, p. 3.

²⁾ Edell. lähde.

Ei tietystikään, sillä kaikkien silloisten, kansanvaltaisille perusteille muodostettujen komiteojen toiminta osoitti, että ne eivät voineet tulla todellisesti sosialidemokraattisiksi komiteoiksi eikä auttaa proletariaattia suorittamaan historiallista vallankumouksellista tehtäväänsä, samalla kun ne himmensivät työläisjoukkojen itsetietoisuutta. Ja jo silloin kun »Iskran» toimitus ilmoitti lehden julkaisemisesta, se huomautti siitä, että silloisen hajaannuksen, horjuvaisuuden ja periaatteettomuuden aikana oli aivan hyödytöntä koettaa lujittaa puoluetta siten, että yksinkertaisesti määrättäisiin noudatettavaksi puoluekokouksen päätöksiä, vaan oli välttämättömästi ennakolta valmistettava yhteenliittymistä niin hyvin aatteellisesti kuin käytännöllisestikin.

»Yhteenliittymistä varten meidän on ennen kaikkea saatava aluksi rajat selviksi». Toisin sanoen meidän on luotava selvä puolueohjelma ja määriteltävä tarkoin menettelytapaa, taktiikkaa koskevat tehtävät. Ja näitä harkitessa on puoluejärjestöjen selvitettävä, kenen kanssa voidaan liittyä yhteistoimintaan, kenen kanssa ei.

»Mistä on alettava?» kysyi »Iskra» ja vastasi heti: »meidän nähdäksemme on lähtökohdaksi ja ensi askeleeksi, suunniteltua järjestöä muodostettaessa, ja perusohjeeksi, — jota noudattamalla voidaan horjumatta kehittää, syventää ja laajentaa järjestöä, — otettava yleisvenäläisen sanomalehden perustaminen, sillä ilman valtiollista lehteä ei voida järjestelmällisesti harjoittaa johdonmukaista ja monipuolista propagandaa ja agitatsionia, jotka ovat yleensä sosialidemokratian alituisina ja pääasiallisina tehtävinä sekä varsinkin nykyajan erityisinä tehtävinä, jolloin mitä laajimmissa piireissä on herännyt politiikkaa ja sosialismia koskevien kysymysten harrastus». Ja tämän sanomalehden tulee olla *yleisvenäläisen* eikä paikkakunnallisen. »Jollemme kykene liittymään yhteen vaikuttaaksemme yhteisvoimin kansaan ja hallitukseen sanomalehden kautta, niin on mieleöntä ajatella, että saataisiin aikaan yhteistoimintaa vaikuttaaksemme niihin monimutkaisemmilla, mutta myös tehokkaammilla keinoilla. Liikkeemme kärsii järjestönä sekä aatteellisesti että käytän-

nöllisesti enimmäin siitä, että se on kovin pirstoutunut ja ja että suurin osa sosialidemokraatteja on pakotettu uhrautumaan kokonaan paikkakunnalliselle toiminnalle, joka rajoittaa liiaksi heidän näköpiiriänsä ja estää heitä täydessä määrin käyttämästä liikkeen hyväksi kykyjään ja taipumuksiaan. Juuri tämä hajanaisuus on suurimpana syynä edellä mainitsemaamme häilyväisyyteen ja horjuvaisuuteen. Jotta siis saataisiin tämä epäkohta poistetuksi ja hajanainen liike muutetuksi yhtenäiseksi yleisvenäläiseksi liikkeeksi, on ennen kaikkea perustettava yleisvenäläinen *valtiollinen* sanomalehti».

Ilman valtiollista lehteä ei valtiollinen liike voi tulla toimeen. »Vallankumouksellinen proletariaatti, — jatkoi »Iskra», — on jo osoittanut olevansa valmis syöksymään rohkeasti valtiolliseen taisteluun eikä vain kuuntelemaan ja hyväksymään taistelukehotuksen. Sen vuoksi meidän on nyt tilaisuuden tarjoutuessa pystytettävä puhujalava, jolta voidaan julkisesti syyttää hallitusta, ja sellaisena puhujalavana tulee olla sosialidemokraattisen lehden. Päin vastoin kuin muut yhteiskuntaluokat ja -kerrokset Venäjän työläisluokka harrastaa suuresti valtiollista tietoa ja janoaa alin omaa (eikä vain erityisinä herätyksen hetkinä) kiellettyä kirjallisuutta. Tällaisissa olosuhteissa ei valtiollisen sanomalehden kannattaminen tule proletariaatille liian raskaaksi, sillä onhan kirjallisuuden kysyntä nykyään tavattoman suuri ja sitä voidaan tottuneiden vallankumouksellisten johtomiesten välityksellä levittää helposti yksissä paikoin asuvan työläisluokan keskuuteen suurkaupungeissa ja tehdasalueilla. Ja proletariaatin kautta lehti pääsee tunkeutumaan myös pikkuporvarien ja maaseudun käsityöläisten ynnä talonpoikien keskuuteen sekä tulee siten lopulta todelliseksi kansan lehdeksi». 1)

Mutta sanomalehden ei ole ainoastaan levitettävä aatteita, kasvatettava lukijoitaan valtiollisesti ja hankittava valtiollisia liittolaisia. »Eikä se ole vain yhteinen propagan-

---

1) »Mistä on alettava?» Iskra N:o 4, s. 1, p. 2.

dan ja agitatsioonin harjoittaja, vaan myös yhteinen järjestäjä. Tässä suhteessa sitä voidaan verrata telineihin, joilla ympäröidään rakenteilla oleva talo ja jotka ovat rakennuksen ääripiirteiden mukaiset sekä saattavat rakentajat yhteyteen toistensa kanssa kuin myös helpottavat työn järjestämistä ja lopullisten tulosten tarkastamista. Sanomalehden avulla ja sen yhteydessä muodostuu myös vähitellen itsestään alituinen järjestö, joka pitää huolta sekä paikkakunnallisesta että säännöllisestä yleisestä työstä ja totuttaa jäsenensä seuraamaan tarkoin valtiollisia tapauksia, arvostelemaan asiallisesti, mikäli ne vaikuttavat eri yhteiskuntakerroksiin, ja keksimään tarkoituksenmukaiset keinot, joilla vallankumouksellisen puolueen on puolestaan vaikutettava näihin tapauksiin. Yksistään teknillinen puoli — lehden varustaminen säännöllisesti painatustarpeilla ja sen levittäminen — jo pakottaa muodostamaan puolueen paikallisasiamiesten verkon, jotka ovat vilkkaassa yhteydessä toistensa kanssa ja ovat selvillä asiain yleisestä tilasta sekä osaavat täsmällisesti suorittaa koko Venäjää koskevan puolue toiminnan hajanaiset tehtävät kuin myös saavat koettaa voimiaan kumouksellisia toimia järjestettäessä. Tämä asiamiesverkko tulee juuri sellaisen järjestön perustaksi, jota me tarvitsemme. Se järjestö tulee olemaan niin suuri, että se käsittää koko maan, niin laaja ja monipuolinen, että voidaan panna toimeen tarkka ja yksityiskohtainen työnjako, siinä määrin koulittu, että se kykenee kaikissa käännekohdissa ja odottamattomissa tapauksissa suorittamaan horjumatta tehtävänsä, ja niin taitava, että se toiselta puolen kykenee peräytymään taistelusta silloin, kun vastassa on ylivoimainen vihollinen, ja toiselta puolen voi käyttää hyväkseen vihollisen kömpelyyttä ja hyökätä sen kimppuun, kun se vähimmin odottaa hyökkäystä. Ja taisteluvalmius saavutetaan vain alituisen ja toimintakykyisen sotajoukon avulla. »Jos me yhteisvoimin ryhdymme toimittamaan yhteistä lehteä, niin siinä kehittyy ja valmistuu sekä taitavia propagandanharjoittajia että kyvykkäitä järjestömuodostajia vieläpä lahjakkaita valtiollisia puoluejohtajia, jotka kykenevät tarpeen tullen antamaan taistelumerkin ja

johtamaan liikettä¹⁾ . . . Tietenkin sellaiset asiamiehet voivat työskennellä menestyksellä vain siinä tapauksessa, että ovat aivan läheisessä yhteydessä puolueemme paikalliskomiteojen, ryhmien ja yhdistysten kanssa. Ja ylipäänsä koko edellisen suunnitelman toteuttamismahdollisuus riippuu yksinomaan puoluekomiteojen aktiivisesta kannatuksesta». ²⁾

Eräs pietarilainen kankuri kirjoitti tästä »Iskran» suunnitelmasta seuraavasti: »Olen monille tovereille näyttänyt »Iskra»-lehteä (N:o 4) ja koko numero on repaleinen, mutta se on paljoka kalliimpi kuin »Myslji», vaikka siinä ei ole meidän kirjoituksiamme. Sitä vastoin siinä puhutaan meidän ja koko Venäjän asioista, joiden arvoa ei voida määrätä rahassa eikä ajassa, ja kun luemme sitä, niin käsitämme hyvin, miksi santarmit ja poliisit pelkäävät meitä ja niitä sivistyneitä, joiden perästä me menemme. Ja pelossa saavat olla muutkin kuin paksukukkaroiset isännät. Kyllähän minä olen yksinkertainen työmies enkä niin oppinut, mutta minä tunnen, missä on totuus, ja tiedän, mitä työväki tarvitsee. Työkansa saattaa nyt helposti leimahtaa ilmituleen, sillä salassa kytee tuli arveluttavassa määrässä, joten tulipalonvaara on lähellä. Kaikki työläiset ovat äärimäisiinsä kiihtyneitä, niin että työnjohtajat eivät uskalla virkkaa monelle mitään ja pyhäisin pyytävät poliisit kohteliaasti, ettemme kokoontuisi joukkoihin, niin kuin seuraavana päivänä työväki saisi vapauden.

»Aikaisemmin jokainen lakko oli merkkitapaus, mutta nyt jokainen ymmärtää, ettei yksi lakko merkitse mitään, vaan että vapaus on hankittava väkivoimalla. Nyt kaikki, sekä vanhat että nuoret lukisivat mielellään, mutta, paha kyllä, ei ole kirjallisuutta. Viime sunnuntaina minä kutsuin luokseni yksitoista henkilöä ja luin heille »Mistä on alettava?» ja siinä istuimme keskustellen puoleen yöhön. Kuinka oikein siinä olikaan kaikki sanottu ja perin pohjin selvitetty . . . Tekisi mieli vain kirjoittaa »Iskralle», ettei se ai-

¹⁾ Edell. lähde.

²⁾ »Mistä on alettava?» Iskra N:o 4, s. 1, p. 3. Muistutus.

noastaan opettaisi, kuinka on alettava, vaan myös, kuinka on elettävä ja kuoltava . . . Nyt emme tarvitse enää kassoja, ei yhdistyksiä eikä kirjasiakaan, vaan meille on suorastaan opetettava, kuinka on mentävä taisteluun ja kuinka taisteltava. Ja kuin kohtalon ivasta ei näy liittolaisia missään. Emmehän omin päin miten suoriudu taistelussa. Voisihan työstä erotettaissa mennä tehdasta hävittämään, kun kerran sieltä ei saa elatusta. Mutta miten sen laita lienee? Tai voisimmehan joukolla mennä Nevskille kantaen lippua, johon on kirjoitettuna: työtä ja vapautta; mutta tuskinpa siitäkään olisi apua, kun puuttuu johtoa, vaikka kyllähän venäläiset työmiehet uskaltavat. On päästävä hyvään alkuun, sitten kyllä asiat sujuvat, kun kerran kaikki kuohuu liikkeessä. Sekä meidän että Baltian tehtaalaisten keskuudessa on levottomuutta ja Putilovin tehtaan työväki näyttää kohta sellaiset leimut, ettei ennen ole nähty. Paljon kompastuksia sattuu meille ja paljon tovereita temmataa pois riveistämme, mutta asiaa ei voi auttaa. Eikä liike pysähdy tähän, vaikka ensi palo sammutettaisiinkin, vaan tuli leimahtaa niin kirkkaaksi, että sokeatkin näkevät, mitä he tarvitsevat ja missä on vihollinen, eikä sitten sotaväki lähde enää toistamiseen samuttamaan tulipaloa». 1)

Jos tarkkaavaisesti silmäilee tätä kirjettä, niin ei voi olla myöntämättä, että »Iskran» suunnitelma tuli parhaaseen aikaan, sillä edellisten tapausten kiihottama ja kärjistyneiden olosuhteiden ahtaalle saattama työväki oli kuin tulenarka aine, käyttäeksemme kirjoittajan sanontatapaa. Ja työväki käsitti, että koko edellinen toiminta oli ollut hyödytöntä ja ettei kassoista, yhdistyksistä ynnä tuosta »kansanvaltaisesta» »puhtaasta työväenjärjestöstä» ollut lopulta paljoakaan apua. Eiväthän ammatilliset kassat ja kaikki puhtaasti »taloudelliset» taistelukeinot voineet torjua liikepulaa eikä yhä kasvavaa työttömyyttä. Yksi lakko ei enää merkinnyt mitään, kun joka päivä erotettiin satoja työläisiä ja kun teh-

---

1) Pietari. Kankurin kirje. Iskra N:o 7, elok. v. 1901, s. 4, p. 3.

taiden porteilla oli suuret joukot nälkäisiä ihmisiä, jotka olivat valmiit millä ehdoilla tahansa ryhtymään työhön lakolaisten sijasta. Eikä enää kysymyksessä ollut yksi isäntä eikä yksityiset kapitalistit, vaan koko valtiollinen järjestelmä. Ja kaikki, sekä vanhat että nuoret, käsittivät, että vapaus oli hankittava.

Mutta kuinka se oli hankittava, sitä työläiset eivät tienneet. Kyllähän he käsittivät, ettei tehtaiden hävittämisestä ollut hyötyä, vaan että oli mentävä ihmisten näkyviin Nevskille vaatimaan »vapautta ja työtä», mutta sitä varten tarvittiin valtiollista, johtavaa järjestöä. Ja vaikka joka puolella kuohui ja kiehui, niin »ei ollut liittolaisia» siitä huolimatta että Pietarissa oli toimivinaan kansanvaltainen järjestö. Kun näet tämän järjestön agitaattoreita joutui useampia kiinni tai poistui paikkakunnalta, niin koko järjestön toiminta seisahtui neuvojen ja ohjeiden antajien puutteessa. Ja kumminkin ajettavana oli koko Venäjän yhteinen eikä vain paikkakunnallinen asia. Tästä olivat työläiset jo aivan selvillä, vieläpä he käsittivät senkin, ettei asia tule ratkaistuksi yhdellä kertaa. Sen vuoksi oli tuli saatava niin kirkkaaksi, että sokeatkin havaitsisivat, mitä heidän etunsa vaatii, ja että sotaväki ei enää ryhtyisi sammuttamaan tulipaloa. Kaikki nämä seikat olivat esitettyinä »Iskran» suunnitelmassa, mutta sen lisäksi työläiset vielä vaativat sitä osoittamaan, kuinka oli toimittava ja taisteltava edelleen. Eikä näihin itse elämän esille-ottamiin kysymyksiin voineet antaa tyydyttävää vastausta paikallisjärjestöt, jotka tuon tuostakin hajosivat ja alottivat toimintansa aivan alusta, vaan sen voi tehdä ainoastaan periaatteissaan horjumaton yleisvenäläinen järjestö.

Mutta minkä heti paikalla käsittivät vallankumoukselliset työläiset, sitä tietystikään eivät voineet tajuta heidän mielialaansa tulkitsevat sivistyneet. »Kirjeenlähettäjän mielestä, — lausui Kriševskij äsken mainitsemamme kankurin kirjeen johdosta, — voi vallankumouksen liekki leimahtaa vain tuon »yleisvenäläisen lehden» toimitushuoneustosta lähteneestä *kipinästä* (= Iskra). Tämä lehtihän on valmistanut

ja esittää noudatettavaksi »järjestelmällisen» ja »horjumatta toteutettavan» suunnitelman. Mutta tässä johtuu väkisin miehen elottoman kamariviisauden perikuva — Goethen Wagner onnistumattomine laboratoriokeiluineen». ¹⁾

»Iskra» ja »Sarjå», — jatkoi Kritishevskij edelleen, — ovat *asettaneet oman ohjelmansa ja ryhmänsä vastakkain* sekä menneisyyden että myös nykyajan *liikkeen kanssa* ja korottaneet ne itsenäiseksi, ylimmäksi teoreettiseksi tuomioistuimeksi. Ja »Iskran» »suunnitelmana» on sellaisen yleisen puoluejärjestön muodostaminen, jonka etupäässä olisi »yleisvenäläinen lehti» ja ydinjoukkona tätä lehteä levittävät asiamiehet».

Kritishevskin mielestä oli »Iskran» suunnitelma mahdollon siksi, että se tulisi rikkomaan puoluelehden ja puoluejärjestön väliset normaaliset suhteet. »Emme enää, — lausui Kritishevskij, — puhu siitä, että *sosialidemokraattisella puoluejärjestöllä* ei ole mitään merkitystä, jollei se ole vilkkaassa, läheisessä ja laajaperäisessä yhteydessä työläisjoukkojen kanssa, ja että se — päin vastoin kuin salaliittolaisjärjestö — voi kasvaa vain *alhaalta päin, paikallisjärjestöjen kehkeytyessä ja yhteenliittyessä*, joten ei lehti voi luoda puoluejärjestöä, vaan ainoastaan järjestynyt sos.-dem. puolue voi luoda keskusäänenkannattajansa. Emmekä myöskään puhu siitä, että puolueen *yläpuolella* ja sen *tarkastuksen ulkopuolella* oleva sekä puolueesta riippumaton lehti omine asiamiehineen saattaa olla yksityisen henkilön tai yksityisen salaliittolaisryhmän jopa lahkokunnankin, mutta ei sosialidemokraattisen puolueen äänenkannattajana, sillä voihan sos.-dem. puolue kehkeytyä vain kansanvaltaisten järjestömuotojen vallitessa . . . Ei, näistä meidän nähdäksemme yleisesti tunnetuista ja oikeiksi tunnustetuista seikoista emme enää puhu, vaan teemme ainoastaan kysymyksen: *kuinka on »Iskra» saattanut unohtaa sen puolueen ole-*

---

¹⁾ »Periaatteet, taktiikka ja taistelu». Rab. Djelo N:o 10, syysk. v. 1901, s. 19; seur. s. 29—30.

massaolevat sosialidemokraattiset järjestöt, johon se itsekin lukeutuu?

»Ja miksi »Iskra» järjestösuunnitelmaa tehdessään on ottanut huomioon vain oman vastaisen »asiamiesverkkonsa», mutta jo olevista paikalliskomiteoista mainitsee ainoastaan muistutuksessa» . . . Se tahtoo kaiketikin »muuttaa Venäjän sosialidemokraattisen puolueen *lahkoksi*». ¹⁾

». . . . *Yhtenäisyys toiminnassa* on tärkeä, mutta se ei saa olla kasarmimaista, pakollista, vaan sen tulee syntyä samaan päämäärään pyrkivien voimien vapaaehtoisesta sopu-soinnusta, harmoniasta; lyhyesti sanoen: on tarpeen *puolue-, mutta ei lahkoyhtenäisyys*».

Martynov taasen oli huolissaan koko puolueen kohtalosta. »Jos Iskran suunnitelma, — lausui hän, — toteutettaisiin, niin kohta muodostumassa-olevasta Venäjän sos.-dem. puolueesta ei olisi jälkeäkään jällellä». ²⁾ Martynovin mielestä olisi tosin saattanut hyväksyä »Iskran» esittämät tehtävät kirjallisuuden alalla, vaikka nekään eivät olleet aivan paikallaan, koska »Iskra ei ollut selvillä siitä, että »socialidemokraatit esiintyvät proletariaatin etujen valvojina. Sen vuoksi sosialidemokraattien tulee sekä osoittaa proletariaatille ne seikat, jotka estävät toteuttamasta sen etujen mukaisia vaatimuksia, että myös *aina määritellä sen lähimmät vaatimukset ja neuvoa niiden toteuttamiskeinot*». (Harvennus Ljadovin).

Tätä »periaatteellista» eroavaisuutta ei Martynov sentään pitänyt kovin pahana loukkauskivenä, mutta ikävämpää oli hänestä se, että »Iskran» suunnitelman mukaisesti mainittu »lehti ei ole puolueen keskuskomitean yhtenä osastona eikä ole myöskään puolueen tarkastuksen alainen, vaan päin vastoin, niin sanoaksemme käskykirjeillä, asiamiestensä eli kätyriensä kautta määrää koko puolue toiminnan. Minne ovatkaan joutuneet puolueen kaikki komiteat, jotka kui-

¹⁾ Edell. lähde ss. 30—31; seur. s. 34.

²⁾ Martynov. »Syyttävä kirjallisuus ja proletariaatin taistelu». Rab. Djelo N:o 10, s. 61; seur. s. 41.

tenkin — uranuurtajain valtiollisesta kypsymättömyydestä huolimatta — ovat muutamassa vuodessa saaneet liikkeelle suunnattomat työläisjoukot ja joiden salaisen toiminnan tuloksina olivat suureksi osaksi helmi- ja maaliskuun tapaukset? Kohteliaisuudesta »Iskra» kyllä muistaa nekin, lähettäen vain »tekstistä muistutukseen»; mutta jotta niillä sieläkään ei olisi liian suuria ajatuksia itsestään, niin lehti nimittää niitä sulkumerkkien sisässä ryhmiksi, yhdistyksiksi. Siinä pitää olla tavaton usko sanan voimaan ja tehokkuuteen, että rohkenee *sosialidemokraattisen puoluejärjestön* vaihtaa yhden lehden, vaikkapa »Iskrankin» aatteita levittävään järjestöön». ¹⁾

Lopuksi Martynov vetosi puolueeseen ja kehotti sitä puolustautumaan »Iskran» hyökkäyksiä vastaan. »Kuinka voi, — lausui hän, — puolueemme kärsiä sellaista loukkausta, että se tulee kokonaan riippuvaiseksi autonomisesta sanomalehden toimituksesta, joka saattaa olla yhtä kärsimätön kuin nerokas Marx, mutta ei tietystikään yhtä nerokas kuin tuo kärsimätön mies!» Samalla hän antoi »Iskralle» neuvon, että sen tulisi ottaa huomionsa, »mitä elämä valtavasti vaatii», ja luopua hyvissä ajoin »sellaisesta utopistisesta kannasta», että se yksistään on oikeassa ja että »ken ei ole lehden puolella, hän on sitä vastaan»; »Iskran» tulisi myös liittyä puolueeseen elimellisesti, eikä asettua sen toiminnan ylimmäksi tarkastajaksi». ²⁾

Olivatpa »Iskran» suunnitelmaan tyytymättömät myös Bundin johtomiehet, jotka periaatteissaan olivat lähellä »Rabotsheje Djelon» toimitusta. Siksipä Bundin keskuskomitea julistikin suoraan, »ettei toistaiseksi ole muuta tietoa »Iskraa» julkaisevien henkilöiden puoluekannasta, kuin mikäli voidaan päättää heidän julkaisujensa otsakirjoituksesta». ³⁾

»Jos nyt ruvetaan puhumaan järjestöstä, joka on riip-

1) Edell. lähde s. 61.

2) Edell. lähde.

3) »Bundin keskuskomitean kirje toimitukselle». Iskra N:o 8, 10 p. syysk. v. 1901.

puvainen yleisvenäläisestä lehdestä, niin haaskataan aivan turhaan työtä ja voimia, — lausui Nadjeshdin kirjoituksessa »Vallankumouksen aatto». 1) . . . »Sen sijaan on kaikin mokomin ryhdyttävä perustamaan lujia ja voimakkaita paikallisjärjestöjä. Niitähän meillä ei ole ensinkään, kun ollaan etupäässä toimittu sivistyneiden työläisten keskuudessa ja annettu työväen syvien rivien käydä melkein yksinomaan taloudellista taistelua. Jollei saada muodostetuksi voimakkaita valtiollisia paikallisjärjestöjä, niin ei oivallisellakaan yleisvenäläisellä lehdellä ole mitään merkitystä. Se on vain tulinen pensas, joka palaa kulumatta ja ympäristöään tuleen sytyttämättä». 2)

»Mutta siinäpä, — vastasi kaikkiin näihin »Iskran» suunnitelmaa vastaan tehtyihin hyökkäyksiin Ljenin, — asian ydin onkin, ettei voimakkaita valtiollisia järjestöjä saada *muulla lailla kehitetyksi* kuin yleisvenäläisen sanomalehden avulla». Periaatteessa ovat kaikki helmi- ja maaliskuun tapausten jälkeen siitä yhtä mieltä, että valtiollisia järjestöjä tarvitaan välttämättömästi, mutta »pääasia on nyt kysymyksen *käytännöllinen*, eikä sen periaatteellinen ratkaisu, ja on viivyttämättä esitettävä sellainen määrätty järjestösuunnitelma, että heti voitaisiin *joka puolella* ryhtyä sitä toteuttamaan. Mutta meidän huomiomme tahdotaan käytännöllisestä ratkaisusta saada yhä uudelleen kiinnitetyksi periaatteellisesti kieltämättömään ja ylevään, mutta työväen syville riveille aivan riittämättömään ja vaikeasti käsitettävään totuuteen, että »on kehitettävä lujia ja voimakkaita valtiollisia järjestöjä»! Nyt ei ole tästä puhe, vaan siitä *kuinka* on kehitettävä». 3)

»Yleisvenäläisen sanomalehden perustamisen, — jatkoi Ljenin edelleen »Iskrassa», — tulee olla sinä *perusohjeena*, jota noudattamalla me voimme horjumatta kehittää, syventää ja laajentaa vallankumouksellista järjestöä, joka on aina

1) Vallankum. sosial. ryhmän julkaisu »Svobòda», s. 126.

2) »Vallankumouksen aatto», s. 54.

3) Ljenin. »Mitä on tehtävä?», ss. 123—124.

valmis kannattamaan jokaista, nykyistä valtiollista järjestelmää vastaan tähdättyä vastalauseita ja tyytymättömyyden ilmausta. Kun esim. lasketaan suunnattoman suuren rakennuksen perustuksia, niin eikö siinä pidä käyttää apuna nyöriä, jotta peruskivet ja sittemmin tiilet tulisivat paikoilleen rakennussuunnitelman mukaisesti! Meillä on puoluelämässämme juuri sellainen ajankohta, että käytettävänä on — kuvannollisesti puhuen — sekä rakennusaineita että rakentajia, mutta ei ole mittaukseen tarpeellista nyöriä . . . Jos meillä olisi riittävästi niin taitavia rakentajia, että he ilman muuta voisivat laskea perustukset oikein, silloin ehkä voisimme huoletta ryhtyä toisiin tehtäviin. Mutta valitettavasti ei asianlaita ole niin, vaan perustuksien laskeminen käy huonosti, jopa niinkin kehnosti, että vihollinen aivan helposti hajottaa ne». ¹⁾

»Kaikilla, — lausui Ljenin vielä tuossa kirjoituksessaan, — lienee sama mielipide siitä, että jos me tahdomme »liittää yhteen» esim. jonkun kaupungin yksityiset piiri-osastot, niin tarvitaan *yhteisiä laitoksia*, eikä vain yhteinen »liitto»-nimitys, jotta todellakin saataisiin aikaan yhteistointa, kokemusten ja voimien vaihto, tehtävien jako — koko kaupunkia eikä ainoastaan sen eri piirejä koskeviin erikoisseikkoihin katsoen. Ja jokainen myöntäne, että yhden piirin varat (tietystikin sekä sen aineelliset varat että henkilövoimat) eivät riitä korvaamaan kunnollisen salaisen järjestön kustannuksia eikä niin ahtaalla toimialalla voi tehtävänsä hyvin perehtynyt henkilö käyttää taitoaan yhteiseksi hyväksi kaikinpuolisesti. Tämä koskee myös useampien kaupunkien järjestöjen yhteenliittämistä, sillä sellaisetkin toimialueet ovat jo osoittautuneet meidän sosialidemokraattisen liikkeen historiassa kovin ahtaiksi . . . Sen vuoksi on ennen kaikkea välttämättömästi laajennettava toimialuetta ja saatava aikaan *todellinen* yhteys eri kaupunkien kesken *säännöllisessä* yleisessä toiminnassa, sillä hajanaisuus ahdistaa ja painaa puolueytöntekijöitä, jotka ovat — erään »Iskralle»

¹⁾ Edell. lähde ss. 125—126.

kirjoittaneen henkilön sanojen mukaan — kuin jossakin kuopassa, tietämättä, mitä maailmassa tapahtuu, kenen puoleen heidän on käännäyttävä saadakseen asioista selkoa, miten hankittava kokemusta ja miten tyydytettävä laajaperäiseen toimintaan vetävä halu.

Jollemme tahdo pelkästään loruilla yhteenliittymisestä, niin jokaisen paikallisyhdistyksen tulee viivyttelämättä luovuttaa voimistaan vaikkapa neljäs osa *aktiiviseen* työhön *yhteisen* asian hyväksi, ja lehti (jos yhdistys hyväksyy lehden suunnan ja rupeaa asianharrastuksesta kannattamaan sitä kirjallisissa yriinä muissa puhtaasti vallankumouksellisissa pyrkimyksissä) osoittaa sille heti työskentelyn yleispiirteet, laajuuden ja luonteen sekä kiinnittää huomion yleisvenäläisen toiminnan suurimpiin epäkohtiin ja puutteellisuuksiin, millä paikkakunnilla esim. ei harjoiteta agitatsionia, mitkä järjestöt eivät ole kunnollisesti yhteydessä työväen kanssa, missä on kunkin järjestön paikka yhteisessä suuressa koneistossa ja kuinka se voi parhaiten täyttää tehtävänsä tuon koneiston rattaana. Sellainen yhdistys, joka ei vielä työskentele, vaan vasta etsii työtä, voisi alottaa toimintansa jo toisin kuin kotiteollisuuden harjoittaja, joka pikkuisessa verstaassa työskennellessään ei tiedä mitään koko »teollisuuden» aikaisemmasta kehityksestä eikä edes oman teollisuushaaransa tuotantotapojen tilasta yleensä, — sellaisen yhdistyksen tulisi siis ryhtyä toimimaan ottaen osaa yhteiseen suureen yritykseen, jolla on yleisvallankumouksellinen, itsevaltiutta ankarasti vastustava luonne. Ja mitä paremmin kukin pikkujärjestö voisi suorittaa tehtävänsä ja mitä enemmän olisi yhteisen asian eteen puuhaavia, kykeneviä toimitsijoita, sitä enemmän laajenisi toimialamme ja sitä vähemmän häiriötä saisivat riveissämme aikaan lukuisat vangitsemiset». ¹⁾

»Meidän on *joka hetki* tehtävä arkityömme ja oltava aina valmiit kaikkien tapausten varalta, sillä useimmiten on melkein mahdotonta arvata ennakoita, milloin purkausten

---

1) Edell. lähde ss. 129—130.

jaksoa seuraa kuolleen hiljaisuuden aika. Ja jos sen voisikin arvata, niin ei kuitenkaan ehtisi tuota pikaa muodostaa järjestöä uusien olosuhteiden mukaiseksi, syystä että tuo muutos tapahtuu itsevaltaisessa maassa tavattoman nopeasti, riippuen joskus poliisiviranomaisten yhdestä ainoasta yöllisestä hyökkäyksestä. Eikä muuten itse vallankumousta ole suinkaan pidettävä yksityisenä muutoskohtauksena, vaan siinä on lukuisasti nopeasti vaihtelevia purkauksia ja tyvenhetkiä. Sen vuoksi tulee puoluejärjestömme toiminnan keskittyä sellaiseen työskentelyyn, joka on mahdollinen ja tarpeellinen niin hyvin voimakkaimman purkauksen kuin myös täydellisen kuolon hiljaisuuden vallitessa, ja sellainen on yli koko Venäjän ulottuva yhtenäinen valtiollinen agitatsioni, joka selvittää kaikki elämäkysymykset ja tunkeutuu kansan pohjakerrokseen saakka. Mutta tämä työskentely on nykyään Venäjällä *mahdoton*, ellei ole olemassa yleisvenäläistä, hyvin usein ilmestyvää lehteä. Tämän lehden ympärille itsestään muodostuva järjestö, toisin sanoen kaikki sen avustajat, tulee olemaan valmis *kaikkeen*, olkoonpa sitten kysymyksessä puolueen kunnian, arvon ja perinnäistapojen pelastaminen kaiken kovimman vallankumouksen »sorrón» hetkellä tai vihdoinkin *koko kansan aseellisen kapinan* valmistaminen, alkaminen ja voittoon saattaminen.

» . . . Yleisvenäläisen valtiollisen lehden perustamissuunnitelma ei suinkaan ole peräisin kamaritieteilijöiden eikä kirjatoukkien aivokopasta, vaan päin vastoin se on mitä käytännöllisin suunnitelma, jonka avulla voidaan ryhtyä joka taholla valmistelevaan kapinaa pitämällä samalla silmällä perin tarpeellista arkityöskentelyä». ¹⁾

Tällaista suunnitelmanmukaista ja järjestelmällistä tehtävää eivät tietystikään kykene suorittamaan sellaiset henkilöt, jotka harrastavat vallankumousta vain silloin, kun heillä ei ole muuta tehtävää. Siksi »Iskra» kirjoitti ensi numerossaan seuraavasti: »On valmistettava sellaisia henkilöitä, jotka pyhittävät vallanku-

¹⁾ »Mitä on tehtävä?», ss. 136—137.

moukselle koko elämänsä eikä vain vapaaillat». 1) Sosialidemokraattista vallankumouksellista työtä voivat johtaa ainoastaan sellaiset henkilöt, jotka ovat kokonaan antautuneet vallankumouksen palvelukseen ja vapaat kaikista vallankumouksellisen toiminnan ulkopuolella olevista tehtävistä sekä voivat millä hetkellä tahansa vapaasti siirtyä paikakunnalta toiselle ja muuttaa elintapansa, jopa nimensäkin, sanalla sanoen sellaiset henkilöt, joiden ainoana ammattina on vallankumouksen asian ajaminen.

»Puhtaan työväenliikkeen» puolustajat ja heidän nykyiset perillisensä ovat monesti purkaneet sisuaan sen johdosta, että muka »Iskra» vaihtoi työväen luokkajärjestön sivistyneiden vallankumoukselliseen järjestöön. Tähän Martov vastasi seuraavasti: »Todellinen työväenpuolue, siinä merkityksessä kuin se käsitetään Länsi-Europassa, voidaan saada järjestetyksi vain valtiollisen vapauden vallitessa ja silloin sen jäsenenä tulee olla kaikkien taistelevien proletarien. Ja Venäjän sosialidemokratia tahtoo tuon tulevan puolueen kantajoukkona kasvattaa ja järjestää sen kehityskykyisiä aineksia. Tämän tehtävän mukaisesti on ennen kaikkea vahvistettava *sosialistista* tietoisuutta koko työläisluokan keskuudessa, eivätkä mitkään taloudellisessa tai valtiollisessa taistelussa sattuvat ikävyydet saa estää meitä harjoittamasta tätä sosialistista kasvatustyötämme tulevan sosialistisen armeijan luomiseksi ja siitä tulee riippua puolueen järjestämistoiminnankin». 2)

Mutta eikö »Iskra» pannut tämän »tulevan sosialistisen armeijan» vastakohtaksi »puhdasta sivistyneiden» salaliittolaisjärjestöä? Ei suinkaan, sillä eihän tämä järjestö edes saattanut olla »puhdas sivistyneiden» järjestö, siksi että sehän oli erottamattomasti yhdistetty koko työväenliikkeeseen eivätkä muut kuin naivit »ekonomistit» ynnä sellaiset henkilöt, jotka hyötyivät »Iskran» parjaamisesta, sekottaneet itsetie-

1) »Liikkeemme varsinaiset tehtävät». Iskra N:o 1, ss. 1—2.

2) Martov. »Aina vähemmistössä». »Sarjã» N:o 23, s. 192, muistutus.

toisia sosialidemokraatteja, noita ammattivallankumouksellisia, sivistyneihin.

Kijevissä muodostunut »Rabotshaja Völja»-ryhmä esim. ilmoitti järjestön keskushallinnon olevan työläisten itsensä käsissä. Sivistyneet olivat vain päätösten toimeenpanijoina». 1) »Iskra tämän johdosta teki kysymyksen, onko sellainen järjestelmä hyödyllinen vai ei, ja vastasi siihen, että kysymystä ratkaistessa on otettava huomioon asianomaisen toimihenkilön kypsyyssaste, mutta ei suinkaan hänen säätyään, onko hän työläinen vai »sivistynyt». Jos jotakin kykenevää henkilöä ei päästetä ottamaan osaa »pätösten» tekoon, vaan annetaan hänen tehtäväkseen niiden toimeenpano vain siksi, että hänen yllään on lievetakki, eikä työmiehen pusero, niin mitä hyötyä siitä lienee . . . Jokainen itsetietoinen työläissosialisti varmaankin vastustaa yhtä jyrkästi tarpeetonta työmiehen jäntevän kouran jumaloimista kuin proletariaatin halveksimista. Jonkun henkilön asema järjestössä ei saa riippua hänen diplomiensa, koulutodistustensa lukumäärästä eikä myöskään hänen kättensä känsäisyydestä, vaan yksistään siitä, missä määrin hän hyödyttää yhteistä asiaa ja kuinka alttiisti hän käyttää sen hyväksi vallankumoukselliset lahjansa. Se on sosialistisen järjestön ainoa *kansanvaltainen* periaate». 2)

Samalla kannalla oli myös Pietarilainen komitea, joka kirjoitti asiasta seuraavasti: »Sosialidemokratia on valtiollisena puolueena yhdyssiteenä kaikkien niiden kesken, jotka taistelevat työläisluokan aatteiden puolesta. Meidän opettajamme ja »liikkeemme» perustajat, sivistyneet Karl Marx ja Friedrich Engels olivat tietenkin yhtä todellisia sosialidemokraatteja kuin työläiset August Bebel ja Ignaz Auer, ja meidän Stepan Halturin ynnä Pietari Aleksejev täysin sivistyneitä . . . Kuten jokaisessa itsetietoisessa ja suunnitelmanmukaisessa liikkeessä ylipäänsä johtomiehiksi ja innostajiksi joutuvat kaikkein itsetietoisimmat ja sivistyneimmät

1) »Puolueen keskuudesta». Iskra N:o 6, s. 8, p. 2.

2) Edell. lähde.

liikkeen edustajat, samoin meidänkin liikkeemme etunenässä tulee olla, niin kuin todellisuudessa asianlaita onkin, itsetietoisimpien, kehittyneimpien henkilöiden, olkootpa he sitten työväen tai muiden yhteiskuntaluokkien keskuudesta lähteneitä». ¹⁾

Työläisetkin saattavat ja heidän tuleekin olla ammattivallankumouksellisia. Ja Venäjän työväestön keskuudesta on jo lähtenyt koko joukko sellaisia henkilöitä, jotka kykenevät toimimaan johtajina.

Järjestön on vain saatava nämä vallankumoukselliset työvoimat näkyville paikoille, eikä annettava niiden olla käyttämättä. »Jotta vallankumoukselliset työläiset valmistuisivat perin pohjin tehtävänsä, — lausui tästä Ljenin, — heidän on tultava ammattivallankumouksellisiksi. Ja B—v (»Rab. Djelon» N:o 6:ssa) on väärässä väittäessään, että kun työläisten on oltava tehtaassa 11¹/₂ tuntia, niin muut vallankumoukselliset tehtävät (paitsi agitatsioni) jäävät »*väkisinkin* kovin harvalukuisten sivistyneiden niskoille». Eihän näet näin tapahdu suinkaan »väkisin», vaan kaikki johtuu saamattomuudestamme, sillä emmehän me katso velvollisuudeksemme ojentaa auttavaa kättä jokaiselle lahjakkaalle työläiselle, jotta hänestä kehittyisi *ammattiagitaattori*, järjestäjä, propagandanharjoittaja, kirjallisuuden välittäjä j. n. e. Tässä suhteessa me olemme vallan häpeällisesti hävittäneet työvoimiamme pitämättä huolta niiden säästämisestä ja kartuttamisesta. Katsokaammepa esim. Saksan oloja. Siellä on työvoimia käytettävissä sata kertaa enemmän kuin meillä, mutta saksalaiset käsittävät varsin hyvin, ettei »keskinkertaisten» toimihenkilöiden keskuudesta lähde ollenkaan liian paljon täysin kykeneviä agitaattoreita y. m. Sen vuoksi he koettavat saada jokaisen kykenevän työläisen sijoitetuksi sellaiseen paikkaan, missä hän voi kehittää ja käyttää yhteiseksi hyväksi lahjojaan kaikin puolin: hänestä tehdään ammattiagitaattori ja hänen toiminta-alueitaan laajennetaan vähi-

---

¹⁾ Puolueen Pietarilaisen komitean vastaus Batumin työläisten tiedusteluun. »Iskra» N:o 23, 1 p. elok. v. 1902, s. 6.

tellen niin, että vaikutusalaksi tulee yhden tehtaan sijasta koko ammatti ja jonkun paikkakunnan sijasta koko maa. Siten sellaisen toimitsijan ammattitaito ja kokemus kasvaa kasvamistaan, näköpiiri laajenee ja tiedot karttuvat. Ja kun hän syrjästä tarkastelee muiden paikkakuntien ynnä puolueiden etevien valtiollisten toimihenkilöiden työskentelyä, niin hän pyrkii kohoomaan heidän tasalleen ja koettaa saada yhdistetyksi työmiehen kokemuksen ja sosialistien vaikumusten tuoreuden siihen ammattitaitoon, joka on välttämätön proletariaatin ankarassa taistelussa oivallisesti asettetuja ja opetettuja vihollisjoukkoja vastaan. Ainoastaan tällä lailla ovat työläisjoukkojen keskuudesta lähteneet Bebelin ja Auerin kaltaiset miehet. Mutta mikä valtiollisesti vapaassa maassa tapahtuu suureksi osaksi itsestään, siitä täytyy Venäjällä meidän järjestöjemme järjestelmällisesti pitää huolta. Lahjakas ja hyviä toiveita herättävä työläisagitaattori *ei saa* tehdä tehtaassa työtä 11 tuntia, vaan on hänen saatava elatuksensa puolueen varoista ja ajoissa siirryttävä salaisten toimitsijain joukkoon sekä tuon tuostakin muutettava olopaikkaansa, muuten hän ei saavuta kyllin suurta kokemusta, ei saa laajentaneeksi näköpiiriään eikä kykene useampia vuosia pitämään puoliaan santarmeja vastaan. Mitä enemmän laajenee ja syvenee työläisjoukkojen herääminen, sitä enemmän lähtee niiden keskuudesta sekä eteviä agitaattoreita että myös kykeneviä järjestäjiä, propagandanharjoittajia ja kunnollisia »praktikkoja», käytännönmiehiä (joita on perin vähän etupäässä huolimattomien ja kömpelöiden venäläisten sivistyneiden seassa). Ja kun meillä kerran on joukko erityisesti valmistettuja sekä monivuotisen kurssin suorittaneita vallankumouksellisia työläisiä (kuin myös tietystikin kaikellaisia muita vallankumouksellisia), silloin ei joukkojamme voita mitkään valtiolliset poliisit, sillä työntekevän kansan taajat rivit luottavat rajattomasti näihin vallankumouksen palvelukseen kokonaan ja alttiisti antautuneihin ihmisjoukkoihin. Mutta tähän saakka me olemme, valitettavasti, liian vähän ohjanneet, »työntäneet» työläisiä tälle ammattivallankumouksellisen opin tielle, joka heillä on

sama kuin »sivistyneilläkin»; päin vastoin olemme liiankin usein vetäneet heitä sieltä pois pitämällä heille arvottomia saarnoja siitä, mikä soveltuu työläisjoukoille, keskinkertaisille työläisille y. m. s.»¹⁾

Vallankumoukselliseen järjestöön, jona sosialidemokraattisen työväenpuolueen tulee ehdottomasti olla, on työläisten liityttävä miehissä, mutta heidän pitää olla itsetietoisia vallankumouksellisia. Samaten järjestön jäseninä olevien sivistyneiden tulee itsetietoisesti ja aivan alttiisti toimia vallankumouksen hyväksi, eikä vain kyetä kansantajuisesti esittämään Marxin oppia. »Vallankumouksellisten järjestön, — lausui Ljenin, — on ennen kaikkea ja pääasiallisesti liitettävä yhteen sellaiset henkilöt, joiden ammatina on vallankumouksellinen toiminta (senpä vuoksi puhunkin vallankumouksellisten järjestöstä, tarkoittaen heillä vallankumouksellisia sosialidemokraatteja). Tämä on mainitunlaisen järjestön jäsenten yhteinen tunnusmerkki ja *sen on poistettava kaikki erotukset työläisten ja sivistyneiden väliltä*, vaikka ammatit ovatkin erilaiset. Järjestö ei saa olla kovin laaja ja sen on toimittava mahdollisimman salaisesti».²⁾ . . .

Plehanov taas katsoi velvollisuudekseen mainita »Sarjå»-lehdessä »Maa ja vapaus»-järjestöstä ja esittää sitä käytettäväksi mallina »Venäjän sosialidemokraattien lujaa, yhtenäistä ja jakamatonta järjestöä luotaessa». Muun muassa hän vetosi siihen, että »kun 70-luvulla syntyi luja »Maa ja vapaus»-järjestö, niin vallankumouksellisten vangitsemiset kävivät heti harvinaisiksi, vaikka siihen saakka niitä oli pantu toimeen yhtä paljon kuin nykyäänkin».³⁾

»Iskra vastasi tähän seuraavasti: »Aivan salaista, konspiraatiivista ja keskitettyä järjestöä tarvitsee välttämättömästi *jokainen vallankumouksellinen puolue*, jonka on nykyisissä oloissa tarmokkaasti taisteltava Venäjällä, eikä sitä

1) Ljenin. »Mitä on tehtävä?» ss. 101—102.

2) Edell. lähde s. 85.

3) »Mitä tämän perästä?», Sarjå N:o 2—3, ss. 26—27.

voida nimittää yhdenkään tällainen puolueen erikoisominaisuudeksi». ¹⁾

»Me olemme, — lausui puolestaan Ljenin, — aina vastustaneet ja tietysti vastustamme edelleenkin valtiollisen taistelun »supistamista» salaliitoksi, mutta tämä ei suinkaan merkitse sitä, ettemme pidä välttämättömänä lujan vallankumouksellisen järjestön muodostamista . . . *Ulkomuotoon* katsoen sellaista vallankumouksellista järjestöä voidaan itsevaltaisessa maassa kyllä nimittää »salaliittolais»-järjestöksikin, sillä ranskankielinen sana »konspiratsioni» merkitsee samaa kuin »salaliitto», ja salainen salaliittolaistoiminta on sellaisen järjestön menestymisen ensi ehto, jopa niinkin tärkeä, että kaikkien muiden ehtojen (kuten jäsenten lukumäärää, valintaa ja tehtäviä y. m. koskevien seikkojen) tulee olla sen vaatimusten mukaisia. Olisi aivan typerää pelätä sellaista syytöstä, että me sosialidemokraatit tahdomme luoda salaliittolaisjärjestön, sillä se ei koske meihin, »ekonomistisen» suunnan vihollisiin kovemmin kuin sekään, että meitä syytetään »Kansan vapaus»-puolueen periaatteiden seuraamisesta». ²⁾

»Iskran» ja *kaikkien* sen toimittajien mielipiteet järjestökysymyksessä olivat siis jyrkästi ristiriidassa »Rabotsheje Djelon» kannattajien esittämien »järjestöperiaatteiden» kanssa, jotka lyhyesti sisältyivät seuraavaan ponsilauseeseen: »Jotta sosialidemokratia kehkeytyisi nopeasti ja sen rivit saataisiin yhteenliitetynksi, tulee keskittää huomio sen puoluejärjestön ylen kansanvaltaiseen periaatteeseen, kehittää sitä ja taistella sen puolesta; näin on välttämättömästi meneteltävä sen takia, kun puolueemme riveissä on alkanut näkyä kansanvaltaisten aatteiden vastaisia virtauksia». ³⁾

Oliko sitten »Iskra» *periaatteessaan* »kansanvaltaisuu-den vastustaja»? Ei suinkaan, sillä ei yhdessäkään sen kirjoituksessa hyökätty sanallakaan järjestön kansanvaltaisuus-

¹⁾ »Uusi viini vanhoissa leileissä». Iskra N:o 5, s. 3, p. 1.

²⁾ »Mitä on tehtävä?» s. 103—104.

³⁾ »Kaksi kongressia». Geneve, v. 1901, s. 18.

»periaatteen» kimppuun. Mutta »Iskra» piti tuon kansanvaltaisuuden käytännössä-toteuttamisyriä nykyisten valtiollisten olosuhteiden vallitessa Venäjällä pelkkänä utopistisena leikkelynä, joka vain vahingoittaa asiaa. »Laajaperäisen kansanvaltaisuuden periaate, — lausui Ljenin, — sisältää kaksi välttämätöntä ehtoa ja ne ovat: täydellinen julkisuus ynnä kaikkien toimitsijain valinta . . . Kansanvaltaisena järjestönä voidaan pitää Saksan sosialistista puoluetta, sillä sen toiminta on julkinen puoluekokouksen istuntoihin saakka; mutta sellainen järjestö ei ole kansanvaltainen, jonka toiminnasta ulkomaailma ei tiedä mitään, syystä että se on kokonaan salaisuuden verhoama. Mitä varten siis tarvitsee ottaa tunnussanaksi »laajaperäisen kansanvaltaisuuden periaatetta», kun kerran salainen järjestö *ei voi toteuttaa* sen perusehtoa!

» . . . Yhtä hullusti on kansanvaltaisuuden toisen ehdon, valitsemisperiaatteenkin toteuttamisen laita. *Niissä maissa, joissa vallitsee valtiollinen vapaus, tämä ehto on tietystikin aivan luonnollinen*, sillä siellähän kaikki tietävät, kuinka puheenaoleva valtiollinen toimihenkilö alkoi uransa, millä lailla hän kehittyi ja käyttäytyi elämänsä käännekohtissa sekä mitä ominaisuuksia hänellä yleensä on, jonka vuoksi *kaikki* puolueen jäsenet voivat hyvällä syyllä valita hänet asianomaiseen puolue-toimeen. Kun puoluemiehen joka askel hänen valtiollisessa toiminnassaan on, sananmukaisesti, yleisen tarkastuksen alainen, niin saadaan aikaan automaattisesti, itsestään toimiva koneisto, joka synnyttää — »ympäristöönsä parhaiten mukaantuneita olioita». Mutta saattaako otaksua, että meillä kaikki ne, »jotka hyväksyvät puolueohjelman periaatteet ja kannattavat puoluetta voimiensa mukaan» (puoluejäsenyyden määritys Saksan sos.-dem. puoluesääntöjen mukaisesti), voivat pitää silmällä salassa toimivan vallankumouksellisen joka askelta? Ja voivatko kaikki tällaisten toimihenkilöiden joukosta valita luottamusmieheksi sen tai tämän, kun vallankumouksellisen *velvollisuus* on työskentelyn menestymiseksi salata näiden »kaikkien» yhdeksän kymmenenneltä osalta, mikä hän on miehiään . . .

»Niin kauvan kun Venäjällä kestää itsevaltiuden pimeys ja ovat voimassa santarmihallinnon perusteet, niin kauvan puoluejärjestön laajaperäinen kansanvaltaisuus on vain *pelkkä vahingollinen keppihevonen*. Pelkkä keppihevonen siksi, että tosi teossa ei mikään vallankumouksellinen järjestö ole koskaan käytännössä toteuttanut eikä voi toteuttaa, vaikka tahoisikin, *laajaperäisen* kansanvaltaisuuden aatteita. Ja vahingollinen siksi, että jos yritetään toteuttaa laajaperäisen kansanvaltaisuuden periaatteita, niin poliisiviranomaisten on sitä helpompi panna toimeen suuria vangitsemisia; sitä paitsi se pitää vireillä yhä vielä rehottavaa »kotityö»- eli nurkkatoimintaa ja vetää käytännöllisten toimitsijain ajatukset pois varsinaisesta vakavasta tehtävästä, siitä nimittäin, että heidän on kehityttävä ammattivallankumoukselliseksi, sekä viettelee heitä sepustelemaan seikkaperäisiä »vaalitapoja koskevia sääntöjä». 1)

Mutta olisi suuri erehdys, jos luultaisiin, »että todellisesti kansanvaltaisen tarkastuksen puuttuessa vallankumouksellisen järjestön jäsenet toimivat tarkastuksettomasti». Itse toiminnan luonne, vallankumouksellisten kesken vallitseva toverillinen luottamus ja varmuus siitä, että vallankumouksellisten järjestö rankaisee ankarasti kunnottomia jäseniään luottamuksen pettämisestä», 2) — tämä kaikki on riittävänä takeena siitä, että kansanvaltaisuutta vastustavien henkilöiden sanoja ei kukaan ottaisi huomioon, jos kerran »heidän toverinsa eivät luottaisi heidän viisauteensa, kykyynsä eikä alttiuteensa».

»Iskran» järjestösuunnitelmaa eivät saattaneet käsittää ne henkilöt, jotka luulivat »työnantajia ja hallitusta vastaan käytävän taloudellisen taistelun voivan korvata sosialidemokratian valtiollisen taistelun», 3) eivätkä myös ne sosialidemokraatit, jotka »*sekottivat toisiinsa »luokka»- ja »puolue»-käsitteet* ja jotka eivät kyenneet ymmärtämään sitä totuutta,

1) »Mitä on tehtävä?» ss. 105—107.

2) Edell. lähde s. 108; seur. s. 107.

3) Samoin s. 84.

että *koko työläisluokka* ei ole sama kuin *sosialidemokraattinen puolue*, joka on vain työläisluokan etujoukko ja aluksi hyvin vähäinen». 1)

Kaikki nämä mestarit uskottelivat »työväenjärjestön» suunnilleen vastaavan »vallankumouksellisten järjestöä». 2)

Kun »Iskra» puolusti tuota vallankumouksellisten järjestösuunnitelmaansa, niin se ei suinkaan kieltänyt sitä, että yhtäaikaisesti tarvittiin kipeästi myös »työväenjärjestöä. Mutta »Iskra» huomautteli alinomaa, että nämä kaksi järjestötyyppejä eivät voi olla yhteellisiä, vaan että niiden tulee olla rakenteeltaankin aivan erilaisia. Päin vastoin kuin vallankumouksellisen järjestön, — lausui Ljenin, — »tulee työväenjärjestön olla ensiksi ammatillisen, toiseksi mahdollisimman laajan, kolmanneksi mahdollisimman paljon julkisuudessa toimivan» (tarkoittaen tässä ja seuraavassa vallankumouksellisten järjestöä ja ottaen huomioon vain itsevaltaisen Venäjän olot).

» . . . Taloudellista taistelua käyvän työväenjärjestön tulee olla ammatillisen ja jokaisen työläissosialidemokraatin on, mikäli mahdollista, aktiivisestikin toimittava sellaisissa järjestöissä. Mutta asian näin ollen ei meidän sentään sovi vaatia, että »ammattikunta»-liittojen jäseniksi otettaisiin vain sosialidemokraatteja, sillä se vähentäisi vaikutustamme työväen syviin riveihin, vaan olkoon ammattiliiton jäsenenä jokainen työläinen, joka käsittää, että on välttämättömästi liityttävä yhteen taisteluun isäntiä ja hallitusta vastaan. Itse ammattiliittojen tarkoitus olisi saavuttamaton, jolleivät ne liittäisi yhteen kaikkia, jotka ovat ainakin heräämään päin ja saattavat tulla käsittämään tilansa, ja jolleivät ammattiliitot olisi hyvin laajoja järjestöjä. Mitä laajemmat nämä järjestöt näet ovat, sitä enemmän voimme vaikuttaa niihin, eikä tätä vaikutusta synnytä vain taloudellisen taistelun hiltön luonnonvoimain tapainen paisuminen, vaan myös liit-

1) Plehanov. »Vielä kerran sosialismi ja valtiollinen taistelu». Sarja N:o 1, huhtik. v. 1901. ss. 12—13.

2) »Mitä on tehtävä?» s. 84.

tojen sosialististen jäsenten suoranainen ja itsetietoinen heittävä toiminta. Mutta ammatillisten järjestöjen laajuuden vuoksi ei työskentely voi olla aivan salainen, konspiratiivinen (jota varten on tarpeen perinpohjaisempi valmistus kuin taloudellista taistelua varten).

Kuinka on täten syntyvä ristiriitaisuus poistettava? Kahdella lailla, joko siten, että ammattiliitot laillistetaan (kuten muutamissa maissa on tapahtunut ennen sosialististen ja poliittisten liittojen laillistamista), tai siten, että järjestö pysytetään edelleenkin salaisena, mutta niin hajanaisena ja löyhänä, ettei jäsenten monilukuisuudesta ole toiminnalle haittaa ¹⁾ . . . Sellaisia työväenliittoja, jotka eivät ole sosialistisia eikä poliittisia, on Venäjällä jo ruvettu laillistamaan ja epäilemättä tullaan yhä enemmän laillistamaan, mikäli sosialidemokraattinen liike laajenee, ja laillistamisasian ajajina ovat etupäässä vallitsevan järjestelmän kannattajat (Subatovit, Vasiljevit, Oserovit), osaksi myös työläisetkin ja vapaamieliset sivistyneet . . . Mutta meidän on väsymättä paljastettava kaikki tämän-suuntaiset Subatovien, Vasiljevien, santarmien ja pappien vehkeet ja selvitettävä työväelle näiden asianharrastajien varsinaiset aiheet. Onpa meidän myös paljastettava kaikellaisten sovittavain ja »harmoonisten» sävelten oikea luonne, joilla vapaamieliset politikot koettavat pimittää työläisiä pitäessään puheita työväen julkisissa kokouksissa. Ja on samantekevää, puhuvatko nuo henkilöt tuolla lailla vilpittömästä vakaumuksestaan, haluten rauhallista yhteistoimintaa eri luokkien kesken, vai tehdäkseen hallitukselle renginpalvelusta tai myös ajattelemattomuudesta. Vihdoinkin meidän on varotettava työväkeä menemästä siihen loukkuun, jona ovat nuo julkiset kokoukset ja luvalliset seurat, sillä poliisit vaanivat siellä »tulisia ihmisiä» ja koettavat myös laillisten järjestöjen kautta saada provokaattoreita luvattomiin järjestöihin. Mutta vaikka meidän onkin toimittava näin, niin olemme sentään selvillä siitä, että *kaiken lopuksi* laillistamisyrityksistä hyödyimme juuri me, eikä Subatovit. Mah-

1) »Mitä on tehtävä? ss. 85—87.

dollisimman paljon julkisuudessa toimivaa ja mahdollisimman laajaa ammatillista järjestöä koskevaa kysymystä *me* emme siis voi *ratkaista* laillistamistietä (mutta iloitsisimme suuresti, jos Subatovit ja Oserovit auttaisivat meitä vaikkapa osittainkin ratkaisemaan sen, — ja sen vuoksi meidän tulee mitä tarmokkaimmin taistella heitä vastaan!).

»Toinen keino on salaisten ammatillisten järjestöjen sellaisinaan pysyttäminen, ja *meidän tulee* kaikin tavoin auttaa työläisiä, heidän pyrkiessään (kuten tiedämme heidän tekevän) tälle tielle. Ammatilliset järjestöt saattavat näet sekä suuresti edistää taloudellisen taistelun kiihtymistä ja vakaantumista että myös melkoisesti helpottaa valtiollisen agitatsioonin harjoittamista ja vallankumouksellisen järjestön muodostamista». ¹⁾ Ei minkään monimutkaisten sääntöjen avulla (kuten esim. yli 50 pykälää sisältävät Pietarin »Työväen liittojärjestön säännöt») saada luoduksi laajoja järjestöjä; vaan vähäinen, mutta kiinteä ydinjärjestö, jonka jäseninä on aivan luotettavia, kokeneita ja karaistuja työläisiä, joilla taasen on uskottuja henkiiöitä joka puolella, järjestö, joka syvimässä salaisuudessa toimii yksissä neuvoin vallankumouksellisten järjestön kanssa, voi aivan hyvin, — *saaden mitä laajinta kannatusta syvien rivien puolelta* ja ollen määrättyä ulkonaista muotoa vailla, — suorittaa *kaikki* ne tehtävät, jotka ammatillisen järjestön olisi suoritettava, ja sitä paitsi se voi suorittaa ne juuri niin kuin sosialidemokratian edut vaativat. Ainoastaan tällä tavoin saadaan *sosialidemokraattinen* ammatillinen liike vakaannutetuksi ja levenemään kaikista santarmien vehkeilyistä huolimatta. Joku ehkä väittänee tätä vastaan, ettei järjestöksi voi nimittää niin löyhää, hajanaista järjestöä, jonka jäsenistä ei ole mitään tietoa, kun ne eivät edes ole järjestön kirjoissakaan. Saattaa niinkin olla, enkä tahdo kiistellä nimityksestä. Mutta tämä »jäsenittä oleva järjestö» on tekevä kaiken sen, mitä tarvitaan alusta pitäen kiinteän yhteyden aikaansaamiseksi tulevien ammattiliittojen ja sosialismin välillä. Vaan ken kaiken mokomin

---

1) »Mitä on tehtävä?» ss. 87—88.

tahtoo sellaista laajaa työväenjärjestöä, joka pitää kiinni vaaliperiaatteista ja yleisestä äänestyksestä sekä tekee julkisesti selkoa toiminnastaan y. m. itsevaltiuden aikana, — hän on suoraan sanoen parantumaton utopisti». ¹⁾

Ja kaikkiin niihin hyökkäyksiin, joita silloiset ynnä nykyiset vastustajat tekivät »Iskran» järjestösuunnitelmaa vastaan, lehti vastasi seuraavilla Ljeninin sanoilla: »Jos me *alamme* siitä, että laskemme lujan perustuksen vallankumouksellisten kiinteälle järjestölle, niin saatamme varmuudella toivoa liikkeen kokonaisuudessaankin tulevan lujaksi ja voimakkaaksi ja voimme saavuttaa sosialidemokraattiset ynnä erityisesti ammatilliset päämäärämme. Mutta jos otamme toimintamme perustaksi »laajan työväenjärjestön, joka muka on syville riveille parhaiten tajuttava ja sovelias (vaikka todellisuudessa se on soveliain poliisien ja santarmien vehkeilylle, kun he m. m. sitä tietä pääsevät vallankumouksellisten jäljille), niin emme saavuta kumpaakaan päämäärää emmekä vapaudu »kotityö»- eikä nurkkatoiminnasta, vaan enintään edistämme ikuisella hajanaisuudellamme sellaisten ammattiyhdistysten muotiinpääsyä, kuin Subatov tai Oserov tyrkyttivät työläisjoukoille».

Ainoastaan hyvin keskitetyn ja täysin salaisen vallankumouksellisen puoluejärjestön avulla voivat Venäjän sosialidemokraatit ryhtyä todenperään työskentelemään syvien rivien keskuudessa ja vetää ne siten todella vallankumoukselliseen sosialistiseen liikkeeseen. Ja »historiallisen toiminnan tullessa perinpohjaiseksi, kasvaa myös tähän toimintaan osaaottavien ihmisjoukkojen määrä», kuten Marx lausui. ²⁾ Toisin sanoen: mitä perinpohjaisemmin ja periaatteilleen uskollisemmin on *vallankumouksellinen sosialidemokraattinen järjestö* työskentelevä, sitä taajemmat työläisjoukot tulevat ottamaan osaa sen työskentelyyn, sitä enemmän on koko työläisluokka toimiva itsetietoisesti sociali-

1) Edell. lähde ss. 90—91: seur. s. 91.

2) »Mit der Gründlichkeit der geschichtlichen Aktion wird Umfang der Masse zunehmen, deren Aktion sie ist».

demokraattisessa hengessä ja sitä varmempaa on, että se todellakin (eikä vain sanoissa) tulee Venäjän vallankumouksen etujoukoksi.

VIII.

Olemme nähneet »ekonomistisen» ja »rabotshedjelolaisen» suuntien huomattavimpana peruspiirteenä olleen sen, että ne toivat »puhtaan työväenliikkeen» varjolla puolueemme riveihin sellaisia »kriitikoiden» ja bernsteiniläisten aatteita, jotka olivat proletariaatille aivan vieraita, vallankumouksen vastaisia. »Iskra» älysi heti paikalla tuon uhkaavan vaaran ja julisti vitkailematta sodan noita kotoisia vihollisia vastaan. Sangen monet puolueemme jäsenistä eivät aluksi ollenkaan käsittäneet koko tätä »Iskran» menettelyä, kun »Iskra» sen sijaan, että se olisi kaikessa sovussa koettanut poistaa erimielisyydet ja löytää yhteisen tien, jota kaikki olisivat saattaneet käyttää vihollista vastaan mentäessä, — hyökkäsi raivoisasti asetoverien kimppuun ja ajoi heidät pois taistelijain riveistä, aivan kuin tahallaan suurentaen pikkuriitoja ja löytäen periaatteellisia erimielisyyksiä sieltä, missä itse teossa kysymys oli vain taistelussa käytettävistä eri menettelytavoista tai erilaisista kasvatusopillisista agitatsionitavoista.

Ja lukiessaan »Iskran» poleemisia kirjoituksia monet käytännölliset toimitsijat arvelivat lehden toimituksen »riitelevän toisten suuntien kanssa sen vuoksi, kun sillä ulkomailla ei ole mitään tekemistä; mutta kunpahan sillä olisi päivät läpeensä niin paljon touhua kuin meillä, Venäjällä työskentelevillä tovereilla, niin ei tekisi mieli torailemaan »Rab. Djelon» tai Bernsteinin kanssa». Muun muassa eräs »ekonomisti» sanoi Ljeninille: »meidän on toimittava omalla paikkakunnallamme työväenjärjestön hyväksi; kaikki muut seikat — teoreettiset riidat, puolueryhmien kinastelut ja laajaperäiset valtiolliset tehtävät — ovat kamaritieteilijäin

keksintöjä, eivätkä ne koske meitä. Varsin hyvin joutaisi sellaiset asiat työntää ulkomaille». ¹⁾

»Iskran perusvikana, — kirjoittivat »toverit» Venäjän sosialidemokraattisille äänenkannattajille, — joka pistää kaikkialla esiin ja on syynä sen muihin suuriin ja pieniin haihduksiin, on se, että »Iskra» kohottaa kovin korkealle liikkeen aatteenmiehet, teoretikot, joten he pääsevät paljon vaikuttamaan suuntaan tai toiseen. Samalla »Iskra» ei ota kylliksi huomioon niitä liikkeeseen vaikuttavia aineellisia seikkoja ynnä sitä aineellista piiriä, joiden vuorovaikutuksesta muodostuu työväenliikkeen määrätty tyyppi ja riippuu sen tie, jolta kuitenkin teoretikot eivät voi liikettä syrjäyttää millään ponnistuksilla, vaikka he turvautuisivatkin kaikkein parhaimpiin teorioihin ja ohjelmiin . . . »Iskran» tavaton väittelykiihko johtuu osaksi siitä, että se arvioi »ideologian» (ohjelmien, teorioiden . . .) merkityksen liian suureksi, osaksi taasen se muistuttaa siitä eripuraisuudesta, joka on päässyt valtaan Länsi-Eurooppaan siirtyneiden venäläisten keskuudessa ja josta »Iskra» kiiruhti antamaan tiedon koko maailmalle lukuisissa valtiollisissa lentokirjasissa ja kirjoituksissa. Meidän nähdäksemme kaikki nämä riitaisuudet eivät kuitenkaan todellisuudessa vaikuta sanottavasti Venäjän sosialidemokraattisen liikkeen kulkuun, paitsi että ne synnyttävät haitallista lahkolaisuutta Venäjällä toimivien toverien keskuudessa. Sen tähden me tietystikin paheksomme »Iskran» väittelykiihkoa . . ., varsinkin kun »Iskra» ylenmääräisessä lahkolaiskärsimättömyydessään, joka on luonteenominaista yhteiskunnallisten liikkeiden lapsuuskauden asianajajille, on valmis leimaamaan jokaisen sen kanssa sattuvan erimielisyydentapauksen suorastaan sosialidemokratian vihollisten puolelle siirtymiseksi, eikä vain sosialidemokratian periaatteista poikkeamiseksi». ²⁾

Tuskin voi täsmällisemmin kuvailla useinten silloisten

1) Ljenin. »Mitä on tehtävä?» s. 11.

2) »Keskustelu ekonomistien puolustajain kanssa». Iskra N:o 12, 6 p. jouluk. v. 1901, s. 2.

käytännöllisten toimitsijain mielialaa, kuin miten yllä esittämämme kirjeen lähettäjät sen tekivät. Heidän mielestään ei meitä koske koko »ideologia» — erilaiset periaatteet, teoriat, ohjelmat --; se vain vahingoittaa meidän käytännöllistä toimintaamme, synnyttää lahkolaisuutta puolue-työntekijäin keskuudessa ja häiritsee meidän rauhallista, periaatteetonta paikoillaanoloamme. Teoria, ideologia ei vaikuta vähääkään käytännölliseen toimintaan, siksi ei ole mitään hyötyä Struvea, Prokopovitshia, Martynovia, »Credon» kannattajia y. m. vastaan tehdyistä hyökkäyksistä. Sellainen menettely on ahdasmielisyyttä, lahkolaisuutta, että pakotetaan kaikki ajattelemaan samalla lailla, ja kansanvaltaisuu- den perusaatteen: »arvostelu- ynnä ajatusvapauden» sortamista.

Mutta Ljenin vastasi kaikkiin tämäntapaisiin ruikutuksiin näin: »Vapaus on kylläkin ylevä käsite, mutta ammatti- vapauden nimessä on käyty mitä hirveimpiä ryöstösoita ja työvapauden varjolla — riistetty työntekijöitä. Yhtäläinen sisällinen ristiriita on myös arvosteluvapaus-sanan nykyisessä käytössä. Jos ihmiset ovat lujasti vakuutetut siitä, että he ovat vieneet tiedettä eteenpäin, niin he eivät vaadi uusia mielipiteitä sallittavaksi vanhojen rinnalla, vaan vanhojen mielipiteiden vaihtamista uusiin. Muuten nykyään muodissa-olevat huudot: »eläköön arvosteluvapaus!» muistuttavat hyvin paljon satua tyhjästä tynnyristä . . .»

Ja Ljenin jatkoi edelleen: »Me astumme jyrkänteen partaalla kulkevaa tietä suljetuin rivein, pitäen toistemme käsistä kiinni. Vihollisia on joka puolella ja meitä uhkaa melkein hetki heidän kuulansa. Me olemme liittyneet yhteen vapaasta päätöksestä, taistellaksemme vihollisiamme vastaan, emmekä aijo missään tapauksessa peräytyä tien syrjässä olevalle suolle, jonka asukkaat alusta pitäen paheksuivat sitä, että me erottauduimme eri joukoksi ja lähdimme kulkemaan taistelun, eikä rauhan ynnä alistumisen tietä. Mutta jotkut joukostamme alkavat huutaa: lähtekäämme tuonne suolle! — ja kun heitä koetetaan saada järkiinsä, niin he vastaavat: kylläpä te olette lyhytjärkisiä! ja mikä oikeus teillä on kieltää meitä kutsumasta teitä paremmalle

tielle! — Niin, kyllähän teillä, hyvät herrat, on kaiketi vapaus sekä kutsua toisia että myös itse mennä, minne haluatte, vaikkapa suolle; vieläpä meistä näyttää teidän oikea paikkanne olevan juuri siellä; ja me olemme valmiit voimiemme mukaan edistämään *teidän* sinnemenoanne. Mutta irtaantukaa sitten tykkänään meistä älkääkä liatko »vapaus»-sanaa, sillä onhan meilläkin »vapaus» mennä minne tahdomme, ja taistella niitä vastaan, jotka koettavat vetää meitä suolle!»¹⁾

Sosialidemokratia on sosialismiin liittynyt työväenliike. Mutta jos asianlaita on niin, silloin on aivan mahdoton vapauttaa, erottaa »praktiikkaa», käytäntöä ideologiasta — teoriasta, ohjelmista ja sosialistisista periaatteista. Eikä »ideologian painolastia» vailla oleva käytännöllinen toiminta saata olla *sosialidemokraattista* toimintaa, vaan siinä tapauksessa »työväenliike ja sosialismi pysyvät toisistaan aivan erillään» ja kumpikin kadottaa vallankumouksellisen luonteensa sekä joutuu porvarillisen opportunistisuuden upottavalle, soiselle pohjalle, alistuen ja mukaantuen lopulta oleviin oloihin. Siten muodostuu sellainen »uusimman venäläisen sosialistin» tyyppi, jonka »Narsissus Tuporylov» on erittäin sattuvin piirtein esittänyt tuollaisen »socialistin» »hymnissä», kuinka:

»Yllämme kulkevat uhkaavat pilvet,
pimeyden voimat meit' ahdistelee,
orjien seljiss' on iskujen sinet,
ruoska kun hurjasti läimähtelee.
Mutt' syntisruumista hoivailen taidoin,
aatellen asiaa, katsomme laita;
Sanomme kansalle: kuluupi ruoska,
Vuoden sa'an päästä voit vapaana juosta.
Hitain askelin, kiertäin kaartain,
hiljaan käy työkansa eteenpäin!

¹⁾ »Mitä on tehtävä?» ss. 3—4.

Ahnehtii ropoja harmaja työmies, —
 hällekö vapautta tarjoisimme!
 Ei tovereittemme sameat silmät
 siedä ver'ruskon kajastetta.
 Hullussa taistossa hukkuvat turhaan
 ne, jotka viettyvät aatteisiin;
 halveksien siis ivaavat heitä
 järkevät ihmiset naurussa suin.
 Innostumatta, mukaantumalla
 hiljaa käy työkansa eteenpäin!

Suurpolitiikalla ei pidä pettää
 meitä, te työkansan villitsäjät,
 pois kommunismia tyrkyttämästä —
 me uskomme avustuskassoihin vain.
 Jos mahdollista, niin varovasti
 astuos työkansa eteenpäin! ¹⁾

Olemme ottaneet tämän »hymnin» Sarjasta näytteeksi siitä, millaisiin polemisiin keinoihin katsoivat sopivaksi turvautua sekä »Iskra» että »Sarjà», jonka toimitusta etupäässä hoitivat Plehanov, Axelrod ja Sasulitsh, silloin kun oli taisteltava puolueemme opportunistisia aineksia vastaan. Ja »Iskra» turvautui häikäilemättä tällaiseen keinoon, koska sen tunnussanan mukaisesti »oli ennen yhteenliittymistä ja sitä varten saatava ehdottomasti rajat selviksi. Vallankumouksellisten sosialidemokraattien puolueessa ei voida su-

---

¹⁾ »Uusimman ven. sosialistin hymni». Sarjà N:o 1, ss. 152—153. — »Narsissus Tuporylovin» (Litteäturpainen) nimeä käytti eräs puolueemme nykyisen oikeiston johtomiehistä, Martov, ja sen keksi toinen »vähemmistöläis»-suunnan johtajia G. V. Plehanov.

vaita jäsenenä sellaisia henkilöitä, jotka ylistävät »avustus-kassoja» ainoana taistelukeinona ja jotka pelkäävät katsoa »veriruskoa» sekä uskovat aasialaisen raakalaisuuden jätteiden »häviävän aikaa myöten itsestään». Eikä siinä voida suvaita niitäkään, jotka panevat »ahdasmielisen», »lahkolais»-sosialidemokraattisen liikkeen vastakohtaksi laajaperäisen, »puhtaan työväenliikkeen» ja jotka eivät viehäty eivätkä innostu, vaan järkevinä mukaantuvat, taipuvat . . .

Kaikkien sellaisten herrojen kimppuun kävi »Iskra» säälimättä, pakottaen heidät paljastamaan oikean vakaumusensa ja vallankumouksellisiin sananparsiin verhotun, vallankumousta vastustavan olemuksensa. Ja »Iskran» ankaran arvostelun takia täytyikin puolueen riveistä poistua kaikkien niiden proletariaatin ulkopuolella olevien ryhmien, jotka »rabotshedjelolaisuuden» vallitessa olivat saaneet majailta siellä kaikessa rauhassa. Nyt näet ei Struven, Prokopovitshin, Kuskovan kaltaisten henkilöiden sopinut enää esiintyä marksilaisten ja sosialidemokraattien nimellä, vaan heidän oli pakosta siirryttävä »Osvoboshdènije»-aikakauslehteen. Ja vanhojen, yhteiskuntaluokkien *yläpuolella* olleiden vallankumouksellisten puolueiden jäännösten täytyi liittyä yhteen »sosialisti-vallankumouksellisten» lipun alle, jonka tuli olla yhdyssiteenä kaikkien yhteiskuntaluokkien yläpuolelle asettuneiden sivistyneiden kesken. Vasta siis »Iskran» arvostelu saattoi vihdoin käytännölliset toimitsijat käsittämään, ettei sosialidemokraatiksi ja sosialidemokraattisen puolueen jäseneksi ole oikeus nimittää jokaista henkilöä, joka esiintyy Marxin opin parantajana, täydentäjänä ja syventäjänä sekä on levittäviin työväenliikettä tai puolustavinaan »työntekijäin» etuja.

Voidaksemme käsittää »Iskran» polemiikin koko merkityksen, meidän on tarkoin otettava huomioon silloiset olot. Vallankumouksellinen liike ja *kaikenlaatuinen* hallituksen vastustaminen oli luonteeltaan salainen ja tämä seikka oli poistanut melkein kaikki luokkaeroavaisuudet eri suuntien väliltä. Ja vaikka vapaamieliset pelkäsivät vallankumousta pahemmin kuin tulta, niin he siitä huolimatta lukivat ahneesti kaikellaista kiellettyä kirjallisuutta, sattuipa sitten

käsiin tolstoilainen »Svobòdnoje Slòvo» tai hovijuoruja sisältävät »Vapaan venäläisen sanomalehdistön lehtiset», tai »Rabotsheje Djelo» tai »Iskra». Heidän mielensä teki näet helpommin sulavaa luettavaa, kuin mitä luvalliset sanomalehdet ja kirjat tarjosivat vaikeatajuisessa muodossa, »Aisopoksen kielellä». Lukiessaan »Svobòdnoje Slovoa» sellaiset vapaamieliset ihailivat tolstoilaisuutta ja silmäillessään »Rabotsheje Djeloa» olivat omasta mielestään »socialidemokraatteja» tai aivan vaatimattomasti »socialisteja». Ja kaikilla vapaan sanomalehdistön tuotteilla he katsoivat olevan sen hyvän puolen, että ne horjuttivat uskoa »perustuksien järkähtymättömyyteen» ja valmistivat maaperää heidän, vapaamielisten tulevalle herruudelle. Ohjelmat ja teoriat, kaikki tämä on tulevaisuuden asia, ja ne on toteutettava vasta perustuslain voimaan tultua. Silloin he, vapaamieliset, tietystikin asettuvat työtätekevien ja riistettyjen puolelle, sillä eiväthän he ole suurporvareja eivätkä kapitalisteja, vaan »tovereita», onhan kaikilla heillä sama lähin päämäärä ja kärsiväthän he yhtäläisesti kuin työläisetkin nykyisen valtiollisen järjestelmän riistämisestä.

Eivätkä näin ajatelleet yksistään vapaamieliset. Kerran keskustellessani erään »socialisti-vallankumouksellisten» puolueen huomattavan toimihenkilön kanssa, kuulin hänen suustaan tällaisen tunnustuksen: »Mitä hyötyä on ohjelmistamme, olemmehan kaikki vallankumouksellisia, emmekä me kumpikaan tarvitse julistuksia, vaan ainoastaan kansanjoukot, jotka eivät välitä ohjelmista eikä teorioista. Pääasia on kansanjoukkojen liikkeellesaanti, syrjäseikka sitä vastoin, kenen tekee, te vai mekö. Te pidätte menettelytapanne muita parempana; toimikaa siis oman pääänne mukaan, me emme aijo teitä häiritä, mutta älkää myös meitä estäkö toimimasta parhaimpamme mukaan. Mitä varten me hammastelemme ja puremme toisiamme ohjelmakysymyksissä, — eikö olisi parempi, että yhteisen, toverillisen vallankumouksellisen perheen kaikki puolueyhymät toimisivat yksimielisesti.

»Iskran» leppymättömyys, jyrkkyys ja »epätoverillinen» väittelytapa nostattivat tietenkin kokonaisen tyytymättömyy-

den myrskyn kaikkien näiden »perustuslainjälkeisten» sosialistien ja vallankumouksellisten »toverien» keskuudessa. Kun näet uusi toveri tarjosi lämmintä veljenkättä, niin »Iskra» oli paikalla valmis antamaan hänelle korville, kysymällä: »mihin uskot?», s. o. kuinka suhtaudut proletariaatin itse-tietoiseen luokkataisteluun? Ja millainen on sinun todellinen »puolue»-ohjelmasi ja sinun ideologiasi, eikä vain »toimintaohjelma», jota »Rab. Djelon» mielestä saattoi katsoa sormien lomitse! — Tällöin tietystikin sellaiset henkilöt, joilla ei ollut muuta kuin »vallankumouksellinen henki» ja »mieli», saivat hermopuistutuskohtauksen ja rupesivat rui-kuttamaan »epätoverillisen väittelytavan» kauheutta.

»Voiko menettelytapaa, taktiikkaa, koskevia erimielisyyksiä, — kirjoitti »Iskra», — lukea sellaisten erimielisyyksien joukkoon, että kysymyksessäolevat valtiolliset toimihenkilöt eivät voi olla kauvemmin saman valtiollisen puolueen jäsenenä, jos he pitävät kiinni noista erilaisista mielipiteistään? . . . Jos nuo henkilöt ovat keskenään periaatteissa, prinssiipeissä, samaa mieltä, niin he ovat tovereita ja heidän tulee pysyä niinä tosiarvoisista seikoista huolimatta . . . Tähän tapaan puhuvat tavallisesti sosialismin dilettantit, »harrastajat», jotka luulottelevat taktiikka- ja prinssiippikysymysten olevan aivan erillään toisistaan. Mutta todellisuudessa ei asianlaita ole niin, vaan taktiikkakysymyksissä syntyvät erimielisyydet tulevat määrätyissä tapauksissa periaatteelliseksi . . . Paitsi niitä periaatteita, joissa selvästi esitetään ja perustellaan lopullinen päämäärä, sosialismi, on näet vielä olemassa ne periaatteet, joihin tämän lopullisen päämäärän puolesta käytävän taistelun taktiikka nojautuu. Ja jolleivät toimihenkilöt ole yksimielisiä viimemainituissa periaatteissa, eivät he myöskään voi kulkea saman puolueen riveissä, olkootpa he kuinka yksimielisiä tahansa sosialismin yleisissä perusteissa . . . Jotta siis kaksi sosialistista ryhmää (tai järjestöä, puolueyhmää, puoluetta) voisi liittyä yhteen ja toimia menestyksellä yhteisen asian hyväksi, niin vaaditaan, — paitsi yksimielisyyttä lopulliseen päämäärään katsoen, — vielä lisäksi, ettei kumpikaan ryhmä pidä kiinni sellaisesta

taktiikasta, jota toinen ryhmä (tai järjestö t. m. s.) pitää työväen luokkatietoisuuden kehitykselle vahingollisena. Tämän rajan yli ei ole oikeus mennä. Mutta jos erimielisyydet taktiikkakysymyksessä tulisivat kahden ryhmän kesken niin vakavanlaatuisiksi, että edellämainittu raja rikottaisiin, niin erimielisyydet saavat periaatteellisen merkityksen ja silloin on välien rikkoutuminen välttämätön, eikä sitä ole hyvä ruveta ehkäisemään». ¹⁾

Tältä näkökannalta katseli »Iskra» asioita ja kääntyi sen mukaisesti kursailematta kunkin ryhmän ja järjestön puoleen sanoen: hyvä! sinä hyväksyt sosialismin ja nimität itseäsi sosialidemokraattiseksi, mutta edistääkö sinun taktiikkasi proletariaatin luokkatietoisuuden selvenemistä vai himmentääkö se sitä, ja viekö se proletariaattia sen lopullista päämäärää kohti vai siitä poispäin? Viime vuosien tapahtumat Länsi-Europassa osoittavat, kuinka tärkeät ovat taktiikkakysymykset sosialidemokraattiselle liikkeelle. »Vanhaan, dogmaattiseen» Marxin oppiin »kriittisesti» suhtautuvan »uuden» suunnan olemuksen *esitti sanoissa* Bernstein ja *osoitti teoissa* Millerand». ²⁾ Ja voidaan olla — sanoi »Iskra», — varmat siitä, että »20:nneen vuosisadan vallankumouksellisessa taistelussa tavallaan on odotettavissa välien rikkoutuminen »Vuoren» ja sosialidemokraattisten »girondistien» kesken ³⁾. Eikä »Iskra» epäröinyt julistaessaan, että meidän »girondistiemme» taktiikka on toinen kuin »Vuoren» s. o. vallankumouksellisen sosialidemokratian. B. Kriševskij määritteli taktiikkaeroavaisuudet sanoilla »suunnitelmataktiikka» ja »kehityskulku-taktiikka»; edellisen taktiikkamuodon hän todellisena »girondistina» tietysti hylkäsi siksi, että se oli »blankilais»-, »lahkolais-taktiikkaa», ja ylisti pilviin saakka jälkimäistä.

---

¹⁾ Taktiikasta yleensä ja varsinkin kenr. Readin ynnä B. Kriševskin taktiikasta erittäinkin. »Iskra» N:o 10, marrask. v. 1901. s. 3, palstat 1—4.

²⁾ Ljenin »Mitä on tehtävä?» s. 1.

³⁾ »20:nneen vuosisadan kynnyksellä» »Iskra» N:o 2, s. 2.

»Iskra» esitti katsantokantansa taktiikkakysymyksessä neljännessä numerossaan seuraavasti: »Nyt ei ole puhe kuljettavan tien valitsemisesta (kuten oli asianlaita 80-luvun lopussa ja 90-luvun alussa), vaan siitä kuinka, minkälaisin askelin meidän on valitsemallamme tiellä mentävä eteenpäin. Tarkoitamme tällä käytännöllisessä toiminnassa noudatettavaa järjestelmällistä suunnitelmaa, jolloin ei — »Rabotsheje Djelon» tavoin — voida kääntää purjeita joka tuulen suuntaan eikä »muuttaa taktiikkaa 24 tunnissa». »Ainoastaan jossakin erikoistapauksessa, esim. puoluejärjestön jotakin yksityiskohtaa toteutettaessa, saattaa tulla kysymykseen taktiikan muutos 24 tunnin kuluessa; mutta ainoastaan periaatteettomat ihmiset voivat 24 tunnissa tai niinkin pitkän ajan kuin 24 kuukauden kuluessa muuttaa mielihiteensä sellaisessa kysymyksessä, tarvitaanko yleensä, aina ja ehdottomasti taistelujärjestöä ja onko syvien rivien keskuudessa harjoitettava valtiollista agitatsionia. On naurettavaa vedota olojen erilaisuuteen ja aikojen vaihtelevaisuuteen, sillä on työskenneltävä taistelujärjestön muodostamiseksi ja harjoitettava valtiollista agitatsionia kuinka »harmaissa, rauhallisissa» oloissa tahansa ja vaikkapa »vallankumouksellinen henki» olisi aivan »lannistunut»; ja juuri sellaisissa oloissa ynnä sellaisina aikoina on mainitunlainen työskentely erittäin välttämätön, syystä että vallankumouksellisten purkausten hetkellä on järjestön muodostaminen liian myöhäistä, vaan sen tulee silloin olla valmis toimimaan täydellä tarmolla. Puhuessamme »taktiikan muuttamisesta 24 tunnissa» meidän on vielä huomattava, että, ennen kun taktiikan muutos voi tulla kysymykseen, tulee olla olemassa taktiikka; mutta jollei ole lujaa järjestöä, joka on kaikellisissa oloissa ja vaihtelevina aikoina tottunut käymään valtiollista taistelua, niin ei voi myöskään olla olemassa taktiikan nimeä ansaitsevaa, järjestelmällistä, lujien periaatteiden mukaista ja horjumatta toteutettavaa toimintasuunnitelmaa».

»Rabotsheje Djelo» innostui siinä määrin »historiallisen käänteen» (helmi- ja maaliskuun tapausten) johdosta,

että kehotti heti paikalla tekemään väkiryynnäköön itsevaltiutta vastaan. Tästä sai »Iskra» aiheen kysäistä: »voimmeko me nykyhetkellä *kehottaa* joukkoja sellaiseen rynnäkköön? »Rab. Djelon» mielestä se nähtävästi käy päinsä, koska se huutaa: »järjestykää hyökkäysrintamaan:» Mutta tämä on järjestöntä intoa. Meidän sotavoimamme ovat suurimmaksi osaksi — vapaaehtoisia ja äsken riveihin liittyneitä sekä taisteluun tottumattomia. Vakinaista väkeä meillä on vain muutamia vähäisiä osastoja, eivätkä nekään ole liikekannalla, valmiina taisteluun, vaan hajallaan, eivätkä ne kykene järjestymään edes sotarintamaan, vielä vähemmin hyökkäysrintamaan. Näin ollen täytyy jokaisen, — joka kykenee arvostelemaan taistelumme yleisiä ehtoja ja pitää ne mielessä historiallisen asiainkehityksen joka »käänteessä», — varsin hyvin käsittää, ettei meidän tunnussananamme saata nykyhetkellä olla »väkiryynnäkköön!», vaan »vihollislinnituksen säännöllinen piiritys». Toisin sanoen: puolueemme ei voi lähimmän tehtävänsä mukaisesti kutsua käytettävänä olevia voimia tätä nykyä rynnäkköön, vaan muodostamaan sellaista vallankumouksellista järjestöä, joka liittää yhteen kaikki voimat ja kykenee ohjaamaan liikettä toden teolla, eikä vain nimellisesti, ollen aina valmis kannattamaan jokaista vastalauseita ja tyytymättömyyden ilmausta ja käyttäen niitä hyväkseen harjoitettujen sotavoimien lisäämistä ja vahvistamista varten lopullisen, ratkaisevan taistelun varalta . . .

Tällä hetkellä esim. meillä on verrattain helppo tehtävä — suurkaupunkien kaduilla mielenosoituksia toimeenpanevien ylioppilaitten tukeminen. Huomenna sitä vastoin voimme saada paljoa vaikeamman tehtävän — työttömän liikkeen kannattamisen jossakin piirissä. Ja ylihuomenna ehkä meidän pitää olla varoillamme, voidaksemme tarvittaessa antaa vallankumouksellista apua talonpoikien kapinalle. — Tänään meidän on käytettävä hyväksi valtiollisen aseman kärjistymistä, johon ovat syynä hallituksen hyökkäykset semstvolaitoksen kimppuun. Huomenna meidän on pidettävä vireillä vimmastuneen väestön tyytymättömyyttä

jotakin yleisesti vihattua henkilöä vastaan ja autettava sitä — boikottauksen, vainon, mielenosoituksen t. m. s. muodossa — rökittämään häntä sillä lailla, että hänen täytyy hävitä näyttämöltä».

Tietystikään »Iskra» ei tahtonut väittää, että *yksistään* tuollainen suunnitelmanmukainen piiritys saa aikaan itsevaltiuden sortumisen, vaan myönsi, että »hyvin mahdollisesti ja historiallisesti paljoa luultavammin itsevaltius kukistuu jonkun sellaisen alkuvoimaintapaisen purkauksen tai odottamattoman valtiollisen selkkauksen seurauksista, jollaisia tapauksia saa joka hetki vartoa miltä puolelta tahansa. Mutta ei yksikään vakava valtiollinen puolue voi toimintasuunnitelmaa tehdessään ottaa huomioon sellaisia purkauksia ja selkkauksia. Siksi meidänkin on mentävä omaa tietämme ja työskenneltävä järjestelmällisesti. Ja mitä vähemmän luotamme sattumankauppaan, sitä varmemmat saatamme olla siitä, etteivät mitkään historialliset mullistukset kohtaa meitä niihin valmistumattomina»¹⁾.

Sellaista »suunnitelma-taktiikkaa vastaan asetti »Rabotsheje Djelo» »kehityskulku-taktiikan,» puolustaen sitä seuraavasti. Koska »konkreettiset olosuhteet ynnä se tie, jota on kuljettava päämäärää kohti, eivät sovellu meidän ennakolta tekemiimme suunnitelmiin, niin ei ole muuta neuvoa kuin joko uhrata elävä liike »järjestelmällisen suunnitelman» hyväksi tai alituisesti horjua suunnitelman asettamien velvollisuuksien täyttämisen ja niiden tehtävien välillä, joiden suorittamista käskevästi vaativat taistelussa vallitsevat olosuhteet ja sen edut. »Kehityskulku-taktiikka sitä vastoin ei määrää ennakolta toimintatapaa, vaan ainoastaan *yleisen periaatteen, jota on noudatettava silloin, kun toimintamme muuttuu toisellaiseksi*. Tämä taktiikka mukaantuu, ohjelmassa esitetyn päämäärän saavuttamiseksi, kulloinkin hetken konkreettisiin olosuhteihin ja on miehuudenikään päässeeseen sosialidemokraattisen liikkeen harkitusti synnyttämä. Liikkeen lapsuus- ja lahkolaisaikana kahlehtivat toimintaa

¹⁾ »Mistä on alettava?» »Iskra» N:o 2, s. 1, p. 1—3.

lukemattomat »pidättyväisyyden» siteet, mutta nyt on tunnussanana: »*usko ilman töitä on kuollut!*» Itse taistelun pohjalla muodostunut, kehityskulku-taktiikkaa koskeva mielipide täydentää loogillisesti sitä Marxin opin mukaista yleistä katsantokantaa, että koko työväenliike on vapautuksesta taistelevan proletariaatin yhtämittaista kehityskulkua. Käytännössä tämä katsantokanta merkitsee sitä, että proletariaatin välittömät tehtävät muuttuvat ja laajenevat sikäli kuin taistelun olosuhteetkin ja sen ehdot muuttuvat ja proletariaatin voimat kasvavat. Kehityskulku-taktiikka merkitsee *uusien teiden alituista etsimistä periaatteiden valossa*, etsimistä, joka on vajavaista, kuten ihmispyrkimykset yleensä, mutta *joka yksistään takaa liikkeen menestyksen*» (Harvennus Kritishevskin).¹⁾

Edellisen kehityskulku-taktiikkaa valaisevan esimerkin lisäksi esitämme tässä vielä toisenkin »Rab. Djelon» toimittajan, Martynovin lausunnon samasta kysymyksestä. »Meistä näyttää — kirjoitti Martynov, — hyvin luultavalta, että itsevaltiuden tilinteon hetkellä nuo porvarillisen ja ylipäänsä (?) sivistyneen yleisön nykyään niin pelkurimaiset tai taantumukselliset ainekset tulevat kovasti puolustamaan perustuslaillista järjestelmää, joka sitten pääsee valtaan itsevaltiuden sijaan. Ja hyvin mahdollisesti, ratkaisevaa hyökkäystä itsevaltiutta vastaan suunniteltaessa, johdon ottavat käsiinsä keskisäädyn sivistyneet, jotka pitävät valtiollista vapautta kaiken tärkeimpänä elämänkysymyksenä. Mutta epäilemättä tulee vallankumouksellisen liikevoiman, energian, varsinaisena ja alituisena lähteenä meillä olemaan ja jo nyt on työväestö taajoine joukkoineen»²⁾. Olisipa luullut kirjoittajan tekevän tästä seuraavan johtopäätöksen: on siis huolehdittava siitä, että itsevaltiuden kukistuessa, — jolloin »sivistyneet ja porvarilliset» yhteiskuntakerrokset

¹⁾ Kritishevskij. »Periaatteet, taktiikka ja taistelu». Rab. Djelo N:o 10, ss. 12—13.

²⁾ Martynov. »Syyttävä kirjallisuus ja proletariaatin taistelu». Rab. Dj. N:o 10, s. 42,

»korottavat äänensä» ja vaativat perustuslakia, — työväestö olisi niin itsetietoinen, että se älyäisi esittää *omat* vaatimuksensa, jotta päinvastaisessa tapauksessa sivistymättömät työväenkerrokset eivät jäisi perustuslain voimaan tultua tyhjin käsin, kaikkia oikeuksia vaille.

Mutta sillä laillahan ajattelivat vain lahkolaiset, kamaritieteilijät ja suunnitelma-taktiikan puolustajat! Kehityskulku-taktiikan kannattaja Martynov sitä vastoin julisti, että vallankumouksellisen kirjallisuuden lukeminen (ja siten itsetietoiseksi tuleminen — Ljadovin huom.) ei vielä ole taistelemista . . . Meidän, sosialidemokraattien, on ennen kaikkea ohjattava proletariaatin taistelua. Sen vuoksi meidän agitatsionitaktiikkamme on määrättävä ne periaatteet, joita proletariaatin joukkotaistelun tulee noudattaa sekä sellaisina vallankumouksen kireinä hetkinä, kuin hiljattain sattui Venäjällä, että myös tavallisissa oloissa». Tavallisesti tämän taktiikan mukaisesti tulee »taloudelliselle taistelulle antaa valtiollinen luonne» ¹⁾ . . . Edelleen jatkoi Martynov näin: »Meidän puolueemme voisi ja sen pitäisi konkreettisesti vaatia hallitusta ryhtymään lainsäädännöllisiin ja hallinnollisiin (niinpä niin!) toimenpiteisiin taloudellisen riistämisen ehkäisemiseksi, työttömyyden ja nälän poistamiseksi j. n. e. Sellaiset vaatimukset eivät olisi pelkkää suunkopua, sillä työläisjoukot kannattaisivat niitä aktiivisestikin, kun ne tarjoovat joitakin *kouriintuntuvia* (harvennus Ljadovin) tuloksia».

Sanalla sanoen: kehityskulku-taktiika vei Martynovin Kritshevskin kanssa samaan umpikujaan kuin missä »Credon» kirjottaja ja »Rab. Myslj» (sen N:o 1 pääkirjoitus) olivat. Kutsuttuaan ensin uljaasti joukkoja väkiryynnäköön itsevaltiutta vastaan he yhtäkkiä kehottivat taistelemaan »kouriintuntuvan tuloksen» puolesta, jona oli »keskinäisten avustuskassojen» laillistaminen hallinnollista tietä!

Suurpolitiikalla ei pidä pettää
meitä, te työkansan villitsijät,
pois kommunismia tyrkyttämästä —
me uskomme avustuskassoihin vain.

1) Edell. lähde, s. 42; seur. s. 43.

»Kuule, ystävä Arkadij Nikolajevitsh, — kirjoitti »Iskra» edellämämainitsemassamme, kehityskulku-taktiikkaa koskevassa artikkelissa, — älä siinä kaunistele asioita! Kyllähän uusien teiden alituinen etsiminen periaatteiden valossa on siinä tapauksessa kiitettävää, että »etsijä» todellakin löytää jotakin uutta. Mutta kun hän »ikuisesti» löytää sellaisia amerikoita, jotka ovat jo aikoja sitten olleet tunnettuja, vaikka etsijällämme ei ole siitä ollut aavistustakaan, niin hänen »ikuinen etsimisensä» osoittaa vaan, että hän on »ikuisesti» yhtä kykenemätön käsittämään sitä, mitä toiset kokeneemat ihmiset sanovat». ¹⁾ — Napoleon ei ainoastaan hyväksynyt »suunnitelma-taktiikkaa, vaan vieläpä oli sitä mieltä, että hyvin laaditussa suunnitelmassa tulee ennakolta ottaa huomioon kaikki mahdollisesti sattuvat, odottamattomat tapaukset (Kritshevskille huomautettakoon, että Napoleon valmisteli ennakolta niin hyvin taktiikka- kuin myös strategiset suunnitelmat, s. o. sekä yksityisten taistelujen että *kokonaisten sotaretkien* suunnitelmat). Ja jos joku sen ajan syvämietteinen Kritshevskij olisi ruvennut uskottelemaan hänelle, että »suunnitelma» ei ole minkään arvoinen, vaan menestys riippuu pääasiallisesti siitä, että taktiikka on taktillisten tehtävien kehitysprosessi j. n. e., niin varmaankin tuo despoottinen korsikkalainen olisi aivan heti tapansa mukaan katkaissut hänen puhetulvansa . . . Miksi muuten Kritshevskij kuvitteli mielessään, että suunnitelma-taktiikka voi nojautua ainoastaan periaatteisiin ja kaikkein yleisimpiin todellisuudessa tavattaviin olosuhteisiin? . . . Emme todellakaan saata käsittää, mistä syystä Venäjän sosialidemokraattien pitäisi toimisuunnitelmaa tehdessään ottaa yksistään huomioon »itsevaltiuden olemassaolo», mutta jättää huomioon ottamatta Venäjän yhteiskunnallisten voimien keskinäiset suhteet, Venäjän proletariaatin kehitystaso, heidän oma järjestyneisyytensä (tai järjestyttömyytensä) ja vihdoinkin rahastojen »vapaiden käyttövarojen» suuruus. Mikäli me

---

¹⁾ »Taktiikasta yleensä j. n. e.» Iskra N:o 10, s. 3, p. 3; seur. palsta 2.

hiukan ymmärrämme asioita, niin näyttää siltä, että nämä »konkreettiset» olosuhteet voivat paljokaikemmin jäädä huomaamatta sellaiselta henkilöltä, joka on lukenut B. Kriševskin kirjoituksia ja niiden vaikutuksesta ruvennut halveksimaan »suunnitelmia» selitellen, että taktiikka on niiden tehtävään kehitysprosessi, jotka j. n. e., j. n. e.»

»Iskran» suunnitelma-taktiikan mukaisesti taasen, oli kehitettävä koko proletariaatin luokkatietoisuutta, muodostettava sen kehittyneistä, itsetietoisista taistelihoista vallankumouksellinen järjestö, pidettävä yllä ja kiihdytettävä itsevaltiutta vastaan suuntautuvaa vastustushenkeä, saipa se alkunsa missä yhteiskuntakerroksissa tahansa, sekä saatava oppositiionin ynnä hallituksen väliset yhteentörmäykset mahdollisimman ankariksi; olipa myös paljastettava ja sosialidemokraattiselta, kumoukselliselta näkökannalta selitettävä hallituksen jokainen toimenpide ja jokainen askel sekä yleensä kaikin tavoin valmistettava ratkaisevaa hyökkäystä itsevaltiutta vastaan.

Mistä sitten oli ammennettava luokka- (tai myös valtiollista) -tietoisuutta? Tähän antoi Ljenin seuraavan vastauksen: »Luokka- (tai valtiollisen) -tietoisuuden ainoana lähteenä ovat *kaikkien* yhteiskuntaluokkien ja -kerrosten suhteet valtioon ja hallitukseen sekä kaikkien luokkien keskinäiset suhteet . . . Ja voidakseen antaa *työväelle* valtiollista tietoa, sosialidemokraattien *on mentävä kaikkien yhteiskuntaluokkien keskuuteen* ja lähetettävä joukkojaan *joka taholle*» . . .¹⁾ »Ken tahtoo olla sosialidemokraatti, hän älköön unohtako käytännössä, että »kommunistit tukevat jokaista vallankumouksellista liikettä» ja että meidän velvollisuutemme on julkisesti *kaikkien kuullen* selvittää *yleiskansanvaltaisia tehtäviä* ja kiinnittää niihin yleisön huomio salaamatta hetkeksikään sosialistisia mielipiteitämme. Ken tahtoo olla sosialidemokraatti, hän älköön unohtako, että hänen velvollisuutensa on tosissaan *kaikkien etunensä* olla pohtimassa, kärjistämässä ja ratkaisemassa jokaista yleiskansanvaltaista kysymystä».

1) »Mitä on tehtävä?» s. 59; seur. s. 62.

Tässä suhteessa olivat kaikki samaa mieltä, yksinpä »Rabotsheje Djelonkin» kannattajat yhtyivät kongressissaan yllämainitunlaiseen ponteen. — »Mutta ei riitä, — jatkoi Ljenin, — että me nimitämme itseämme etujoukoksi, vaan meidän on myös toimittava sillä lailla, että *kaikki* muut joukot näkisivät ja olisivat pakotetut myöntämään meidän kulkevan edellä. Ja me teemme lukijalle kysymyksen: tokkohan muut joukot ovat niin yksinkertaisia, että uskovat ilman muuta »etujoukko»-sanaan. Kysymykseen saamme vastauksen seuraavasta esimerkistä. Venäläisten sivistyneiden radikaalien tai vapaamielisten perustuslaillisten »joukkoon» tulee sosialidemokraatti sanoen: me (= sosialidemokraatit) olemme etujoukkona; »nyt vaan meidän on ratkaistava, miten on mitä suurimmassa määrin taloudelliselle taistelulle annettava valtiollinen luonne». Jonkunkin verran älykäs radikaali tai perustuslaillinen tietystikin vain naurahtaa kuullessaan sellaista ja lausuu itsekseen: kylläpä tämä »etujoukko» on yksinkertainen. . . . Sellainen etujoukkohan, joka pyrkii sosialidemokraattisen politiikan vaihtamaan ammattilliseen (trade-unionistiseen) politiikkaan, edistää vain radikaalien ja vapaamielisten pyyteitä. Ja perustuslaillinen nauraisi oikein makeasti, jos tietäisi, että nämä Martynovin tapaiset sosialidemokraatit, loruillessaan että sosialidemokratia on etujoukko, samalla — vaistomaisuuden ja itsetiedottomuuden rehennellessä liikkeessämme — pelkäävät enimmin juuri tuon »itsetiedottoman aineksen häviämistä» ja sitä, että nykyinen yksitoikkoinen taistelu saa kovan kolahduksen, jos liikkeeseemme pääsevät juurtumaan selväpiirteiset ja ylevät aatteet j. n. e. Jopa se tosiaankin on kelpo »etujoukko», joka ei soisi itsetietoisuuden pääsevän valtaan itsetiedottomuuden sijaan ja joka ei uskalla esittää sellaista rohkeaa »suunnitelmaa», minkä tunnustavat oivalliseksi yleensä toisin ajattelevatkin! Eiköhän etujoukko-sanana sijasta olisi tässä tapauksessa paremmin paikallaan jälkijoukko-nimitys?» 1)

Mutta voidaanko työskennellä kaikkien yhteiskuntaluok-

---

1) »Mitä on tehtävä?» ss. 62—63.

kien keskuudessa ja onko siellä sopivaa maaperää agitasionia varten? Tähän Ljenin vastasi seuraavasti: »Työväenliike on synnyttänyt ja synnyttää edelleenkin toisissa tyytymättömyyttä vallitseviin oloihin, toisissa taas toivoa, että valtiollinen vastustus saa siltä kannatusta, jopa tekee jotkut itsetietoisiksi siitä, että itsevaltiuden kukistuminen on välttämätön. Ja me olisimme vain sanoissa »politikoja» ja sosialidemokraatteja (kuten hyvinkin usein on todellisuudessa asianlaita), jollemme käsittäisi, että meidän on käytettävä hyväksemme kaikkia tyytymättömyyden ilmauksia ja viritettävä ilmituleen ynnä saatava oikeassa muodossa ilmeneeseen vähäisimmänkin vastustushengen kipinät. Sanomattakin on selvää, että työtätekevien kansankerrosten — talonpoikien, kotiteollisuudenharjoittajain, pikkukäsityöläisten y. m. — monimiljoonaiset joukot kuuntelisivat aina ahneesti tehtävänsä edes jonkun verran perehtyneen sosialidemokraatin puheita, sillä tuohan hän esiin kaikkein polttavimmat yleiskansanvaltaiset tarpeet. Mutta ken tahtoo saada selvän käsityksen sosialidemokraattien valtiollisesta agitasionista, jota he harjoittavat kaikkien yhteiskuntaluokkien ja -kerrosten keskuudessa, hän kiinnittääköön huomionsa tärkeimpään, vaikka ei tietysti ainoaan agitasionikeinoon — *valtiollisiin syytöksiin* sanan laajassa merkityksessä . . . Vain sellainen puolue, joka esittää aivan määrätysti *koko kansan* syytökset vallitsevaa järjestelmää vastaan, kykenee nykyään rupeemaan vallankumouksellisten voimien etujoukoksi»; ja vasta silloin kääntyvät kaikki hallitukseen tyytymättömät puolomme valituksineen, »kun näkevät, että puolueemme todella on *valtiollinen voima* ja että heidän valituksensa otetaan korviin puolueemme esittäminä. Mutta sitä varten ei riitä, että »jälkijoukko» teoriassa ja käytännössä vetoo lippuunsa, jossa on sana »etujoukko», vaan sitä varten on välttämätöntä työskennellä tarmokkaasti »itsetietoisuutemme ja toimintakykymme kohottamiseksi»¹⁾.

Tämän johdosta Martynov soimasi »Iskraa» siitä, että

1) »Mitä on tehtävä?» ss. 66—67.

»Iskra» tukahduttaa kaikki aktiiviset tunteet, lamauttaa yritteliäisyyden ja supistaa tavattomasti vallankumouksellisen toiminnan alaa koettaessaan tunkea kaikki vallankumoustaistelun monimutkaiset muodot ahdasmielisten opinkappalten, dogmien, pakkopaitaan. Jos »Iskra» tulee jatkamaan toimintaansa alkamaansa suuntaan, niin se ehkä saa kokonaan puolelleen määrätyn ryhmän vastustusmieliset lukijat, mutta ei vallankumouksellisia toimitsijoita». 1) — Yleensä »Rabotsheje Djelon» pääesikunta oli sitä mieltä, ettei »Iskra» ollut sosialidemokraattinen eikä vallankumouksellinen, vaan pelkäänsä vastustusmielinen ja kansanvaltainen lehti. Ja tämä mielipide pääsi vakaantumaan »Rab. Djelon» suuntaa kannattavien käytännöllisten työskentelijäin keskuudessa sekä tunkeutui näiden kautta myös työväenyhdistyksiin, kun työväen ei annettu lukea »Iskraa».

Kuinka sitten tuli ilmetä »koko kansan syytöksen» sosialidemokraattisen luokkaluonteen? »Ensiksikin siten, — vastasi tähän Ljenin, — että me, sosialidemokraatit, ryhdyimme määrätysti esittämään näitä koko kansan syytöksiä; toiseksi siten, että kaikki agitatsionin kautta esilletulevat kysymykset selvitetään vakaasti sosialidemokraattisessa hengessä, horjahtamatta tahallaan tai tahtomatta vääristellyn marksilaisuuden liukkaille poluille; kolmanneksi siten, että koko tämän monipuolisen valtiollisen agitatsionin ottaa huostaansa sellainen puolue, joka samalla, rinnan sen kanssa ahdistelee hallitusta koko kansan nimessä, kasvattaa proletariaattia vallankumouksellisesti ynnä tekee sen valtiollisesti itsenäiseksi, ohjaa työläisluokan taloudellista taistelua ja käyttää hyväkseen niitä työväestön ja sen riistäjien välisiä yhteentörmäyksiä, jotka saavat liikkeelle ja vetävät meidän riiveihimme yhä enemmän ja enemmän köyhälistön joukkoja» 2).

Tätä taktiikkasuunnitelmaa ryhtyi »Iskra» toteuttamaan jo ensi numeroistaan alkaen. »Puhuessamme, — lausui

---

1) »Syyttävä kirjallisuus ja prolet. taistelu». Rab. Djelo N:o 10, s. 54.

2) »Mitä on tehtävä?» s. 68.

tämän johdosta Ljenin, — talonpoikain vapautuksen 40-vuotispäivästä, huomautimme siitä, että luokkataistelu on kaiken mokomin saatava vireille maaseudullakin (N:o 3); Witten salaisen kirjelmän johdosta teroitimme mieliin, että itsehallinnon ja itsevaltiuden edut ovat vastakkaiset eivätkä siis sovi yhteen (N:o 4); uuden lain ilmestyttyä hyökkäsimme kansaa orjuuttavien suurtilallisten ja heitä palvelevan hallituksen kimppuun (N:o 8) sekä tervehdimme hallituksen luvatta kokoontunutta semstvokongressia, kehottaen semstvomiehiä anomuksien sijasta, kun niitä kerran hallitus ei ota huomioon, ryhtymään taisteluun (N:o 8); rohkaisimme me ylioppilaitakin, kun he alkoivat valtiollisen taistelun tultuaan käsittämään sen välttämättömyyden (N:o 3), ja ruoskimme samalla »pelkän ylioppilasliikkeen» kannattajien »hirveätä typeryyttä», kun he näet varottivat ylioppilaita ottamasta osaa katumielenosoituksiin (N:o 3); sen jälkeen me paljastimme »Rossija»-lehden vapaamielisten viekastelijain »järjettömät houreet» ja »valheellisen teeskentelyn» (N:o 5) ja samalla kertaa näytimme, mihin saakka on hallituksen vangitsemisraivo jo mennyt, kun sen uhreiksi ovat joutuneet »rauhalliset kirjailijat, vanhat professorit ja tunnetut vapaamieliset semstvomiehet» (N:o 5, »Poliisit kirjallisuuden kimpussa»); sitten me osoitimme, miksi hallitus oikeastaan »huolehtii työväen tilan parantamisesta» ja lausuimme mieliteemme tuosta »arvokkaasta tunnuksesta», että »on parempi ylhäältä päin panna toimeen parannuksia ja ehkäistä siten alhaalla päin syntymästä niiden vaatimuksia, kuin jäädä näitä odottamaan» (N:o 6), ja vihdoinkin me rohkaisimme tilastontekijöitä, heidän pannessaan vastalauseen hallitusta vastaan (N:o 7) sekä soimasimme heidän sijaansa rikkureiksi menneitä henkilöitä (N:o 9). Ken katsoo tämän taktiikan himmentäneen proletariaatin luokkatietoisuutta ja pitää sitä *vapaamielisyyden kanssa tehtynä kompromissina*, hän ei ollenkaan ole käsittänyt *Credon* ohjelman todellista merkitystä, vaan itse teossa toteuttaa *juuri tätä ohjelmaa*, kieltäköönpä sen sitten kuinka jyrkästi tahansa! Hänhän näet kiskoo *juuri siten* sosialidemokratiaa »taloudelliseen taiste-

luun työnantajia ja hallitusta vastaan» ja *tekee myönnytyksiä vapaamielisyydelle* luopuessaan tehtävästään, jonka mukaisesti hänen olisi käytävä käsiksi *jokaiseen »vapaamieliseen»* kysymykseen ja määriteltävä suhteensa sosialidemokraattina siihen». ¹⁾

Saadaksemme aivan selvän käsityksen »Iskran» mieliteistä taktiikkakysymyksessä, meidän on enää vain lähemmin katsottava, mille kannalle »Iskra» asettui yksityisiä sortajia vastaan käytävän kaksinkamppailun eli n. s. »terrori»-taktiikan suhteen.

Terrorikysymystä sai »Iskra» aiheen käsitellä jo ensimmäisissä numeroissaan Karpovitshin ja Lagovskin laukausten johdosta». »Meille on nykyään, — kirjoitti tästä V. Sasulitsh, — tullut paljon viestejä, jotka todistavat valtiollisen liikkeen laajenneen tavattomasti, mutta sitä paitsi me saamme yhtämittaa ilmoituksia siitä, että »yleisö», »rauhalliset liberaalit» ja »tavalliset asukkaat» toivovat, että ruvettaisiin taasen harjoittamaan terroria», tekemään valtiollisia murhia, kuten oli laita 70-luvun lopulla vallankumouksellisessa liikkeessä». ²⁾

»Rab. Djelon» toimitus, joka tapansa mukaan halusi tulkita työväen mielialaa, vaikka todellisuudessa olikin »tavallisten asukkaiden» ja »rauhallisten liberaalien» mielialan tulkitsijana, tarttui heti kiinni näihin »toivomuksiin», seuraten itsetiedottomuuden ja vaistomaisuuden viittauksia, ja kirjoitti lehden N:o 6:ssa seuraavasti: »Historiallinen ajankohta vaatii puolueitamme ratkaisemaan aivan uuden kysymyksen. *Karpovitshin* ja *Lagovskin laukaukset* sekä se harras myötätuntoisuus, jota nuoriso ynnä vallankumoukselliset ainekset yleensä ovat osoittaneet heitä kohtaan, todistavat päivänselvästi, että hallituksen *valkea terrori* valmistaa uudelleen, luonnonlain vastustamattomalla voimalla, maaperää vallankumouksellisten *punaiselle terrorille*. Meidän puoluejärjestömme eivät voi eivätkä saa jättää tätä tosiasiaa huomioonottamatta, vaan niiden pitää yksissä neuvoihin päät-

1) »Mitä on tehtävä?» s. 71.

2) »Viime tapausten johdosta». Iskra N:o 3, s. 7, palsta 1.

tää, mille kannalle niiden kaikkien on asetuttava terrorin suhteen». ¹⁾

Mutta V. Sasulitsh ynnä »Iskran» toimitus eivät usko-
neet sokeasti tuohon »lain vastustamattomaan voimaan»,
vaan koettivat selvittää terrorikysymyksen perinpohjaisesti.
Sasulitsh sen vuoksi sanoi noihin hirmutekoihin ihastumi-
sen todistavan »äärimäistä kiihtymystä, eikä siitä huolimatta
sellaisten toiveiden tukeminen laajentaisi, vaan päin vastoin
supistaisi taistelun alaa. Yksityiset itsensäuhraamistapaukset,
kuten Karpovitshin loukaus, jotka eivät lähde mistään jär-
jestöstä, eivät voi saada kiintymään itseensä yleisön toivoa.
Eikä niitä voi ensinkään ottaa lukuun, sillä ne eivät ole
muuta kuin yleisen kiukustumisen ja katkeruuden ilmauksia,
aiheutuen omavaltaisuuden erittäin ärsyttävistä ilmiöistä . . .
Sellaiset laukaukset eivät voi korvata niiden ihailijoille mi-
tään muuta vapautustoimintaa. Aivan toisin on sellaisen
terrorin laita, joka sisältyy järjestyneen ryhmän ohjelmaan
vapautustaistelussa käytettävänä keinona ja jota terroristeille
myötätuntoiset piirit pitävät vapautukseen vievänä tienä. Me
olemme kuitenkin lujasti vakuutettuja siitä, että nykyhetkellä
sellainenkaan terrori, — vaikkapa yleisö rupeaisikin sitä toi-
vomaan, — ei edistäisi vapautusliikettä, vaan päin vastoin
heikontaisi sitä . . . Terrori näyttää meistä nykyhetkellä
sopimattomalta sen vaikutuksen takia, mikä sillä on ympä-
ristön sieluelämään ja mielentilaan, vaikkakaan se itsessään
ei ole toimintakeinoksi kelpaamaton . . . Terrori sai aikoi-
naan epäilemättä vireille koko Venäjän yleisön mielet, mutta
sellainen passiivinen mieltenviritys ei sysännyt ihmisiä toi-
mintaan, vaan se oli samantapaista kuin suurten taideteosten
synnyttämä esteettinen tunnelma. Joku vapaamielinen hen-
kilö ehkä puhkesi kyyneliin ajatellessaan terroristien sankaruu-
tta, mutta hänen oma toimintahalunsa ja uhrautumisky-
kynsä ei kasvanut siitä sen enempää . . . Koko aktiivinen
toiminta jäi edelleenkin muutamien sankarien niskoille, eikä
taistelunhenki tarttunut ympärillä oleviin sikäli kuin taistelu

¹⁾ »Historiall. käänne». Rab. Djelon lentolehti N:o 6, s. 5.

kiihtyi, vaan »Toimeenpanevalle komitealle» oltiin vain myötätuntoisia ja uskottiin sen voivan suorittaa vapautustehtävän. Kun siis yleisön tarmo kääntyi tuollaiselle suunnalle, niin ei muodostunut sellaista voimaa, joka olisi voinut käyttää hyväkseen sitä hämmennystä, mikä pääsi valtaan hallituspiireissä terrorin vaikutuksesta, eikä terroristien salainen järjestö kyennyt sitä missään tapauksessa tekemään». ¹⁾

»Periaatteellisesti, — kirjoitti »Iskra» toisessa kohden», — me emme ole koskaan hyljänneet emmekä voi hyljätä terroria, sillä sotatempuna sitä tarvitaan taistelussa joissakin tapauksissa. Mutta nyt ei ole kysymys siitä. Nykyhetkellähän terrorin kannattajat eivät suosita sitä toimivan armeijan sotatempuna, vaan itsenäisenä ja armeijan liikkeistä aivan riippumattomana sissihyökkäyskeinona. Eikä terrori voi ollakaan muuta nykyoloissa, jolloin puuttuu vallankumouksellista keskusjärjestöä ja paikallisjärjestöt ovat heikot. Sen vuoksi me katsomme tuon taistelukeinon käytäntöönottamisen nykyään sopimattomaksi, varsinkin kun se vetäisi kaikkein aktiivisimmat, tarmokkaimmat taistelijat pois heidän varsinaisesta ja liikkeelle tärkeimmästä toiminnastaan ja hajottaisi hallituksen voimien sijasia vallankumouksellisten voimat». Terrori katkaisisi näet yhteyden vallankumouksellisten järjestöjen ja niiden tyytymättömien, vastustusmielisten, taisteluun valmiiden joukkojen väliltä, jotka ovat heikkoja juuri hajanaisuutensa takia. Ja kumminkin tuon yhteyden ylläpitäminen on menestyksemme ainoana takeena . . . Terrori ei voi koskaan tulla tavalliseksi sotatempuksi, vaan enintään sitä voidaan määrätyissä tapauksissa käyttää lopullisessa väkiryssä». ²⁾

»Iskra» ei siis hyväksynyt raukkamaisten intoilijain päähänpistoja, että muka terrori otetaan uudestaan Venäjällä käytäntöön joukkoesiintymisten sijasta, vaan julisti järkähtämättä: »viime kuukausien valtiollinen kriisi kohtasi liikettämme aivan odottamatta. Sen vuoksi on niiden sosiali-

1) »Viime tap. johdosta». Iskra N:o 3, s. 7, p. 1—2.

2) »Mistä on alettava?» Iskra N:o 4, s. 1, p. 1.

demokraattien, jotka eivät ole koskaan lakanneet uskomasta Venäjän proletariaatin historialliseen tehtävään, saatava vastaus seuraavaan, viime tapausten esilletuomaan »aivan uuteen kysymykseen»: mihin toimenpiteisiin on ryhdyttävä, että proletariaatti saataisiin järjestetyksi ja liittyisi sellaiseksi valtiolliseksi voimaksi, joka olisi jokaisen uuden kriisin uhattessa täysin taisteluun valmis?»¹⁾ »Rabotsheje Djelo on oikeassa sanoessaan, että hallituksen valkea terrori valmistaa maaperää vallankumouksellisten punaiselle terrorille. Mutta tätä *terroria* synnyttävä voima ei suinkaan ole »vastustamaton», vaan päin vastoin sitä voidaan vastustaa ja hillitä siten, että sosialidemokraatit aktiivisesti työskentelemällä luovat todella vallankumouksellisen ja itsetietoisesti valtiollisen proletariaatin liikkeen».

Mitä enemmän kiristyivät yleisön ja hallituksen välit ja mitä kauvemaksi meni rajattomassa mielivaltaisuudessa sisäasiain ministeri Sipjagin in johtama taantumus, sitä enemmän rupesivat sivistyneet vallankumoukselliset kallistumaan terrorin puolelle. »Poliisijärjestelmän kannattajat, — kirjoitti »Iskra» Sipjagin in murhan johdosta, — ovat kaikin tavoin koettaneet äärimäisiinsä ärsyttää vapaamielistä sivistynyttä yleisöämme. Ja kun ärsytys kohooa huippuunsa, kiintyy ajatus itsestään »*terroristiseen*» taistelumuotoon kaikkialla missä yhteiskunnallisten voimien heikkouden takia ei vielä voida ajatella *julkista aseellista joukkokapinaa* . . . Tällöin väitetään terrorinkin kasvattavan työläisjoukkoja siten, että se saa *mielet kiihdyksiin*. Siinä on hiukkasen perää, sillä nykyiseen valtiolliseen järjestelmään tyytymättömät työläiset tulevat iloisiksi, kun murhayritys onnistuu, ja pahoilleen, kun se ei onnistu. Terroristien teot *kiihdyttävät* tietystikin työläisiä, mutta tätä kiihtymystä ei mitenkään käy vertaaminen siihen kiihtyneeseen mielentilaan, johon työläiset tulevat, kun he itse persoonallisesti ja välittömästi ottavat kaduilla osaa joukkoliikkeisiin. Tässä jälkimäisessä ta-

1) »Päivänkysymyksiä». Iskra N:o 14, s. 4, p. 1; seur. s. 3, p. 3.

pauksessahan kiihtymys synnyttää *itsetoimintaa*, kun taasen myötätuntoisuus terroristeja kohtaan saa ihmiset suhtaantumaan *passiivisesti* yhteiskunnalliseen elämään ja totuttaa väestön pitämään vallankumouksellista puoluetta hyväntekeväisenä, mutta syrjäisenä voimana, joka tekee itse kaikki, itse tuhoaa vapauden sortajat ja hankki vallankumoukselle lopullisen voiton. *Terrorismi eristää vallankumouksellisen puolueen ja saattaa sen sillä lailla turmioon . . .* Me annamme hyvin suuren arvon sellaisten henkilöiden kuin Balmashovin ja Karpovitshin uhrautuvaisuudelle, mutta me tahdomme kukistaa koko järjestelmän. Ja pitäessämme kiinni luokkakatsantokannan periaatteista me katsomme edelleenkin luotettavimmaksi ja parhaaksi aseeksi taistelussa tsaarinvallaa vastaan *agitatsioonin*, jota harjoitetaan työläisluokan keskuudessa sen valtiollisen itsetietoisuuden kehittämiseksi, ynnä työläisluokan voimien *järjestämisen*, jotta vastaisuudessa voitaisiin yhä tarmokkaammin harjoittaa yhä syvemmälle tunkeutuvaa ja hedelmällisempää, voitollista agitatsionia». ¹⁾

Kun Balmashòvin laukauksen johdosta sosialisti-vallankumouksellisten taistelujärjestö perusteli ohjelmassaan terrorikysymystä »periaatteellisesti», kirjoitti »Iskra» asiasta seuraavasti: »Sosialidemokratia tulee aina varottamaan seikkailupolitiikasta ja armotta osoittamaan vääriksi harhaluulot, jotka lopulta tuottavat vain katkeraa pettymystä niiden uskojille. Ja meidän on muistettava, että vallankumouksellinen puolue on vasta silloin tehtävänsä tasalla, kun se *todellakin* johtaa vallankumouksellisen luokan liikettä . . . Meidän mielestämme on parempi tehdä sellaista työtä, jolla on tulevaisuus, vaikka työ onkin vaikea ja edistyy vitkaan, kuin vaivatta tehdä uudestaan sellaista, minkä menneisyys on tuominnut mitättömäksi. Me tahdomme siis paljastaa sellaisten henkilöiden oikeat pyyteet, jotka käyvät sanasotaa opinkappalten kaavamaisuutta vastaan, mutta jotka todelli-

¹⁾ »Sipjaginin kuolema ja meidän agitatsionitehtävämme». Iskra N:o 20, 1 p. toukok. v. 1902, s. 1, p. 1—3.

suudessa itse ovat takertuneet aivan vanhentuneiden ja vahingollisten teorioiden kaavoihin, joten he saarnaavat häikäilemättä kaksintaisteluteoriaakin. 'Kuten muinoin eri kansojen välisissä taisteluissa niiden johtajat ratkaisivat taistelun kahdenkamppailulla, samaten terroristit tulevat hankkimaan Venäjälle vapauden taistelemalla mieskohtaisesti itsevaltiutta vastaan' — niin päättyi (sosialisti-vallankumouksellisten) huhtikuun 3 päivän julistus. Sellaisten lauseiden kumoamiseksi ei tarvita muuta, kuin painattaa ne uudestaan». ¹⁾

»Iskra» ei voinut olla ankarasti hyökkäämättä kaikkien tämäntapaisten pimitysyritysten kimppuun, joiden tarkoituksena oli saada himmennetyksi proletariaatin luokkatietoisuus ja vaihdetuksi sen joukkotaistelu harvalukuisten sivistyneiden sissisotaan ja mieskohtaiseen kamppailuun. Ja mitä suurempaa melua sosialisti-vallankumoukselliset pitivät »terrori»-kysymyksestä, sitä kovemmin löylytti heitä »Iskra» kirjoituksissaan. Teoksemme seuraavassa osassa saamme vielä lähemmin nähdä, miten vallankumouksellinen sosialidemokratia ja sen äänenkannattaja, »Iskra», suhtaantuivat sosialisti-vallankumouksellisiin ynnä muihin vastustuspuolueisiin. Tässä tahdomme vain yleispiirtein tehdä selkoa »Iskran» vallankumouksellisista tehtävistä, jotka »Iskra» itse määritteli näin:

»Sosialidemokraattisen liikkeen luokkaluonteen mukaisesti ei tehtävämme saa rajoittua »puhtaan työväenliikkeen» välittömien ja lähimpien tarpeiden puolustamiseen, vaan meidän tulee johtaa proletariaatin, tuon *nykyisen yhteiskunnan ainoan todellisesti vallankumouksellisen luokan* suurta vapautustaistelua sen kaikissa ilmenemismuodoissa. Sosialidemokratian on aina horjumatta laajennettava työväenliikkeen vaikutusta, niin että se ulottuu nykyisen yhteiskunnan sosiaalisen ja poliittisen elämän kaikille aloille. Sen on myös johdettava sekä työväen taloudellista että proletariaatin valtiollista taistelua, pidettävä joka hetki silmällä

---

¹⁾ »Vallankumouksellinen seikkailupolitiikka». Iskra N:o 23, 1 p. elok. v. 1902, s. 4, palstat 2—3.

lopullista päämäärää, aina levitettävä, suojeltava väärentämättömänä ja edelleen kehitettävä proletariaatin ideologiaa — tieteellistä sosialismia s. o. Marxin oppia. Kaikellaisia porvarillisia teorioita on valppaasti vastustettava, esitettäköönpä ne kuinka houkuttelevassa ja oivallisessa muodossa tahansa . . . Ainoastaan sokeat eivät näe, että »marksilaisuuden kritiikki» sai Venäjällä lyhyessä ajassa paljon kannattajia ja tuli muotiasiaksi vapaamielisessä sanomalehdistössä siksi, että se on sukua Venäjällä nykyään muodostuvan porvarillisen (nyt jo tietoisesti porvarillisen) demokratian mielipiteille . . . Mitä erittäinkin valtiolliseen taisteluun tulee, niin »luokkakatsantokannan» vaatimusten mukaisesti on proletariaatin *sysättävä eteenpäin* jokaista kansanvaltaista, demokraattista liikettä, sillä työläisdemokratian ja porvarillisen demokratian valtiolliset vaatimukset eivät eroa toisistaan periaatteissa, vaan ainoastaan laajuudessa. Taistellessaan taloudellisen vapautuksensa ja yhteiskunnallisen vallankumouksen puolesta proletariaatti on periaatteellisesti toisella kannalla ja sen tähden yksin (pikkutuottajat auttavat proletariaattia vain sikäli kuin heidän täytyy siirtyä sen riveihin). Valtiollisen vapautuksen puolesta käytävässä taistelussa sitä vastoin on liittolaisia paljonkin, eikä niiden apua sovi hyljätä. Mutta kun porvarilliseen demokratiaan lukeutuvat liittolaiset, taistellessaan vapaamielisten uudistusten puolesta, katsovat alati taaksensa ja koettavat saada asiat järjestetyksi sillä lailla, että he voisivat entisikseen »syödä hyvästi, nukkua rauhallisesti ja elää iloisesti» toisten kustannuksella, niin proletariaatti menee eteenpäin matkan päähän taaksensa katsomatta. Ja silloin kun hra R. N. S:n (= P. Struve Witten kirjelmän esipuheen sepittäjä) kaltaiset henkilöt tulevat *hieromaan hallituksen kanssa kauppoja saadakseen siltä suosiolla sovinnolla suurivaltaisen semstvon tai perustuslain, me sosialidemokraatit tulemme taistelemaan kansanvaltaisen tasavallan puolesta*. Meidän on vain muistettava, että sysätessämme vapaamielisiä eteenpäin meidän on pidettävä heitä kiinni niskasta ja *pakotettava* heidät ottamaan pitkä askel lyhyen sijasta. Jos

he hangottelevat vastaan, niin menemme *eteenpäin heidän vastustuksestaan huolimatta*». ¹⁾

IX.

»Ainoastaan yhteistä ohjelmaa noudattava puolue voi toimia suunnitelmanmukaisesti ja edistää kunnollisesti sitä asiaa, jota se palvelee. Ja ainoastaan esittämällä selväpiirteisessä ohjelmassa yleisen yhteiskunnallisen ynnä valtiollisen maailmankatsomuksensa sekä ne valtiolliset vaatimukset, mitkä se tekee nykyiselle yhteikunnalle, voi proletariaatin puolue menestyksellä laajalti levittää vallankumouksellista sosialismia ja saada laajaperäinen kansanliike yhteishyökkykseen vallitsevaa järjestelmää vastaan. Ilman valtiollista ohjelmaa ei, vakavasti puhuen, ole vielä olemassa valtiollista puoluetta, vaan ainoastaan ne ainekset, joista sitten voi muodostua puolue». ²⁾

Ohjelmasta puhuessaan »Iskra» ei tietystikään tarkoittanut »Rabotsheje Djelon» »toimintaohjelmaa», sillä »Iskra» katsoi »toimintaohjelman» s. o. käytännöllisen puolen olevan erottamattomassa yhteydessä teorian, tietopuolisen ohjelman kanssa. Kirjoittihan »Iskra» näet ensimmäisessä pääkirjoituksessaan näin: »Sosialidemokratia on sosialismiin liittynyt työväenliike, eikä sen suinkaan ole passiivisesti palveltava työväenliikettä sen kullakin eri kehitysasteella, vaan sen on valvottava koko työväenliikkeen etuja, osoitettava liikkeelle sen lopullinen päämäärä ja valtiolliset tehtävät, suojeltava sen valtiollista ynnä aattellista itsenäisyyttä». ³⁾ Tällaisten vaatimusten mukaista sosialidemokraattista ohjelmaa ei Venäjällä oltu vielä siihen saakka saatu laadituksi.

¹⁾ »Valtioll. agitatsioni ja luokkakatsantokanta». Iskra N:o 16, 1 p. helmik. v. 1902, s. 1, p. 2.

²⁾ »Venäjän sos.-dem. työväen-puol. ohjelmaehdotus». Iskra N:o 21, 1 p. kesäk. v. 1902, s. 2, p. 1.

³⁾ »Liikkeemme varsinaiset tehtävät». Iskra N:o 1, s. 1.

»Työn vapautus»-ryhmän v. 1885 tekemä ohjelmaehdotus ei ollut *sosialidemokraattinen* siksi, ettei sitä valmistettaessa oltu käytetty hyväksi sosialismin tuloksia eikä Venäjän työväenliikkeessä saavutettuja kokemuksia (työväenliikehän oli silloin Venäjällä vielä kehdoissaan, ilmeten vain hillittöminä, itsetiedottomina mellakkoina). Sen vuoksi vuoden 1885 ohjelmaehdotus oli muodoltaan abstraktinen, marksilainen, mutta *ei sosialidemokraattinen*, ja sen tarkoituksena oli puolustaa marksilaisia mielipiteitä utopististen sosialistien hyökkäyksiä vastaan.

»Työn vapautus-ryhmän ohjelma, — lausui siitä Plehanov, — oli pikemmin hyvin suppeaan muotoon puettu kirjoitus kuin ohjelma sanan varsinaisessa merkityksessä; siinähän esitettiin sekä sen tekijöiden mielipiteet että myös puolustettiin niitä, vieläpä vastattiin ennakolta eri puolilta mahdollisesti tehtäviin vastaväitteisiin. Siihen aikaan oli pakko menetellä niin, mutta nykyään ei sellainen menettely enää ole paikallaan». 1)

Samaten ei ensimmäisessä puoluekokouksessa hyväksyttyä »Julistusta» voitu pitää sosialidemokraattisena ohjelmana, sillä siinä vain pohdittiin ohjelman tarpeellisuutta, mutta siinä esitetyt ohjelman ääripiirteet eivät suinkaan kelvanneet ohjelmaksi.

Eikä tietystikään voitu sosialidemokraattiseksi ohjelmiksi myöskään nimittää »Rab. Djelon» uutta eikä vanhaa ohjelmaa, vaikka niitä tavallisesti pidettiin niin suuressa arvossa. Toinen niistä ilmestyi »Rab. Djelon» ensimmäisessä numerossa ja esitti lehden toimituksen ohjelman, niin kuin se oli hyväksytty ulkomailla olevan »Venäläisten sosialidemokraattien liiton I:ssä kongressissa, sen jälkeen kun mainittu liitto oli eronnut »Työn vapautus»-ryhmän yhteydestä ja muodostettu uudestaan (syksyllä v. 1898). Toinen kirjoitus »Uusi ohjelmamme», taasen oli valmistettu tuon liiton III:ssä kongressissa, sitten kun (syksyllä v. 1901) oli turhaan koetettu yhdistää toisiinsa liiton järjestöä ja

---

1) Plehanov. »Venäjän s.-d. puol. ohjelmaehdotus». Sarja N:o 4, elok. v. 1902, s. 20.

»Vallankumouksellista järjestöä »Sosialidemokraatti» (= Työn vapautus-ryhmä) ynnä »Iskran» ja »Sarjån» ryhmää.

Edellistä noista kahdesta ohjelmasta olemme jo aikaisemmin (1 luku, ss. 12—13) tarkastaneet ja havainneet, ettei se vastannut tieteellisen sosialismin vaatimuksia. »Näiden (vuoden 1898) ohjesääntöjen perustarkoituksena, — sanotaan »Uudessa ohjelmassamme», — oli saada teroitetuksi mieliin, että sosialidemokratian tulee välttämättömästi olla läheisessä ja kiinteässä yhteydessä proletariaatin syvien rivien liikkeen kanssa, ja niiden perussisällyksenä saada vakaannutetuksi keinot, millä syvät rivit vedetään aktiiviseen valtiolliseen taisteluun». Ja tämän v. 1898 ohjesääntöjen tarkoituksen ynnä sisällyksen katsoi III:s kongressi pitävän paikkansa vielä silläkin hetkellä.¹⁾ Mutta uuden »ohjelman» ydinkohtana oli kumminkin se näkökanta, että »socialidemokratian toiminta voi vastata tarkoitustaan vain siinä tapauksessa, että se, paitsi tieteellisen sosialismin yleisiä periaatteita, ottaa huomionsa myös 1) kysymyksessä-olevan maan yhteiskuntaluokkien yleiset valtiolliset ja konkreettiset keskinäiset suhteet ynnä 2) työväenliikkeen kehitysasteen». Vuoden 1898 ohjelman katsottiin takaavan »liikkeen asteettaisen valtiollisen kehityksen ja ainakin sen ajan voimakkaimmat järjestöt voivat toteuttaa sen heti paikalla». ²⁾

Tuon ohjelman toteuttamisen teki v. 1898 »mahdolliseksi» se seikka, että sen mukaan oli »taisteltava työläisluokan *lähimpien* valtiollisten vaatimusten puolesta», koska sellainen taistelu oli »taloudellisen taistelun kehittynein ja varsinainen muoto». ³⁾ Mutta siihen aikaan kun »uutta ohjelmaa» laadittiin, kykenivät nuo voimakkaimmat järjestöt tekemään jo »enemmänkin kuin vetämään työväen syviä rivejä valtiolliseen taisteluun, nimittäin käyttämään karttuneita vallankumouksellisia voimia tarkoituksenmukaisesti hy-

1) »Uusi ohjelmamme». »Rab. Djelo» N:o 11—12, helmik. v. 1902, s. 1; seur. ss. 1—2.

2) Edell. lähde s. 6.

3) »Toimitukselta». Rab. Djelo N:o 1, s. 2.

väksi itsevaltiuden kukistamista varten» . . . »Rab. Djelon» toimitus lausui tästä seuraavasti: »Uudet ohjesäännöt saattavat kylläkin näyttää olevan liikkeestä, kokonaisuudessaan katsottuna, *edellä* yhtä paljon kuin aikanaan vuoden 1898 ohjesäännöt; mutta tämä ei suinkaan ole epäkohta, vaan ansio, sillä onhan ohjelma valmistettu koko Venäjän äänenkannattajaa varten, jonka on valvottava koko liikkeen etuja ja asettava etualaan puolueen yleiset tehtävät. Joka tapauksessa taktiikkaperusteiden uusi kokoelma vastaa työväenliikkeen nykyistä kehitysastetta, jolla tietystikin tarkoitetaan sitä tilaa missä liike on kehittyneimmissä piireissä ja työläisjoukkojen kehittyneimmissä kerroksissa». ¹⁾

Kuten edellisestä näkyy, ei kenenkään päähän pälkähäntänyt moittia »Rab. Djelon» vanhaa eikä myös uutta ohjelmaa siitä, että ne muka olivat liikkeestä *edellä*. Vaan päin vastoin kaikki moittivat ja syyttivät »Rab. Djelon» aatteiden kannattajia siitä, että he tallustelivat työväenliikkeen hännässä, koettaen pidättää ja liittää »ohjelmansa» ympärille työläisiä, jotka pyrkivät eteenpäin heidän estelyistään huolimatta. Muuten »Venäl. sos.-dem. liiton» itsensä-imartelu on hyvin käsiteltävissä, kun katsotaan tarkemmin, mitä merkitsivät sanat »työväenliike kokonaisuudessaan». »Työväenliike kokonaisuudessaanhan» ei »Rab. Djelon» käsityksen mukaan ollut muuta kuin kehittyneiden työläisten liike sen viimeisimmässä ilmenemismuodossa. Otaksukaamme nyt, että Pietarissa (kehittyneessä piirissä) työläiset tekivät eilen puhtaasti taloudellisen lakon. Pietarin työläiset ovat kehittyneitä työläisiä, siis »työväenliike kokonaisuudessaan» ei vielä ole mennyt puhtaasti taloudellista taistelua kauvemaksi. Tänään taas Jekaterinoslavin kehittyneet työläiset pieksivät maavartijoita (= maalaispoliiseja), vaikka eivät vielä esittäneetkään valtiollisia vaatimuksia; tästä »Rab. Djelo» teki sen johtopäätöksen, että »työväenliike kokonaisuudessaan» on siirtynyt seuraavalle kehitysasteelle — taisteluun poliisiviranomaisten mielivaltaa vastaan, j. n. e. sa-

1) »Uusi ohjelmamme». Rab. Dj. N:o 11—12, s. 7.

maan tapaan. Ja yleistäessään tuon työläisten ynnä maa-vartijain kahakan lähimpäin valtiollisten oikeuksien puolesta käytäväksi taisteluksi, »Rab. Djelo» uskoi tietystikin lujasti olevansa Jekaterinoslavin työväestöstä edellä.

»Rabotsheje Djelon» mukaan ohjelma oli »*niiden taktiikkaperusteiden kokoelma, joita on noudatettava parhailaan käytävässä taistelussa*». Kyllähän lehti heti kiiruhti selittämään, että sellainen ohjelma »ei ole sama kuin puolueohjelma, joka antaa puolueen toiminnalle yleisen teoreettisen pohjan ja esittää sen yleisen päämäärän ynnä yleiset vaatimukset», mutta vakuutti pitävänsä puolueohjelmaa samassa arvossa kuin ennenkin ja »toimivansa entisikseen kansainvälisen tieteellisen sosialismin pohjalla Venäjän sos.-dem. työv.-puolueen julistuksen periaatteiden mukaisesti, jossa julistuksessa puolueemme ohjelman perusprinsiipit ovat esitettyinä». ¹⁾

Mutta koska pelkkä viittaaminen »tieteelliseen sosialismiin», — jonka lipun alla juuri niihin aikoihin vallankumouksellisten sosialidemokraattien ohella majailivat myös Bernstein ja Millerand, — ei määritellyt »Rab. Djelon» kantaa teoria- (s. o. ohjelma-) -kysymyksessä ja koska myöskään tyhjä vakuutus siitä, — että lehti kannatti »Julistuksen» periaatteita, joiden mukaisesti puolueen m. m. tuli hankkia itselleen puolueohjelma, — ei ollut vastaus kysymykseen, »mitkä yleiset tarkoitukset ja vaatimukset puolueen tulee esittää», niin ei tarvitse kummastella, jos Plehanov elokuussa v. 1902 kirjoitti seuraavasti: »Meillä kiinnitetään liian vähän huomiota »ohjelmiin»; sitä todistaa muun muassa se merkillinen seikka, että tähän saakka on painettu vain yksi ainoa Venäjän sosialidemokratian ohjelmaehdotus, jonka »Työn vapautus»-ryhmä valmisti v. 1884 ja julkaisi v. 1885. Eikä tätäkään, ainoaa painettua ehdotusta ole, tietääksemme, *julkisesti hyväksynyt* yksikään Venäjällä toimiva järjestö». ²⁾

¹⁾ »Uusi ohjelmamme». Rab. Djelo N:o 11—12, s. 5.

²⁾ »Ven. s.-d. t.-p. ohjelmaehdotus. Sarjã N:o 4, ss. 17—18.

Venäjän sosialidemokraateilla ei ollut ohjelmaa eikä edes ohjelmaehdotuksiakaan. Mutta kun kerran ei ollut ohjelmaa, ei myös ollut puoluetta, vaan vallalla oli täydellinen käsitteiden hämmennys ja periaatteettomuus. Siinä yhäti etsittiin, haparoitiin »kehityskulku-taktiikkaa» ja milloin harrastettiin puhtaasti taloudellista taistelua, milloin taas sivistyneiden kanssa ihastuttiin terroriin ja hankkiuduttiin heti paikalla tekemään ratkaiseva hyökkäys itsevaltiutta vastaan.

»Ennen kun voidaan liittyä yhteen, meidän on välttämättömästi saatava rajat selviksi», kirjoitti »Iskra» puolitoista vuotta takaperin ilmestyessään ensi kerran lukijakunnan eteen, — näin lausui lehden toimitus julkaistessaan tuon ensimmäisen ohjelmaehdotuksen. — »Iskra ja Sarjå astuivat näyttämölle kaikkein kovimman sisällisen murroskauden, kriisin aikana, mikä liikkeellämme on koskaan ollut kestettävänään. Sen vuoksi niiden täytyi ensi työkseen ryhtyä *valmistelemaan puolueemme yhteenliittämistä käymällä aatteellista taistelua, jotta proletariaatin liike saataisiin puhdistetuksi kaikista vieraista aineksista, jotka historiallisesta kohtalonoikusta olivat siihen joutuneet.* Mutta sikäli kuin tuo aatteiden hämmennyksen aika alkaa mennä ohitse ja sikäli kuin vallankumouksellisen taistelun logiikka painetun sanan logiikkaa voimakkaammin juurruttaa tietoisuuteen hetkellisesti unohdetut vallankumouksellisen sosialidemokratian totuudet, voimme toivoa puolueen lopullisen yhteenliittymisen hetken vähitellen lähenevän ja luulemme puolueohjelman valmistamisprosessin puolestaan suuresti edistävän tuota lopullista yhteenliittymistä». ¹⁾ »Nyt eivät — lausui tästä Plehanov, — toverimme ole enää kahdenvaiheilla, vaan on täysin vakuutettuja siitä, että nykyäänkin tarvitaan välttämättömästi sellaista lujaa järjestöä, kuin Venäjällä oli 70-luvun jälkipuoliskolla ja 80-luvun alussa (»Maa ja vapaus»-seuran ynnä »Kansan vapaus»-puolueen järjestöt), jolloin järjestö teki Venäjän vallankumouksellisille

¹⁾ »Ven. s.-d. t.-puol. ohjelmaehdotus». Iskra N:o 21, s. 2, palsta 1.

verrattomia palveluksia. Jollemme erehdy, niin nykyään ollaan erimielisiä vain siitä, *mitä tietä saadaan luoduksi tuollainen järjestö*. Toisin on ohjelman laita. Ei näet vielä läheskään selvästi tajuta, kuinka suuri merkitys ohjelmalla on puolueen elämässä ja toiminnassa. Muutamat toverit vielä nykyäänkin vetoovat mielellään niihin Marxin sanoihin, että yksi todellinen työväenliikkeen ottama askel on tärkeämpi kuin koko tusina ohjelmia. Mutta toverimme, ollen niin sanottuja *käytännöllisiä* toimitsijoita, antavat noille Marxin sanoille toisen merkityksen kuin itse Marx. Ettei Marx, — samoin kuin hänen uskollinen ystävänsä Engels, — ollut eikä voinut olla *välinpitämätön* ohjelmakysymyksistä, — sen tietää jokainen, joka vähänkään on perehtynyt tieteelliseen sosialismiin ja selvittänyt itselleen, *kuinka suuresti tämän mukaan työläisluokan itsetietoisten ainesten tulee vaikuttaa kehittymättömiin joukkoihin . . .* Jotta siis voitaisiin erottaa joukosta koko proletariaatin yhteiset, kansallisuudesta riippumattomat edut, on *välttämättömästi tiedettävä millaiset ne ovat*, ja sitä varten on ensin otettava selville työväenliikkeen ehdot, kulku ja yleiset tulokset. Näin täytyy »teoriasta» välinpitämättömän henkilön menettellä. Ja sellainen ihminen kykenisi vielä vähemmin määrittelemään ja valvomaan *työväenliikkeen yleisiä etuja kokonaisuudessaan, sen kaikilla eri kehitystasasteilla . . .* Mutta ken on saanut selville työväenliikkeen ehdot, kulun ja yleiset tulokset, hän on muodostanut itselleen täydellisen ja johdonmukaisen komunistisen (sosialidemokraattisen) *ohjelman*, sillä sellaiseksi ohjelmaksi nimitetään mainittuja seikkoja koskevien johtavien periaatteiden kokonaisuutta. Ja kommunistit (sosialidemokraatit) eroavat muiden työväenpuolueiden (esim. »puhtaasti» ammatillisen liikkeen) kannattajista juuri siinä kohden, että heillä on sellainen *ohjelma*, joka käsittää työväenliikkeen kulun kokonaisuudessaan, ja että he alituisesti noudattavat tätä ohjelmaa käytännöllisessä toiminnassaan». ¹⁾ Sosialidemokraattisella puolueella ei voi

¹⁾ »Ven. s.-d. t.-puol. ohjelmaehdotus». Sarjã N:o 4, ss. 11—13.

ilman teoreettista ohjelmaa olla »toimintaohjelmaakaan», samoin kuin on mahdoton sosialidemokraattisesta teoriasta riippumaton sosialidemokraattinen käytännöllinen toimintakin.

»Iskra» ja »Sarjå» eivät saattaneet ohjelmaehdotuksessaan sivuuttaa niitä peruskysymyksiä, »joihin kapitalististen maiden yhteiskunnallisessa ja valtiollisessa kirjallisuudessa olivat porvarilliset oppineet käyneet käsiksi hyökkäämällä arvostellen Marxin ja Engelsin tieteellisen sosialismin kimppuun . . . Ja vastaamalla niihin kysymyksiin saatiin ihmiset ryhmitetyksi kahteen vastakkaiseen leiriin: riistäjät ja riistettävät. Tärkein noista polttavista kysymyksistä oli tietystikin se, suureneeko vai pieneneekö yhteiskuntaluokkia erottava taloudellinen juopa, sikäli kuin kapitalistisen yhteiskunnan kehitys menee eteenpäin». ¹⁾

Tämän kysymyksen yhteydessä oli toinenkin kysymys: laimeneeko ja lakkaako vai kiihtyykö ja kärjistyykö kapitalismin kehittyessä luokkataistelu. Tästä »Sarjå» kirjoitti seuraavasti: »ohjelmassamme ensiksi osoitetaan, että porvarillisen yhteiskunnan kehittyessä kapitalististen tuotantosuhteiden valta tulee alaltaan yhtämittäisesti *laajenemaan*; sitten kiinnitetään huomio siihen, että palkkatyö tulee samassa suhteessa yhä enemmän kapitaalista riippuvaiseksi ja kapitaali tulee *riistämään* sitä *yhä suuremmissa määrässä*. Tästä seuraa tietenkin, että porvarillisten »yhteiskunnalliseen rauhaan» kehottavilta saarnoilta puuttuu todellisuudessa sekin näennäinen pätevyys, minkä niille antoivat kapitalismin oppineiden puolustajien tilastotieteelliset silmäkääntämistemput. Itse teossa kiristyy luokkataistelu yhä enemmän ja enemmän, niin kauvan kun vallitsee kapitalistinen tuotantotapa. Tämäkin ajatus esitetään ohjelmassamme selväpiirteisesti. Ja nämä kaksi seikkaa määräävät riittävästi ohjelmamme luonteen: se on täysin »*oikeaoppinen*». ²⁾

Yhtä »oikeaoppisesti» ratkaistiin tuossa ohjelmassa myös

1) Edell. lähde, s. 20.

2) Edell. s. 21.

yhteiskunnallista vallankumousta koskeva n. s. kriisikysymys, joka esitettiin aivan tarkalleen todellisuuden mukaisesti. Ohjelman oikeaoppisuus tässä suhteessa »saa selityksensä siitä, että koko kapitalistisen yhteiskunnan kehityskulku todella menee siihen suuntaan kuin oikeaoppisuus on sen määritellyt». ¹⁾ »Tarvitseeko selittää, — lausui Plehanov mainitussa Sarjån kirjoituksessa, — minkä tähden on ohjelmaehdotuksessamme proletariaatin yhteiskunnallisesta vallankumouksesta puhuttaessa otettava huomioon myös yhteiskunnallisen tuotantotavan järjestäminen, eikä vain »ryöstäjiltä ryöstäminen? Jos kerran porvarillisen yhteiskunnan olennaisimpana tunnusmerkkinä on kapitalistisiin *tuotantosuhteisiin* perustuva *tavaratuotanto*, niin tulee sosialistisen vallankumouksen, tehdessään lopun porvarillisesta yhteiskunnasta, samalla välttämättömästi poistaa myös nuo tuotantosuhteet ynnä tavaratuotanto, joka synnyttää anarkiaa kansantaloudessa». Mutta yhteiskunnallinen vallankumous voidaan panna toimeen vasta sitten, kun toteutetaan proletariaatin valtiollinen diktatuuri». »Proletariaatin valtiollinen diktatuuri taasen merkitsee sitä, että proletariaatti anastaa käsiinsä sellaisen poliittisen vallan, jonka avulla se mahtivaltiaana voi tukahduttaa riistäjien kaikki vastustusyritykset . . . Väitetään kyllä, että kehittyneissä kapitalistisissa maissa vähitellen pääsee valtaan *kansanvaltainen hallitusjärjestelmä*, mutta tästä ei ole paljoakaan apua. Sellainen hallitusjärjestelmä ei näet vielä poista *yhteiskuntaluokkia* eikä siis myöskään lopeta luokkataistelua, jonka vuoksi sorretun luokan on välttämättömästi hankittava itselleen valtiollinen yliherruus voidakseen poistaa sortonsa yhteiskunnallisen syyn . . . Työväen valtiollisen kasvatuksen ohjelmassa täytyy siis huomauttaa siitä, että työväen on juurrutettava mieliinsä luokkansa tulevan valtiollisen herruuden aate, toteuttakoonpa sen siten historia *väkivaltaista tai rauhallista tietä*. Ohjelmasamme olemme myös huolellisesti »oikeaoppisuuden» periaatteiden mukaisesti esittäneet sosialidemokratian tehtävän

¹⁾ »Ven. s.-d. t.-puol. ohjelmaehdotus». Sarjå N:o 4, s. 24.

työläisarmeijan etujoukkona ja sen johtajana (harvennus Ljadovin). Sosialidemokratia järjestää työläisluokan itsenäiseksi puolueeksi, joka on kaikkia riistäjien puolueita vastustavalla kannalla; sitä paitsi sosialidemokratia osoittaa paljastuksillaan riistäjien ja riistettävien etujen olevan aivan vastakkaisia ja siis yhteensoveltumattomia sekä koettaa ylipäänsä kaikin tavoin *jouduttaa* luokkatietoisuuden kehittymistä proletariaatin keskuudessa ynnä selvittää sille tulevan yhteiskunnallisen vallankumouksen välttämättömyyttä ja luonnetta . . . *Ja jollei sosialidemokratia tahdo tehdä itsemurhaa, ei se voi koskaan suostua rupeemaan rattaiden viidenneksi pyöräksi»* (harvennus Ljadovin).¹⁾ Näin puhui Plehanov väitellessään »ekonomistien» kanssa, joiden mielestä sosialidemokratian »oli esitettävä vain sitä, minkä työläisluokka on jo tullut tajuamaan saamatta yhtään apua »vallankumouksen basillilta».

Proletariaatin suhde kapitaaliin ja välttämätön taistelu koko kapitalistista järjestelmää vastaan määräävät sen »vapauttamaan kapitaalin sortaman ja riistämän ihmiskunnan kokonaisuudessaan . . .; toisten yhteiskuntaluokkien taistelu kapitaalia vastaan tulee taasen yhteiskuntakumoukselliseksi vain siinä määrin, mikäli ne hyväksyvät *proletariaatin* pyrkimykset ja kannattavat niitä». Sen vuoksi »työläisluokan puolue, kansanvälinen sosialidemokratia, kutsuessaan riveihinsä työtätekevän ja riistetyn väestön jäseniä, kehottaa heitä liittymään puolueeseen vain sillä ehdolla, — kuten ohjelmassamme sanotaan, — että he siirtyvät proletariaatin kantsantokannalle». ²⁾

Mitä sitten tulee »Iskran» ja »Sarjàn» minimi-ohjelmaan, niin on huomattava, että ehdotus meni aivan päinvastaiseen suuntaan kun »Rab. Djelon» asteettainkehitty-

1) Edell. lähde ss. 28—30. Kuten näkyy harventamastamme lauseesta, oli Plehanov siihen aikaan aivan toisella kannalla kuin nykyään, jolloin hän kiivaasti puolustaa »puhtaan työväenkongressin» aatetta, jonka toteutuessa sosialidemokratia muuttuisi »rattaiden viidenneksi pyöräksi».

2) Edell. lähde s. 31.

mis- eli asteettaisuusteoria. Vastatessaan »Eteläisen ryhmän» hyökkäykseen ohjelmaa vastaan, »Iskra» kirjoitti asiasta seuraavasti: »Meidän nähdäksemme on lähin valtiollinen tehtävämme esitettävä aivan määrättyssä muodossa, jotta saataisiin rajat selviksi muiden, tsaarinvaltaa vastaan taistelevien puolueiden kanssa. Ja meidän tulee antaa työväelle täsmällinen vastaus kysymykseen, minkälainen valtiomuoto on saatava nykyisen sortuvan valtiomuodon sijaan. Tunnuksena »oikeusvaltio» on liian ylimalkainen vastaus, eikä sellaiseen tunnussanaan tyytyvä valtiollinen agitatsioni antaisi johdettavanamme oleville kansanjoukoille selvää käsitystä niistä valtiollisista vakuuksista, mitkä sen on hankittava voidakseen vapaasti taistella luokkaetujensa puolesta. Sosialidemokratian on sitäkin välttämättömämmin määriteltävä valtion perussäännön, konstitutsionin luonne, kun toiset valtiolliset puolueet puolestaan eivät tyydy pelkästään vaatimaan itsevaltiuden kumoomista, vaan määrittelevät peruspiirteissään haluamansa »oikeusjärjestyksen» sen suuntaiseksi, ettei se tyydytä proletariaatin laillisia vaatimuksia. Niinpä perustuslailliset vaativat Struven lehdessä, että konstitutsionin valmistaminen on ehdottomasti annettava semstvokokousten 1) edustajien huoleksi, vaikka semstvokokousten jäsenet ovat valitut säätyasteikon perustuksella. Ja he osoittavat aivan epäamättömästi, että *sellaisen* perustuslakia-säättävän kokouksen luoma oikeusjärjestys tulee luonteeltaan sen laatuiseksi, kuin perustuslain säätäjät ovat; toisin sanoen: tuon perustuslain kansanvaltaisuusmäärää rajoittaa lakiasäättävän kokouksen luokkaluonne.

»Koska siis kaikki porvarillis-vapaamieliset puolueet ovat luonnostaan taipuvaiset lieventämään itsevaltiudesta oikeusjärjestykseen siirtymistä ja myöntyväiset koristelemaan sitä kaikenmoisilla »supistuksilla» ynnä poikkeuksilla, joiden

---

1) Yleinen kunnallisitsehallinto on Venäjällä kihlakunnittain ja kuvernementeittain semstvokokousten (semskija sobranija) huostassa, joissa valta on melkein yksinomaan aatelisten ja virkamiesten käsissä, koska varsinaisen kansan valittuja edustajia on kovin vähän (keskimäärin n. 28 %).

kautta uuteen hallitusjärjestelmään jää voimaan monta vanhaa laitosta ja perinnäistapaa; koska myös pikkuporvarilliset demokraatit ovat valmiit, käytännöllisen soveliaisuuspolitiikan vaatimuksista (:»ei pidä hajottaa oppositsionia toisarvoisten kysymysten tähden»), antamaan perää vapaamielisten porvarillisten pyyteille, niin kaiken tämän vuoksi proletariaatin puolueen tulee esittää vaatimuksenaan, että nykyinen valtiollinen järjestelmä on vaihdettava johdonmukaisesti toteutettavaan kansanvaltaan, demokratiaan. Ainoastaan tästä aatteesta kiinnipitäen on proletariaatin puolue menestyksellä taisteleva kaikkien porvarillisten politikkojen vehkeilyjä vastaan, joiden tarkoituksena on saada himmennetyksi kansan syvien rivien etujen ja nykyisen valtiollisen järjestelmän välillä vallitsevat sovittamattomat ristiriitaisuudet. Ja ainoastaan vaatimalla johdonmukaisesti ynnä kaikenpuolisesti toteutettavaa kansanvaltaa, saa köyhälistönpuolue suojelluksi kansan syvät rivit vapauden väärien, petollisten ystävien vaikutukselta, kun nämä »oikeusjärjestyksen» varjolla tulevat tyrkyttämään kansalle uudistettua, kullattua itsevaltiutta (jommoinen oli esim. v. 1881 Loris-Meliskovin »perustuslaki»)¹⁾

Minimi-ohjelman valtiolliseen puoleen yhtyvät läheisesti myös sen muutkin kohdat. Muun muassa siinä esitetyt yhteiskunnalliset vaatimukset ovat toteutettavissa vain jyrkästi kansanvaltaisen järjestelmän (s. o. kansanvaltaisen tasavallan) aikana. »Iskra» kirjoitti tästä seuraavasti: »Ne yhteiskunnalliset vaatimukset, joita me teemme nykyisen järjestelmän kannattajille, ovat esitettävät siinä muodossa, että on ehdottomasti vaadittava kokonaan luovuttavaksi nykyisestä valtiollisesta järjestelmästä, sillä päinvastaisessa tapauksessa meidän saarnaamamme puolinaiset yhteiskunnalliset uudistukset muuttuisivat taantumusmielisten käsissä aseeksi, jonka avulla he saisivat määrätyt kansankerrokset kääntämään selkänsä vallankumoukselle ja alistumaan vallitsevaan

¹⁾ »Ohjelmakysymyksestä». »Iskra N:o 25, 14 p. syysk. v. 1902, s. 4, p. 1—2.

järjestelmään. Mutta kun me perusprinsiippimme mukaisesti edistämme luokkataistelun kehittymistä ja koetamme kokonaan poistaa *kaikki* maaorjuussuhteiden jätteet sekä teemme kaikki johtopäätökset pitäen aina silmällä tuota perusohjetta, niin saamme muodostaneeksi lähimpiä tehtäviä koskevan *yhteiskunnallisen* ohjelmamme sellaiseksi, etteivät sitä voi käyttää hyväkseen taantumusmieliset eikä vapaamielisiksi tekeytyvät henkilöt». ¹⁾

Samojen periaatteiden mukainen oli myös ohjelmaehdotuksen maatalouskysymystä koskeva osa, jonka pääponnet esitettiin jo »Iskran» kolmannessa numerossa. ²⁾ Niin kuin Ljenin esitti asian, erosivat työväen tilan parantamista koskevat yhteiskunnalliset vaatimukset ja maatalousohjelmassa esitetyt vaatimukset toisistaan seuraavasti: »Me otamme puolustaaksemme palkkatyöläisten etuja heidän *luokkansa kannalta* ja me teemme sen siksi, että pidämme heidän luokkaliikettään ainoana *todella* vallankumouksellisena liikkeenä, jonka vuoksi me myös koetamme sitä järjestää, ohjailta ja valaista sosialisen itsetietoisuuden valolla. Mutta mitä talonpoikaisväestön tulee, niin huomattakoon, että me *emme rupea* valvomaan sen etuja *pikkuviljelijäin luokan kannalta*». Jos näet ryhdyttäisiin puoltamaan talonpoikaisväestön luokkaetuja, niin siinä herätettäisiin pettäviä toiveita siitä, että sen hyvinvointi on mahdollinen kapitalismin valitessakin». Sen vuoksi »talonpoikien vaatimusten» »oikeutettu pääsy» sosialidemokraattiseen ohjelmaan riippuu kahdesta ehdosta: »ensiksikin siitä, että nuo vaatimukset koskevat maaorjuuden jätteiden poistamista, ja toiseksi siitä, että ne edistävät luokkataistelun kehkeytymistä maaseudulla».

Sosialidemokraattien tulee näin ollen suhtautua talonpoikaisväestöön kahdella tapaa. »Mikäli maaorjuus on vielä voimassa jossakin muodossa, sikäli *talonpoikaisväestö kokonaisuudessaan* vihaa sitä ja esiintyy *luokkana*, vastustaen

¹⁾ Edell. lähde, s. 4, p. 2.

²⁾ Kirjoituksessa »Työväen ohjelma ja talonpoikaisväestö».

maaorjuudesta kiinnipitäviä suurtilallisia ja näitä suosivaa hallitusta. Tällöin talonpojat eivät esiinny kapitalistisen, vaan maaorjuuskannalla olevan yhteiskunnan säätyluokkana. Ja mikäli maaseudulla vielä pysyy vireillä maaorjuusyhteiskunnalle ominainen »talonpoikaisväestön» ynnä etuoikeutettujen maanomistajien välinen luokkaviha, *sikäli* on työväenpuolueen epäilemättäkin pidettävä »talonpoikaisväestön» puolta, tuettava sen taistelua ja *yllytettävä sitä taistelemaan* maaorjuuden kaikkia jätteitä vastaan». Mutta *mikäli* toiselta puolen maaseudulla pääsee vakaantumaan »nykyaikainen» porvarillinen yhteiskuntamuoto, *sikäli* talonpoikaisväestö lakkaa olemasta yhtenäinen luokka ja pirstoutuu maalaisproletariaattiin ynnä maalaisporvaristoon (suur-, keskin-kertaiseen ja pikkuporvaristoon). Toistamme vielä kerran, että »talonpoikaisväestö» on maaorjuusyhteiskunnan mutta ei porvarillisen yhteiskunnan yhtenä luokkana, niin kauvan kun maaorjuussuhteet pysyvät voimassa». ¹⁾

Tämän Venäjän talonpoikaisväestön kaksinaisen luonteen takia on myös meidän maatalousohjelmamme saanut erikoisen leiman: »Työväestöä koskevassa ohjelman osassa meillä ei ole oikeus mennä yhteiskunnallisia uudistusvaatimuksia kauvemmaksiksi, kun taas talonpoikaisväestöä koskevissa kohdissa emme saa pysähtyä edes yhteiskunnan kumousvaatimukseen».

»Maaorjuuden jätteiden poistamisvaatimus, — jatkoj Ljenin edelleen, — on yhteinen meille ja kaikille vapaa-mielisille, kansanpuoluelaisille, yhteiskunnanuudistajille, marksilaisuuden kriitikoille maatalouskysymyksessä y. m. Ja kaikista näistä herroista me eroamme tässä suhteessa vain vaatimuksen laajuudessa, mutta ei periaatteellisesti. He tulevat tässä kohden ehdottomasti pysymään aina uudistusten puitteissa, kun me emme pysähdy yhteiskunnan kumousvaatimukseenkaan. Mutta liittäessämme vaatimukseemme sen ehdon, että on turvattava »luokkataistelun vapaa kehitys maa-

¹⁾ Ljenin »Venäjän sos.-demokratian maatalousohjelma». Sarja N:o 4, ss. 156—157; seur. s. 159.

seudulla», me joudumme *periaatteellisesti* ristiriitaan kaikkien näiden herrojen, *vieläpä* myös kaikkien niiden vallankumouksellisten ynnä sosialistien kanssa, jotka eivät ole sosialidemokraatteja. Nämä viimeainitut eivät maatalouskysymyksessä myöskään pysähdy yhteiskunnan kumousvaatimukseen, mutta he eivät tahdo tehdä niitä riippuvaisiksi »luokkataistelun vapaata kehitystä» koskevasta ehdosta.

Tämä ehto on vallankumouksellisen Marxin opin perus- ja pääpykälä maatalouskysymyksen alalla . . . Ja tämän ehdon hyväksyminen merkitsee sitä, että sitoudutaan tuossa arkaluontoisessa kysymyksessä, joka koskee pikkuviljelijäin osanottoa sosialidemokraattiseen liikkeeseen, pysymään horjumatta luokkakatsantokannalla ja olemaan proletariaatin katsantokannan mukaisesti tekemättä mitään myönnytyksiä pikkuporvaristolle sekä huolehtimaan kaikin tavoin siitä, että nykyisen kapitalismin köyhdyttämät ja sortamat pikkuviljelijät luopuisivat omasta näkökannastaan ja omistaisivat proletariaatin katsantokannan . . . Esittäessämme tämän ehdon, me annamme siten sosialidemokraateille käsiin sellaisen johtolangan, että vaikka he joutuisivat minkälaiselle syrjäseudulle tahansa ja saisivat käsitelläkseen kaikkein sotkuisimpia maataloussuhteita, joiden vuoksi tulisivat etualaan *yleiskansanvaltaiset* tehtävät, niin he voivat tuosta johtolangasta kiinnipitäen viedä voittoon ja merkitä noita tehtäviä suorittaessaan proletariaatin katsantokantansa — aivan samalla lailla kuin mekin pysymme sosialidemokraatteina ratkaistessamme *yleiskansanvaltaisia* valtiollisia tehtäviä». 1)

Emme ryhdy tässä seikkaperäisemmin tekemään selkoa maatalousohjelmasta eikä myöskään ohjelman muista osista. Ne tulevat näet esille silloin, kun on puhuttava II puoluekokouksen töistä ja niistä vastaehdotuksista, joita esitettiin puolueelle niihin aikoihin, kun ehdotettiin puoluekokous pidettäväksi. Tässä olemme vain tahtoneet kiinnittää huomion »Iskran» esittämän ohjelman yleiseen luontee-

1) Ljenin »Venäjän sos.-dem. maatalousohjelma». Sarjã N:o 4, ss. 164—165.

seen, jotta »Iskran» toiminnasta antamamme kuvaus tulisi siten täydellisemmäksi.

Esitettyään puoluejärjestöille periaatteellisen ja johdonmukaisesti »oikeaoppisen» puolueohjelmaehdotuksensa, joka oli ylipäänsä ensimmäinen sosialidemokraattinen ohjelmaehdotus Venäjällä, »Iskra» kirjoitti seuraavasti: »Puolueohjelmassa pitää ilmetä puolueen yhteisen ajatuksen, siksi puolueohjelman muovailuun tulee ottaa osaa puolueen kaikkien toimivien ryhmien. Kun sitten ohjelmaehdotusta tarkastetaan ja pohditaan ryhmissä ja yhdistyksissä, niin siinä paikallistoimitsijat saavat käydä oivallista valtiollisen kasvatuksen koulua. Ja painattaessamme ehdotuksemme me luotamme siihen, että jokainen sosialidemokraattinen komitea, jokainen työväenyhdistys ja jokainen sosialidemokratiaan liittynyt sivistyneiden ryhmä katsovat velvollisuudekseen pohdita sitä ja määrätä kantansa ohjelmakysymyksessä. Samalla pyydämme tovereita käymään asiaan käsiksi viivyttämättä, sillä nykyoloissa voidaan II puoluekokouksen kokoonkutsuminen katsoa välttämättömäksi millä hetkellä tahansa, ja siinä on puolueohjelma saatava vahvistetuksi». ¹⁾

Tällä »Iskran» ohjelmaehdotuksen esityksellä lopetamme puolueemme historian toisen ajanjakson. Sillä pohtiessaan tuota ohjelmaehdotusta, toteuttaessaan käytännössä »Iskran» järjestösuunnitelmaa ja harkitessaan sekä mahdollisuuden mukaan seuratessaan »Iskran» taktiikkaohjeita ynnä periaatteita, puoluejärjestöt siirtyivät *puolue*työskentelyssä uuteen aikakauteen. »Iskran» jokainen uusi numero, joutuessaan paikallisjärjestöjen keskuuteen, uursi näet uurtamistaan »koti-työ-» eli nurkkatoiminnan perustuksia ja pakotti käytännölliset toimitsijat syventymään niihin kysymyksiin, jotka he olivat siihen saakka yksinkertaisesti sivuuttaneet, mutta joita ei

¹⁾ »Venäjän sos.-dem. työv.-puolueen ohjelmaehdotus», Iskra N:o 21, s. 2, p. 1.

voitu jättää ratkaisematta, jos mielittiin työskennellä sosialidemokraattisessa hengessä.

Ja mitä kiivaammin »Iskran» vastustajat kävivät sen kimppuun, sitä voimakkaammin tuo lehti herätteli käytännöllisiä toimitsijoita. Eikä »Iskran» vastustajilla ollut muuta neuvoa kuin panna vaakaan »Iskran» periaatteiden vastapainoksi omat periaatteensa ja esittää ne selvässä muodossa, saadakseen voiton kallistumaan puolelleen. Niinpä »Iskran» poleemisten kirjoitusten johdosta täytyi Krišhevskin ja Martynovin kumppaneineen valaa hämäreperäinen opportunistinsa, soveliaisuuspolitiikkansa, määrättyyn »kehityskulktaktiikan» muotoon ja paljastaa hännystelijä-olemuksensa. Samaten paljastui »Iskran» ansiosta Bundin opportunisti kansallisuuskysymyksessä. Siten vasta »Iskran» säälimättömän »epätoverillisen» polemiikin valossa näkivät käytännölliset toimitsijat, kuinka tavattoman suuri vaara uhkasi sosialidemokratian asiaa »*puhtaan työväenliikkeen*» puolelta, kun sellaisen työväenliikkeen kannattajat leikittelivät kansanvaltaisuusaatteella, pitivät työväenkongresseja, hommasivat innokkaasti taloudellisen taistelun laillistamista ja yleensä koettivat päästää työväenliikkeeseen vapaasti isännöimään jokaisen, ken vaan sinne pyrki, ammatillisen liikkeen harrastajista, porvarillisista demokraateista, näennäisistä sosialisteista ja »yhteiskunnallisen rauhan» aatteen saarnaajista Subatovin koplaan saakka.

Vain kiivailla poleemisilla kirjoituksillaan, — joissa armotta tuomittiin vallankumouksellinen seikkailupolitiikka ja paljastettiin vallankumouksellisen kaunokirjallisuuden ynnä sanahelinän aatteellinen tyhjiys, — avasi »Iskra» kaikkien silmät näkemään, millainen ylipääsemätön kuilu erottaa sosialidemokraattisen s. o. proletariaatin luokkapuolueen kaikista muista puolueista, jotka eivät ole proletariaatin puolueita, vaikka nimittävätkin itseään »socialistisiksi» ja »vallankumouksellisiksi». Ja esittäessään proletariaatin ajatuksen ynnä taktiikan jyrkässä ja aivan määrättyssä muodossa, niin ettei saattanut tulla kysymykseen väärinkäsitys eikä sovittelu, kompromissi, »Iskra» juuri sillä poisti siihen saakka vallinneen

käsitteiden hämäryyden, joka oli tehnyt kaikki kissat yhtä harmaiksi ja jonka takia oli ollut mahdoton täysin erottaa rauhallista, vallankumousta pelkäävää ja »suurivaltaisesta semstvosta» uneksivaa perustuslaillista todellisesta vallankumouksellisesta, joka vihasi rauhallisia kaupanhieromisia ja asteettaisuusteoriaa yhtä paljon kuin koko sitä yhteiskunnallista järjestelmää, jota vastaan hän oli valmis taistelemaan kaikin voimin. Vallankumoukseen epämääräisesti suhtautuvien aineiden täytyi siis julkisesti luopua vallankumouksellisesta sosialidemokratiasta ja muodostaa erityinen puolue. Ja mitä selvemmin »Iskra» taisteli *yleiskansanvaltaisten* vaatimusten puolesta ja *koko kansan* etujen valvojana syytti vallitsevaa järjestelmää, sitä jyrkemmin, — niin omittuiselta kuin se ensi silmäykseltä näyttääkin, — asettuivat sitä vastustamaan ne proletariaatin ulkopuolella olevat ainekset, joiden kumminkin olisi luullut todellakin pitävän sydämenasianaan kansanvaltaisten vaatimuksen toteuttamista ja vallitsevan järjestelmän ehdotonta tuomitsemista. Mutta he vetäytyivät yhä etemmäksi sosialidemokratiasta ja ryhtyivät kiireen kaupalla omien lippujensa alle. Tämä oli epäilemättä »Iskran» ansio. Todistihan näet »Iskra», että proletariaatti voi taistella kansan yleisten vaatimusten puolesta, tarvitsematta luopua luokkatehtävistään tai niitä himentämättä, ja että voidaan ajaa yleiskansanvaltaista politiikkaa, rupeematta sovitteluihin porvarillisten luokkien kanssa ja vetämättä alas sosialistista lippua.

Toisin sanoen: »Iskra» osoitti käytännössä, että Venäjän proletariaatti saattaa ja sen tulee todella olla yleisvenäläisen vallankumouksen etujoukkona. Ja yksistään se seikka, että proletaariaatti astui esiin tekemättä ennakolta mitään hyökkäysliittoja, sai liikkeelle nekin yhteiskuntakerrokset, jotka siihen saakka eivät olleet uskaltaneet muuta kuin vaatimattomasti toivoa, että suojea haltijatar ministeri Witten tai jonkun muun korkeassa asemassa olevan henkilön kautta lahjoittaisi jonakin suurena juhlapäivänä entisten uudistusten lisäksi kipeästi kaivatun »voimakkaan suurivaltaisen semstvon». Niin, näidenkin herrojen täytyi, proletariaatin

näyttämölle astuessa, luopua »järjettömistä haaveiluistaan» ja ruveta puuhaamaan luvattoman semstvokongressin kokoonkutsumista ja luvattoman äänenkannattajan perustamista.

»Iskra» selvitti proletariaatille sen tehtävät ja edisti siten tehokkaasti syvien rivien *sosialidemokraattisen* liikkeen muodostumista.

Teoksemme seuraavan osan alussa esitämme sitten, kuinka vuodesta 1902 lähtien järjestömme alkoivat vähitellen elää sosialidemokraattista puolue-elämää. Mutta olisi suuri erehdys, jos luultaisiin, että sos.-dem. puolue-elämä sai alkunsa II puoluekokouksesta, sillä siellähän vain koettiin *järjestöllisesti lujittaa* puolue-elämää. Vaan puolue-elämä sanan varsinaisessa merkityksessä alkoi kehittyä silloin, kun eri järjestöt hyväksyivät ja rupesivat noudattamaan »Iskran» aatteita, taktiikkaa ja järjestösuunnitelmaa. »Iskra» valloitti vähitellen aseman toisensa perästä ja teki sikäli lopun kotityö- ynnä pikkuyhdistystoiminnasta sekä siitä aatteiden hämmennyksestä, joka ilmeni siinä, että ihailtiin periaatteettomuutta teoriassa ja itsetiedottomuutta käytännöllisessä työskentelyssä.

Toinen puoluekokous oli vain yksi, eikä läheskään viimeinen levähdyspaikka puolue-elämän matkan varrella. Ja tämän puoluekokouksen työ tulee ymmärrettäväksi vain silloin, kun sitä tarkastetaan sen taistelun vaiheiden yhteydessä, joka syntyi »Iskran» ja »Rabotsheje Djelon» mieliteiden yhteentörmäyksestä paikallisjärjestöissä. Sen vuoksi tahdomme paikallistoiminnan kuin myös työväenliikkeen historian vuodesta 1902 lähtien ottaa käsiteltäväksemme teoksemme seuraavassa osassa, voidaksemme tuon historian taustalla selittää, miksi II puoluekokouksessa syntyi uusi hajaannus.

